(2 141044

DE ENVNCIATIVIS VERBIS TRACTATVS

Nouus, & Locupletiſſimus,

NICOLAO GENVA'
PATAVINO I. C. CELEBERRIMO,
ATQVE CLARISSIMO AVCTORE;

Cum duobus indicibus, altero Quæſtionum, altero rerum, & verborum notabilium exuberantiſſimis;

Omnibus Iuris vtriuſque profeßoribus admodum vtilis, ac neceßarius:

Ab eodem Auctore SECVNDA EDITIONE ſumma diligentia recognitus, compluribuſq; additamentis, & integris capitibus recenter adauctus, & illuſtratus.

Acceſſit TERTIAE huic EDITIONI nouiſſima ſat amplum, & nouum etiam eiuſdem Authoris poſthumum (vt vocant) Auctarium, quod priorum (quæ iampridem in vulgus emanarunt) editionum facta collatione ſtudioſus Lector facile, vt reor, obſeruabit.

VENETIIS, Apud Rubertum Meiettum. M DC XXI.

De Conſenſu Superiorum, & Priuilegijs.

ILLVSTRISSIMO
ET REVERENDISSIMO D.
D. M. ANTONIO CORNELIO
ABBATI.

Domino, ac Patrono ſuo Colendiſſimo.

NICOLAVS GENVA I. C. S.

IN Priori Tractatus mei De Verbis Enunciatiuis editione nati ex legum ſtudij ſalebris, animaduerterant non obſcuri nominis Iuriſperiti limanda, quorum domeſticæ meæ curæ tunc curam perpolitionis non patiebantur. Legum autem ſtudium, quis non ſalebroſum vocet, cum nullus vnquam in ipſo tutò poſſit conſiſtere, neque non animo dubio ſuam ferre ſententiam, cum paſſim & occurrant impedimenta legum varietatis, eaque ſe obijciat variorum legis ſenſuum catena, quæ vel verſatiſſimum quemque in iure retardet? Ad quæ omnia ſi quis offendit, non vt imprudens exſibilandus, quinimo vt prouidus laudandus, complectendus, nullus enim vnquam inter mortales inuentus, qui hoc legum ſtudium ſine aliqua offenſione cucurrerit; Quantum tractatus hic vel inchoatus, legum ſtudioſis fuerit acceptus, quantumque profecerit, eorum ſit iudicium, quibus aut alijs conſilium de maximis rebus dare, aut cauſas grauiſſimas in foro actitare, aut de rebus diſceptatis ſuam dicere ſententiam contigerit, quando neque vllum conſilium vtile, nulla actio forenſis probanda, nullum iudicium laudabile, ſine exacta Verborum Enunciatiuorum cognitione eſſe poſſit; Peruenerat tunc, fateor, ad hominum manus tractatus meus rudis, imperfectuſq. Factum modo eſt, poſt ſedatas rerum mearum tempeſtates, vt cum de Poſteriori editione cogitaretur, vt nouus & ipſe, prioribus poſitis exuuijs, pulchrior, auctior, locupletiorque in lucem prodiret; quod beneficium, & ab interuallo temporis, & ab aſſidua librorum tractatione, & ab aliquo ingenij mei penicillo eſt conſequutus. Qui

hunc priori cōpararint, veracem prorſus me agnoſcent. Vt verò maiorum conſuetudinem ſeruem, qui ſuos labores viris illuſtrioribus ſuæ tēpeſtatis, præſtantioribuſq; ſplendore, virtute, authoritate conſecrarunt, vt per hanc opportunitatem in tui gratiam, Gentiſq; Corneliæ admitterer, volui tibi Illuſtriſſime, & Reuerendiſſime Abbas tractatum recuſſū conſecrare. Neque exiſtimo hoc meum conſilium omnibus non maximè probari, cum præcipuè omnibus conſtet, te regio animo, regiaque magnificentia inter mortales plurimum præſtare, & non mediocriter præterea legum ſtudijs oblectari. Quid tua familia illuſtrius dici, aut cōmemorari poteſt? quam virtutis Aſylum, bonorum omnium locupletiſſimum theſaurum, Heroum admirabilem altricem, & Venetię, & totus terrarum orbis prædicat? Cuius præter cętera hoc ſingulare ſit pręconium, vt omnibus prodeſſe velit, obeſſe nemini; Reliquum eſt, vt pro ſingulari probitate, amplitudineq; animi tui, me ipſum in primis iamdiu tibi multis tuis in me benefitijs deuinctum, deinde hoc obſeruantiæ in te meæ pignus, beneuolo animo complectare. Vale.

Dat. Patauij IV. Idus Nouembris. 1614.

INDEX QVAESTIONVM, SIVE CAPITVM

in hoc Tractatu de Enunciatiuis Verbis contentorum.

IN PRIMO LIBRO.

QVæ ſint verba enunciatiua. Quæſt.1. pag.1.
Quotuplex ſit verbum enunciatiuũ Quæſt.2.
An verba enunciatiua generaliter ſumpta diſponant. Quæſt.3. 7
An probent. Quæſt.4. 7

IN SECVNDO LIBRO.

AN verba enunciatiua poſita in inſtrumento probent. Quæſt.1. 22
An verbis enunciatiuis prolatis à Papa fides adhibenda ſit. Quæſt.2. 36
An atteſtationi Cardinalis, ſeu legati de Latere credendum ſit. Quæſt.3. 33
An verba enunciatiua à principe prolata fidem faciant. Quæſt.4. 33
An verba enunciatiua legis inducāt ius in eo, quod narratur, vel enunciatur. Quæſt.5. 38
An verba enunciatiua in iudicio prolata probent. Quæſt.6. 38
An poſita in libellis probent. Quæſt.7. 39
An in poſitionibus poſita fidē faciant. Quæſt.8. 39
An ſtetur ſententiæ verbis enunciatiuis prolatæ. Quæſt.9. 39
An verba enunciatiua laudi probent. Quæſt.10. 40
An verba enunciatiua a notario prolata probationem inducant. Quæſt.11. 40
An verba enunciatiua probent litis conteſtationē præceſſiſſe. Quæſt.12. 41
Verba enunciatiua litis pendentiæ, an probent litem pendentem, & quando. Quæſt.13. 41
An per verba enunciatiua probetur citatio, in aliquo actu poſita. Quæſt.14. 41
An per enunciatiua verba poſſit quis procurator conſtitui. Quæſt.15. 41
An verba enunciatiua a teſtibus prolata probent. Quæſt.16. 42
An verba enunciatiua generaliter ſumpta in contractibus diſpoſitionem inducant Quæſt.17. 43
An quis verbis enunciatiuis ad ſoluendum interpellatus, ſi non ſoluat, conſtituatur in mora iuxta l.magnam C.de contrahenda ſtipulatione. Quæſtio 18. 44
An interpellatio vnica ſufficiat ad conſtituendum debitorem in mora. Quæſt.19. 45
An verba enũciatiua ſic generaliter ſumpta diſponant in vltimis voluntatibus. Quæſt.20. 49
An prolata in teſtamento diſponant. Quæſt.21. 50
Et quid ſi non ſint expreſſa, ſed dũtaxat tacita puta, ſubintellecta in virtute dictionis taxatiuę. Quęſtio 22. 52
An diſpoſitionem inducant ad pias cauſas. Quęſtio 23. 53
An in Codicillis diſponant. Quęſt.24. 56
An in epiſtola prolata diſponant, ac probent. Quęſtio 25. 56
An per verba enũciatiua donatio cauſa mortis inducatur. Quęſt.26. 58
An verba enunciatiua fideicommiſſum inducant. Quæſtio 27. 58
An in legatis diſponant, ac probent. Quæſt.28. 61
Aditio, vel repudiatio hæreditatis an ex verbis enunciatiuis inducatur. Quæſt.29. 61
An verba enunciatiua fauore libertatis diſponant. Quæſt.30. 62
An probent in cauſa matrimoniali. Quæſt.31. 63
An probent fauore dotis. Quæſt.32. 65
An per verba enunciatiua filiatio probetur. Quæſtio 33. 68
An per verba enunciatiua probetur fraternitas, ſororitas, ac alia huiuſmodi. Quæſt.34. 72
An verba enunciatiua probent fauore liberorum. Quęſt.35. 73
An per verba enũciatiua induci poſſit donatio inter viuos. Quęſt.36. 73
An verba enunciatiua probetur vnio. Quæſt.37. 76
An excommunicationis ſententia verbis enunciatiuis lata a ſummo Pontifice valeat, & teneat. Quæſt.38. 76
An ſtetur verbis enunciatiuis peritorum atteſtantium electionem de ipſorummet perſonis factā. Quęſt.39. 77
An probetur tractatus per verba enunciatiua de alienatione rei eccleſiaſticę. Quęſt.40. 77
An poſſeſſio ſpoliati probetur per verba enunciatiua inſtrumenti inter alios. Quęſt.41. 77
An verba enũciatiua in priuilegio, vel literis Apoſtolicis inſerta probent dignitatē. Quęſt.42. 77
An verbis enunciatiuis in reſcripto emanatis ſtetur, & quando. Quęſt 43. 77
An poſita in libris Mercatorum fidē faciant. Quęſtio 44. 77
An verba enunciatiua probent quoad emphyteuſim. Quęſt.45. 78
An verba enunciatiua, quod aliquis ſit in poſſeſſione, probent intruſionem in materia attentatorum. Quæſt.46. 81
An liber Cronicorum deſcriptus per verba enunciatiua fidem faciat. Quæſt.47. 80
An, & quomodo per verba enunciatiua benemerita probentur. Quæſt.48. 60
An dominiũ probetur regulariter per verba enunciatiua.

ciatina. Quęſt.48. 81
An verba enunciatiua Arbitrorum noceant cõpromittentibus. Quęſtio 50. 79
An contra iuramentum erroncè prolatũ ſuper verbis enunciat.detur probatio erroris. Quęſ.51. 80
An ſocietas probetur per verba enunciatiua. Quęſtio 52. 82
Ex Verbis Enunciatiuis quemadmodum voluntatis intentio colligatur. Quęſt. 53. 83
Ex Verbis enunciatiuis qualis interpretatio in cõuentionibus ſit accipienda. Quęſt.54. 87

IN TERTIO LIBRO.

AN verba enunciatiua propter ſe prolata diſponant. Quæſt. I. 84
Lex ex hac ſcriptura de Donationibus multipliciter declaratur. Quęſt. 2. 89
An verba enunciatiua propter aliud prolata diſponant. Quęſt. 3. 90
An probent. Quæſt.4. 92
An propter aliud per modum conditionis diſponant. Quęſtio 5. 95
An propter aliud per modum modi prolata diſponant. Quęſt. 6. 97
An propter aliud per modum cauſæ diſponant. Quæſt. 7. 100
An probent. Quęſt. 8. 103
An propter aliud per modum demonſtrationis diſponant. Quæſt.9. 104
An probent. Quæſt. 10. 104

Finis Indicis Quæſtionum.

INDEX RERVM, ET VERBORVM

Quæ in his Libris de Enunciatiuis Verbis continentur.

A

Actio de conſtituta pecunia quid ſit q.3.num.24.& 25.lib.3.

Actio non datur ex conditione, niſi extet conditio q.6.n.22.lib.3.

Actio ſtatim datur ex modo, oblata idonea cautione de ipſo modo implendo. q. 6. nu. 24. lib.3.

Aditio hæreditatis, vel etiam repudiatio an ex verbis enunciatiuis inducatur.q 29.nu.1.lib. 2. vide remiſſiue nu.2. & 3. & 8.

Affinitas probatur per verba enunciatiua, q. 34. nu. 4. lib.2. Limita primo, ibidem num. 5. Limita ſecundo ibidem num.6.

Alexandri limitatio in dubium reuocatur, q.5.n.19.l.3

Alienatio bonorum eccleſiaſticorum facta cauſa neceſſitatis, vel vtilitatis non oritur per verba enunciatiua q.39.num. 2. lib.2.

Antiquum tempus quod dicatur, q.1 nu.41.lib.2. diuerſorum opiniones, ibid. num.42. Quæ ſit communis ſententia, ibid. nu.43. Auctoris opinio. ibid. nu. 44. Eius confirmatio nu.45.46.47.48.49. & 50.

Antiquum tempus quod dicatur, cum agitur de materia filiationis docet Auctor.q.33.nu.16.& 17.lib.2.

Antefactum probatur per verba enunciatiua quæſt.32. num. 14. lib.2.

Antefactum quid ſit ex Pappoaio, q.32.num. 15. lib 2. Fundamentum ibidem nu.16.17. & 18.

Aſſertioni Papæ non ſtatur, quando conſtat de contrario eius, quod ipſe fuit atteſtatus, vel quando principaliter de eo dubitatur, q.2. num.31. lib.2.

Aſſertioni Papæ non ſtatur, quando de facto alieno atteſtatur, q.2 .num.32. lib.2.

Aſſertioni Principis ſtatur etiam in facto recenti, quando Princeps verba enunciatiua protulit motu proprio.q.4.nu.22.lib.2.

Aſſertioni Principis ſtatur facta tamen verbis enunciatiuis contra ſubditos ſuos duntaxat, q.4.nu.14.lib.2. Ratio adducitur, ibid. num. 15.

Aſſertio Papæ probat etiam contra Laicum non ſubditum, q.2.nu.16.li.2. Intellige in beneficialibus nu.17 non in prophanis num.18 Contrarium tenetur a multis num.19. Reſolutio ex Gabr. & Port. ibid.

Aſſertioni Principis non ſtatur. quando agitur de præiudicio tertij, vel quis iure ſuo priuatur, q.4 n.24. lib.2.

Aſſertioni Principis nõ ſtatur, quando clare conſtat de contrario eius, quod expreſſit. q.4.num.29.lib. 2. Item quando atteſtatur de facto alieno ibi n.30. limitatur multis modis num.31.32. cum ſeq. vſque ad 40.

Aſſertioni Principis de facto proprio adeo ſtatur, vt in contrarium probatio non admittatur. q 4.n.41. Ratio adducitur, num.42. limita ac reſtringe, nu.43. lib 2.

Auctoris intellectus veriſſimus ad ver. & non ſufficit. l. mora. ff. de vſur. quæſt 19. nu 34.35. & 36. cum ſeq. vſque in finem.

B

Bartol opinio communiter recepta. q.45 .nu.15. l.2. & num.17. Sed tamen contraria eſt verior. ibid. num.26.

Benemerita an probentur per verba enunciatiua remiſſiue q.47.num.2.lib.2.

C

Caſus l.ſi. ff. de interrog. actio. q. 1 .num.15.lib.2. explicatur ibidem. nu. 21.

Citatio probatur ex verbis enunciatiuis, ſi in eo actu, in quo enunciatur, potuit de ſui natura quis in eodem temporis momento citari. q. 14. num.6. exemplum ponitur ibid. num.7. lib.2.

Citatio non probatur per verba enunciatiua in aliquo actu ſuppoſita q.14.nu.1.lib 2. Declarat. nu 2.

Clauſula motus proprij non præſumitur, quando non eſt expreſſè litteris inſerta. q.2. nu.35 .lib.2.

Codicillorum verba enunciatiua diſponunt in ipſis.q 23. num.1.lib. 2 .pag. 57. Ratio diuerſitatis inter teſtamentum, & codicillos q.23.nu.2.lib.1.& nu.3.4.5. ibidem.

Concilij Tridentini decretum circa matrimonia clandeſtina q.31.nu.31. lib. 2. Vide remiſſiue de hac materia Doct. ibid nu.3.

Conditio deſcribitur q.6.nu. 9. lib.3.

Conditio nulla in tempus præteritum, uel præſens confertur q.6. nu. 10. lib.3.

Conditio ſemper impleri debet ante emolumenti aſſecutionem. q.6.nu. 11. lib.3.

Conditio impleri debet per modum excluſiuum q. 6. nu. 33. lib.3. Differentias alias inter modum & conditionem vide remiſſiue per Doct. nu 34. ibid.

Conditio prius verificanda eſt antequam agi poſſit q. 6. nu 23. lib.3.

Conditionis per modum verba enunciatiua propter aliud non diſponunt & præcipue in vltimis voluntatibus q.5.nu.20.lib.3. & nu. 21. Declaratur iſta enunciatio, nu.22 ibid.

Conditionis per modum verba enunciatiua propter aliud, bene diſponunt quotieſcunque aduenit conditio. q.5.nu.23.lib.3. Ratio nu. 24. Item quando concurrunt alia coniecturæ, quæ magis apertam voluntatẽ enunciantis oſtendunt num.25. ibid.

Conditio nil ponit in eſſe antequam impleatur, & implemento deficiente non ſortitur effectum. quæſt.6. num. 20. lib. 3.

Conditionis implementum dicitur procedere non modo habitu, ſed actu, & facto conſumato. quæſt. 6. nu.13. lib.3.

Conditio pro ſui natura ſemper ſuſpendit diſpoſitionem & diſpoſitionis effectum in ipſius conditionis euentũ q.6. nu 19 lib. 3.

Conditionis per modum verba enunciatiua prolata propter aliud non diſponunt quæſt.5. num.1. lib.3. Ratio nu.2.

nu.2.ibidem. Ampliatur etiam ſi ſint iurata, Ratio ex Soc.nu.3.ibidem. Ampliatur pariter etiamſi conditio non ſit expreſſa ſed tacitè veniat per verba futuri temporis.num.4.ibid.

Limitatur ſecundum lex. in aliquo antecedenti, vel conſequenti, quòd ſit neceſſario implendum ad illud, quod in conditione deductum eſt, nu.5.ibidem. Et eſt communis limitatio num.9.

Comprobatur num.6.7 8. cum ſeq.uſque ad 14. Opinio quadam addentium ad Bart. affertur: num.14. ibid. Reprobatur.nu 15.ibid. Explicatur Regula in l.Paulus, ff.de vſufr num.16 ibidem.

Confeſſio geminata facta eodem inſtanti habetur pro vna q.3.num.32 lib.1.

Confeſſio facta abſente parte nil probat.q.45.nu.16.lib.2.Declaratur.num.27.28.& 29.

Confeſſio facta abſente parte non praiudicat confitenti.q.1.num.16.lib.2. Declaratur iſta regula, n.22.23.24.25.26.

Confinia bene probantur per inſtrumenta de antiquo, q.1.nu.74.lib.2. Ratio adducitur ibi.num.75. Contrarium a multis tenetur. ibi.n.76. Communis opinio retinetur.ibi.num.76. Ampliatur, n.77.& 78.& 79.

Conteſtatio litis an probetur praceſſiſſe per verba enunciatiua, q.12.num.1.lib.2.

Contentis in ſententia verbis enunciatiuis prolatis ſtatur in antiquis.q.9.n.3.lib.2. Item quãdo eſt lata inter praſentes, & nemo contradicit.ibid.num.4. Item quãdo ſi pari fuiſſet abſens, fuiſſet illi intimata, & nõ eſſet appellatum, & enunciatio feciſſet tranſitum in rem iudicatam ibidem num.5.

Coniectura, & interpretatio ſemper ſumatur aliquam donationis, quando poteſt ſumi.q.35.num.5.lib.2.

Contractus ſub conditione celebratus reſolutus dicitur in ipſo initio non eueniente ipſa conditione.q.6.num.31.lib.3.

Corraſii ſenſus ad verſ & non ſufficit. l.mora.de vſur.q.19.nu.12.lib.2. Refellitur num.13.14.15.& 16.

Cronicarum. & Hiſtoriarum exempla an fidem faciãt.q.47.per totam lib.2.

Cuiacij ſenſus affertur ad verſ. & non ſufficit l.mora. de vſur.q.19.n.20.lib.2.Reprobatur nu.21.22.& 23.

D

DEbitum repetere nihil aliud eſt quã voce interpellare.q.19.num.24 lib.2. Menoch. interpretatio ad verſ.& non ſufficit l.mora de vſur.nu.25. Refellitur num.26.27.28 & 29. Andrea Kohl interpretatio ad verſ. Et non ſufficit l.Mora ff.de vſur.q.19.nu.30.lib.2. Damnatur. num.31.32 & 33.

Deſcriptio verborum enunciatiuorum data ab Auctore.l.1 q.1 nu.13.

Dictio (ita vt) modum importat.q.6. num.4.lib.3.

Dictiones (ſi) & (quoad) conditionem important q 5.nu.17.lib.3.l.penult. ff.de coll dot. declaratur, quaſt.5, num.18.lib.3.

Diffinitio verborum enunciatiuorum data a Bald. improbatur.l.1 q 1.num.3.

Diffinitio verborum enunciatiuorum ſecundum Soc. lib.1.q.1.nu 4.

Diffinitio verborum enunciatiuorum ex mente Craſſ. lib.1.q.1.num.5.

Diffinitio Craſſi explicatur.l.1.q.1.n.6.& 7.

Diffinitio verborum enunciatiuorum Schard. reprehenditur:lib.1.q.1.n.8.9.& 10.

Diffinitio verborum enunciatiuorum Illuſtriſſimi Cardinalis Mant.lib.1.q.1.n.11.

Diffinitio verborum enunciatiuorum data a Soc. approbatur.lib.1.q.1.n.12.

Dignitas non probatur per verba enunciatiua in Priuilegio, vel literis Apoſtolicis inſerta, q.41.n.1.lib.2. Et quando probetur ibidem.

Diſponere verbum refertur ſemper ad vltimas voluntates.q.20.n.4. Opponit idem Auctor.nu.6.& 7.lib.2.ſolut.n 8.9.& 10.

Diſpoſitio teſtatoris in dubio potius praſumitur modalis, quam conditionalis, q.6 .nu.18.lib.3. An diſpoſitio aliqua in materia teſtamentaria reſultare poſſit ex verbis enunciatiuis, ſi tamen nõ ſint expreſſa, ſed duntaxat tacita; puta, ſubintellecta in virtute dictionis taxatiua dubitatur, q.22.n.1.lib.2. Exemplum prioribus, nu.2.ibid. In huiuſmodi difficultate non eſt eadem omnium ſcribentium ſententia. nu.3. ibidem. Bart. ſentit pro negatiua motus per text in l.rationes in fine C.de probationibus, n.4.ibid. Et eius opinio eſt communis, n.5.ibid. Auctor tuetur contrariã.n.6. ibid. Eius fundamento & n.7.8.9.10.11.12.13.14.& 15. Reſpondetur ad textum in d.l rationes, n.16. Limitatur iſta concluſio, n.17. Ampliatur.nu.18.

Diſpoſitiua verba fideicommiſſum inducunt, ſiue teſtator cum grauato loquatur, ſiue cum honorato quaſt.27.n.28.lib.2.

Diuiſio qualibet debet eſſe bimembris quaſt.2.numer.1.lib.1.

Dominium, & poſſeſſio in antiquiſſimis per verba enunciatiua probatur, q.1.nu.89. lib.2. Hieronymum de Monte aliter ſentientem decipi, n.60. Ratio adducitur nu.91.& 92.lib.2.

Dominium regulariter non probatur per inſtrumentum q.1.nu.30.lib.2.

Dominium non probatur per inſtrumentum locationis q.1.nu.31.lib.2.

Dominium non probatur regulariter per verba enunciatiua cum non diſponant, nec probent, quaſt 49.nu.1.lib.2.

Dominum non probatur per inſtrumentum. quaſt.49.n.2.lib.2 & pracipue contra tertiũ ibidem. Exemplum ponitur, nu.3.ibid.

Dominium probatur per verba enunciatiua in antiquis, quaſt. 49.n.4:lib.2. Item per inſtrumentum in antiquis.nu.5.ibid.

Dominium probatur in fauorem illius, cuius enunciatur rem illam eſſe per verba enunciatiua quod aliqualẽ praſumptionem, qua quidem operatur, donec probetur contrarium, q.48.n 6.lib.2.

Dominium non transfertur, nec amittitur voluntate Domini ſola.q.36.nu.8.lib.2.

Donatio inter viuos eſt odioſa, q 36.nu.10 lib.2.

Donans quando poteſt libere donare ſtatur verbis enũciatiuis ſuper maritis nec admittitur probatio in contrarium, q.35.nu.11.lib.2.

Donatio facta filio a patre, qua regulariter non valet, valet tamen appoſitio iuramento, q.3.nu 28.lib.1.

Donatio inter viuos an inducatur per verba enunciatiua, q.36.nu.1.lib.2. Exemplum ibid.nu.2.

Donatio inter viuos non probatur per verba enunciatiua ſecundum Auctorem, q. 36. num. 3.

Donatio cauſa mortis verbis enunciantis inducitur. q. 26. num. 1. lib. 2. L. ex hac ſcriptura ff. de donat. perpenditur. q. 26. num. 2. lib. 2.

Donatio cauſa mortis aſſimilatur legato, q. 26. nu. 3. lib. 2. Legatum inducitur per verba enunciatiua, q. 26. n. 4. lib. 2.

Donatio cauſa mortis, vt plurimum ab illo ſolet fieri qui eſt conſtitutus in articulo mortis. q. 26. num. 7. lib. 2. Idque probatur num. 8. 9. & 10.

Donatio nunquam præſumitur, q. 35. nu. 4. lib. 2.

Dos non probatur per verba enunciatiua quando præcipitanter, & ex abrupto fuerunt prolata, q. 32. num. 19. lib. 2. Intellige quando agitur de fauore alterius quã mulieris ibidem, num. 20. Similiter quoties contingeret principaliter diſputari de ipſo enunciato ibid. n. 21. Item quoties prolata eſſent ab alio, quam ab eo, qui tenebatur ad dotem, vel ab alio, eo tamen abſente ibidẽ num. 22.

Dos probatur plene per enũciatiua verba prolata inter alios, & confeſſionem factam abſente parte in fauorẽ mulieris abſentis, q. 45. nu. 28. lib. 2. & vide nu. 30.

Dotis fauore verba enunciatiua probare q. 1. num. 103. lib. 2. Geminata ſi ſint verba enunciatiua probare. q. 1. num. 104. lib. 2.

Dotis fauore probant verba enunciatiua propter aliud, q. 3. num. 38. lib. 3.

Dotis fauore verba enunciatiua probant duntaxat quoad dotis promiſſionem, non tamen quoad ipſius ſolutionẽ ex communi, q. 32. num. 23. lib. 2. Fundamentum, nu. 24. 25. & 26. ibidem. Auctoris opinio. n. 28. 29. & 30. quam tenuit quoque Maſcard. ibid.

Dotis fauore verba enunciatiua probant ex communi. quæſt. 32. num. 1. & 2. & 11. lib. 2. Fundamentũ huius opinionis ibid. num. 3. 4. 5. 6. Contrarium Angelus ibid. num. 7.

Dotis fauore probant verba enunciatiua etiam ſi eſſet inter alias perſonas, & propter aliud prolata quæſt. 32. n. 11. lib. 2. Contrarium ibid. num. 12.

Dubitatio pulchra proponitur. quæſt. 23. num. 33. lib. 2. pag. 54. Opinio Auctoris. num. 34. ibidem. Fundamenta huius opinionis numero 35. & 36. vſque ad 40.

E

EMphyteuſis non probatur per verba enunciatiua, q. 45. num. 1. lib. 2.

Exemplum ibidem.

Ratio ibidem. Declaratur num. 2. & 3. ibid. Limitatur, num. 4. 5. & 6. ibidem.

Enunciatiua verba per modum modi diſponunt. q. 6. n. 3. lib. 3. Ratio num. 5. ibidem. Ratio rationis, nu. 6. & 7. ibidem.

Enunciatiua verba propter ſe probant etiam in factis recẽtibus q. 1. num. 40. lib. 3.

Et præcipue inter ipſos contrahentes ibid. nu. 41.

Enunciatiua verba probant inter partes, & maxime in antiquis, & inter præſentes, quæſt. 4. numero 91. lib. 1.

Enunciatiua verba non ſolum probant inter ipſos contrahentes, ſed etiam inter eorum hæredes, & ſucceſſores, quæſt. 4. num. 92. lib. 1.

Enunciatiua verba in his, quæ ab animo enunciantis dependent probent, q. 4. n. 40. Ampliatur num. 41. & 42. lib. 1.

Enunciatiua verba plene probant cum verſantur in antiquis. q. 4. nu. 44. Ratio redditur nu. 45.

Et præcipue ſi illud factum excedat memoriam hominum, n. 46. lib. 1.

Et quando vertitur quæſtio inter eoſdem contrahentes. num. 47.

Enunciatiua verba probant inter partes, etiam ſi enũcietur id, quod eo tempore confecti actus nõ potuit verisimiliter interuenire, q. 4. nu. 94. l. 1.

Enunciatiua verba non probant inter partes, vbi diſpoſitio facta eſſet per verba futuri temporis quæſt. 4. n. 95. Item non probant quoties ſumus in his quæ ſunt Iuris, numero 96. exemplum affertur ibidem, & nu. 97. lib. 1.

Enunciatiua verba non probant, quoties agitur de aliqua re, quæ ſit prohibita, & non niſi certo caſu permiſſa, q. 4. num. 98. lib. 1.

Enunciatiua verba non probant, quotieſcunque contrahentes ſunt perſonæ prohibitæ, & ſuſpectæ. q. 4. num. 99. lib. 1.

Enunciatiua verba Papæ probant quando ſummus Pontifex concedit aliquid motu proprio, & huic aſſertioni innititur eius intentio, q. 2. nu. 34. lib. 2.

Enunciatiuæ defunctorum voluntates obſeruantur, ſi tamen aliter probentur. q. 20. nu. 14. lib. 2.

Enunciatiua verba propter aliud minime probant, quando de ſocietate probanda tractatur, q. 3. num. 12. libro 3. pag. 95.

Exemplum, ibid. nu. 13.

Enunciatiua verba propter aliud probant fauore piæ cauſæ, q. 3. nu. 37. lib. 3. pag. 95. Item fauore dotis, ib. dẽ num. 38.

Enunciatiua verba inſtrumenti probant contra partem aduerſam patientem huiuſmodi verba inſeri in inſtrumento, quæſt. 1. nu. 35. lib. 2. ponitur exemplum, ibid. numero 36. Sic eſſet contra producentem probant; numero 37.

Enunciatiua verba propter aliud bene probant in vltimis voluntatibus, q. 8. num. 6. lib. 3. Contrarium Vitalinus, num. 7. ibid. Item probant contra proferentem, num. 8. ibid.

Exemplum, num. 9. ibidem, & maxime in antiquis, numero 10.

Enunciatiua verba propter ſe minime diſponunt in actibus inter viuos ex communi, q. 1. nu. 50. lib. 3. Contrarium ſentit Auctor, ibid. nu. 51. Ratio ibidem.

Enunciatiua verba propter aliud diſponunt, quando in cõtrarium adeſſet veriſimilis mens diſponentium, q. 3. n. 4. lib. 3. Ratio nu. 5. & 6. ibid. Roman. conſil. 63. affertur, num. 7. ibid.

Enunciatiua verba propter aliud per modum cauſæ diſponunt, quoties ſunt prolata ab illis, qui poterant tunc actum inducere, quæſt. 7. numero 40. libro 3. ubi ras ſecus & exemplum, ibidem, numero 41. Intelligitur tamen quoad ipſos enunciantes non quoad alios ibidem, num. 42.

Enunciatiua verba propter aliud per modum cauſæ tunc diſponunt quando ab ipſa cauſa dependet quæſt. 7. numero 44. lib. 3. & nu. 45. Item quando cauſa eſſet

finalis, ibidem num. 46. Secus ſi impulſiua, & exemplum, ibid. num. 47.
Ennunciatiua verba per modum cauſæ diſponunt, quando ſuper his verbis fundatur intentio diſponentis quæſt. 7. nu. 43 lib. 3.
Enunciatiua verba non probant quotieſcunque fuerunt prolata ab eo, qui veriſimiliter ennunciatum ignorant. q. 4. num. 100. lib. 1.
Ennunciatiua verba probant contra enunciantem. q. 4. num. 101. Ratio adducitur nu. 102. & 103. Contrarium ſentit Belt. & alij, nu. 104. Diſtinguo nu. 105. & 106. li. 1. Oppoſitio facta contra illud axioma, quod verba ennunciatiua probent contra ennunciantem. q. 4. nu. 107. & n. 108. Solutio nu. 109. & 110. lib. 1.
Ennunciatiua verba nō ſolum contra ennunciātem probāt, ſed etiam contra eius ſingularem ſucceſſorem ab ipſomet tamen cauſam habentem. q. 4. num. 111. lib. 1.
Ennunciatiua verba non ſolum contra enunciantem probant, ſed etiam contra ipſius hæredes, q. 4. num. 112. Ratio adducitur nu. 113. lib. 1.
Ennunciatiua verba contra enunciantem probant, maxime quando agitur de facto proprio ipſius enunciantis, q. 4. num. 114. lib. 1.
Ennunciatiua verba per modum cauſæ, nec inter ipſos ennunciantes probant, quoties contingit principaliter de ipſo enunciato diſputari, q. 8. num 4. lib. 3.
Exemplum ibidem, num. 5.
Enunciatiua verba probant, quoties ſunt prolata ab homine receptæ auctoritatis in rebus modici præiudicij, q. 4. n. 117. Quid in rebus magni momēti, n. 118. lib. 1.
Ennunciatiua verba probant, quando ſunt prolata cum ratione expreſſa, & finali, q. 4. n. 119. lib. 1.
Ennunciatiua verba probant, quando ſunt prolata pluribus horis, ſeu (quod idem eſt) pluries repetita q. 4. nu. 120. lib. 1.
Ennunciatiua verba probant in his, quæ per conſenſum inducuntur, q. 4. n. 121. ponitur exemplum, nu. 122. l. 1.
Ennunciatiua verba probant, quando hęc verba ex titulis conualidantur, q. 4. num. 123. lib. 1.
Ennunciatiua verba probant, quando huiuſmodi verba prolata ſunt per modum confeſſionis, quę confeſſio redacta ſit in ſcriptis poſtea, q. 4. nu. 124. exemplum affertur ex Dec. ibid. lib. 1.
Ennunciatiua verba probant, quando ſunt iuncta cum aliquibus coniecturis, q. 4. n. 125. lib. 1.
Ennunciatiua verba probant, ſi huiuſmodi verba prolata ſint de eo, q̄ potuit tūc eſſe, vel fieri, q 4. nu. 126. lib. 1.
Ennunciatiua verba probant, quando ſunt prolata præſente eo, ad quem diriguntur ponitur exemplum, q. 4. nu. 127. lib. 1.
Ennunciatiua verba probant, cum agitur de modico præiudicio, q. 4. n. 128. lib. 1.
Ennunciatiua verba geminata idem operātur, ac ſi eſſent diſpoſitiua ex ſententia Gigantis, q. 3. nu. 33. lib. 1.
Ennunciatiua verba propter ſe quæ ſint, q. 2. num. 3. declaratur nu. 4. lib. 1.
Ennunciatiua verba propter aliud quæ ſint exponitur, q. 2. num. 5. lib. 1.
Ennunciatiua verba propter aliud per modum cauſæ an diſponāt quoad actionem realem; digladiantur doctores q 7. n. 19. lib. 3. Negatiuam tenet Bar. ibidem nu. 20. & eſt communis n. 25. & 37. ibid. Fundamenta ibid. nu. 21. 22. 23. & 24. Contrarium Auctor: ibid. nu. 25.
Media quibus mouetur. ibid. nu. 26. 27. 28. 29. & 30. Reſolutiones contrariarum. ibid. nu. 31. 32. vſq; ad 37 De materia huius quæſtionis vide Doct. remiſſiue n. 38
Ennunciatiua verba geminata diſponunt. q 3. nu. 31. declaratur per Ceph. ibid. lib. 1.
Ennunciatiua verba teſtatoris non diſponunt in præiudicium tutoris q. 3. nu. 7. lib. 1.
Ennunciatiua verba non probant, vbi principaliter contingit de ipſo enunciato diſputari, etiam quoad ipſos contrahentes q. 4. nu. 7. Dantur exempla nu. 8. & 9. lib. 1.
Ennunciatiua verba minime diſponunt, quando relatiue prolata ſunt. q. 3. nu. 9. Declaratur nu. 10. lib. 1.
Ennunciatiua verba non probant, maxime quando fuerūt prolata ſuper aliquo facto non conuenienti ipſi ennunciationi, & confeſſioni. q 4. num. 25. ponitur exemplum. nu. 26. lib. 1.
Ennunciatiua verba diſponunt, quando prolata ſunt ad liberandum q. 3. nu. 40. Amplia nu 41. lib. 1.
Ennunciatiua verba diſponunt, quando ſunt prolata a perſonis, quæ habent liberam auctoritatem diſponendi. q. 3. nu. 42. & nu. 43. Amplia nu. 44. limita nu. 45. 46. & 47. lib. 1.
Ennunciatiua verba propter aliud per modum cauſæ diſponunt etiam in materia odioſa q. 7. nu 13. lib. 3.
Enunciatiua verba propter aliud prolata bene probāt in antiquis q. 4. nu. 16. lib. 3. Ratio num. 17. ibid.
Ennunciatiua verba propter aliud probant, quando ſunt ennunciatiua eius, quod tempore aſſertionis eſſe poteſt. q. 4. nu. 39. lib. 3. Exemplum ponitur ex Maſt. ard. ibi.
Ennunciatiua verba propter aliud prolata minime probant q. 4. nu. 1. lib. 3. Amplia vt nec inter eaſdē perſonas, & partes nu. 2. ibidem.
Ennunciatiua verba propter aliud non probant etiam ſolemnitatem requiſitam in actu interueniſſe. q. 4. num. 14. lib. 3.
Exemplum nu. 15. ibi.
Ennunciatiua verba propter aliud diſponunt, quando ſunt geminata, q. 3. nu. 10. lib. 3. Ratio nu. 11. ibid. Ampliatur ex ſententia Sforzia Odd. num. 12. ibid. Item diſponunt in rebus modici præiudicij. nu. 13. ibi. Item fauore militis nu. 14. & 16. ibid. Quid iuris de Pagano nu. 15. vide remiſſiue ibid. Item fauore piæ cauſæ nu. 17. ibid. Contrarium multi, nu. 58. ibid.
Ennunciatiua verba propter aliud diſponunt accedente iuramento. q. 3. nu. 19. lib. 3
Ennunciatiua verba propter aliud diſponunt in his, quæ a ſolo conſenſu dependent. q. 3 nu. 20. lib. 3. Item in fauorabilibus, nu. 21. ibi. Item ex ſententia Crau. quando probare non poſſunt, nu 22. ibid. Ratio nu. 23. ibid. Limitationes alias vide remiſſiue per Odd. nu. 16. ibi.
Ennunciatiua verba propter ſe diſponunt præcipue in vltimis voluntatibus. q. 1. nu. 3. & 4. lib. 3.
Procedit autem hoc quoad diſpoſitionem inducendā, non autem quoad probationem ibid. nu. 5. & 6. Ratio nu. 7. ibid.
Ennunciatiua verba propter aliud nec etiā præſumptionem inducunt quando contingit principaliter de ennunciato diſputari q. 4. nu. 5. lib. 3. Contra Crauet Scotus, & alij, nu. 6. ibid. Limita vt per Pancirolum, & Soc. num. 7. ibid.
Ennunciatiua verba propter aliud non probant etiam in vltimis voluntatibus. q. 4. num 8. lib. 3.
Exemplum nu. 9. ibidem.

Enun-

Eunnciatiua verba propter aliud inſerta etiam in inſtru mento non probant.q.4.nnm.10.lib.3.

Exemplum nu.11.ibid.

Enunciatiua verba prolata in epiſtola probant cõtra ſcri bentem,q.24.nu.10.& 18.lib.2.Contrarium Marca brun.ab Angnill.Fundamentum eius ſtat in l.epiſtola ff.de pactis.nu.11.ibidem. Opinio iſta Marcabrun. roprobatur per Auctorem nu.12.L.epiſtola ſapraci tata enucleatur,nu.13.14.15.16.& 17.

Enanciatiua verba prolata in epiſtola probãt contra ſcri bentem,& ſi ipſa epiſtola careat die,ac conſule,neque ab ipſo mittente ſabſcripta,vel ſigillata ſit.q.24.nu. 19.lib.2.

Ennnciatiua verba propter ſe diſponunt etiam ſi de enun ciato contingat principaliter diſputari, dũmodo tamẽ ſimus inter præſentes q.1 nu.39 lib.3.

Enunciatiua verba propter aliud per modam cauſę diſpo nunt quoad actionem perſonalem.q.7.nu.18.lib.3.Re liqua vide infra in ver.verba enunciatiua.

Epiſtola eſt duplex.q.25.nu.1.lib.2.

Epiſtola quid ſit quæ inter ſpecies vltimarum voluntatũ refertur.q.25.nu.2.lib.2.

Error potius,quam donatio ſolet allegari etiam ſi in ſa- cto proprio eſſet q.26.nu.7.lib.2.

Excommunicationis ſententia lata a ſammo Pontifice ve bis ennnciatiuis valet.q.38.na.1.lib.2.Quod de- clara,vt ibid.Ratio ibid.nu.2.

Excommunicationis ſententia quibus verbis a ſummo Pontifice feratur,quando hominec ſcrit q.38.num.3. lib 2.Remiſſiue videndi ſunt.

Exempla ad cognoſcendum cauſas vtilitatis, ac neceſſi- tatis,quibus monetur Princeps ad praiudicandum iu ri tertij poſita a Petra.q.4.nu.69.lib.2.

F

F*Atuitas potius,quam donatio præſumitur.q.36.nu. 6.lib.2.*

Fideicommiſſum inducitur per verba enunciatiua maxi me quando agitur de conſeruanda agnatione.q.27.n. 17.lib.2.Amplia duobus alijs modis.nu 18.& 19.

Fideicommiſſum non inducitur per verba enunciatiua, quando futurum euentũ inſpiciunt ex communi.q.27. nu.20.lib.2.Ratio affertur ibidem.num.21 Auctor contra nu.22.Communis opinio retinetur.ibid.nu.23

Fideicommiſſum inducitur per verba enunciatiua futu- ri euentus,quando ſunt directa ad filios,aut ad nepotes quicquid dixerit Clar.Peregr.q.27.num.24.lib.2.

Fideicommiſſum non inducitur per verba enunciatiua quando directa ſunt ad honoratum.q.27.nu 25.lib.2. Auctor contra ibid.nu.26.

Fedeicommiſſum an inducatar ex verbis diſpoſitiuis,vel enunciatiuis nil refert.q 27.nu.27.lib 2.

Fideicommiſſum abſolutum non inducitur per verba enũ ciatiua in ratione prohibitionis ex Burſato.q.27.nam. 29.lib 2.

Fideicommiſſum abſolutum,ac ſimplex an inducatur per verba enunciatiua propter aliud per modum cauſæ, an vero in caſu alienationis duntaxat, vide Doct.re- miſſiue q.7.na.17.lib.3.

Fideicommiſſum inducitur per verba enunciatiua pro- pter aliud per modum cauſæ q.7.nu 14 lib.3.

Fideicommiſſum regulariter eſt odioſum.q.7.nu 15.li.3.

Exempla verborum enunciatiuorum propter aliud per modum cauſæ prolatorum in materia fideicommiſſi.q. 7.nu.16.lib.3.

Fidcicommiſſum inducitar per verba enunciatiua.q.27 nu.1.lib.2.Quicquid dixerint Antonius Faber & Po lyd.Rip.ibid.na.2.Fundamenta huius opinionis ibid. nu.3.4.5 6.7.8.& 14.

Fidcicommiſſum an inducatur ex verbis diſpoſitiuis,uel enunciatiuis nil refert.q 27.nu.27.lib.2.

Filiatio minime probatur per verba enunciatiua q.33.n. 1.lib.2.Et eſt veriſſima concluſio ibid nu 2. Ratio af- fertur ibid.nu.3.& 4 Amplia nu.5.6.7.& 8 Limita primo in Antiquis,nu.9.Ratio,nu.10.11.& 12.Am plia,na.13.14.& 15. Limitatur ſecundo contra pro- ferentem, contra enim ipſum per verba enunciatiua filiatio probatur nu.18 Ratio,nu.19.& 20.Declara, nu.21.& 22.Amplia,ut magis procedat contra pa- trem.nu.23.Ratio,num.24.& 25.Coarctatur tertio quoad inducendum ipſum, qui filius nominatus eſt,in quaſi poſſeſſione filiationis, donec de contrario fuerit edoctum.nu.26. Intellige,ac declara,prout ibid.nu. 27.Ratio declarationis.nu 28.Limitatur quarto,quã do nominatio facta de filio eſſet facta in actu, qui ma- gis filio,quam extraneo conueniret, nam tunc proba- tio induceretur quoad ipſam filiationem per dicta ver ba enunciatiua,& nu.29.30.& 31.ratio ibid.Fallit quinto, quando nominatio ipſa facta de filio per dicta verba eſſet geminata.nu.32.Ratio.nu.33 Contrariũ Maſcard.& Petra.nu.34.Et hac opinio magis placeẽ Auctori, vbi etiam quando contraria opinio poſſet pro cedere ſubnectit.nu.35.Limitatur ſexto,concurrenti- bus alijs adminiculis.nu 36.Coarctatur ſeptimo,quã- do dicta verba proferuntur filio nominato præſente n. 37.Ratio.nu.38 Contrarium nonnulli.nu.39. Conci- lia,nu.40.& 41.Tulebra q.nu.42.Reſoluitur.nu.43. In omnibus illis caſibus, in quibus filiatio inducitur, ac per dicta verba probatur, ſemper auditur quis vo- lens contrarium probare. nu.44. De hac materia vi- dendi plures DD remiſſiuè.nu.45.

Filiatio,fraternitas,& ſororitas paternizant.q.33.nu.1 lib.2.par.74.

Filiationis quaſi poſſeſſio probatur per verba enunciatiua prolata per medium modi.q.6 nu.35 lib 3.

Filium alicuius ſe aſſerens an probare debeat plene hãc qualitatem filiationis q 19.nu.8.lib.3.vide remiſſiue.

Fraternitas & ſororitas minimè probatur per verba enũciatiua,q 33.n.2 & 4.lib.2.pag 74. Ratio nu.3. Limita primo,quando cũ verbis ipſis enunciatiuis cõ- currerent alia adminicula.n.5.Secũdo quoad aliqua- lem præſumptionem, quę quidem transferat onus pro- bandi in aſſerentem contrarium,nu 6 Exemplificatur in terminis ſororitatis.nu.7 Et in terminis conſangui- nitatis.nu.8. Item in terminis parentela,quę quidem exemplificatio limitatur in duobus caſibus. de quibus nu.9.10.& 11.An per verba enunciatiua alicuius inſtrumẽti poſſit conſanguinitas ipſa. ſeu parentela pro bari,quæritur, nu.12. Regula ſit affirmatiua.nu.13. Amplia vt id præcipue procedat in Antiquis.nu.14. Ratio,n.15.& 16.Subamplia, vt id etiam locum ha beat in pręiudiciũ tertij nu.17.Declara nu.18.& 19 De materia conſanguinitatis videndi plures DD. re miſſiuè,num.20.In dubio quis pręſumitur ſcire quem- piam eſſe fratrem ſuum,cum ſic eum nominat.nu 21.

G

GEminata ſi ſint verba enũciatiua propter aliud probant q 4.nu.25.lib.3.
Amplia etiam quoad tertium nu. 26. ibi Et eo magis ſi ſint iurata. nu.27.ibid Contra Verall. deciſ.ſua 337. par 3.ibid.nu.28. Reprobatur nu.29. ibid. Rationes nu.30.31.32.33.& 34.
Geminata verba oſtendunt magis exploratam mentem proferentis,q.3.nu.34.lib.1.
Guid. Pap deciſio, quod verba enunciatiua inſtrumenti probeat contra tertium abſentem,q. 1.nu.27. lib. 2.

H

HÆreditas an videatur repudiata, ſiquis dixerit Credo, hæreditatem eſſe reſpuendam, & mihi non expedire,q.29.nu.4 l.2. Auctor cum D. Facbin.concludit pro negatiua ibid nu.5.
Hæreditas an cenſeatur adita, ſiquis dixerit; Ego Titius hæres Sempronij precor Caio ſalutem.q.29.nu.6.lib. 2. Craſſus late ibi.nu.7.

I.

INſtitutus, vel ſubſtitutus ſub conditione nunquam poteſt hæreditatem conſequi niſi prius conditionem adimpleat.q.6.nu.12.lib.3.
Inſtrumenta plura requiri ad probandos confines q.1.nu. 80 Ratio adducitur,& nu.81.lib.2. Amplia nu.82. Declara nu.83.84.& 85. Limita.nu.86.87.
Inſtrumenta plura verborum enunciatiuorum, an requirantur ad probandos confines diſputatur. q.1. nu.79. l.b.2.
Inſtrumenta plura antiqua in quibus aliquid enunciatur ſi varia ſint inter ſe quid agendum.q.1,nu.93.lib.2.
Inſtrumentum inter alios factum an proſit mihi, & an probetur, fundum eſſe emphyteuticum ex inſtrumento inter alios celebrato,q.45.nu.7.lib 2. Auctor cum Mandel.ſentit pro affirmatiua nu 8.& 25 ibidem. Ponderatur textus in l.Deſiderium.C.depoſ.
Inſtrumentum publicum dicitur probatio probata,& ueritas apparens.q.45.nu.10.lib.2.
Inſtrumento in dubio ſtandum eſt.q.45.nu.11.lib 2.
Inſtrumentum pro ſe habens dicitur habere intentionem fundatam q.45.nu 12.lib 2.
Inſtrumentum facit rem notoriam ſicut ſententia.q.45. nu.13.lib 2.
Inſtrumento apparens dicitur certum & manifeſtum.q. 45.nu.14.lib.2.
Intellectus antiquorum quorundam ſuper q.19.d 19.nu. 7.lib 2. Damnatur nu.8.9.& 10.
Interpellatio vnica extraiudicialis an ſufficiat ad conſtituendum debitorem in mora q.19 nu.1.lib.2.
Interpellatus verbis enunciatiuis ad ſoluendum ſi nõ ſoluat, an conſtituatur in mora q 18.nu.1. lib.2. Exemplum ibidem nu.2. Bart. opinio reijcitur n 3. Negant infiniti num 4. Fundamenta adducuntur n.5 6.7. 8. & 9.cum ſeq vſque ad num. 19. ibid. Affirmant alij multi.num.19. Media, quibus hæc opinio firmatur. num.20.& 21.22.23.cum ſeq. vſque ad 33. Negatiua opinio eſt verior, & receptior. num.33. Diſtinctio Auctoris nu.34.& 35. Confirmatur num.36.& 37. Et eſt communiter recepta nu.38.ibid.
Intruſio in materia attẽtatorum non probatur per verba enunciatiua q aliquis ſit in poſſeſſione.q.46.n.1.lib.2.
Iudicio verba enunciatiua prolata ante conteſtationem non probant, poſt autem ſic.q.6.nu.1.2.3.& 4.l.2.
Iudicio prolata verba enunciatiua aliquando ponuntur in libellis, aliquando in poſitionibus, aliquando in ſententijs,q.6.nu.5.lib 2.
Iuramentum dicitur habere vim geminationis q. 3.nu. 23.lib.1.
Iuramentum quoties poteſt ſeruari abſque interitu ſalutis æternæ ſemper ſeruandum eſt.q 3.nu 24 lib.1.
Iuramentum validat renunciationem Velleianam, quæ de per ſe non valet q.3.nu.26.lib.1.
Iuramentum de ſui Natura ad plus non extenditur, quã extendatur virtus promiſſionis q 3 nu. 18. lib 1.
Iuramentum ſemper ſortitur Naturam actus ſuper quo interponitur.q.3. nu.19. Declaratur num.25. & per Marcabrunum nu.30.lib.1.
Iuramentum ſemper facit actum valere eo meliori modo quo poteſt.q.3.nu 21.lib.1.
Iuramenti vis hæc eſt, vt actum confirmet, et tale robur illi adijciat, & reſcindi minime poſſit q.3.n.22 lib.1
Ius ſpeciale in vno caſu arguit ius commune in contrarium.q.45.nu.19.lib.2.

L

LAudi verba enunciatiua minime probant q. 10.n. 1.lib. 2. Amplia quando contingit principaliter de ipſo enunciato diſputare, ibid.nu 2.
Limitatur præiudicare ſaltem partibus, quæ expreſſe non contradixerunt ibid.nu.3.
Legata diſponuntur per verba enunciatiua, quæ probant in eis poſita q.28.nu.1.lib.3.
Legis verba enunciatiua nõ inducunt ius in eo, qđ narratur, vel enunciatur q.5.nu.1.& 2.lib.2. Amplia hoc procedere in verbis enunciatiuis conſtitutionis, vel ſtatuti.ibid.nu.3.
Legis verba enunciatiua inducunt ius ſi ſuper illis verbis fundetur intentio Legiſlatoris,q.5 nu 4 li.2.& ſi verba geminentur ibidem nu.5 Item, quando ex mẽte Legiſlatoris contrarium appareret ibid.nu.6. Item quando Legiſlator ipſe factum proprium narrat. ibid. nu.7. limita a ias,nu.9.
L in teſtamento ff.de fideic.libert. expenditur, & optime enucleatur. q.30. nu.15. & nu.19.20. 21. & 22. lib.2.
L.finalis ff.de reb.eorum declaratur.q 30. nu 18. lib.2.
L.Mora.ver.& non ſufficit. de vſur. verba afferuntur. q.19.nu.4.lib.2. Salic.intellectus ad hunc verſ.ibi.n. 5. Reprobatur n.6. Intellectus quorundam Antiquorum adducitur.q.19.nu.7.lib.2. Damnatur & num. 8.9 & 10.
Ludouic.Charond.interpretatio.nu.17.ibid.Reijcitur,n. 18.& 19 ibid.
L.ex hac ſcriptura ff.de donat. primus intellectus eſt aliquorum aſſerentium per verba dicta legis donationẽ cauſa mortis induci.q.2.nu.2.lib.2 Eorum fundamẽtum, num 3.& 4. Reprobatur per Auctorem, num 5 Idque multis medijs, de quibus nu.6.7.8.9.10 & 11.
Salatur contrarium multipliciter, num. 12. 13. 14. 15. & 16. Secundus eſt ſenſus aliorum opinantium, quod

verba

verba illius ſcripturæ, de qua in d.l. inducant legatū, vel fideicommiſſum num. 17. Et eſt communis n. 18. Fundamentum huiuſce opinionis, nu. 19. & 20. Damnatur per Auctorem. nu. 21. Media, num. 22. 23. 24. 25. & 26. Soluitur contrarium, num. 27. 28. 29. 30. & 31. Tertius eſt intellectus aliquorum aſſerentium diſpoſitionem d. legis intelligendam eſſe generaliter, & prout ibi. nu. 32. Sed reprobatur ratio ibid. n. 33. Quartus eſt ſenſus aliorum aſſerentium dominium, de quo in ipſa lege, ad libertos illos iure donationis inter viuos pertinere, n. 34. Et hic per Auctorem approbatur. n. 35. Corroboraturque triplici iuris fundamento, de quibus num. 36. 37. 38. cum ſequent. vſque ad 56. incluſiue. Duo opponuntur per Bart. contra hunc intellectum, de quibus n. 57. 58. 59. 60. & 61. Auctor autem ab eo minimè recedendum diiudicat, num. 62. Et Contraria reſoluit, num. 63. 64. 65. & 66.

L. Titia cum teſtamento §. Titia cum nuberet de leg. 2. declaratur, q. 27. num. 9. lib. 2.

L. ſi non deſignata. C. de falſ. cauſ. adiect. leg. perpēditur. q. 32. num. 8. lib. 2. Diſtinctio Bart. Nouelli ibidem. Improbatur, num. 10. ibidem.

Liber Mercatorum an & quando probet quæſt. 44. n. 2. lib. 2.

Liber Cronicarum deſcriptus per verba enunciatiua nō facit fidem. q. 46. num. 1. lib. 2.

Libertatis fauore verba enūciatiua minime diſpoſitionē inducunt, quando ſunt per errorem emiſſa. q. 30. nu. 7. lib. 2. & num. 23. ibid. Contra de tex. in l. Paulus reſpondit in 1. verſ. ff. de fideiu. libert. q. 30. nu. 8. lib. 2. Soluitur num. 9. & num. 13. & 16. ibidem.

Libertatis fauore verba enunciatiua diſpoſitionem inducunt. q. 30. n. 1. lib. 2. Probatur hæc enunciatio, nu. 2. 3. & 4. Opponitur lex Iulianus. §. ex his verbis. ff. de leg. 3. ibidem num. 5. Soluitur ibidem num. 6.

Literæ, in quibus Papa atteſtatur aliquem eſſe ſuum Cappellanum, vel cubicularium ſeu familiarem, bene probant eum eſſe talem, q. 2. num. 11. lib. 2. Contrariū multi. num. 12. Reſolutio ex Lapo num. 13.

M

MAſcard. opinio quoad probationem verborum enunciatiuorum contra tertium obſentem. q. 1. num. 28. lib. 2.

Interpretatio opinionis Maſcard. & Guid. Pap. quæſt. 1. num. 29. lib. 2.

Matrimonij probatio, quæ fit per confeſſionem Coniugū diſcutitur. q. 10. num. 9. & 10. & 11. lib. 3.

Matrimonium qualiter probetur vide Maſcard. remiſſiue. q. 10. num. 12. lib. 3.

Matrimonium an cenſeatur contractū his verbis. (Queſta è mia moglera.) q. 31. num. 27. lib. 2. Auctoris opinio ibidem. num. 28.

Matrimonium vtrum præſumatur ex ipſa nominatione, videlicet, ſi aliqua nominetur vxor. q. 31. nu. 29. li. 2. Auctoris opinio ibidem num. 30.

Matrimonij fauore verba enunciatiua probant. q. 31. n. 1. lib. 2. Fallit iſta enunciatio, quando principaliter contingeret diſputari de ipſo matrimonio ibidem. nu 2. Item contra tertium num. 3 ibidem. Item quando tractaretur de præiudicio alterius matrimonij ibidem. num. 4.

Matrimonium vel ſponſalia an inducantur ex hac verborum formula. Non habebo aliam vxorem, quā te. q. 31. numer. 5. lib. 2. Quod matrimonium cenſeatur contractum tenuere multi ibidem numero 6. Fundamenta iſtorum. ibid. nu. 7. 8. 9. 10. & 11. Contraria opinio verior, & ab Auctore amplexa, ibid. num. 12. Media, quibus hæc opinio, & ſententia probatur. ibid. num. 13. 14. 15. 16. cum ſeq. vſque ad 20. Solutiones fundamentorum contrariæ partis ibidem. num. 20. 21. & 22.

Matrimonium, vel ſponſalia an cēſeantur contracta ex his verbis (Habeo te in vxorem) q. 31. num. 23. lib. 2. Opinio Auctoris iisdem num. 24.

Matrimonium an contractum cenſeatur hoc modo, videlicet: Puella iuueni ſe increpanti reſpōderat, Nolo me cognoſcas, niſi honeſte. atque ita ſe facturum Iuuenis promiſerat, vituperaueratque, quæritur. quid iuris dū honeſte attingi mulier ſine matrimonio nequeat. q. 31 num. 25. lib. 2. Remiſſiue vide DD. ibid. num. 26.

Mercatorū in libris verba enunciatiua poſita aliqualem præſumptionem facere, & inducere. q. 44. n. 1 lib. 2.

Militis fauore verba enunciatiua propter aliud probant. q. 4. num. 35. lib. 3. Quid iuris in pagano? idē. num. 36. Maſcard. ibidem.

Modus importatur per dictionem (ita vt) q 6. n. 4. lib. 3.

Modus diffinitur. q. 6. num 8. lib 3.

Modus impleri debet per modum compulſionis. q. 6. nu. 32. lib. 3.

Modus adimpletur poſt emolumentum conſecutum. q. 6. num. 14. & 15. lib. 3.

Modus non ſuſpendit ſed reſoluit conditionem in caſum modi non impleti. q. 6. num. 22. lib. 3.

Modus multipliciter accipi ſolet. q 6. num. 1. lib. 3. Quomodo accipiatur in hoc caſu. num. 2. ibid.

Monitio eſt neceſſaria, vt quis priuetur commodo relicti ob modum non impletum. q. 6. nu. 25. lib. 3. Conſultationes infraſcriptæ adducuntur. Menoch. in ſuo conſil. 131. in 1. num. 26. ibid. Decian. conſil. 132. inter illa Menoch. num. 27. ibid. Crauet. in 59. in 1. nu. 28. ibid. In conditione ſecus eſt nu. 29. ibid. Ratio. nu. 30. ibid.

Mora contrahitur ſolo temporis curſu, & diei aduentu q. 19. num. 11. lib. 2.

Mortis in articulo conſtituti verba enunciatiua diſponūt. q. 26. num. 5. lib. 2.

Mortis in articulo conſtituti creduntur facere quæ faciūt animo deliberato q. 26. num. 6. lib. 2.

N

NOtarij verba enunciatiua minime probant. q. 11. n. 1. lib. 2. Amplia n. 2. & 3. fallit. n. 4. 5. 6 7. & 8.

Notarius debet eſſe rogatus ad hoc vt inſtrumentum ab ipſo factum in fauorem producentis probet. q. 45. nu. 20. & 21. & 22. Adducitur quædam doctrina Grāmatici ibidem. num. 23. & perpenditur num. 32. 33. 34. & 35.

Notoria multa dicuntur, & non ſunt quæſt. 2. num. 27. lib. 2.

O

ORdo ſeruatus ab auctore in q. 19. de interpellatione debitoris. q. 19. num. 2. lib. 2.

P

PActum nudũ accedente iuramento diſponit & actionem producit de iure Ciuili q. 3. nu. 27. lib. 7.
Papæ aſſertioni ſtandum eſt. q. 2 nu. 1. lib. 2.
Papę actus non poteſt eſſe niſi circa veritatem, q. 2. n. 2. lib. 2. & eur. ibid.
Papæ aſſertioni adeo ſtatur, vt non poſſit probari contrarium. q. 2. nu. 3. lib. 2. Ratio adducitur nu. 4. & 5.
Papæ aliquid de iure aſſerẽti pleniſſime creditur niſi manifeſtam falſitatem aſſereret. q. 2. nu. 6. lib. 2. & ibid. num. 8.
Papa pręſumitur habere omnia iura ĩ ſcrinio pectoris ſui, quęſt. 2. num. 7. lib. 2.
Papę creditur non admiſſa in contrarium probatione, quando atteſtatur de facto proprio, non de alieno q. 2. num. 9. lib. 2. & maxime quando ſuper eo ſe fundat ibid. num. 10;
Papę aſſertioni ſtandum eſt ſuper facto proprio, etiamſi atteſtetur de eo, quod fecit, vel vidit, dum eſſet Cardinalis. q. 2. nu. 14. lib. 4. Amplia hoc procedere in quacunque diſpoſitione ſiue pura, ſiue conditionali, ſiue modali. nu. 15. ibid.
Papę in narratis de facto alieno non creditur, donec contrarium probetur, & eſt communis opin. q. 2. num. 33. lib. 2.
Papæ aſſertioni creditur etiam de facto alieno, quando aſſereret ſe de tali facto bene fuiſſe certiorem factum q. 2. nu. 36. lib. 2. Item quando ſumus in antiquis, nu. 37. amplia num. 38.
Papę aſſertioni ſtatur de delicto alicuius, quando diſponit non eſſe recipiendam cõtrariam probationem q. 2. nu. 28. lib. 2.
Papę aſſertioni ſtatur de delicto alicuius maxime ſi concurrant alia adminicula vltra aſſertionem Papæ. q. 2. num. 29. lib. 2.
Papę aſſertioni de facto ſibi a parte narrato non ſtatur niſi de facto proprio ipſius Papæ tractetur, quęſt. 2. num. 30. lib. 2.
Papę aſſertioni creditur de facto alieno corã ſe geſto, q. 2. num. 39. lib. 2. & ratio adducitur ibid. Item quando nõ verſamur in pręiudicialibus. ibi. num. 40. ſimiliter ſi de facto ſui Progenitoris atteſtetur. ibi. num. 41. Item quoad inducendam aliqualem præſumptionem ibid. num. 42. lib. 2.
Patronatus ius per verba enunciatiua inſtrumenti in antiquis probatur q. 1. nu. 95. lib. 2.
Peritorum verbis enunciatiuis atteſtantium electionem de ipſorum perſonis factam nõ ſtatur. q. 39. nu. 1. li. 2.
Peritis in arte ſua quando credendum q 39. nu. 2. lib. 2.
Pijs in cauſis verba enunciatiua diſpoſitionem inducunt ex communi DD. ſententia q. 23. num. 1. l. 2. pag. 54. Fundamenta huius opinionis adducuntur num. 2. 3. 4. 5. 6. 7 8. 9. 10. 11. & 12. Contrarium per Bald. ibid. num. 13 Media ibid. nu. 14. & 15. Auctoris opinio, num. 16. 17. 18. 19. & 20. In hoc expenduntur Corn. conſil. 149. in vol. 2. ibid. num. 21. Caſtr. Reſp. 137. vol. 2. ibid. num. 22. Decij conſil. 159. in 1. ibid. nu. 23. Bertr. conſ. 340 num. 10 n. 1. ibid. num. 24. Socin. ſen. conſ. 179. in 2. ibidem nu. 25. Deciſ. D. Angeli Epiſcopi Racanatenſis improbatur ibid num. 26. Alexandri Raud. deciſ. 47 enucleatur ibid. num 27. & 28. Matt. Brun. conſ. 87. num. 33. damnatur ibid. num. 29. D. Sfortiæ Oddi conſil. 64. & Bald. Reſp. 129. num. 4. perpenduntur ibidem. nu 30. & 31. Modeſtini Piſtorij q. 146. par. 4. proponitur ibid. nu. 32.
Poſitionum verba enunciatiua an fidem faciant quæſt. 8. num. 1. remiſſiue. lib. 2.
Poſſeſſio ſpoliati non probatur per verba enunciatiua inſtrumenti inter alios. q. 41. num. 1. lib. 2.
Præſumptio inducitur per verba enunciatiua propter aliud, cui ſtatur, donec probetur cõtrarium. q. 4. nu. 3. lib. 3.
Principis verba enunciatiua fidem faciunt maxime quãdo ſunt iterata. q 4. num. 17. lib. 2. Item quando proferuntur de eo, quod pendet a mero arbitrio ipſius Principis. q. 4. n. 18. lib. 2.
Principis verba enunciatiua fidem faciunt, etiam de his, quæ ante Principatum vidit, q. 4. nu. 19. lib. 2.
Principis verba enunciatiua probant maxime quando ſumus in antiquis, q. 4. nu. 20. & 21. lib. 2.
Principis verba enunciatiua fidem non faciunt, quando lederent honorem ſubditi, q. 4. nu. 44. lib. 2. Item quãdo ad inſtantiam partis reſcriberet ibid. num. 45. Itẽ quando de ipſiuſmet Principis tractaretur intereſſe, n. 46. Ratio adducitur ibi. nu. 47. & 48. vſque ad 62.
Princeps præſumitur Iuſtitia plenus, & non præſumitur falſum dicere. q. 4. num. 4. lib. 2.
Principis ſolo verbo credendum eſt. q. 4 num. 5. lib. 2.
Principem non decere mendax labium. q. 4. nu. 6. lib. 2.
Principis aſſertioni adeo creditur, vt in contrarium non admittatur probatio, q. 4. num. 7. lib. 2. limita in multis caſibus vt per Maſcard. q. 4. n. 8. lib. 2.
Principis verba enunciatiua fidem faciunt, quando eſt bene informatus, q. 4. num. 10 lib. 2. amplia etiam cõtra tertium, ibid. num. 11. Informatus dicitur, princeps quãdo facit aliquid motu proprio, & ſine vlla ſupplicatione præuia, q. 4. nu. 12. lib. 2. Quid ſi princeps volẽs alteri præiudicare, afferat cauſam qua moueatur, an eius aſſertioni ſit ſtandum, q 4. n. 62. lib. 2.
Procurator vel ad lites, vel ad negotia per verba enunciatiua conſtitui poteſt. q. 15. n. 1. lib. 2. Ratio, nu. 2. & 3. ibid. Et de hoc nulla eſt dubitatio, nu. 4. ibid.
Procurator ſi per verba enunciatiua fuerit conſtitutus illa eadem verba probant q. 15. n. 5. lib. 2. limita cum agitur de fauore ipſiuſmet conſtituentis ibid. nu. 6. & probant, ſi de eius odio agatur, & ad fauorem illius, qui ſe procuratorem cõſtitutum affirmaret, n. 7. ibid. limita 2. ſi agatur de pręiudicio tertij, num. 8. Item ſi poſtea principaliter de enunciato diſputari cõtingat, n. 9. Ratio num. 10. amplia, num. 11. & 12.

R

REſcripti verbis enunciatiuis an & quando ſtetur, q. 43. num. 1. lib. 2.
Res inter alios geſta minime probat quo ad eos; qui non interuenerunt, q. 44. num. 24. lib. 2. Declaratur, nu. 37. 38. 39. & 40.

S

SCriptura priuata plene probat in antiquis q. 1. nu. 56. lib. 2.
Scriptura priuata non probat in factis recentibus, q. 4. n. 18. lib. 3. ſecus in antiquis, num. 19. ibidem.

Scriptum

Scriptum quicquid in inſtrumento reperitur, præſumitur appoſitum a Notario de uoluntate, & mandato ipſarum partium, q.45.nu.31.lib.2.

Signa inſpecto iure poli ſufficiunt etiam per interpellationem, q.18.num.39 lib.2.

Solemnitas, quæ non potuit adeſſe tempore actus, non præſumitur interueniſſe per narrationem, q.14.n.3.lib.2 Contrarium multi. nu.4. Prior opinio uti communior retinetur. num.5.

Sum, es, eſt, verbum eſt mere diſpoſitiuum. q.27.num.10. lib.2. fallit quando eſt futuri temporis ex Bald. Peregr. improbatur ibid. num.11. Alciat. diſp.19.lib.4. affertur. q.27.nu.12.lib.2. Reſoluitur num.13. ibidem.

T

TErtius dicitur ille, qui non habet cauſam cum contrahente, vel enunciante, q.4.nu.24.lib.3.

Teſtator ſi uoluit impleri id, quod per dictiones modum importantes expreſſit, antea quam emolumentum acquiratur, diſpoſitio erit conditionalis, & non modalis. q.6.num.16.lib.3. & nu.17.

Teſtis deponens de credulitate regulariter non probat, q.4.num.20.lib.3. Fallit in antiquis, nu.21. ibid.

Teſtes quinque in epiſtola ſpecie ultimæ uoluntatis requiruntur, q.25.nu.3.lib.2. & ipſorũ teſtium ſubſcriptio requiritur in epiſtola ibi, n.4.

Teſtium uerba enunciatiua non probare, q.16.n.1.lib.2. Ratio ibidem num.2.

Tractatus omnis a diffinitione initium ſumit lib.1.q.1. num.1.

Tractatus de alienatione rei eccleſiaſticæ per verba enũciatiua non probatur, q.40.num.1.lib.2.

V

VErba enunciatiua probant in contractibus, q.17. num.8 lib.2. Amplia, nu.9. Declara nu.10. & 11. & 12 limita, num.13.

Verba enunciatiua diſponunt in contractibus, quando sũt geminata, q.17.num.14.lib.2.

Verba enunciatiua probare etiam contra tertium abſentem. q.1.num. 17.lib.3. Fundamenta huius opinionis num.18.19.& 20. Guid. Pap. deciſio adducitur num. 27. altera Maſcard. num.28. utraque interpretatur num.29.

Verba enunciatiua poſita in inſtrumento non probant etiam inter eaſdem perſonas, quando principaliter de ipſo enunciatio contingit diſputare, q.1 num.32 lib.2. Contrarium tenet Soc. ibid. num.33.

Verba enunciatiua poſita in inſtrumento non probant etiam inter eaſdem perſonas, quando perſonæ in eo nominatæ eſſent. q.1 num.34.lib.2.

Verba enunciatiua in antiquis probant etiam contra tertium, q.4.n.63: contrarium tenent multi num.64. conciliantur opiniones nu.65. & 66. lib.1.

Verba enunciatiua in antiquis ſemiplene probant contra tertium etiam quando agitur de graui præiudicio q.4. num.67. Immo plene probant, ſi cum antiquitate concurrant alia adminicula, q.4.nu 68. Craueт. opinio affertur, n.69. & improbatur nu.70. & 71, lib.1.

Verba enunciatiua in antiquis probãt etiam ad fauorem tertij, q 4.num.72.lib.1.

Verba enunciatiua probant inter eaſdẽ perſonas, & contrahentes, q.4.n.73. Quinimo cenſentur ueluti diſpoſitiua, nu. 74.lib.1.

Verba enunciatiua extra contrahentes non probant q.4. nu.75. amplia nu.76. limita nu.77. declara nu.78.79 80.81.82.83.84.85.lib.1.

Verba enunciatiua probant inter partes tantum, non tamen in præiudicium tertij, q.4. num 86. Ratio adducitur, nu.87. lib.1.

Verba enunciatiua probant ſaltem ſemiplene contra tertium, q.4.nu.88.lib.1.

Verba enunciatiua probationem inducunt dumtaxat inter partes, non autem obligationem. q.4.nu.89. fallit quando ſunt geminata ſed dubitat Auctor n.90.lib.1

Verbis enunciatiuis propter diuturnitatem temporis ſtatur, etiam ſi enuncient actum, qui interuenire non potuit, tempore confecti inſtrumenti. q. 4. num.48. De quo tamen dubitat Auctor nu.49.lib.1.

Verba enunciatiua in antiquis probant mandatum, licet regulariter illud non probent, q.4 num.50. Declara ut num.51. amplia nu.52.lib.1.

Verba enunciatiua in antiquis dominium probant, q.4. num.53. Ratio redditur, nu 54 lib.1.

Verba enunciatiua in antiquis conſuetudinem probant. q.4.n. 55.lib.1. Confines ad territorium probantur in antiquis per verba enunciatiua, q.4.nu.56. Ratio redditur, num.57.58.lib.1.

Verba enunciatiua probant in priuilegijs, ac reſcriptis antiquis q.4 num.59. & præſertim inter eaſdem perſonas num.60.lib.1.

Verba enunciatiua probant in antiquis pro ad feuda, q.4 num.61.lib.1.

Verba enunciatiua probant in antiquis etiamſi de iſto enunciato principaliter diſputari contingat q.4.num. 62.lib.1.

Verba enunciatiua in teſtamento minime diſponunt q.21 num.3.lib.2. Ratio ibid num.4. Amplia. ibid. num.5. 6.& 7. Limita, nu.8.9.10.11.& 12.

Verba enunciatiua aliquorum actorum in inſtrumento poſita an probent illa acta interueniſſe. q.4.nu.10.l.2. Exemplum ponitur ibid. diſtinguitur nu.110.& 111.

Verba enunciatiua in ultimis uoluntatibus propter ſe diſponunt duntaxat, quando ſunt relata ad oueratũ, q.1. num.8.lib.3. Secus ſi ad Honoratum ibid nu.9. Ratio diuerſitatis n.10. ibid. Et iſta eſt communis theorica, ibid. nu.11.& nu.33. Confirmatur ibid. nu.12. & 13. Contra quod etiam diſponant, quãdo ſunt relata ad honoratum nu.14. ibid Fundamenta huius opinionis nu. 15.& 16.17.18.19. cũ ſeq. uſque ad 24. Et ita concludit Auctor nu.25. ibid. Reſpondetur contrarijs ibid. n. 26.27.28. uſque ad 33.

Verba enunciatiua propter ſe prolata in ultimis uoluntatibus diſponunt, quando iuramentum intercedat, & ſic relata ad honoratum q.1.num.33 lib.3. Quod procedit quatenus natura, & uis ipſorum uerborum patitur num.34. ibid. quod quidem ſubdeclara. ibid. Enunciatiua uerba propter ſe præcipue diſponunt, quando ſunt geminata, ac temporibus ſeparatis ſæpius repetita q. 1 nu. 35.lib.3.

Verba enunciatiua propter ſe prolata plene probãt etiã inter abſentes, q.1.nu.36.lib.3. Quod præcipue procedit quando ſunt geminata, num.37. ibid. Scotus tenet uerba enunciatiua propter ſe prolata dumtaxat ſemiplenam

plenam

plenam probationem inducere.q.1.num.38.lib.3.

Verba enunciatiua propter ſe prolata diſponunt,ac probant.q.1.num.1.lib.3.Quinimo dicuntur verè diſpoſitiua ibid.num.2.

Verba enunciatiua iuramento vallata etiam parte abſente probant q.4.n.34.Ratio adducitur.ibid.lib.1.

Verba enunciatiua iurata probant,nedum ſi iuramentū tunc interponatur,ſed etiam ſi aſſeratur quod fuerit interpoſitum q.4.num.35.limita quando agitur de præiudicio tertij num.36.lib.1.

Verba enunciatiua quo ad validitatem actus,cui apponuntur probant q.4.num.37.exempla afferuntur nu.38.& 39.lib.1.

Verba enunciatiua probant, cum actus confeſſionis ſeu enunciationis non poſſit ſubſiſtere tanquam facta ſine cauſa q.4.num.43.lib.1.

Verba enunciatiua probant quando vertitur quæſtio inter eoſdem contrahentes q.4.n.57.lib.1.

Verba enunciatiua probare contra producentem quæſt.1.num 37.lib.2.

Verba enunciatiua inſtrumenti probant in antiquis q.1.n.38.lib.2.Rationes adducuntur ibid.n.39.& 40.

Verba enunciatiua propter ſe non diſponunt,quando agitur de præiudicio tertij q.1.n.42.lib.3.Item quando ſunt prolata circa ea quæ per diſunctū non ſuat diſponibilia ibid.num.43.Exemplum ex Bero.ibid.n.44.Itē quādo in his verbis eſſet incertitudo reſpectu perſonarū vel reſpectu quantitatis,vel ſpeciei ibid.n.45.Ratio nu.45.Declara num.47.Limita nu.48.

Verba enunciatiua non inducunt plenam probationem in vltimis voluntatibus ex ſententia Auctoris q.20.n.11.lib.2.Ratio ibid.n.12.limita quo ad ſemiplenā ibidem num.13.

Verba enunciatiua poſita in inſtrumento ſolemnitates enunciante probant in antiquis ipſa ſolemnitates q.1.num.88.lib 2.

Verba enunciatiua in reſcriptis, & in priuilegijs antiquis probant q.1.num.49.lib.2.

Verba enūciatiua probare plene,vel ſemiplene,vel præſumptiue ſiue in antiquis,ſiue in facto recenti quomodo hoc ipſum accipiatur q.1.num.101.lib.2.

Verba enunciatiua in libellis poſita an probent.q.7.nu.1.lib.2.

Verba enunciatiua in libellis poſita ſi non plenā ſaltem ſemiplenam inducere probationem q.7.num.3.lib.2.

Verba enunciatiua transfertur onus probandi in aduerſarium q.4 num.130.Ita vt ipſis ſtetur donec probetur contrarium ibid.num.131.Quo probato hæc verba tanquam per errorem, & inconſultè prolata nil probant etiam ſi geminata.ibid num.132.Ratio redditur.num.133.lib.1.

Verba enunciatiua in illis caſibus,in quib.nec diſponūt, nec probant præſumptionem faciunt etiam ad fauorē tertij q.4 num.134.lib 1.

Verba enunciatiua probant in delictis,& præcipue cum agitur de probando mandato q.4.num.142.lib.1.

Verba enunciatiua inſtrumenti minime probant q.1 n.1.lib.2.Amplia n 2.& 3.4.5.& 6.limita n 7.& 8.Declaratur num 9.10.11.12.& 13.lib.2.

Verba enunciatiua inſtrumenti inter eaſdē perſonas non probant quo ad tertium abſentem.q 1.num.14 lib.2.

Verba enunciatiua per modum modi prolata cur diſponant,ſecus,ſi autem per modum conditionis,patet ex ſupradictis in q.5.vide q 6.num.34 lib 3.

Verba enunciatiua propter aliud per modum cauſæ diſponunt q.7.num.1.lib.3.Et hæc eſt communis opinio ibidem num 2.Amplia hoc procedere in vltimis voluntatibus ibid.num.3.& 4.Et potiſſimum ad pias cauſas ibid.n.5.Ampliatur ſecundò,etiā in contractibus ex communi ibidem nu 62.Quam ſequitur Auctor quoque ibidem num.12.Contra Ruin.num.7.ibidem.Fundamenta eius num 8.ibidem & num.9.Soluitur num.10.Magonius etiam dubitat de opinione Ruin.ibidem.num.11.

Verba enunciatiua nunquam diſpoſitionem inducunt vltra id,quod eorum ſignificatio importat.q.3.num.48 lib.1.

Verba enunciatiua appoſita in inſtrumento probant,quādo in calce ipſius inſtrumenti eſt appoſitum iuramentum.q.1.num.96.lib.2.Declara,num.97.& 98.

Verba enunciatiua inſtrumenti non probant in antiquis, quando concurrent plura ſpecialia.num.99.

Verba enunciatiua inſtrumenti probant fauore piæ cauſæ.n.100.Idem probant quoad ciuilitatem.num.101.Exemplum ibidem,& num.102.

Verba enunciatiua ad hoc vt in caſibus ſupra enarratis probent,debent clarè, & ſpecifice interuenire; Ratio ibidem.num.105.Exempla num.106.107.& 108.

Verba enunciatiua a principe prolata fidem faciūt.q.4.num.1.lib 2.Expenditur tex.in clementina vnica de probationibus.num.2.Aſſertioni principis ſtatur præſumptione iuris, & de iure, quòd verum dicat, & c.num.3.Papæ atteſtanti non creditur,quādo agitur,de alterius graui præiudicio, & eſt communis q 2.n.20.& 24 lib.2.Exempla nu.21.& 22.Ratio.num.23.

Verba enunciatiua propter ſe non diſponunt, quando ironice,ſeu adulatorie ſunt prolata.q.1.num.49.lib.3.

Verba enunciatiua propter aliud minimè probant etiam in Antiquis,quādo agitur de magno tertij præiudicio, q.3.nu.23.lib.3.pag 95.

Verba enunciatiua propter aliud probant in Priuilegijs, quando tamen agitur de facto antiquiſſimo.q.3.n.40.lib.3.pag 96.Declara.num.41.

Verba enunciatiua propter aliud ſunt quadruplicis generis vide remiſſiue q.2.num.6 lib.1.

Verba enunciatiua generaliter ſumpta minime diſponunt.q.3.num.1.lib 1.

Verba enunciatiua quoties ſunt prolata circa ea, de quibus diſponentes non poterant diſponere, nec præſumptionem inducunt q.3.num.2.lib.1.

Verba enunciatiua non diſponunt quando voluntas enūciantis nō terminatur tunc exemplum q.3.n 3.lib 1.

Verba enunciatiua probant contra enunciātem quando illud,quod principaliter fuit enunciatum in dubium poſtea reuocatur q 4.num 115.lib.1.

Verba enunciatiua non probant contra ipſummet enunciantem,quando verſamur circa ea, quæ non depēdet a partium poteſtate, exemplum adducitur ex Alex. q.4.num.116.lib.1.

Verba enunciatiua propter aliud diſponunt.quando ſunt prolata ſcienter ſuper eo, ſuper quo partes ipſe poſſunt ſibi præiudicare q 3.n.8.lib.3.Exemplum nu 9.ibid.

Verba enunciatiua non probant, quando verſamur in odioſis.q 4.num.28 lib.1.

Verba enunciatiua nō probant quādo nimis generaliter, & in confuſo prolata ſunt q.4.n.27.exēplū ibi.lib.1.

Verba enunciatiua non probãt contra tertium q.4.n.29. lib.1.

Verba enunciatiua probant, quando ſunt geminata q 4. nu.30. Ratio redditur ibid. & nu.31 lib 1.

Verba enunciatiua iuramẽto uallata probant q.4.n.32. Ratio ex Maſcardo ibidem. Contrarium tenere Rotã Rom.nu.33.lib.1.

Verba enunciatiua inducunt ſaltem aliqualem præſumptionem, cui ſtatur non oſtenſo contrario q.4.num.19. 20.21.22.& 23.lib.1.

Verba enunciatiua non probant, & præcipue quando prolata ſunt ſuper illis, quibus partes inter ſe contrahẽtes renunciare non poſſunt q.4.num. 24 ponitur exemplo ibid.lib.1.

Verba enunciatiua teſtatoris non diſponunt in præiudicium creditorum q.3.nu.8 lib.1.

Verba enunciatiua propter ſe nõ diſponunt in actu obligatorio. probant tamen id quod important q.1. nu. 52. lib.3. Alias limitationes vide remiſſiue per Pariſ. ib. num.53.

Verba enunciatiua propter aliud minime diſponunt q.3. num.1.lib.3. Et præcipue in materia pænali, & odioſa ibid.num.2. Item quando proferuntur inter diuerſas perſonas, ibid.nu.3.

Verba enunciatiua minime diſponunt in odioſis q.3.nu. 4.lib.1.

Verba enunciatiua etiam geminata in odioſis non diſponunt q.3 nu.5.lib.1.

Verba enunciatiua non diſponunt, cum agitur de præiudicio alterius q.3.nu.6.lib.1.

Verba enunciatiua, & præcipue ad obligandũ non diſponunt in contractibus q. 17.nu.1.& num.2. fallit hæc enunciatio quo ad liberandum ibid.nu.3. Ratio nu.4. Declarã.nu.5.6. & 7.lib.2.

Verba enunciatiua in omnibus illis caſibus, in quib. nec diſponunt, nec probant aliqualem ſaltem præſumptionem inducunt q.4.nu.129.lib.1.

Verba enunciatiua an probent ſi de odio conſtituentis agatur, & ad fauorem illius, qui ſe procuratorem conſtitutum affirmaret q. 15.nu.7.lib.2.

Verba enunciatiua conſtituentia procuratorem probare inter ipſos enunciantes q.15.nu.13.lib.2.

Verba enunciatiua non probare quando de enunciato cõtingit principaliter diſputari eſſe veriſſimam ſententiam q.4.nu.10. contrarium tamen tenere Socin. & alios nu.11 communis opinio retinetur nu.12. Amplia nu.13.lib.1.

Verba enunciatiua probant inter partes ſi de enunciato principaliter diſputari contingat, quando iuramentũ interuenit, q.4 nu.14.lib.1.

Verba enunciatiua probant etiamſi de enunciato principaliter diſputari contingat, quãdo ſunt prolata ab inſtructo, & ſciente q.4. nu.15. ponitur exemplum nu. 16.lib.1.

Verba enunciatiua probant quando prolata fuerunt ſuper eo, ſuper quo partes ſibi præiudicare poſſunt q.4. num.17. Item quando fuerunt prolata partibus præſentibus q.4.nu.18.lib.1.

Verba enunciatiua minime diſponũt vbicunque effectus vnius cauſa prolata contrarium producerent, ac operarentur q.3.nu.11.lib.1.

Verba enunciatiua propter aliud per modum demonſtrationis bene probãt contra proferentem q.10.n.13.l.3.

Verba enunciatiua quæ dicantur ex ſentent a Bald.lib.1 num.2.

Verba enunciatiua minime diſponunt, quando agitur de obumbranda ueritate q.3.nu.12.lib.1.

Verba enunciatiua iurata diſponunt q.3.num.16.lib.1.

Verba enunciatiua iurata ſecundum Decium non diſponunt q.3.num.17.lib.1. Decij opinio reprobatur q.3. num.17.lib.1.

Verba enunciatiua non probant q.4.nu.1.& 2.lib.1.

Verba enunciatiua præcipue non probant ubi principaliter contigit diſputari de enunciatio q 4.num.3. lib.1.

Verba enunciatiua probant, ſi aliqua adminicula concurrant cum his uerbis q.4 nu.4.lib.1.

Verba enunciatiua probant ſi ſunt iurata q.4.num.5. datur exemplum.num.6.lib.1.

Verba enunciatiua diſponunt, quando conſtat de mente proferentis.q.3.num.36.lib.1.

Verba enunciatiua diſponunt, quando conſtat de uoluntate ipſius enunciantis q.3.num.37.lib.1.

Verba enunciatiua diſponunt, quando ſunt inter eoſdem contrahentes prolata.q.3 num.38. Declaratur nu.39. lib.1.

Verba enunciatiua inter priuatas perſonas licet ſimul in antiquis non probant q.1.num.51.lib. 2. Contrarium uerius ibid.n.52. L. inſtrumenta domeſtica C. de probat. perpenditur q.1.num.53 lib.2.

Verba in dubio ſunt in potiori ſignificatu capienda q.1. nu.54.lib.2.

Verba enunciatiua inſtrumenti ſimpliciter prolata inducunt ſemiplenam probationem q.2.nu 55. lib.2. Contraria reſoluuntur ibidem num.57.

Verba enunciatiua inſtrumenti in antiquis probant etiã contra tertium q.1.nu.58.lib.2. Declara multis modis num.59.60.61 62.63.64.65 66 67.68. Diſtingue nu.69.& 70. Alia diſtinctio effertur nu.71.

Verba enunciatiua propter aliud per modum demonſtrationis non diſponunt, q.9.num.1.lib.3.& num.2.& 3. Fallit fauore libertatis.ibid.nu 4. Item quando ſunt iuramento uallata.ibid.nu.5. Exemplũ ibid. ſed dubitat Auctor. Item quando ſunt geminata. ibid.n.6. Similiter quando aliter non poſſet habere locum mens, & intentio proferentis ibid.num.7. Exemplum nu.8.9.& 10.ibid Item fauore militis.ibid.num.11.

Verba enunciatiua propter aliud per modum demonſtrationis prolata non probant.q.10.nu 1.lib.3. Ratio ibidem. Fallit quando per Notarium eſſẽt in inſtrumento inſerta.ibid.nu.2. Item in materia hæreditatis nu.3. ibid. exemplum ibid. Ratio ibidem nu 4. Declara n 5. & 6.ibid. Joannis V and. opinio lib.2 quæſt. 25. affertur.ibid. nu.7.

Verba enunciatiua probant propter aliud probant ubi agitur de modico præiudicio q.4.n.42.lib.3. Item quãdo cum his concurrunt aliæ præſumptiones.n.43. ibid. Limitationes alias uide per Doct. remiſſiue, num 44. ibidem.

Verba enunciatiua propter aliud prolata a Papa. uel alio Principe an probent uel ſaltem præſumptionẽ inducant, q.4.num.45.lib.3. Et alia de materia uide Crau. remiſſiue nu. 46.ibid.

Verba enunciatiua prolata in Epiſtola, quæ ad diſpoſitionem inter uiuos refertur, probant ſolummodo contra ſcribentem, q.25.nu.8.lib.2. Declara ibid.nu.9.

Verba enunciatiua inter partes adeo probant, ut etiã ali-

quando

quando non admittatur probatio in contrarium,q.4. num.39.lib.1.

Verba enunciatiua reperiuntur duplicis generis uel propter ſe,uel propter aliud q.2.nu.2.lib.1.

Verba enunciatiua propter aliud probant in antiquis,licet enunciata ſint huiuſmodi,qua tempore actus cele brati,aut enunciationis facta, interueniro non potuerint,q.4.nu.22.lib.3.

Verba enunciatiua in odioſis minime diſponunt.queſ.36. num.9.lib.2.

Verbum omne ſignificans legitimum teſtatoris ſenſum legare, aut fideicommittere uolentis ſufficit ad inducendum ipſum legatum,q.28. num.3.lib.2.

Vltima uoluntas etiam in genere reperitur.q.21.num.1. lib.2.

Voluntatibus in ultimis uerba enunciatiua diſponunt ex communi DD.ſententia,q.20.num.1.lib.2.

L. ex hac ſcriptura.ff.de donat.expenditur q.20.num.2. & 5.lib.2.contrarium tenet Auctor.ibid.nu.3.

Voluntas teſtatoris potius quam uerba inſpicitur in fidei commiſſis,q.27.num.15.ampliа etiam ſi uoluntas ex coniecturis colligitur,ibid.nu.16.

Voluntas queque etiam coniecturata ſufficit in legatis. q.28.num.2.lib.2.

Voluntatum ultimarum quattuor ſunt ſpecies, uidelicet teſtamentum,Codicilli,Epiſtola,& mortis cauſa donatio,q.21.nu.2. lib.2.

Voluntas imperfecta non eſt uoluntas, q.30.nu.10.

Vnio per verba enunciatiua non probatur. quaeſt.37.n. 1.lib.2..

Ratio adducitur.ibid.num.2.

Fallit quotieſcunque hac uerba ſunt poſita in duobus inſtrumentis antiquis,ibid.num.3.

Ratio ibidem num.4.

FINIS.

DE ENVNCIATIVIS VERBIS TRACTATVS D. NICOLAI DE PASSERIBVS A IANVA I. C. PATAVINI.

Liber Primus.

QVAESTIO I.

Quæ ſint Verba Enunciatiua.

SVMMARIVM.

1 *Omnis tractatus à definitione initium ſumit.*
2 *Verba enunciatiua quæ dicantur ex ſententia Baldi.*
3 *Improbatur definitio ipſiuſmet Baldi.*
4 *Alia definitio horum verborum ſecundum Socinũ.*
5 *Alia ex mente Craſſi.*
6 *Explicatur, & num. 7.*
8 *Reprehenditur Schard. circa definitionem verborũ enunciatiuorum, & nu. 9. & 10.*
11 *Alia definitio horum verborum ex ſententia Cardin. Manticæ.*
12 *Approbatur illa Socini.*
13 *Aliter deſcribuntur per Auctorem.*

ACutus, Diuino numine, patrocinante, de Verbis enunciatiuis, prius pro ipſorum intelligẽtia ad eorũ definitionẽ deueniendũ eſt: omnis enim, quæ à ratione ſuſcipitur, de aliqua re tractanda inſtitutio, debera de
1 finitione proficiſci, vt intelligatur, quid ſit, id de quo diſputatur ſecundum Cagnolum. *in l. omnis definitio. num. 4. de reg. iur.*

Definiuntur igitur Verba enunciatiua, ſi tamẽ rectè definiri poſſunt, vt ſint quoddã Procmiũ,
2 vel pręambulum, in quib. non ſiſtit voluntas, ſed tranſeunt, ſeu per ſe non ſtant, & nõ ſunt ipſa diſpoſitio: ita deſcripſit hęc verba primus omnium Bald. *in l. 1. ſub nu. 91. C. de falſ. cauſ. adiect. leg.* eũ ſequuti sũt Cõiter DD. Monachus *in cap. ſi Papa, nu. 1. de Priuileg. in 6.* Alexand. *conſ. 82. n. 21. in 3.* Pariſ. *conſ. 77. nu 34. in 3. & in l. ex hac ſcriptura, nu. 7. de Donationib.* Rimin. ſen. *conſil. 164. nu. 15. in princip. & 600. nu. 8. in 3.* Rimin. iun. *conſil. 23. nu. 195. & conſ. 84. nu. 19. in pr. idẽ in conſ. 113. nu. 26. in 2. in 382. nu. 27. in quarto, in 619. nu. 45.* vbi adducit Socinum, & alios *in 670. nu. 2. in 6. & in 819. nu. 8. in 7.* Aldobrand. *conſ. 27. nu. 42.* Marcabrun. ab Anguill. *conſ. 29. num. 21. 38. & 71. in pr.* Burſat. *cõſ. 151. n 44. in 2.* Petra *de fideicom. quęſt. 11, num. 626.* Simon de Pretis *de interpretatione vlt. volunt. lib. 1. ſolut. 3. num. 18. pag. 156.* & Illuſt. D. Card. Mantica, *de Tacit. & ambig. conuent. lib. 4. tit. 6. nu. 1.* addo D. Syluium Spanocchium ad titulum de Noui operis nunciatione *lib. 9. num. 23.* vbi pulchrè.

3 Sic etiam tenuit Rota Genuenſ. *deciſ. 37. nu. 6.* & Neap. teſte Afflicto *deciſ. 83. num. 1.* & hæc definitio, ſeu deſcriptio eſt Communiter recepta; quam ſequitur quoque Do. Marta Neapolita. *in l. 1. art. 3. numero 9. ff. de operis noui nunciatione, pag. 42.*

Verum Soc. iun. *in d. l. ex hac ſcriptura ſub. nu. 1.* damnat, & rectè meo iuditio, hanc Bal. definitionem: inquit enim, quòd huiuſmodi verba poſſunt reperiri, & in medio, & in fine diſpoſitionis; qualia uidentur adeſſe in l. ex his uerbis, C. de teſt. milit. & ſic non erunt proęmium, uel præambulum. Eam quoque ſic reprobat nouiſsimè Polydorus Ripa, *de Actis in mortis articulo, cap. 82. numero 2. & 3.* qui quidem Ripa, *ſub numero 4. & 5.* inhærendo definitioni ipſius Baldi, omiſit illa uerba, dicens, quod

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III NAPOLI

verba enunciatiua ſunt illa, quæ non ſtant per ſe, ſed in aliud tranſeunt, quòd non eſt verbum principale orationis. Hoc idem quoque ſequi viſus eſt Ioannes de Caſtillos *Quotidianarum controuerſ. iur. cap. 26. nu.* 73. vbi infinitos concordãtes deducit.

4 Quamobrem aliam horum verborum definitionem tradit ipſemet Socinus cit. loco dicens; quòd Verba enunciatiua dicuntur ea, quę in aliqua diſpoſitione poſita ſecundum eorum ſonum diſpoſitionem aliquam non inducunt. Hanc eandem approbat Seraphinus de Seraphinis *de priuileg. iuramen. priuil.* 92. *nu.* 4.

5 Aliter hæc verba deſcribis Michael Craſſ. *lib. 2. ſententiarum art. incipit, Acquiſitio hared. quaſtio. 7. num. 12. in fine*, dum dicit, quòd hęc verba ſunt prædicati, vel ſubiecti determinatio, ſine qua nihilominus illa certum diſponerent.

6 In prædicato poteſt afferri exemplum, veluti ſi dicatur. Ego perennem precor felicitatem excellent. M. Anton. Peregr. Equiti, & conſiliario Sereniſſimæ Reipubl. Venetæ, hæc verba, Equiti, & Conſiliario, &c. ſunt determinatio prędicati, ſine qua verborum additione nihilominus quid certi diſponeretur, quia ſufficit dicere; Ego precor felicitatem excellentiſs. Dom. Marc. Ant. Peregr.

7 In ſubiecto verò ita poteſt exẽplificari, vt Ego filius ſpiritualis pręfati excellent. M. Anton. peto à Caio centum; iſta verba, Filius ſpiritualis, &c. ſunt determinatio ſubiecti, ſine quibus verbis certum quid diſponitur.

8 Et huic deſcriptioni videtur aſsẽtire Schard. *in ſuo Lexico iuris in verba enunciatiuè, vel narratiuè*, licet in allatione exẽpli in prædicato decipiatur. Tale enim affert exemplum: Peto a Titio, qui eſt hęres Seij; & inquit, quòd iſta verba, qui eſt hæres Seij, enunciatiua ſunt: vndè, etiamſi hæc verba non adeſſent, nihilominus procedit libellus.

9 Sed decipitur: quia, ſi dicatur ſimpliciter, Peto à Titio decem, non poteſt apparere de quo Titio ſenſerit actor. *iuxta l. duo ſunt Titij, de tutelis*, & ſic non poterit quid certi apparere. Eſt ergo neceſſarium cognomen ſaltem ipſius Titij.

10 Præterea conſidero, quòd illa verba; Qui eſt hæres Titij; a Schardio poſita, non ſunt enunciatiua, ſed demonſtratiua, quæ demonſtratio habet vim expreſſionis nominis, *l. certum, de reb. credit.* Vnde ſi dictum fuerit; Hæres Sempronij petit à Caio centum, & nullus alius ſit hæres ipſius Sempronij præter me, certe ſub illis verbis, Hęres Sempronij, de me facilè conijci poterit.

11 Quamobrem alio modo deſcribere videtur hæc verba Cardin. Mantica, *de Coniecturis lib. 3. tit. 12. nu* 4. Inquit enim, quod verba enunciatiua dicuntur, quando non, vt diſponant, proferũtur principaliter, ſed aliam ob cauſam.

12 Sed videtur concordare cum illa Socini inn. a qua nullo pacto arbitror diſcedendum, habet enim omnia requiſita, quib. gaudere poteſt omnis bona definitio. Conſtat namq; ex genere, ibi (quæ in aliqua diſpoſitione, &c.) & differentia, ibi (ſecundum eorum ſonum diſpoſitionem aliquam, &c.) ad differentiã diſpoſitiuorum, eſt inſuper conuertibilis cum ſuo definitio, & conuenit ſoli.

13 Aliter autem hęc eadem verba deſcribi poſſe exiſtimo, & dico, quod enuncatiuè, vel narratiuè deducit propriè dicitur, cum ſimpliciter aliquid, ſine myſterio, & ſine pondere deducitur; exemplum eſt, ſi quis dicat: Ago aduerſus D. Paulũ Thomaſ. qui quattuor hẽt liberos, hæc .n. verba, Qui quattuor hẽt liberos, enunciatiuè prolata ſunt, ob id valet nihilominus inſtituta contra eundem actio, etſi nullos hic habuerit liberos: & hęc ſatis circa deſcriptionem horum verborum. Latius vidè per Caldas, de contract. emphyt. *lib. 2. quaſtio. 1. num.* 42.

QVAESTIO II.

Quotuplex ſit verbum enunciatiuum.

SVMMARIVM.

1 *Diuiſio quęlibet debet eſſe Bimembris.*
2 *Verba enunciatiua reperiuntur duplicis generis, vel propter ſe, vel propter aliud.*
3 *Quæ ſint enunciatiua propter ſe, declaratur, & numero 4.*
5 *Quę ſint enunciatiua propter aliud, exponitur.*
6 *Verba enunciatiua propter aliud, ſunt quadruplicis generis: vide remiſſiuè.*

Viſo quid ſit verbũ enunciatiuum, vidẽdum modò quotuplex ſit, & cum omnis bona
1 diuiſio debeat eſſe bimembris. *iuxta §. omnis, In-*
2 *ſtit. de Actionibus*. Dico, quòd duplicis generis dicuntur emiſſa propter ſe, aliquando verò propter aliud.

3 Verba enunciatiua propter ſe ea dicũtur, quæ non terminantur ad aliud, nec reſpiciunt alium finem, niſi vt illuminent ſermonem, & factum, de quo agitur; ita poſt Bal. declarat Pariſ. *conſil.* 127. *num. 46. in princ.* Federicus Scot. *lib. 1. ſuorum conſil. vol. 2. conſil. 3. num.* 11. Cacher. *conſil. 31. nu.* 48. & 49. & nouiſſimè Fabius de Anna, *conſil ſuo* 44. *num.* 45. & *prius ſub num* 42. 3. & 4. vbi alias declarationes horum verborum ſic prolatorum tradit; ſequitur Papon. *conſil. 14. num. 13. vol.* 1.

4 Clarius autem ea ſic deſcribo. Verba enunciatiua propter ſe ea dicuntur, ſuper quibus intentio fundari ſolet diſponentis, vt quæ neceſſaria ſunt, vel ad id conferunt, de quo agitur, & ſuper quo enunciantur.

Exemplum de Conceptione horum verborum poteſt eſſe in l. 1. C. de falſ. cauſ. adiect. leg. iuncta gloſſ. in l. ex hac ſcriptura de Donationibus.

5 Verba verò enunciatiua prolata propter aliud ea dñtur eſſe, quę ſunt prolata ad effectum alterius diſpoſitionis, & non ſunt principalia verba

bã orationis, ſed ſunt tranſitus ad aliud: ita poſt plures relatos concludit Seotus *citato loco nu.* 12. Celſ. Hugo *conſ.* 10. *nu.* 5. & poſt Maſc. Crau. & alios Fab. de Anna *citato conſ.* 44. *nu.* 46. addo nouiſſimè M. Ant. Bellonum *deciſ. ſua Genn.* 38. *num.* 6. & d. Carol. Bardellonum *conſ. ſuo* 49. *nu.* 11. vbi plures alios concordantes deducit.

Exemplum autem de hoc facile afferri poteſt, veluti cum dico: Lego Tirio vſumfructum fundi Sempronian, cuius proprietatem habebit, ſi hęredi meo amicus extiterit: ita exemplificatur *in l. generali de uſufruct. leg.* Aliud exemplũ affert Cyn. *in d. l.* 1. *C. de falſ. cauſ. ſub num.* 2. quod eſt deſumptum *ex l. non. uidis, C. de probationibus.*

6 Hoc poſito ſciendum eſt, q; verba enunciatiua emiſſa propter aliud ſunt quadruplicis generis, aliqñ enim proferuntur per modum conditionis, exemplum eſt *l. ex facto la prima, de hæred. inſtituend.* ibi (ſi mihi Seius hæres non erit, quem nõ inſtituerã, Sempronius hęres eſto.) vel ſi dixero, promitto tibi ſi hæres ſum, vt exemplificat Bart. *in l gerit nu.* 15. *ff. de aeq. hæred.* Aliquando per modum modi, exemplum *in l. vlt. C. de his, quæ ſub modo.* Tertio per modum cauſæ; Exemplum *in l. qui volebat. ff. de hæred. inſtit. & in l. emptor. §. Ancilla, ff. de rei vendic.* Quarto, & vltimo, per modum demonſtrationis; Exemplum poteſt eſſe, ſi in inſtrumento procuratorio dicatur: Talis facit talem procuratorem ſuum ad lites, vel talis hęres talis ſibi ſalutem dicit, &c. ita dicitur *in d. l. gerit.*

Alia exẽpla poſſunt afferri, vt habetur *in l. Demonſtratio falſa. §. quod antẽ, & in l. cum tale, §. fi. de cõditionib. & demonſtrationib.* Hæc ſatis. Latius autem vide per Card. Pariſ. *in d. l. ex hac ſcriptura, nu.* 6. 7. & 8. vbi etiam poſt Alex. & alios optimã tradit doctrinam ad cognoſcendum, qñ verba ſunt enunciatiua, & quando diſpoſitiua. vide per eũ:

QVAESTIO III.

An Verba enunciatiua generaliter ſumpta diſponant.

SVMMARIVM.

1 *Verba enunciatiua generaliter ſumpta minimè diſponunt.*
2 *Verba enunciatiua quoties ſunt prolata circa ea, de quibus diſponentes non poterant diſponere; nec præſumptionem inducunt.*
3 *Itẽ qñ uolũtas enunciãtes nõ terminatur tũc; exẽplũ.*
4 *Verba enunciatiua minimè diſponunt in odioſis.*
5 *Licet geminata.*
6 *Verba enunciatiua non diſponunt, cũ agitur de præiudicio alterius.*
7 *Enunciatiua verba teſtatoris non diſponunt in præiudicium tutoris.*
8 *Quemadmodum nec in præiudicium creditorum.*
9 *Enunciatiua verba minimè diſponunt, quando relatiuè prolata ſunt.*
10 *Declaratur.*
11 *Verba enũciatiua minime diſponũt, vbicunq; effectus vnius eã prolata cõtrariũ produceret, ac operarẽtur.*
12 *Item quando de obumbranda veritate.*
13 *Verba enunciatiua minimè diſponunt, ſi verbis ipſis certa ſpecies, vel quantitas non exprimatur, & num.* 14. *&* 15.
16 *Verba enunciatiua iurata diſponunt.*
17 *Decius contra. Prior autem retinetur, num.* 20.
18 *Iuramentum de ſui natura ad plus nõ extenditur, quã extendatur virtus promiſſionis.*
19 *Iuramentum ſemper ſortitur naturam actus, ſuper quo interponitur.*
Declaratur nu. 25. *& per Marcabrunum, num.* 30.
21 *Iuramentum facit ſemper actum valere eo meliori modo, quo valere poteſt.*
22 *Iuramenti hæc eſt vis, vt actum cõfirmet, & tale robur illi adijciat, vt reſcindi minimè poſſit.*
23 *Iuramentum dicitur habere vim geminationis.*
24 *Iuramentum, quoties poteſt ſeruari abſque interitu ſalutis æternæ, ſemper ſeruandum eſt.*
26 *Iuramentum validat renunciationem Velleiani, quę de per ſe non valet.*
27 *Pactũ nudũ accedente iuramento diſponit, & actionem producit de iure ciuili.*
28 *Donatio facta filio à patre, quæ regulariter nõ valet, valet tamen appoſito iuramento.*
31 *Enunciatiua verba geminata diſponunt.*
Declaratur per Caphal. ibidem.
32 *Geminata cõfeſſio facta eodẽ inſtãti habetur pro una.*
33 *Enunciatiua verba geminatã idem operãtur, ac ſi eſſent verba diſpoſitiua ex ſententia Gigantis.*
34 *Verba geminata oſtendunt magis exploratam mentem proferentis.*
35 *Enunciatiua verba diſponunt, quãdo tendunt in præiudiciũ enũciantis, vel eius, qui grauari poteſt, quod ſecus eſt, ſi ſint in præiudicium alterius.*
36 *Enũciatiua verba diſponunt in ſuo neceſſario antecedenti, quod pendet a voluntate proferentis.*
37 *Verba enunciatiua diſponunt, quando conſtat de volũtate ipſius enunciantis.*
38 *Item quando ſunt inter eoſdem cõtrahentes prolata.*
39 *Declaratur.*
40 *Enunciatiua verba diſponunt, quando prolata ſunt ad liberandum.*
41 *Amplia.*
42 *Enunciatiua verba diſponunt, quando ſunt prolata à perſonis, quæ habent auctoritatẽ liberam diſponendi, & num.* 43.
44 *Amplia.*
45 *Limita.*
46 *Item diſponunt, quando ex illis ſequitur malum imminens.*
47 *Item quando proferuntur per tempus præteritum.*
48 *Verba enunciatiua nunquam diſpoſitionem inducũt vltra id, quod eorum ſignificatio importat.*

PReludia quędã verborũ enunciatiuorũ hactenus attigimus; Nunc autem eorum penetralia ingrediendo, de nullis, ordinatè tamẽ, & quo ad breuius fieri poterit procedendum eſt.

Contingit igitur in præſenti principaliter dubitare, an huiuſmodi verba enunciatiua diſponant? & generaliter loquendo, non diſtinguendo de aliqua ſpecie (de quacunq; enim

ſuo loco,& tēpore tractare plenè conſtitui) dico conſtituendam eſſe tegulam generalem negati-
1 uam,videlicet, hæc verba non diſponere;ita Doctores omnes *in d.l.ex hac ſcriptura in l.ex his,C.de teſtamento militis,& in l.1.C.de falſ.cauſ.adiect.legato*. Canoniſtæ omnes, *in c. ſi Papa de priuileg. in 6.in c.ſi de ſucceſſ.ab inteſtato. & in Cle.1.de probationibus*, Sequitur Barbatias,*conſ.32.num.23.in 4.* Gratus *conſil.9.num.22.in pr.* Camill. Gallin,*de verbor.ſignific.lib.5.c.14.nu.8.* Clar. Menoch.*conſil.ſuo 372. nu.16.* D. Stephanus Gratianus *diſceptat.ſua 111. num.90.lib.2.*& nouiſſimè Polydorus Ripa *d.loco,nu. 6.* qui etiam addncit textum *in l.non nudis.& in l.non epiſtolis, C. de probationib.* addo poſt hęc edita viſum ſubtiliſſimum Vaſquium *lib.1.ſuarum controuerſ.illuſtrium c.30.nu.8.* vbi poſt infinitos relatos rationem ſubiungit dicens, quia mente deliberata carere præſumuntur; adnectendus eſt etiam Val.Guil.Foller.*de iuris interpretat.lib.2.cap.11 nu.6.* vbi ob id tradit, quod in verbis enunciatiuis non cadit extenſio.

2 Declaratur autem regula iſta principalis, vt præcipuè procedat,quando diſponentes non poterant diſponere de eo ſuper quo verba huiuſmodi prolata fuere;nam tunc nullam etiam licet minimam, pręſumptionem inducunt, ita poſt Bal. Laudenſ.*conſil.ſuo 5. num. 2.* & Soc.*in d. l.ex hac ſcriptura,nu 30.* vbi quoque rationem deducit dicens, quia omnis diſpoſitio etiam expreſſa ad poſſibilitatem diſponentis debet adaptari;*argumento l.Lucius,§.penult.ad municipalem,& l.ſi quis ita.de condit.inſtitut.* Sequitur poſt plures relatos D.Menoch.*lib.3.præſumpt.133.numero 27. cum ſequentibus*,vbi affert plura exempla;& nouiſſimè ſequitur Honded.*conſ.31.num.28.& 29.in ſecundo*; addo Clar. D.Catol.Bard.*conſ.ſuo 49.nu. 12.* vbi infinitos alios deducit.

3 Et quando voluntas enunciantis non terminatur tunc. Sic Purpuratus *conſil. ſuo 369. num. 29.in ſecundo*. Exemplum autem poteſt eſſe,quando teſtator ita inquit.Faciam teſtamentum, & inſtituam talem: hæc enim verba, quoniam non continent voluntatem terminantem tunc actum illum inſtituendi,ſed terminandum aliàs, idcirco non diſponunt. Sequitur D. Marcabrun.ab Anguill. *conſil.ſuo 29.num.22.& 23.* vbi pulchrè.

4 Declaratur ſecundo, vt præcipuè procedat, quādo ſumus in odioſis,ac pœnalibus,ita Iaſ.*in l.ex his verbis num.4.C.de teſtamento milit.* Decius *in c.per tuas.num.30.de probationibus*, Leonard. à Lege *conſ.ſuo Feudal.55.num.24.*& Hypo. Riminald *conſ.ſuo 578.nu.65.in quinto*; addo D. Ludouicum Caſanate poſt hęc edita viſum *conſ.ſuo 19. num.23.& 24.* vbi id eleganter declarat.

5 Id quod etiam habet locum, etiamſi iſta verba ſint geminata: ita poſt Riminald.iuniorem docet Fab.de Anan.*conſ.ſuo 44.n.57.& 58.vol.1.*

6 Declaratur tertiò, vt præcipuè locum habeat, quando agitur de pręiudicio alterius. Sic Riminald.iun.*conſil.578.nu.61.in quinto.* & D.Cephal. *conſ.ſuo 684.num.5.vol.5.*

7 Hinc videmus, quod verba enunciatiua teſtatoris nil diſponunt in præiudicium tutoris *l. 1. C. Arbitrium tutelæ.*

8 Quemadmodum ēt nil diſponunt in præiudiciū creditorū *ad l.Seia Mancipia,ff.ad S.C.Velleiā.*

9 Declaratur quarto, vt maximè ſibi locum vendicet,quando huiuſmodi verba relatiuè prolata fuerunt;veluti cum quis omninò refert ſe ad ſcripturam aliquam.

10 Sed aduerte, quod iſta enunciatio procedit, quando relatio eſt facta ad futura, non autem ſi ad præterita: ita poſt alios Sfor.Oddus *conſil.64. num.76.vol.1.*

11 Declaratur quintò, vt præcipuè procedat, vbicūque hęc verba effectus vnius cauſa prolata contrarium producerent,ac operarentur, Tex.eſt clariſs. *in l. cum tale,§ ſi.ff de condit.& demon.*ſic pręciſè Crauet.*conſ.613.num.8.vol.4.*

12 Declaratur ſextò, vt maxime locum habeat, quando de obumbranda agitur veritate; & pręcipuè in pręiudicium eorum, quos teſtator grauare non poteſt, per talia enim verba eo reſpectu veritas non immutatur;tex.eſt ad literam *in l. verba teſtamenti, C.eod.de teſtamentis.* Et nota,quod adeò verum eſt hoc, quod nec per diſpoſitiua pręiudicari poteſt eis,quos teſtator grauare non poteſt, cum alteri per alterum iniqua conditio non inferatur; & hoc eſſe expeditiſſimū docuit, apertè Soc.iun.*in d.l.ex hac ſcriptura,nu.45.*

13 Declaratur ſeptimò, vt pręcipuè locum ſibi vēdicet, ſi verbis ipſis enunciatiuis certa ſpecies, vel quantitas nō exprimatur, & ſic remaneamus in incerto, nam tūc nullo pacto inducitur diſpoſitio;ſic poſt alios Socin. iun.*in d.l.ex hac ſcriptura,num.32 de Donationibus*,adde Illuſtr. D. Card. Tuſcum *concluſ.ſua 652.num.8. in litera C.* vbi docet,quod confeſſio enuncians aliquid generaliter non præiudicat,niſi illud ſpecificetur; plura exempla ponit Crauet.*conſ.29. num.3.* vbi quod uerba enunciatiua generalia non releuant,vt inferant præiudicium enuncianti; quia requiritur ſpecificatio.

14 Subamplia, vt nec verba diſpoſitiua quidquā operentur,ſi adeſt incertitudo.*l.cū poſt. §. Gener. de iure Dotium.*

15 Adde, quod diſpoſitio pariter, quæ aliàs ex verbis enunciatiuis induci poſſet,nō inducitur, vbi non ſit certa perſona,in quā diſpoſitio cenſeretur facta,*ad l.cum ex pluribus.de manumiſ.teſtam.* pulchrè Socin.iun.*in d.l.ex hac ſcriptura,nu. 51.* vbi hoc tamē ſublimitat,quādo aliquo modo perſona ueniret certificāda *ad tradita in §.incertis,Inſti. de legatis*,vide Pariſ.*in d.l. ex hac ſcriptura. nu. 17.*

16 Declaratur octauo, ut magis locū habeat,quādo in dubiū reuocaretur enūciatū,& de eo diſputari contingeret; ſic præciſè poſt multos relatos Cl.Menoch.*conſ.ſuo 372.num.17.*

Declaratur nono, vt præcipuè locum habeat, quādo verba ipſa enunciata nō ſunt de antiquo, et emanarūt a perſona ſuſpecta propter intereſſe, nā tunc nō præiudicāt,nec diſponūt.Sic eleganter Illuſ.D.C.Seraphinus *deciſ.ſua 1189.num. 3.*

Fallit aūt hæc eadem regula multis modis.

Et

17 Et primo, quando huiuſmodi verba ſunt iurata, vigore enim iuramenti diſponunt; text. eſt expreſſus, *in l. cum quis decedens §. Codicillis de leg. 3.* vbi pulcher eſt caſus, ſequuntur Doct. communiter, Iaſ. *in d. l. ex his, nu. 2. verſ. 6. Fallit,* vbi ampliat hoc procedere, ſiue teſtator enunciaus idrct, ſiue aſſerat ſe iuraſſe; Albenſ. *in conſ. ſuo 4. nu. 58. in pr. & 740. nu. 3. in 3.* Ceph. *cõſ. 192. nu. 35. in 2.* Rimin. iun. *cõſ. ſuo 12. poſt plures relatos nu. 10. & 11. in pr.* Grãmatic. *Voto ſuo 16. num. 5.* vbi citat Alexand. *conſ. 17. in tertio,* Menoch. *præſumpt. 133. nu. 10. in tertio,* & nouiſſimè Polydorus Ripa *de Actis in mortis articulo d. cap. 82. num.* 10. addo D. Alexand. Trentacinq. *Variarum reſol. lib. 1. tit. de Verborum ſignif. reſolut. 2. num.* 90. vbi pulchrè declarat, vide per eum.

18 Decius tamen *in l. ex his num. 3. C. de teſtamento milit.* ſentit contrarium hac motus ratione.

Iuramentum de ſui natura ad plus non extenditur, quàm extendatur virtus promiſſionis, vt dicit Ang. *conſ.* 315. & Oldrad. *conſ.* 238.

Si ergo verba enunciatiua de per ſe non diſponunt, vt ſupra viſum eſt; non videtur quoque, quod accedente iuramento diſponere valeant.

19 Accedit ſecundo loco regula illa vulgatiſſima, quod iuramentum ſemper ſortitur naturam actus, ſuper quo interponitur, *c. quemadmodum, de iureiur.* ergo, ſicuti dicta verba per ſe non diſponunt, nec etiam accedente iuramento.

20 Sed à priori ſententia haud arbitror diſcedendum, quam firmo hiſce iuris rationibus.

21 Et primo moueor: quia iuramentum facit actũ valere eo meliori modo, quo valere poteſt, *l. cum pater §. filius matre de leg. 2.* ergo huiuſmodi verba, quæ ſola non habent efficaciam, eam in ſuo ſenſu habent, quando ſunt iurata.

22 Secundò confirmatur, nam iuramenti hæc eſt vis, & efficacia, vt actum confirmet, & tale robur illi adijciat, vt reſcindi minimè poſſit, *id patet in auth. Sacramẽta puberũ, C. ſi aduerſus vẽd.* ergo, &c.

23 Tertiò accedit: nam hæc verba diſponunt abſque dubio, quando ſunt geminata, vt inferius dicetur, ſed iuramentũ dicitur habere vim geminationis *gl. & Doct. in c. cum contingat, de iureiur.*

Hinc Anguil. *conſ. ſuo 29. nu.* 130. inquit, quod vbicunque quis procedit ad actum cum iuramẽto, dicitur ad illum deliberatè accedere, non minus, ac ſi actum illum geminaret; ergo.

24 Quartò poteſt conſiderari illa alia iuris regula, quòd iuramentum, quoties poteſt ſeruari abſque interitu ſalutis æternæ, ſemper ſeruandum eſt, *cap. quamuis, de pactis in 6.* Tanti enim æſtimatur iuriſiurandi religio, vt nefariũ iudicetur ab actu iuramento firmato recedere, & qui illud nõ ſeruat, peccat mortaliter. Alex. *conſ. 21. vol. 5.* ex his ergo concludendum eſt, hæc verba per vim iuramenti diſponere.

25 Non officiunt contraria, quia ambo vna reſponſione tolluntur, illæ enim regulæ procedũt quo ad ſortiendam naturã actus, ſuper quo interponuntur, ſecus autem quo ad validandum, *d. auth. Sacramenta puberum,* ergo mirum non eſt, ſi in iſto caſu iuramentum operatur, vt hæc verba enunciatiuè prolata, quæ regulariter non diſponunt, accedente ipſo iuramento diſponant.

26 Hinc videmus in ſimili, quod iuramentum validat renunciationem Velleiani, quæ de per ſe non valet, ita Bart. *in l. fin. §. fin. ad Velleian.* Abb. *in c. ſi diligenti, de foro comp.* & eſt veriſſima opinio; pro qua etiam Senatus Pedemontium iudicauit, vt refert Teſaurus *deciſ. ſua 222. nu.* 10.

27 Sic etiam pactum nudum, quamuis de per ſe non producat actionẽ de iure Ciuili, immo nec ſecundum aliquos veluti Alciat. *lib. 5. Pa. ad eſt. c. 3.* & alios de iure Canonico; nihilominus accedente iuramento diſponit, & actionem producit; Doct. omnes *in c. cum contingat. de iureiur.*

28 Similiter donatio facta filio à patre, licet regulariter non valeat, valet tamen appoſito iuramento. Sic poſt alios concludit D. Fachineus *lib. 3. ſuarum controu. cap.* 77.

29 Sic etiam, licet confeſſio fiat ſine expreſſione cauſæ, veluti quando quis confitetur ſe debere centum Titio, & non ſignificet ex qua cauſa; veluti an ex cauſa mutui, vel depoſiti, vel qualibet alia ſimili, regula non valeat, nec probat in præiudicium confitentis, vt poſt innuitos relatos omnium elegantiſſimè firmauit Maſcar. *Concluſ. ſua 345. num.* 1. attamen non procedit, ſi ſuper huiuſcemodi confeſſione poſitum ſit iuramentum, quia tunc abſque etiam cauſa, valet, & plenè probat, neque reuocari poteſt tamquam confeſſio deliberata; ſic pulcherrimè Maſc. *d. concluſ. nu. 36. cum duobus ſeq.*

30 Alio modo ad illud, quod dicebatur, quod ſcilicet iuramentum nõ extenditur ad plus, nec auget obligationem, rñdet Marcabrun. ab Anguil. *conſ. ſuo 29. num. 137. cum ſeq.* vide per eum.

De hac eadem regula latiſſimè diſſerit inter ceteros Vancinus *in ſuo tract. de iurã par. 4. effectu* 8. vide per eum: de eo autem, quod iuramentum reguletur ſecundum naturam actus, cui adijcitur, latiſſimè diſſerit Do. Card. Tuſcus *concluſ. ſua 506. in littera Z.* vide per eum.

31 Ampliatur iſta limitatio, vt cum vigore iuramenti verba enunciatiua fiant diſpoſitiua, non debeat admitti probatio in contrarium, quoniam in verbis diſpoſitiuis non admittitur. *ſic* poſt Caſtrenſ. Craueт. & alios Hyppol. Riminald. *conſ. ſuo 12. nu.* 11.

32 Limitatur ſecundo, regula principalis, quãdo hmõi verba sũt geminata; quia tũc diſponunt, ſic Maſc. *conſ. ſuo 2. n.* 58. Albenſ. *cõſ. 740. nu.* 214. & ibi Vinc. Annibal *in addit. in litera B.* Purp. *cõſ. 522. nu. 18. in 2.* Conſtantius Roget. *in d. l. ex his numero* 113. & Ceph. *conſ. 192. nu. 37. in 2,* qui dicit hoc præcipuè procedere, vbicumque horum verborum geminatio tpis interuallo facta fuit. Et iure merito: nam et geminata confeſſio facta eodẽ inſtãti habetur pro vna *gl. in l. 4. in ver. Niſi,* & ibi Bald. *de pign. act.* Pancir. *conſ. ſuo 194. nu. 24. vol. 1.* Hoc idem, quod hmõi verba geminata diſponant, ſequitur Sichar. *in l. ex his, C. de teſtam. milit. nu.* 8. vbi pulchrè Maltaã *conſ. 150. num.* 18.

in pr. Card. Mant. *de Tacit. conuent. li. 2. tit. 7. n. 20.* & nouiſſimè poſt plures relatos Polyd. Ripa, *d.*
33 *c. 82. num. 12.* Addo D. Franciſcum Caldas de iure emphyteut. *libro 2. quæſtione 1. num. 36.* vbi multos concordantes deducit. Hinc Gigas de Penſion. *quæſtio. 97. num. 9.* poſt Abb. dixit, quod verba enunciatiua geminata idem operantur, ac ſi eſſent verba diſpoſitiua, & dicit eſſe caſum ſingularem in l. vnica, C. de plus petitionibus, quem text. vti mirabilem allegat quoq; Barbat. *conſ. ſuo 37. num. 1. in tertio.*

34 Et ratio eſt etiam, mea ſnîa, quia verba geminata oſtendunt magis exploratam mentem proferentis. Sic Plotus *conſ. 14. num. 5. cum ſeqq.* Rol. *conſ. 8. num. 5. vol. 1.* plura in materia confeſſionis geminatæ hic congruentia videas penes Maſc. *concluſ. ſua 347. n. 37. cum multis ſeqq.* & præcipuè *ſub num. 44.* vbi præciſè loquitur quando confeſſio geminata facta fuit per verba enunciatiua, de qua etiam materia videndus D. Alex. Trentacinq. *Variarum reſolut. lib. 1. tit. de verborum ſignif. reſolut. 2. num. 89.* vbi pulchrè.

His adde Illuſt. D. Cardin. Tuſcum *concl. ſua 158. per totam in littera V,* vbi pulchrè de hac eadem materia verborum enunciatiuorum.

35 Limitatur tertio quando hmôi verba tẽdũt in præiudicium enunciantis, vel eius, qui grauari poteſt, tunc enim ex his verbis oritur diſpoſitio; licet ſecus ſit in præiudicium alterius, prout eſt tex. *in l. 3. C. Arbitr. Tutelæ,* vbi in præiudiciũ tutoris non ſtatur æſtimationi bonorũ, quam teſtator in ſuo teſtõ fecit, vel dixit ſe habere. Sic poſt alios Marcabr. ab Ang. *d. conſ. ſuo 29. nu. 87. cum ſeqq.* & Pariſ. *conſ. ſuo 5. nu. 216. vol. 4.* ſic etiã vult dicere Socin. *in d. l. ex hac ſcriptura, num. 45.*

36 Limitatur quarto, nam hmôi verba ſic generaliter ſumpta, diſponunt in ſuo neceſſario antecedenti, quod pendet à voluntate proferentis. Exemplum de hoc clarè colligitur ex tex. *in l. Proculus teſtõ ff. de uſufruct.* vbi ſic teſtator dixit, Lego vſumfructum talis domus meæ Sempronio; ſi in ea conſtituerit hæredi meo ſeruitutem altius non tollendi, per hanc .n. verborum conceptionẽ videtur ipſimet Sẽpronio legaſſe quoque dominium, ac proprietatem prædictæ domus; De neceſſitate eſt enim, quod tale dominiũ tranſeat in ipſum legatarium ad hoc, vt poſſit conſtituere ſeruitutem in illa domo: & ita pulchrè poſt Alexand. ac Ruin. notauit Bimius *conſ. ſuo 98. num. 106. in primo.*

37 Fallit quinto, quãdo cõſtat de volũtate apertà ipſius enunciãtis; nã tunc pariter diſponunt, tex. ſunt aptiſſimi *in l. unũ ex familia, §. ſi omiſſa, & §. fin.* vbi Bart. *ff. de leg. 2.* Vegius *conſil. 74. nu. 378. vol. 1.*

38 Limitatur ſexto, quando inter eoſdem cõtrahentes ſunt prolata: nam tunc plenè diſponunt, ita Malu. *conſ. ſuo 121. num. 12.* ſic etiam notatur *in l. optimam, ff. de contrah. & comit. ſtipul. & in l. ex his, C. de teſt. milit.*

39 Id autem intellige, niſi diſpoſitio eſſet facta per verba futuri tẽporis, quia tunc nec inter eaſdem partes diſponerent, ita Viuius *deciſ. ſua 283. nu. 16. in 2.* vbi deducit text. ad literam *in l. Titia cum teſtamento, in princip. ff. de legat. 2.*

40 Coarctatur ſeptimo, quãdo prolata ſunt ad liberandum, tunc .n. diſponunt, nec requiritur expreſſio cauſæ. Text. eſt ad litteram *in l. tale pactũ, ff. de pact.* vbi debebas mihi decẽ; ego aũt cupiẽs te liberare, ita dixi profiteor te non teneri. dicitur ibi, quod per hæc verba cenſeris omnino liberatus. Hoc idẽ docet Euerard. *conſ. ſuo 169. nu. 8.* Pariſ. *conſ. ſuo 5. num. 214. in 4.* Seurſ. *conſ. 10. nu. 36. cent. 3.* & Mach. *Patroc. ſuo 38. num. 1.* hoc idem quoq; ſequitur poſt plures relatos Maſc. *concl. ſua 345. num. 45.*

41 Ampliatur iſta limitatio, vt præcipuè procedat, quoties iſta verba prolata ſunt ad liberandum ſeà pœna. Sic præcipuè Gratus *conſ. ſuo 114. num. 23. cum ſeq. in primo.*

42 Fallit octauo, quando hmôi verba fuerunt prolata à perſonis, quæ habent authoritatẽ liberam diſponẽdi: nam eo caſu diſponunt; ita Doct. *in l. ſi ſocer, §. Lucius, ff. ſoluto matr. & in l. ex hac ſcriptura, de don.* Sic etiam poſt Dec. & alios docet Albenſ. *conſil. ſuo 4. nu. 58. & 62. & nu. 7. vol. 1.* Odd. *conſil. 64. nu. 58. volum. 1,* & Pappon. *conſil. ſuo 48. numero 15.*

43 Et quando hæc verba fuerunt prolata circa actũ, de quo partes ipſæ poterant tẽpore prolationis diſponere, vt notatur *in l. optimam, C. de contr. ſtipu.* ita Pariſ. poſt plures relatos *conſ. ſuo 26. nu. 127. in 2,* pulchrè Caſſan. *conſ. 5. nu. 5. & 6.* & D. Caldas de iure emphyteutico *lib. 2. quæſtio. 2. nu. 82.* vbi plures alios concordantes deducit addo Caſtillos *d. c. 26. n. 79.* vbi docet uerba enunciatiua diſpoſitionem inducere, quando proferuntur ſuper his, quæ dependet à voluntate partiũ, & ſuper quibus poſſunt liberè diſponere, & ſunt de præterito; ibiq; plures cõcordantes deducit. Exemplum de hoc clariſſimè colligi poteſt ex text. *in d. l. ex hac ſcriptura.*

44 Amplia præcipuè, quando prolata ſunt ab eo, qui in extremis laborat, nam eo caſu maximè diſponunt. Sic poſt Alben. tribus rõnib. motus docet Poly. à Ripa. *de Actis in mortis art. c. 82. num. 9. cum ſeq.*

45 Limitat tamen idem Ripa in fine, vbi ageretur de præiudicio tertij.

46 Limitatur nono, vt per Marian. Soc. ſen. *in c. ex literis, numero 6, de exceſſibus prælatorum,* quando ex illis ſequitur malum imminens; tũc enim tacitè diſponunt, & latius vide per eum.

47 Limitatur decimo, quando talia verba proferuntur per tẽpus præteritum, aut id, quòd enunciatur eſt præteriti temporis; tunc enim diſpoſitionem inducunt; ſic eleganter poſt alios Ioannes de Caſtillos *ſuarum Quotidianarũ controuerſ. iuris, c. 26. num. 77.*

48 Aduerte tamen, quod in omnibus illis caſib. in quibus dicta verba diſponunt, hoc non procedit vltra id, quod eorum ſignificatio importat: ſic præciſè Bart. *in d. l. rationes, nu. 5. 6. de probationibus,* vbi ſubdit de hoc caſum eſſe ibidem, & in

l. Titia,

l.Titia,§.Caius de leg. 2. Tangit etiam Cuman. *in l.ex hac ſcriptura,nu.*5 *ff.de donationibus.*

19 Obſeruandum ſecundò, verba ipſa enunciatiua, etſi falſa, non nocere, ac derogare verbis ipſis diſpoſitiuis, Tex. eſt *in l.cum tale,§.ſi.de conditionibus & demonſtrationib.* vbi ex centum, quæ Titio legaui, 50. Seio dari volo, illa prima verba ex centum, quæ Titio &c. erant enunciatiua, & falſa, quia nihil Titio relictum fuerat, & tamen 50. diſpoſitiuè Seio relicta debentur. Vnde notant ibi Bald. & Imol. quòd verba enunciatiua non diſponunt, ſi falſa ſunt, tamen alijs verbis diſpoſitiuis non nocēt; ſequutus eſt pulchrè Dom. Cæſar Manenti, poſt hæc edita viſus *conſ. ſuo* 5. *numero* 1. *&* 2.

QVAESTIO IV.

An Verba Enunciatiua generaliter ſumpta probent.

SVMMARIVM.

1 *Verba enunciatiua non probant, & num.*2.
3 *Verba enunciatiua præcipuè non probant, vbi principaliter cōtingit diſputari de enunciato. Exēplū.*
4 *Fallit ſi aliqua adminicula concurrās cū his verbis.*
5 *Item ſi ſint iurata.*
6 *Exemplum.*
7 *Enunciatiua verba non probant, vbi principaliter contingit de ipſo enunciato diſputari, etiam quo ad ipſos contrahentes.*
8 *Exempla & num.*9.
10 *Eſt veriſſima ſententia.*
11 *Contrarium tenet Soc. & alij.*
12 *Retinetur Communis.*
13 *Amplia.*
14 *Verba enunciatiua probāt inter partes, quamuis de enunciato principaliter diſputari contingat, quādo iuramentum intercedit.*
15 *Item quando ab inſtructo, & ſciente prolata fuerūt.*
16 *Exemplum.*
17 *Item quando prolata fuerunt ſuper eo, ſuper quo partes poſſunt ſibi præiudicare.*
18 *Item quando fuerunt prolata partibus præſentibus.*
19 *Verba enunciatiua inducunt ſaltem aliqualem præſumptionem, cui ſtatur non oſtenſo contrario. & nu* 20. *cum tribus ſequentibus.*
24 *Verba enunciatiua non probant, & præcipuè quando prolata ſunt ſuper illis, quibus partes inter ſe contrahentes renunciare non poſſunt.*
Exemplum, ibid.
25 *Enunciatiua verba non probant, maximè quādo fuerunt prolata ſuper aliquo facto non conuenienti ipſi enunciationi, & confeſſioni.*
26 *Exemplum.*
27 *Item non probant, quando nimis generaliter, & in confuſo prolata ſunt.*
Exemplum, ibid.
28 *Item non probant, quando verſamur in odioſis.*
29 *Similiter non probant contra tertium.*
30 *Verba enunciatiua probant, quando ſunt geminata, ratio ibidem, & num.*31.
32 *Verba enunciatiua iuramento vallata probant. Ratio ex Maſcardo.*
33 *Contrarium tenuit Rota Romana.*
34 *Verba enunciatiua iuramento vallata etiam parte abſente probant.*
Ratio.
35 *Verba enunciatiua iurata probāt, nedum ſi iuramentum tunc interponatur, ſed etiam ſi aſſeratur, quod fuerit iam interpoſitum.*
36 *Limita quando agitur de præiudicio tertij.*
37 *Verba enunciatiua quo ad validitatem actus, cui apponuntur, probant, Exempla, ibid. & nu.*38. *&* 39.
40 *Enunciatiua verba in ijs, quæ ab animo enunciantis dependent, probant.*
41 *Ampliatur & num* 42.
43 *Verba enunciatiua probant, cum aliter actus confeſſionis, ſeu enunciationis non poſſet ſubſiſtere tanquā facta ſine cauſa.*
44 *Enunciatiua verba plenè probant, cum verſamur in antiquis.*
45 *Ratio.*
46 *Et præcipuè ſi illud factum excedat memoriam hominum.*
47 *Et quando vertitur quæſtio inter eaſdem contrahētes.*
48 *Verbis enunciatiuis propter diuturnitatem temporis ſtatur, etiamſi enuncient actum, qui interuenire nō potuit tempore confecti inſtrumenti.*
*Dubitat tamen Author num.*49.
50 *Verba enunciatiua in antiquis probant mandatū, licet regulariter illud non probent.*
51 *Declara, & amplia, vt num.*52.
53 *Verba enunciatiua in antiquis dominium probant.*
54 *Ratio.*
55 *Verba enunciatiua in antiquis conſuetudinē probāt.*
56 *Enunciatiua verba probant in antiquis confines, & territorium.*
57 *Ratio & num.*58.
59 *Verba enunciatiua probant in priuilegijs, ac reſcriptis antiquis.*
60 *Et præſertim inter eaſdem perſonas.*
61 *Verba enunciatiua probāt in Antiquis quoad feuda; & latè ibi.*
62 *Verba enunciatiua probant in antiquis, etiamſi de iſto enunciato principaliter diſputari contingat.*
63 *Verba enunciatiua in antiquis probāt etiam contra tertium.*
64 *Contrarium tenent multi.*
65 *Conciliationes, & nu.*66.
67 *Verba enunciatiua in antiquis ſemiplenè probant cōtra tertium, etiam quando agitur de graui præiudicio.*
68 *Immo plenè probant, ſi cum antiquitate concurrant alia adminicula.*
69 *Opinio Cræuettæ.*
70 *Improbatur, & num.*71.
72 *Verba enunciatiua in antiquis probant etiam ad fauorem tertij.*
73 *Verba enunciatiua probant inter eaſdem perſonas, ſeu contrahentes.*
74 *Quinimo cenſentur veluti diſpoſitiua.*

Ver-

75 *Verba enunciatiua extra contrahentes non probant.*
76 *Amplia.*
77 *Limita.*
78 *Declara, & nu. 79. 80. 81. 82. 83. 84. & 85.*
86 *Verba ennunciatiua probant inter partes tantum, nõ tamen in præiudicium tertij.*
87 *Ratio.*
88 *Enunciatiua verba probant ſaltem ſemiplenè contra tertium.*
89 *Verba enunciatiua probationem inducũt dumtaxat inter partes, non autem obligationem.*
90 *Fallit, quando ſunt geminata: ſed dubitat Author.*
91 *Enunciatiua verba probãt inter partes, & maximè in Antiquis, & inter præſentes.*
92 *Enunciatiua verba non ſolum probant inter ipſos cõtrahentes, ſed etiam inter eorum hæredes, & ſucceſſores.*
93 *Verba enunciatiua inter partes adeo probãt, vt etiã aliquando non admittatur probatio in contrarium.*
94 *Enunciatiua verba probant inter partes, etiamſi enũciatum ſit id, quod eo tempore confecti actus non potuit verisimiliter interuenire.*
95 *Enunciatiua verba non probant inter partes, vbi diſpoſitio facta eſſet per verba futuri temporis.*
96 *Item non probant, quotieſcumque ſumus in his, quæ ſunt iuris. Exemplum ibid. & num. 97.*
98 *Item non probant, quando agitur de aliqua re, quæ ſit prohibita; & non niſi certo caſu permiſſa.*
99 *Similiter non probant, quotieſcunque contrahentes ſunt perſonæ prohibitæ & ſuſpectæ.*
100 *Item non probant, quotieſcumque hæc verba fuerunt prolata ab eo, qui veriſimiliter enunciatum ignorauit.*
101 *Enunciatiua verba probant contra enunciantem.*
102 *Ratio, & num. 103.*
104 *Contrarium Beltr. & alij.*
105 *Diſtingue, & nu. 106.*
107 *Opponitur contra illud axioma, quod verba enunciatiua proban contra enunciantem, & num. 108.*
109 *Solutio & nu. 110.*
111 *Enunciatiua verba non ſolum contra enunciantem probant, ſed etiam contra eius ſingularem ſucceſſorem, ab ipſo tamen cauſam habente.*
112 *Enunciatiua verba non ſolum contra enunciantẽ probant, ſed etiam contra ipſius hæredem.*
113 *Ratio.*
114 *Enunciatiua verba contra enunciantem probant, & maximè quando agitur de facto proprio ipſius enũciantis.*
115 *Verba enunciatiua non probant contra enunciantẽ, quando illud quod principaliter fuit enunciatum, in dubium poſtea reuocatur.*
116 *Item non probant contra ipſummet enunciantem, quando verſantur circa ea, quæ non dependent à partium poteſtate. Exemplum ex Alex. ibidem.*
117 *Enunciatiua verba probant quoties ſunt prolata ab homine receptæ auctoritatis in rebus modici præiudicij.*
118 *Quid in rebus magni momenti?*
119 *Enunciatiua verba probant, quando ſunt prolata cum ratione expreſſa, & finali.*
120 *Item quando ſunt prolata in pluribus locis, ſeu, quod idem eſt pluries repetita.*
121 *Item probant in his, quæ per conſenſum inducuntur. Exemplum 122.*
123 *Similiter probant, quando hæc verba ex titulis conualidantur.*
124 *Similiter probant, quando huiuſmodi verba prolata ſunt per modum confeſſionis, quæ confeſſio redacta ſit poſtea in ſcriptis. Exemplum ex Dec. ibidẽ.*
125 *Item probant, quando ſunt iunctæ cum alijs coniecturis.*
126 *Pariter probant, ſi huiuſmodi verba prolata ſint de eo, quod potuit tunc eſſe, vel fieri.*
127 *Item probant, quando ſunt prolata præſente eo, ad quem diriguntur. Exemplum, ibid.*
128 *Similiter iſta verba probant, cum agitur de modico præiudicio.*
129 *Verba enunciatiua in omnibus illis caſibus in quibus nec diſponunt, nec probant, aliqualem ſaltem præſumptionem inducunt.*
130 *Et transferunt onus probandi in aduerſarium.*
131 *Ita vt ipſis ſtetur, donec probatur contrarium.*
132 *Quo probato, hæc verba, tamquam per errorem, & inconſultè prolata, nil probant, etiamſi geminata.*
133 *Ratio.*
134 *Verba enunciatiua in illis caſibus, in quibus nec diſponunt, nec probant, præſumptionem faciunt etiã ad fauorem tertij.*
135 *Quæ ſanè præſumptio transfert onus probandi in aduerſarium.*
136 *Amplia, num. 137. 138. 139. 140. & 141.*
142 *Verba ennunciatiua probant in delictis, & præcipuè cum agitur de probando mandato.*
143 *Ratio.*
144 *Exemplum.*
145 *Declara.*
146 *Pulchra quæſtio.*
147 *Reſolutio, & nu. 148 149. & 150.*
151 *Quæ verbis enunciatiuis prolata fuere, vera præſumuntur.*
152 *Verba enunciatiua probant quo ad præiudicium proferentis, maximè in his, quæ ſibi poſſunt præiudicare.*
153 *Declara.*
154 *Quando vltra verba enunciatiua de præterito ſequitur poſtea promiſſio, & diſpoſitio, tunc verba enunciatiua probant.*
155 *De materia horum verborũ videtur Card. Tuſcus.*

VIſo, an huiuſmodi verba diſponant, inquirendum eſt modo, an probent.

Et non probare communiter tradiderunt Doctor. pulchrè Gratus, *cõſ. ſuo 143. nu. 13. in 2.* Pariſ. *conſil. 77. num. 30. in 3.* Cephal. *conſil. 608. nu. 51. in 4.* vbi iura deducit, Decian. *conſil. 32. num. 75. in 2.* Brunor. a Sole, *quæſt. 22. num. 63.* Erneſt. Cothoman. *conſil. ſuo 47. numero 21.* Corũazan. *deciſio. ſua Lucenſi 212. nu. 9.* & alij. Addo nouiſſimè D. Carol. Bardellonũ

conſ.

conſil.ſuo 49.num.10.in prin.vbi concordantes deducit Pancirolum Menochium Ponte, ac plures alios.& Cl.D.Petrum de Caball.conſ.ſuo 123.numero 7.in ſecundo.

2 Et pro confirmatione huius opinionis inuenio text. pulcherrimum à nemine perpenſum, nec excogitatum in l. Lucius Titius teſtamento. §. quiſquis mihi hæres erit,de leg.2.vbi teſtator ita dixit:Quiſquis mihi hęres erit, ſciat me debere Demetrio patruo meo denaria tria, quæ etiam protinus reddi,& ſolui iubeo. Quęſitum eſt,an ſi nõ fuerit probatum debitorem eſſe teſtatorem illorum trium denariorum ; competat actio Demetrio ipſa petendi?& dicitur,quod non , Actione ex debito, ergo verba enunciatiua teſtatoris,ſiue proferentis regulariter de per ſe non probãt, quia ſi probaſſent , vtique ſibi abſque alio actio competijſſet.

3 Declaratur autem Regula iſta principalis, ꝙ ſcilicet verba enunciatiua non probant,vt præcipuè procedat,vbi principaliter diſputari contingit de enunciato eo ; nãque caſu fides dũtaxat inducitur ad illius contractus finem, pro quo enunciatio facta fuit.tex eſt expreſſus ĩ Auth.Si quis in aliquo,C.de edendo,& ibi Doct.& in cap.illud, de præſumptionibus. Exemplo quoque pro iunioribus rem declaro.

Titio vti ſeruo Sempronij a me ſtipulanti promiſi centum;hoc enunciatum vtique probat Titium eſſe ſeruum Sempronij quo ad validitatem contractus . Secus eſt autem,ſi poſtea de ipſius ſerui dominio lis vertatur, & ſeorſum in alio iudicio,an ille ſtipulator ſit ſeruus Sẽpronij,principaliter diſputari contingat, eo enim caſu per hęc verba nulla inducitur probatio.

Sic etiam,ſi ego dicam: Conduço a te talem domum tamquam tuam;iſta verba bene probãt dominium tuum quantum ad validitatem conductionis, licet ſecus ſit ſi diſputari poſtea contingat principaliter de dominio ipſius domus.

Et iſta eſt cõmunis,& veriſſima declaratio ad ſupradictam regulam , quam ſequuntur omnes infraſcripti.Riminald. ſen.conſil.480.num. 12. in 3.Mazzol.conſil.ſuo 89.num.32 in 1. Cephal.conſil.ſuo 540.num.34.in 4.vbi infinitos concordantes deducit.Riminald. iun.conſil.570.num.30.in 5.642.num.64.& 670.num.3.in 6.Gabriel.conſil.40.num.20.in 1.Franc.de Ponte,conſil.ſuo 30.nu.14.& 15.& 95.num.15.& 16.vbi affert exemplũ Burſat.conſil.80.num.23.106.nu.12.in 1.234.nu.44.in 3.& 350.num.69.in 4. Menoch.conſil. 81. num.23 in 1.395.num.60.in 4.& 732.num.24.in 8.Odd.conſil.64.num.2.Surd.poſt plures relatos conſil.ſuo 5.num.16.in 1.Gallia conſ.58.num.74.in 1.Raudenſ.conſil.25.nu.96.in 2. Gargiareus Patroc.50.num.5.& Mancin.de iuramento part. 4.ef ſect.151.num. 1.Sic quoq;Capic.deciſ ſua 71. num. 2.Cacheran.in Pedemontana 76. num.2. Farinac.deciſ.ſua Rot.Romanæ nouiſſima 166. nu. 2.& alij; addo Maſcard. poſt alios concluſ.ſua 916.nu.14. vbi late,D.Gaſparem Rodericũ de Annuis Reditibus lib.1.quaſt.15.nu.25.Ill.D.C.Seraphinum deciſ.ſua 1228.nu.2.D. Ioã.Franciſcũ Schenardũ conſil.ſuo 40.nu.25. & Cl. D. Carolum Bardellonum poſt hæc edita viſum conſ.ſuo 54. nu.16. vol. 1.adeundus etiam D.Iaſon in d.l. ex his,nume.2. verſ.7.limita C.de teſtamento milit.ubi tamen ſubdit aduerſus iſtam concluſionem ualde ſtringere textum in d.l.ex his.cogita.

4 Limitatur autem iſta principalis declaratio, ſi aliqua adminicula concurrant cum his verbis enunciatiuis,nam tunc probãt,licet de enunciato diſputetur,ita Grat.conſ. ſuo 104.nu.5.in 1. Rimin.iun.conſil.12.num.12.in 1.& 314.num. 17.in 3.& Mancin.citato loco,num 4. addo Do. Fab. de Anna poſt hæc edita uiſum conſ.ſuo 88.nu.31.Adminicula autem facile licebit colligere ex facti ſerie, quæ fuerit propoſita.

5 Limitatur ſecundo , ſi ſint iurata, tunc enim pariter probant, licet principaliter de ipſo enũciato diſputari contingat:ita pulchre, & late pluribus rationibus firmat Seraphin. de Priuileg.iurament.priuileg.91.ſub nu.8.cum ſeq.Mancin.citato loco.num.2. & 3.idem Riminald. citato conſil. 12.nu.10.poſt plures ibi relatos,& plerique alij. Pro faciliori autem omnium intelligentia affero exemplum.

6 In inſtrumento cuiuſdam procuratoris ſic enunciatur; Aloyſius Tomaſinus uti hęres D.Pauli fratris ſui,talem fecit procuratorem ſuum ad lites:iſta uerba hęres,&c.ex ſententia Bar.& aliorum in l.gerit,ff.de acquir.hæred. regulariter probare ſolent prædictum Aloyſium eſſe hęredem Pauli. Si tamen de hoc principaliter diſputari contingat , an ſcilicet re uera Aloyſius ſit hęres ipſius D.Pauli,ſecus eſt.Fallit autem iſtud , quotieſcumque interceſſit in dicto inſtrumento iuramentum , vt quia, uerbi gratia , prædictus Aloyſius iurauerit omnia, & ſingula contenta in eo inſtrumento uera eſſe , eo enim caſu non obſtante iam dicta diſputatione per ſupradicta uerba probatur Aloyſium eſſe hæredem ipſius Pauli. Quinimo nota,quod quando quis in inſtrumento fatetur omnia in eo ſcripta eſſe uera, contra ipſam confeſſionem uenire non poteſt.

7 Subampliatur modo ſupradicta principalis declaratio, quod ſcilicet uerba enunciatiua tũc pręcipue non probant,quando principaliter cõtingit poſtea de ipſo enunciato diſputari,ut procedat etiã quo ad ipſos contrahentes,ſi iuramẽtum non interceſſerit.Sic Craueta conſil.1.pro genero,num.11.& de Antiquitatibus temporum parte 1.ſect.10. propoſitum numero 54.ubi plures concordantes deducit : exemplum.

8 Enunciatur in quodam compromiſſo ſocietatem initam eſſe inter te,& me,exinde principaliter oritur quęſtio inter nos de ipſa ſocietate,abſque dubio hoc in caſu nõ probatur ex iam dicta enunciatione contracta ſocietas,nec inter noſmetipſos contrahentes.

9 Aliud exemplum . In uno inſtrumento celebrato inter Mæuium , & Sempronium reperitur enunciatinè inſertum me contraxiſſe matrimoniũ cum Bertha,certe ex ipſa enunciatione probatur

batur

batur matrimonium inter ipſos principaliter diſputari contingat, an, ſcilicet re vera fuerit contractum, necne ſecus eſt.

10 Et hæc eſt receptiſſima ſubampliatio, eam enim tenuit Alexan. *conſ.* 21. *nu.* 4. *& ibi Apoſtil. in litera K. volum.* 1. Berous *conſil.* 67. *numero* 33. *in primo.* Riminald. Sen. *conſil. ſuo* 82. *nu.* 18. *&* 89. *num.* 24. *in primo; idem in* 544. *num.* 3. *in tertio.* Decius 539. *num.* 1. Pariſ. *conſil.* 94. *num.* 19. *volum.* 1. Decian. *conſil.* 21. *nu.* 36. *in* 2. Cephal. *conſil.* 265. *num. fin. in* 2. *& in* 317. *nu* 67. *in* 3. Hippol. Rimin. *conſ. ſuo* 12. *nu.* 8. *conſ.* 53. *num.* 18. *in* 1. 147. *num.* 36. *in* 2. 365. *num.* 11. 382. *nu.* 43. *in* 4. *&* 578. *nu.* 63. *in* 5. Mazzol. *conſ.* 31. *nu.* 49. *in* 1. Anguiſ. *conſ.* 150. *nu.* 1. *vol.* 1. Pancirol. 695. *nu.* 33. Menoch. *in* 288. *num.* 27. *in* 3. *in* 372. *num.* 17. *& in* 395. *num.* 60. *in* 4. Surd. *conſ.* 5. *nu.* 33. *in* 1. Perſonalis *in ſuo* 22. *nu.* 15. Preteus *in* 137 *numer.* 162. *in* 1. Maluaſ. *in* 91. *nu.* 44. *in* 1. Biraius *in* 137. *nu* 6. *in* 174. *nu.* 9. *& in* 192. *num.* 9. *in* 2. Fabius de Anna *in ſuo* 59. *nu.* 41. *in* 1. & nouiſſimè Torniola *conſil. ſuo* 55. *num.* 14. *in primo.* addo Dom. Bardellonum *conſil. ſuo* 49. *numero* 52.

Hanc eandem ſequutus eſt etiam Gabriel *in ſuis concluſionibus tit. de Confeſs. concluſ.* 6. *nu.* 3. Caball. *milleloq* 40. *nu* 2. *&* 485. *p.* 1. Matthesilan. *ſingulari ſuo* 33. *in additionibus, num.* 1. vbi quoque affert exempla, Brun. a Sole *in ſuo compendio propoſitio. in ver. Verba enunciatiua, quod inter partes* vbi latè.

Sic quoq; tenuit Rota Romana teſte Verral. *deciſ. ſua* 247. *num.* 3. *par.* 3.

11 Et licet contrarium videantur tenere nonnulli moti per d. l. optimã, quæ generaliter loquitur inter quos eſt Soc. *conſil. ſuo* 68. *n.* 7. *ver. Sed his non obſtantibus in* 4. Iacobus Machel. *patroc. ſuo* 38. *nu.* 4. *ver.* 3. *reſpon.* & nouiſsime Papponius *conſ. ſuo* 116. *num.* 6. *&* 7. *vol.* 1. addo Viuium *opinione ſua* 1038. *num. fin.* vbi poſt plures relatos atteſtatur de communi.

12 A priori tamen tanquam magis recepta non eſt recedendum, quam ſequitur quoque ipſemet Pappon. ſibi contrarius *conſil. ſuo* 49. *nu.* 19.

13 Quæ opinio retenta multo magis procedit, vbi de enunciato diſputare contingit cum illis, qui non interuenerunt in inſtrumento. Sic Rimin. iun. *conſil. ſuo* 365. *nu.* 19. *&* 20. *in* 4.

14 Limitatur tamen primo ſupradicta ſubãpliatio, quando iuramentum intercedit.

15 Secundo quando ab inſtructo, & ſciente prolata fuerunt.

In his enim duobus caſibus plene probãt hęc verba inter partes, licet de enunciato principaliter diſputari contingat, ita in vtroque caſu limitat Riminald. iunior *conſ. ſuo* 42. *nu.* 14. *&* 53. *num.* 19. *&* 20. *in* 1.

16 Exemplum poteſt eſſe in hoc ſecundo caſu, ſi hæc verba prolata eſſent, verbi gratia ſuper cõſanguinitate ab his, qui præſumuntur ſcire iura ſanguinis, hoc enim caſu huiuſmodi verba conſanguinitatem probans, quod poſtea de ipſa diſputari contingeret. text. eſt ad litteram *in l. quidam, de probationibus.* ſequitur etiam d. Fab. de Anna. *conſ. ſuo* 88. *num.* 32.

17 Limitatur tertio, quando prolata fuerunt ſuper eo, ſuper quo partes ſibi præiudicare poſsũt, ita poſt alios Machel. *paroc. ſuo* 38. *num.* 4. *ver.* 2. *reſpon.*

Exemplum poteſt eſſe ſecundum Dec. *conſil. ſuo* 539. *num.* 5. quando quis confiteretur, & conſtitueret ſe eſſe debitorem alicuius rei, immò in fortioribus terminis, quod quando verba enunciatiua ſcienter proferunt ſuper eo, ſup quo partes ſibi poſſunt præiudicare ſic probent, vt non admittatur probatio in contrarium, poſt Cyn. Alex. Pariſ. Maſcard. ac alios tradidit elegantiſſimè Ioannes de Caſtillos poſt hæc edita viſus *ſuarum conuerſ. Quotidianorum cap.* 26. *nu.* 71.

18 Limitatur quarto, quando hæc verba fuerunt prolata partib. præſentibus, ſic poſt alios Ceph. *conſ. ſuo* 443. *nu.* 8. *in* 3.

19 Limitatur quintò quo ad inducendam ſaltem aliqualem præſumptionem, cui ſtatur non oſtenſo contrario. Sic præcisè poſt infinitos relatos D. Craueta, qui pluribus rationibus id comprobat, *de antiquitatibus dicta ſection. Propoſitum num.* 55. *cum ſequentibus*, vbi latè; ſequitur Riminald. iun. *conſ. ſuo* 42. *num.* 11. *&* 53. *nu.* 22. Decian. *conſ.* 32. *num.* 81. *vol.* 2. Cardin. Mantica *de Ambiguis l.* 2. *tit.* 6. *num.* 10. & Cl. Do. Menoch. *d. præſumptione* 133. *numero* 5. *cum ſequentibus*, vbi ampliat, vt hæc præſumptio locum etiam habeat quo ad fauorem tertij, & latiùs, vt per eum *uſque ad nu.* 12.

20 Et hęc eſt veriſsima ſententia; quicquid ſubtiliter diſſeruerit idem Cl. Menoch. ſibi contrarius *conſ. ſuo* 260. *n.* 12. *cũ pluribus ſeqq.* cuius veſtigijs adhæſiſſe quoque viſus eſt nouiſsimè D. C. Bardellon. *conſ. ſuo* 49. *num.* 47. *vol.* 1. Et eo magis dicta D. Menochij opinio eſt reſpuenda, quoniã ratio, qua ipſe ſub num. 20. mouetur, non eſt ſympliciter vera; Inquit enim quod pręſumptio hominis non transfert onus probandi in aduerſarium, & tamen hoc idem maximã pati difficultatem ſatis clarè colligitur ex ſcriptis per Maſcard. *de probationibus concluſ ſua* 1026. Pacian. *itidem de probationibus lib.* 1. *cap.* 9. *num.* 3. *cum ſequentibus*, & per eundem Dom. Menoch. *libro* 1. *pręſumptione* 33, *num.* 10. *&* 11.

Quamobrem à ſupradicta firmata concluſione minimè recedendum dijudico, pro qua multum deſeruiunt ſcripta per nos infra ſub nu. 129. cum pluribus ſequentibus, ad quæ breuitatis cauſa lectorem remmitto.

21 Amplia, vt iſta talis qualis præſumptio ex iam dicta enunciatione promanans habeat quoque vim, ſecundum aliquos, ſemiplenæ probationis. Sic præcisè poſt Felyn. Decium, ac alios Dom. Gaſp. Caballin. *mill. ſuo* 485. *par.* 1. ſequitur Cla. Fachineus *libro* 2. *conſ.* 62. *num.* 6. vbi quoque concordantem deducit Ruinum *conſil.* 141. *numero* 13. *lib.* 5.

22 Sublimitatur tamen iſthæc limitatio, vt minime locum habeat, quando ipſamet verba enunciatiua ſunt prolata ſuper eo, quod non pendet à volun-

à voluntate partium, nam tunc non inducunt dictam pręſumptionem, etſi principaliter fuerint ennnciatiua. Sic præciſè poſt alios idem Cl. Menoch. *d. conſ.* 260. *nu.* 21.

23 Item quando prolata ſunt ſuper eo, de quo partes ipſę diſponere non poſſunt. Exemplum afferri poteſt, quando in inſtrumento alienationis bonorũ eccleſiæ dicitur: Habita licentia epiſcopi, & pręcedentibus tractatibus: nam tũc hęc verba non faciunt pręſumptionem; ita quoque dicimus, quod quando in alienatione ipſa bonorum eccleſiæ enunciatur id factum eſſe pro euidenti vtilitate, vel neceſſitate eccleſiæ, enunciatio hæc non facit ita eſſe, ſed requiritur probatio.

Sic etiam dicimus, quod renunciatio facta à muliere, quod ſit vidua, cum non conſtet aliter dę morte mariti, non facit pręſumptionem, cum ab eius poteſtate hoc non pendeat.

Eſt ſimile, quod reſpondit Berous *in conſ.* 170. *nu.* 3. *lib.* 2. cum dixit non præſumi clericum, qui talis fuit verbis enunciatiuis appellatus, cum ab enunciantis poteſtate hoc non pendeat; ita pulchræ exemplificando docet hæc omnia, ac DD. auctoritatib. corroborat iam dictus Cl. meus Menoch. *d. præſumptione* 133 *ſub nu.* 17. *cum tribus ſequentibus*. eum conſulito.

24 Declaratur ſecundò loco regula principalis, vt præcipuè procedat, quoties huiuſmodi verba prolata ſunt ſuper illis, quibus partes inter ſe cõtrahentes renunciare nõ poſſunt, tunc enim nullam probationem inducunt. Sic poſt alios Decius *in cap. quoniam contra, num.* 182. *de probationibus*.

Exemplum poteſt afferri in Macedoniano, cui per filium renunciari non poteſt, ad tradita per D. And. Fachineum *lib.* 2. *ſuar. iur. Controuerſ. cap.* 61. v. g. inquit filius: ea ro. quæ mihi mutuo dediſti, quoniam renunciaui beneficio S. C. Macedoniani, tibi reſtituam.

25 Declaratur tertiò, vt maximè locum habeat, quando huiuſmodi verba fuerunt prolata ſuper aliquo facto non conuenienti ipſi enunciationi, & confeſſioni, hoc enim caſu nec præſumptio quidem inducitur; ita poſt Crauet. Menoch. *de præſumpt.* 133. *num.* 15. *&* 16.

26 Exemplum poteſt eſſe, quando quis fuit nominatus filius incidenter in actu indifferenti, qui etiam non filio conuenire poteſt. Putà ſi dicatur: Fili mi veni huc, facito hoc, hęc enim verba non inducunt præſumptionem filiationis pro illo, vt dicatur conſtitutus in quaſi poſſeſſione filiationis: ſecus autem eſt, quando huiuſmodi verba proferuntur in actu, qui alteri, quam filio conuenire non ſolet; vt putà ſi dicatur: Benè veni fili mi, volo, quòd tractes negotia mea, quòd mihi ſuccedas, volo tibi pupillariter ſuſtituere, & alia huiuſmodi, & latiùs vt per eum. adeundus in hoc propoſito Natta *conſ. ſuo* 235. *nu.* 2.

27 Declaratur quartò, vt ſupradicta regula præcipue ſibi locum vendicet, quando nimis generaliter, dubiè, & in confuſo hæc verba prolata ſunt. Sic Aemil. Verral. *deciſ. ſua* 328. *num.* 4. & 5. poſt Crau. ibi relatum *par.* 5. vbi adducit quoque rationem: dicens, quòd ea eſt probationis anima, vt debeat de neceſſitate concludere, *c. in pręſentia, de prob.*

Exemplum poteſt eſſe, veluti ſi enunciatiuè proferatur quædam bona occupata à Titio, nec appareat quę ſint iſta bona, de ratione cuius, quo in loco ſita, & de alijs huiuſmodi: hanc eamdem declarationem ſequutus eſt etiam D. Carol. Bardellon. *d. conſ. ſuo* 49. *num.* 18. vbi poſt plures relatos docet hæc verba dubia, incerta, vel obſcura, etiã in antiquis, nec plenè, nec ſemiplenè, nec etiam pręſumptiuè probare. Et quod iſta verba, quando non ſunt clara, nõ ſuffragentur, nec probent, tradidit poſt alios Ill. D. Car. Seraphinus *deciſ. ſua* 437. *nu.* 6.

28 Declaratur quinto, vt maximè locum habeat, quando verſamur in odioſis, in ijs enim nullo modo probat. Sic pręciſè Grat. *conſil. ſuo* 143. *nu.* 22. *in ſecundo*.

29 Declaratur ſextò, vt præcipuè procedat cõtra tertium; ſic poſt Menoch. Marcus Ant. Maceraten ſ. *var. reſol. lib.* 1. *reſol.* 38. *num.* 7. tex. eſt etiam de hoc expreſſus *in l.* 1. *C. arbitr. tut.* addo Cl. D. Fachineum *conſil. ſuo* 72. *num.* 7. *vol.* 1. Bertazzol. *conſ. crim.* 230. *num.* 11. *in* 1. vbi pulchrè, & D. Fuluium Pacian. *conſ.* 8. *num.* 24. adeundi quoq; Do. Hector Felicius *Alleg. ſua iur.* 16. *nu.* 11. *par.* 3. & Ill. D. Card. Mantica *de Tacit. & ambig. conuent. lib.* 2. *tit.* 7. *to.* 1. *num.* 13. vbi docet plus quam manifeſtum eſſe, quod verba enunciatiua inter aliquos dicta nihil alijs poſſunt prodeſſe, & minus obeſſe, adducit Bart. *in l. ex hac ſcriptura, num.* 16. *ff. de donationib.* & Roman. *conſ.* 156. *nu.* 3. *ver. nec obſtat.* Vnde infert, quod contractus, qui in aliquo inſtrumento enunciatur, nec ex curſu longi temporis pręſumitur in alterius præiudicium, quia ſemper dici poteſt illud inſtrumentum non probare, niſi inter contrahentes. *Auth. ſi quis in aliquo, C. de edendo iũcta l. optimam C. de contrahenda ſtipulatione.*

Quin etiam (ſubdit ipſe) verba enunciatiua neque ad præiudiciũ, neque ad fauorem aliorũ fidem faciunt, tametſi iureiurando fuerint cõfirmata, quia ſicut iuramentum non nocet tertio, *c. quamuis, de pactis in* 6. *c. ſicut, & c. intellecto, de iureiur.* ita etiam non debet prodeſſe, adducit Iaſon, Decian. ac alios, vt per eum.

Declaratur ſeptimo, vt maximè locum habeat, quando ipſa verba relatiuè prolata ſunt, nã nil vtique probant, niſi quatenus loquitur diſpoſitio relata *c. ſi Papa, de priuil. in* 6. *& Clem.* 1. *de prob.* ſequitur pulchre D. Carol. Bardellon. *conſ. ſuo* 49. *num.* 17. *vol.* 1. vbi ampliat hoc procedere, etiamſi dicta verba eſſent geminata.

Declaratur octauo, vt eo magis procedat, quãdo plura ſpecialia concurrerent, nam tunc nullus probationis effectus ex ipſis verbis enunciatiuis promanaret; ſic eleganter poſt Gratum D. Car. Bardellon. *d. conſil. ſuo* 49. *num.* 24.

Declaratur nono, vt maximè locum habeat,

quan-

quando ipſamet verba proceſſerunt à parte habente intereſſe, tunc.n. illa nec ei, nec eius ſucceſſoribus proſunt. Sic præciſè poſt Aret. docuit eleganter Sigiſmund. Loffred. *conſ. ſuo* 44. *num.* 6. vbi ampliat hoc procedere, etiamſi dicta uerba eſſent in antiqua ſcriptura, ſequutus eſt Clar. Farinac. *deciſ. ſua Rot. Rom. in nouiſſimis* 590. *nu.* 3.

30 Fallit aũt principaliter iſta regula, quod .ſ. uerba enunciatiua minimè probent, multis modis; & primò, quando ſunt gemmata, ſeu reiterata, tunc enim pleniſſimam probationem inducũt, ita poſt alios Barbatias *conſil. ſuo* 14. *num.* 10. & 11. & *conſil.* 37. *num.* 1. *in* 3. vbi pluribus ſimilibus comprobat Rimin. iun. *conſ.* 314. *nu.* 15. 308. *nu.* 14. & 340. *num.* 54. *in* 3. Gratus, *conſil.* 143. *num.* 9. *in* 2. Ceph. *conſ.* 246. *num.* 51. *in* 2. & *in* 443. *nu.* 9. *in* 3. Pariſ. *conſil.* 77 *num.* 37. *in* 3. & Maſcard. poſt alios *concluſ. ſua* 622. *nu.* 37. addo Anguill. *conſ.* 29. *num.* 146. vbi pulchre.

Et ratio eſt ſecundum Dec. *in d. l. ex his nu.* 10. *de teſtam. milit.* quia verba enunciatiua de per ſe ſemiplenam inducunt probationem, vt inferius dicetur, ergo geminata, & præcipuè quando temporis interuallum intercedit, plene debent probare, Zuchard. *conſ.* 34. *num.* 18.

31 Et eo magis, quia verba geminata, vt etiam aliàs dictum fuit, indicant enixam, & præciſam voluntatem, quod proferens voluerit diſponere. Sic Iacob Hein. RicKman. *conſ. ſuo* 1. *nu.* 199. 238. & 645. *in* 1. Crot. *conſ.* 44. *nu.* 7. & 21. & 143. *num.* 20. & 24. *in* 1.

32 Fallit ſecundò, quando hęc verba eſſent iuramento vallata, nam tunc abſque dubio probant. textus ad litteram *in l. rationes, iuncta Auth. quod obtinet, C. de probationib.* vbi rationes defuncti, quę in bonis eius inueniuntur, ad probationem ſibi debitæ quantitatis ſolæ non ſufficiunt, niſi teſtator iurauerit. Confert etiam mirum in modum text. *in d. l. cum quis.*

Sic etiam tenet poſt alios Grat. *conſ.* 143. *n.* 6. *in* 2. Hypp. Rimin. *conſil.* 53. *nu.* 19. *in* 1. & 693. *nu.* 55. *in* 6. per text. *l. decedens* §. *codicillis, de leg.* 3. vbi expreſsè deciditur confeſſionem debiti factam in teſtamento per verba enunciatiua, minimè probationem inducere, niſi teſtator iurauerit, Laurent. de Pin. *conſ.* 26. *numero* 4. Anguill. *conſil.* 86. *num.* 87. *in* 1. Burſat. *conſ.* 225. *num.* 54. *in* 2. Gargiar. *Patroc. ſuo* 43. *nu.* 7. latè poſt alios Maſcard. *d. concluſ.* 622. *num.* 42. & 43. vbi rationem deducit dicens, quòd iuramentum habet vim clauſulę, vt actus omnino valeat, ac ſuſtineatur. *ad l. cum pater.* §. *filius matrem, de leg.* 2. & hęc eſt veriſſima ſententia.

33 Licet contrarium tenuerit Rota Romana teſte Verall. *deciſ. ſua* 190. *num.* 4. *par.* 1. & *deciſ.* 336. *num.* 3. *par.* 3.

34 Et procedit etiam parte abſente, nõ ideo minus hæc verba iuramento vallata probãt: ita Anguill. latiſsimè *conſ. ſuo* 29. *num.* 220. *cum ſeq.*

Et ratio eſt, quia iuramentum ſupplet partis præſentiam; Rota Genuenſis. *deciſ.* 33. *nu.* 8. & *conſil. ſuo* 62. *num.* 214. vbi etiam refert tex. *in l. certũ* §. *ſi quis abſente, de Confeſſis.* qui text. videtur contrarium probare.

35 Ampliat Socin. *in d. l. ex hac ſcriptura, num.* 52. ut per huiuſmodi uerba cum iuramento prolata inducatur probatio actus iam celebrati, nedum ſi iuramentum tunc interponatur, ſed etiam ſi aſſeratur, quòd fuerit iam interpoſitum, & ibi reddit rationem.

Adde tu vltra alios, quòd tantum operatur confeſsio de præſtito iuramento, quantum, etiã ipſa præſtatio, *vt notatur in l. ne in Arbitris, & ibi Bald. C. de Arbitris.* Maſcard. *concluſ.* 347. *num.* 26. & *concluſ.* 359. *nu.* 12.

An autem ubi iuramentum eſt interpoſitum, admittatur probatio in contrarium nec ne, uidend. Soc. Iun. *in d. l. ex hac ſcriptura, num.* 56. & 57. & tradita per nos *infra lib.* 2. *quæſt.* 50.

36 Amplia ſecundò, ut uerba enunciatiua iuramento uallata probẽt, nedum ſi proferatur principaliter propter ſe, ſed etiam propter aliud. Sic præciſè poſt alios D. Anguil. *conſil. ſuo* 29. *numero* 122.

37 Limitatur autem ſupradicta fallentia, vt non procedat, quãdo agitur de præiudicio tertij, puta creditoris: nam tunc, licet iurata, non probãt. tex. expreſſus, *in d. auth. quòd obtinet, in fine C. de probationibus.*

38 Fallit tertio, quo ad ualidationem actus, cui apponuntur; nam tunc probant, ita Cephal. *conſil. ſuo* 113. *num.* 9. *in* 2.

Sic etiam poſt alios Clariſs. Eques D. Peregrinus *de Fideicomm. art.* 43. *nu.* 75. vbi ponit exemplum, dicens, quòd nominatio facta ex incidenti de filio, uel de conſanguineo, quamuis non probet conſanguinitatem, & filiationem in alia cauſa, in qua principaliter ea de re ageretur, probat tamen quo ad ualiditatem, & effectum illius actus, ſuper quo enunciatio illa emanauit: Sic etiam ſi dicatur:

39 Titius de Padua promiſit: Iſta uerba benè probant, quòd Titius ſit de Padua quo ad iſtũ actũ, ut Paduæ conueniri poſsit, licet ſecus ſit quo ad alia; addo Bertazzol. *conſ. crim.* 196. *num.* 10. *in* 1. ubi quoque ſubdit eadem uerba probare, cum ſunt neceſſaria ad actum, de quo agitur, ſequitur Caſtill. *cap. inferius alleg. num* 80. addo Iaſ. *conſil.* 104. *num.* 1. *in* 4. Et D. Vincentium Grilenzonum *conſ. ſuo* 10. *numero* 7.

40 Fallit 4. in dependentib. à voluntate proferentis, nam tunc ipſamet verba enunciatiua plenè probant, etiam quod de ipſo enunciato aliter non conſtet. exemplum eſt veluti ſi dicatur, Talis hęres Titij, nam iſta verba probant, illum eſſe hęredem Titij. Bart. *in l. gerit col.* 3. *verſ. circa tertium, ff. de acquir. hæred.* & ibi Aretin. Dec. *in d. l. ex his, num.* 32. & 33.

Probatur hęc eadem concluſio primò per textum, quem ibi ponderat Bald. ad hoc *in l. ſi propoſuas* §. 1. *ff. de inoff. teſt.* vbi probatur, quod ille, qui contrahit cum aliquo tanquam cum hærede, hoc ipſo videtur fateri eum eſſe hæredem, & præiudicat ſibi iſta confeſſione. probatur per tex. *in*

l. tale.

l.tale pactum.§.fin.de pactis, vbi probat tamen Bar. quod quando quis prouidet alicui per ſtipulationem tamquam heredi ſuo futuro, hoc ipſo videtur ipſum inſtituere heredem, dummodo ſit talis perſona, quæ poſsit inſtitui ſeruata ſolemnitate iuris gentium: & hæc fallentia eſt communiter recepta; eam enim ſequutus eſt Iaſon *in d.l.ex his num.2.ver.8.limita.* Alciatus *conſ.ſuo 9.nu.23. lib.1.* Crauer.*conſ.217.num.7.in 2.* Intrigliol.*de Feudis cent.1.quaſt.24.num.17.* & nouiſsime D. Alex. Trentacinq. *var. reſol.lib.1.tit.de verbor.ſign.reſolutione 2.numero 92.* addo Ioannem de Caſtillos *quotidianarum controuerſ. iur.capit.26.numero 70.*

Sic quoq; poſt infinitos relatos Thomas Triuiſan.*lib.2.conſ.crim deciſ.38.nu.6. & per totam.* vbi ob hanc fallentiam concludit dictum teſtis de auditu ab eo, qui aſſeruit ſe fuiſſe aliàs hereticum, ſemiplenam probationem inducere.

41 Quinimò addentes ad Matthesilau.*ſing.ſuo 34.* tenent, quod in caſu huius fallentiæ diſpoſitio inducatur.

42 Et Pancirol.*conſil.96.nu.56.* poſt alios ibi relatos tenet, quòd non admittatur probatio in contrarium. Hæc autem concluſio procedit: quando uerba enunciatiua ſunt facti proprij, & non alieni. Bar.*in d.l.gerit*, & Dec.*in d.l.ex his*; & quando ſunt facti proprij, idem eſt dicendum in dependentibus à voluntate duorum, vel plurium, quia eadem ratio videtur, ſicut etiam ille, qui cõtrahit cum aliquo vti herede, videtur fateri illum eſſe heredem, & illa confeſsio ſibi præiudicat, vt ſupra diximus. Sic præcisè Trentacinq. *cit.num. 92.in fine.*

43 Fallit quintò cum aliter actus confeſsionis, ſeu enunciationis non poſſet ſubſiſtere tãquam factæ ſine cauſa, quia tunc iſta verba probant, *iuxta l.2.§.circa, de dol.mal.exception. & l.cum de indebito.§.fin.de probationibus*, ita Cephal. poſt alios ibi deductos, *conſil. 9. numero 24.in 1.* addo Adrian, Gylma. *Rerum indic.Camer.Imperial.lib. 1 deciſ.26.num.85. in fine.*

44 Fallit ſexto, cum verſamur in Antiquis, in ijs enim huiuſmodi verba plene probant. ita Alexander *conſil.6.num.6.in 1.* Iaſ. *in l.ex his verbis nu.2.verſ.4.limita, C.de teſtam.milit.& in cõſ.34.nu.16.* & ibi Addentes *in littera G.vol.1.* Albenſ. *conſil.159.num.3.in 1.* Berous *conſil.67.nu.6.in 1.* Hypp.de Marſilijs *in ſuo tract.de Bannitis in ſecundo, Tempore, num.97. cum ſequentibus*, vbi plura de antiquitate congruentia deducit; Grat. *conſilio 143.numero 10.in 2.* Dec.*conſil. 564.num. 16.in 2.* Tiraquel.*de praſcript.§.1.Glo.4.num.51.* vbi latè Cephal. *conſil.152.nu.33.246.num.6.in 2 458.nu. 55.in 4.& 608.nu. 17.* vbi plures deducit, *& 52. vol. 4.* Sequitur Soc.iun.*conſ.65.num.7.in 1.* Hyppolitus Riminald. poſt infinitos relatos, *conſilio ſuo 137.n.1.2.& 15.in 2.in 339.nu.44.in 3.in 365. num.21.in 397.nu.7.in 461.in 4.& in 501.nu.21. in 5.* Natta *conſil.526. num. 4.in 3.* Bertazol.*conſil.ſuo Ciuili. primo num.4.* Maluaſ.*conſil.92, num. 45.in primo*, Herculanus *in ſuo Reſpon pro Sereniſs. Franciſco Medices numero 294.& 631.* Gallia *conſil.97.num.21.* Fab.de Anna poſt plures concordantes adductos *conſil.ſuo 88.nu.1.* Vaſquius *lib.2.illuſt.Controuerſ.cap.63.numero 13.* Petra *de Fideicommiſſis quaſtione 13.num.2.104.* Menochius *conſil.ſuo 336.num.12.in quarto, & 416.num.3.in quinto.* Brunor à ſole *in ſuo compendio propoſition.iur.in 1.Verba enuntiatiua incidenter prolata*, & nouiſſimè Adrian.Gylman.*rerum indic.Cameræ Imperialis lib.2. dicta deciſione 22. num.4.* Addo Cl. Fachineum poſt hæc edita viſum *conſ.ſuo 30. nu. 9. vol.1.* vbi pulchre; adnectendus eſt etiam D. Carol. Bardelon.*conſ.ſuo 49.num.1.* vbi nonnullos concordantes deducit.

Sic quoque tenuit Rota Auenionenſ. teſte Hieronymo Laurentino *in ſua deciſ.128.nu.20.* vbi plures deducit, & Capel. Toloſana *deciſſione 440.in tertio num.* addo C. Seraphinum *deciſ.ſua 1021.nu 1.& 1141.nu.5.* vbi præcipuè docet regulam procedere quando ipſa verba in antiquis ſunt multiplicata.

45 Et ratio huius fallentiæ hęc eſt, quia in Antiquis illa probatio eſt plena, quæ eſſet ſemiplena, ſi factum non eſſet Antiquum, vt poſt Menochium inquit Herculan. *dicto conſilio numero 361.*

46 Et hoc præcipuè procedit, ſi illud factum excedat memoriam hominum: ita poſt Afflictum, & Decium Sichard.*conſil.ſuo Feudal.10.nu.8.* addo Bardellon.*d.num.1.* & C. Seraphinum *deciſ.ſua 507.nu.1.* qui loquitur præcipuè de enunciatiuis in antiquis excedentibus metam centum annorum, videndus idem *deciſ.ſua 1025.numero 14.& 1534.nu 2.* vbi tradit quod verba enunciatiua antiquis ideò probant, quia habent uim famę.

47 Et quando vertitur quæſtio inter contrahentes; inter eos enim hęc verba pleniſsime probãt; ſic Barbatias.*conſ.57.num 3,in quarto.* Berous *cõſil.21.num 2 in tertio*, licet etiam quo ad alios probationem aliquam inducant: vt poſt alios docet Natta *conſ 628.numero 2.in tertio*; & inferius dicetur.

48 Ampliatur primò id adeò verum eſſe, vt. ſ. ſtetur verbis enunciatiuis propter diuturnitatem temporis, ut procedat, etiamſi enuncient actum, qui interuenire non potuit tempore confecti inſtrumenti. Sic poſt Barbatiam Maſcard.*concluſ. ſua 394.nu.8.vol.1.* idem poſt alios relatos *cõcluſ. ſua 106.nu.5.*

49 Sed de huiuſmodi ampliatione valde dubito vna cum Tiraquel *de præſumptionib.§.1.gloſ.4.nu. 52.* Cogita.

50 Secundò ampliatur, vt hæc verba probent in Antiquis Mandatum, licèt regulariter illud non probent, ita poſt alios Gratus *conſilio 142. num. 27. in 2.*

51 Et præſertim probant mandatum, quando in aliquo inſtrumento antiquo enunciatur. Sic poſt infinitos relatos Menochius *de preſumptionibus libro 2. præſumpt.33.nu.25.& 26.* vbi quoq; quandam obiectionem Alexandri pulchrè reſoluit.

ſolnit. Sic quoque tennit Rota Romana teſte Verral. *deciſ. ſua 194. par. 2.* Achilh de Graſſ. *de Fid. inſtrumentorum deciſ. 3.*

Et quando verſamur in actu, ad quem quis ſine ipſo mandato veriſimiliter non accederet; ex curſu enim longi temporis præſumitur ipſum intercesſiſſe: ita Grătus ſequitur *ſub nu. 28.* & tangere videtur Vitiius *lib. 2. ſuarum communium opin. opinione 475. num. 61. in 2.* Videndus omninò Gilkenus *de Vſucapionibus, par. 2. memb. 1. cap. 8. per totũ*, vbi pulchrè, & latè poſt alios docet, An, & quando Mandatum ex curſu longi temporis præſumatur. Vide quoq; Gabriel. *de procuratorib. concluſ. 1.*

52 Subampliatur, vt procedat etiam, vbi agetur de præiudicio tertij, concurrentibus tamen longa poſſeſsione, vel pluribus inſtrumentis, nã ideo minùs mandatum per hæc verba probatur, ita poſt alios ibi relatos, Burſatus *conſil. 150. nu. 35. in 2.*

De hoc autem ſatis. videndus autem de materia Ill. D. Card. Mantica, *de Tacit. & Ambig. conuent. lib. 7. tit. 8. vol. 1.* vbi inter cetera, ex verbis enunciatiuis quemadmodum mandatum concipi poſsit, eleganter diſſerit.

53 Ampliatur tertio, vt hæc verba in Antiquis dominium etiam probent: Ita gl. ordin. *in cap. cũ olim de cenſibus.* Bal. & alij, *in l. cum aliquis, C. de iure deliberandi*, Cran *conſil. 434 nu. 11. in 3.* & D. Fachineus *conſ. 98 in 4. lib. 1* [illegible]

54 Nec mirum. Si enim dominium probatur, & [illegible] inter eaſdem partes in facto recenti, vt poſt Alexand & Crauet docet M. Antonius Maſcarenſ. *lib. 2. reſolutione 53. n. 7.* ergo multo magis id locum ſibi vendicabit in Antiquis.

55 Ampliatur quartò, vt pariter conſuetudinem probent. Ita Caccheran. *conſ. 31. num. 44.*

56 Ampliatur quintò, vt hæc eadem verba in Antiquis probent confines, & territorium ſiue iuriſdictionem; ita poſt gl. *in cum c. olim in gl. 1. de cenſibus*, & alios docet Crauet. *conſ. 400. nu. 20. in 3. & in 882. num. 13. in 5.* addo Cl. Fachineum poſt hæc edita viſum *conſ. ſuo 98. nu. 8. vol. 1.*

57 Et ratio eſt, quia ſemiplena quoque probatio ſufficit in confinibus probandis in Antiquis. Cardinal. *in Clementina 1. in tertia oppoſitione. de probationibus*, Socin. *conſ. 90. col. 1 verſiculo, & eo maxim. vol. 1.*

58 Videmus enim quòd ipſi fines probantur ex inſtrumentis priuatorũ in Antiquis. Bald. & alij *in l. cum aliquis. C. de iure delib.* Florian. *in l. fin. ff. Finium regundorum*; quòd alias fieri non poſſet.

Sic etiam docet Albenſ. *conſil. ſuo 83. num. 4. in 1.* Bettazzol. *conſilio ſuo ciuili primo, numero 67.* & Menochius *conſil. 21. num. 27. in 1.* Sed de hoc latius inferius.

59 Ampliatur ſextò, vt probent etiam in priuilegijs, ac reſcriptis Antiquis. *cap. ſi Papa. cum ibi no tatis. de priuil. in ſexto.* ſequitur Bart. *in l. cum teſtamentum in. ſ. de iur. & fact. ignorantia*, Cæphal. *conſ. 608. n. 18 in 4.* & poſt plures relatos, Decian. *Conſil. 66. num. 15 in 3.*

60 Et præſertim inter eaſdem perſonas. Sic Ioannes de Amicis. *conſil. 101. num. 28. in primo.*

61 Ampliatur ſeptimò, vt probent etiam in Antiquis quo ad feuda. Sic præcisè Decian. *conſil. ſuo 24. num. 83. vol. 1.* Vide Roſenthal. *de Feud. c. 12. concluſ. 14. num. 42. & 46. pag. mihi 567.* vbi ſubdit ſe bis, aut ter reſpondiſſe, Caſtrum quoddã cum territorio ſuo eſſe feudale propter antiquas tales enunciationes in inſtrumentis diuerſis inter perſonas, à quibus contendentes cauſam prætendebant, factas, id, quòd etiam multo magis procedit, quando huiuſmodi verba in conceſſione fuerunt à Principe prolata; eo enim caſu feudum abſque dubio probatur. Sic poſt Ruin. Crauet. & alios Dom. Garſia Maſtril. *in addit. ad Petrum de Gregorijs de conceſſione feud. par. 2. quæſt. 1. in litera A.*

Et quod per verba enunciatiua principis bona aliqua eſſe feudalia narrantis probetur bona illa eſſe feudalia, tenuit poſt Alexan. & alios Card. Mantica *de Tacitis, & Ambiguis conuentionibus lib. 23. tit. 5. numero 15.* & Do. Maſcard. *concluſ. ſua 209. numero 9.* vbi præciſe hoc procedere intelligit, dummodo in talibus verbis fundetur ipſius principis intentio, vt quia illa ſic narrata conferant ad id, quod præcipue, ac principaliter per ipſum principem diſponebatur in dicto reſcripto, vel inſtrumento. Et reddit rationem ſub numero decimo, quia cenſetur ipſemet princeps eo caſu plene edoctus de eo, quod narrat, & aſſerit; *argument. textus in clementina prima de probationibus*; addo eundem Maſcard. *concluſ. ſua 768. numero 8. & 9.* & nouiſsimè Dom. Bardellon. *d. conſilio ſuo 49. num. nono*, vbi etiam docet verba enunciatiua feudum eſſe antiquum emiſſa in inſtrumento antiquo per prælatum alioquin non valentem de nouo diſponere, ſaltem præſumptiue ipſius feudi antiquitatem probare, ita vt transferat onus probandi in aduerſarium, adducit Iaſon, Roſenth. & alios.

62 Ampliatur octauo, vt procedat, etiãſi de iſto enunciato principaliter diſputari contingat, in Antiquis enim adhuc iſta verba probant: ſic poſt Bartol. Soc. & alios Cothoman. *conſilio ſuo 26. numero 116. cum duobus ſeq.* & eſt veriſsima concluſ. quicquid ſcripſerit D. Carol. Bardellonus, *d. conſil. 49 num. 47.*

63 Ampliatur nono, vt huiuſmodi verba in Antiquis probent etiam contra tertium, ita poſt Iaſon, Decium, Socin. & alios cõcludit Riminald. iun. *conſil. ſuo 137. numero 18. 143. numero 12. 225. numero 4. & 339. num. 44.* Cæphal. *conſil. 443. nu. 17. & 18.* Natta *conſil. 283. num. 8. in ſecundo*, Menoch. *conſil. 90. num. 44. in 1. in 476. num. 3. in 5. & in 816. num. 32.* vbi hęc verba probare conſanguinitatem, & agnationem etiam contra tertium in antiquis concludit.

Sic quoque tenet Erneſt. Cothoman. poſt plures relatos *conſ. ſuo 26. nu. 119.* & Surdus nouiſsimè *conſ. ſuo 500. nu. 8. in 4.*

64 Contrarium tenuerunt alij multi, Caſtren. Socin. Corneus, & alij, quos refert Hypp.

Rimin. *d. conſil.339.numero* 48. & Binius *conſilio* 184. *num.* 20. *in* 2.

65 Pro Conciliatione ſic diſtinguas. Aut ſumus in his, quę reſpectu Antiquitatis ſunt deſtitutis probationis, aut non. Si primo, veluti eſt filiatio, probant pleniſſime contra tertium; ſi ſecundo, nō; ita poſt Crauet. declarat idem Riminal. iun. *d. conſil.* 339. *nu.* 51. *&* 52.

Addo Clariſſimum D. Alexandrum Trentacinquium *variarum reſolutionum, libro primo, titulo de verborum ſignificatione reſolutione ſecunda, numero* 83.

66 Secundo loco ſic diſtingui etiam poteſt. Aut agitur de magno præiudicio, aut modico. Primo caſu non probant; ſecundo ſic: ita docet idem Riminald. iun. *conſilio* 137. *numero* 19. *in ſecundo.* Anguiſſol. *conſilio* 78. *num.* 8. *vol. primo*, ita quoque ſentire videtur Comes Raudenſ. *conſilio ſuo* 1. *numero* 7. *in* 2. & nouiſſime Pappon. *conſ. ſuo* 49. *num.* 20. addo eundem Trentacinq. *d. reſolutione* 2. *num.* 82. *in fine.*

67 Sed aduerte, quod etiam, quādo agitur de graui præiudicio, nihilominus hęc verba ſemiplene ſaltem probant contra tertium in Antiquis, ita Bertet. *conſil.* 89. *num.* 26. in 1. & Crau. *de Antiquitatibus cit. c.* 4. *num.* 11.

68 Vnde etiam plene probant, ſi cum antiquitate concurrant alia adminicula, puta, longa rei poſſeſſio, plura, a diuerſis tamen confecta, inſtrumēta, & alia huiuſmodi: ita poſt Bart. Crau. Vaſquez, & alios docet Burſ. *conſilio* 151. *numero* 93. *in ſecundo.* Bertet. *præcit. numero* 26. & alij: addo Maſcard. *concluſ. ſua* 106. *numero* 12. & per totā, vbi pulchre de hac materia, & Clariſs. Fachineum *conſil. ſuo* 30. *numero* 11. *vol. primo*, adeundus quoque Do. Farinac. *deciſ. ſua Rot. Ro.* 585. *nu.* 2. vbi docuit enunciatiua antiqua etiam contra tertium ſemiplenè probare, & roborata dicto teſtis plenè.

69 Et licet Craueta eruditiſſimus *citato capit.* 4. *numer.* 20. dicat requiri poſſeſsionem longiſsimi temporis;

70 Ego tamen credo ſufficere decem annorum inter præſentes & viginti inter abſentes.

71 Cum enim in antiquis verba enunciatiua plenè probent, vt dictum fuit, & nil aliud obſit in caſu noſtro, quam quod agitur de graui præiudicio tertij, ſequitur, quod ex curſu tanti temporis ſtatuti principaliter a lege in §. 1. *de vſucapion.* auferatur iſtud præiudicium; & eo magis, nam ipſe Crauet. vult, etiam quando agitur de graui præiudicio tertij, vt hæc verba aliqualem pręſumptionem inducant; ergo accedente poſſeſſione ex curſu tanti temporis plenam inducent probationem.

72 Ampliatur decimo, vt hęc verba in antiquis probent etiam ad fauorem tertij. Sic pręciſè Cl. Menoch. *conſil. ſuo* 207. *numero* 10. vbi nonnullos concordantes deducit, & videndus *ſub num.* 11. vbi docet hæc eadem verba præſumptionē ſaltem facere etiam ad fauorem tertij, quæ ſanè pręſumptio hunc parit effectum, vt reijciat onus probandi in aduerſarium; ibique nonnullorum hoc aſſeuerantium authoritates coaceruat, nota tamen ſecus eſſe ſi de facto recenti tractetur, eo enim caſu nulla fides ad commodum ipſius tertij reſultat. Sic pręciſè poſt Hieronymum de Monte, ac alios Dom. Carol. Bardell. *conſilio ſuo* 49. *numero* 14.

73 Fallit ſeptimo regula principalis, quod ſcilicet verba enunciatiua non probent inter eaſdē perſonas, ſeu contrahentes; quoad eas enim plene probant, tex. eſt expreſſus, *in l. optimam, de contrahenda ſtipulatione.* (de cuius intellectu late Carol. Zallong. *racemat. ſua iur. ciu.* 25.) vbi ſi Sempronius vti ſeruus tuus ſtipuletur à Mæuio tibi dari centum, & ipſe illi ſtipulanti promittat, potes ex ipſa ſtipulatione agere, licet tibi ab eodem Mæuio poſtea excipiatur Sempronium illum ſeruum tuum minime extitiſſe, ad idem eſt text. *in l. Publia, §. fin. ff. Depoſiti*, & ita concluduut Doct. omnes Dec. in ſpecie, *in ſuo conſil.* 42. *numero* 9. 306. *numero* 12. *&* 539 *numero* 6. *necnon & in auth. ſi quis in aliquo, numero* 34. *C. de edendo.* Crot. *in l. re coniuncti, numero* 186. *de leg.* 3. Beroius *conſil.* 6. *num.* 33. *in primo*, Grat. *conſilio* 101. *num.* 44. *&* 149. *num.* 10. *in ſecundo.* Albenſ. *conſil.* 115. *numero* 1. *in princ. et* 788. *nu.* 6. *in* 4. Rimin. ſenior. *conſil.* 599. *num.* 7. *in* 3. Bellon, *conſil.* 75. *nu.* 3. Paricirol. *conſil.* 191. *num.* 7. *&* 195. *num.* 12. Ferantes Thiæneus, *conſi.* 124. *num.* 18. *inter conſ. vlt. volumi.* Zillet. *vol.* 2. Machell. *patroc.* 15. *num.* 5. Menoch. poſt alios *lib.* 3. *præſumptione* 133. *num.* 1. late Maſcard. *concluſ.* 622. *num.* 28. Petra *de Fideicommi. q.* 13. *nu.* 229. Canalcan. *deciſ. ſua* 8. *num.* 25. *vol.* 5. Tornjola *conſil. ſuo* 74. *nu.* 28. *vol.* 1. Ill. D. C. Seraphinus *deciſ. ſua* 1339. *nu.* 1. *&* 1387 *numero* 3. Cl. Farinac. *deciſ. ſua* 569. *nu.* 1. vbi ſubdit hoc quidem procedere, donec probetur contrarium, & etiam in fauorem tertij, & nouiſsime M. Anton. Maceratenſ. *lib.* 1. *reſol.* 66. *num.* 10. *in fine, & reſolutione* 60. *num* 11. addo poſt hęc edita viſum. Cl. Fachineum *conſil. ſuo* 98. *num.* 12. *volu.* 1. *& prius conſ. ſuo* 37. *nu.* 8. *eod. vol. & ſub num.* 9. vbi ampliat hoc procedere, etiamſi de enunciato ipſo contingat principaliter diſputari, adducit text. *in §. illud in auth. vt fratrum filij*, vbi per inſtrumentum donationis propter nuptias, in quo fit mentio matrimonij, matrimonium dicitur probari, etiamſi de matrimonio contingat principaliter diſputari; de qua tamen ampliatione valde dubito ob ſcripta per Caballin. *millel. ſuo* 485. & D. Carol. Bardellon. *conſilio ſuo* 54. *numer.* 17. eſt bene verum, quod omnes concludunt, tunc ſemiplenam ſaltem probationem induci. Sic pręciſè Caballin. *præcitato loco*, vbi plures concordantes deducit; Sequitur quoque idem Do. Fachineus *præcitato nu.* 9.

74 Quinimo Purpurat. *conſ.* 558. *numero* 3. inquit, quod inter partes cenſentur veluti diſpoſitiua, & maxime, quando ſunt iuramento vallata. Sic Machel. *patroc.* 11. *nu.* 9.

75 Extra autem ipſos contrahentes nō probant, vt docet Maluaſ. *conſilio* 126. *numero* 55. *in princ.*

Laurent. *deciſ. Aucuionenſ.* 56 *num.* 17. Barnabas Coruazzan. *deciſ. Lucenſ.* 123. *nu.* 6.

76 Quod amplia, etſi ageretur de fauore piæ cauſæ. Sic poſt multos relatos concludit Burſ. *conſil.* 151. *nu.* 91. *in* 2.

77 Niſi tamen ipſi contractui eſſent conſentientes, quo caſu probant. Sic præcisè Menoc. *d. præſump.* 133. *nu.* 2.

78 Declaratur modo iſta principalis fallentia, & primo, vt intelligatur duntaxat quo ad illum ſolum actum, de quo agitur; ita Mazzol *cõſil.* 98. *numero* 19. *in princip.* & Viuius *deciſ. ſua* 283. *num.* 18. *in* 2. vel vt clarius inquit Rota Ianuen. *deciſ.* 37. *numero* 2. procedit ſolum quo ad validitatem actus, per quem prolata ſunt. Sic etiam Rimin. iun. *conſil. ſuo* 130 *numero* 12. vbi ponit exemplũ dicens, quod ſi Stichus ſeruus Titij fuerit ſtipulatus a Sempronio centum, quantum ad iſtum effectum, quod illa ſtipulatio valeat, & acquiratur ex ea Titio, probatur, quod ille Stichus ſit ſeruus Titij. Sed quo ad illud, an ille Titius ſit dominus illius Stichi, illa verba enunciatiua nil probant etiam inter ipſos contrahentes. Sequitur Petra *de Fideicom. quæſt.* 11. *numero* 280. Ill. Mantica *de Tacitis, & ambiguis libro ſecundo tit.* 6. *numero* 8. *&* 9. vbi omnium pulcherrime; & ante omnes Dec. *in leg. ex his, numero* 31. *C. de teſt. milit.* vbi nonnulla contraria diſſoluit. *& in Auth. ſi quis in aliquo. nu.* 37. *C. de edendo.*

79 Et ideo quando hæc verba non ſunt neceſſaria ad actum, de quo agitur, nec etiam inter eaſdem partes probant. Sic præciſe Surd. *conſil.* 540. *numero* 2. *vol.* 4.

80 Declaratur ſecundo, vt præcipuè procedat in ijs, in quibus partes ſibi præiudicare poſſunt, ita Berous *conſilio* 192. *numero* 5. *in prin.* Grat. *conſil.* 114. *numero* 20. *in prin.* Addentes ad Matthesilã. *ſingulari ſuo* 79. *numero* 2. Marcabrun ab Anguill. poſt alios *conſ. ſuo* 29. *nu.* 62. *in prin.* Cl. Mantica *de Tacitis, & ambiguis conuent. lib.* 2. *tit.* 6. *num.* 3. *verſ. hoc tamen.* & infiniti alij.

Quinimo Maſchard. *concluſ.* 622. *num.* 31. poſt alios ibi deductos, tenet, quod in eo caſu non admittatur probatio in contrarium.

81 Secus autem eſſet, ſi hæc verba prolata eſſent ſuper aliqua re, cuius libera diſponendi facultas enunciantibus non adſit, vel ſuper qua diſponentes non habeant poteſtatem ſibi præiudicandi; eo enim caſu non induceretur probatio.

82 Exemplum poteſt eſſe, quando in iuſtrumento alienationis bonorum eccleſiæ dicitur; Habita licentia Epiſcopi, & præcedentibus tractatibus: iſto enim caſu non ſtatur tali confeſſioni inter ipſas partes. Etiam quod principaliter fiat, & per ſe: ita plurimi, quos refert, & ſequitur Menoch. *d. præſumpt.* 133. *numero* 17. & merito.

83 Cum enim prohibeatur alienatio rei eccleſiaſticæ, niſi interueniant debitæ iuris ſolemnitates, vtique non ſtatur confeſſioni ipſorum alienantium ſuper ipſis ſolemnitatibus, niſi veritas aliter probetur.

84 Et iſtud eſt generale in qualibet materia, quod non ſtatur confeſſioni inter perſonas prohibitas, niſi aliter probetur veritas, *c. qui teſtamentum. de probat.*

Et talis confeſſio præſumitur facta in fraudẽ legis prohibentis actum fieri, niſi cum qualitate enunciata, aut confeſſa, *l. ſi forte, & ibi Bart. ff. de Caſtren. pec.* gloſſ. & Doctor. *in l. donatione, C. de collation.* vbi etiam habetur, quod quãdo quis prohibetur donare niſi per benemerita, non ſtatur confeſſioni ipſius donantis ſuper benemeritis, cum verba proferantur ſuper re, cuius libera diſponendi facultas enuncianti non adeſt.

Alijs exemplis declarationem iſtam illuſtrare conantur Menochius *d. præſumpione* 133. *numero* 16. *cum duobus ſeq.* Crauet. *par. prima in tertia particula numero* 65. *cum ſeq.* & nouiſſimè Ioannes Baptiſta Schuuartzenthaler in *repetitione d. leg. optimam. explanatione* 85. vide per eos: addo Surdum *conſil. ſuo* 546. *numero primo, & ſecundo in quarto,* & omnium, quot viderim, elegantiſſimè Cl. Mantica *dicto tit. ſexto, numero quarto, cum tribus ſeq.*

Sic etiam poſt alios docet Maluaſ. *conſilio ſuo* 13. *numero* 46. *in* 1. Decian. *conſilio ſuo* 35. *numero* 29. *in tertio*, Surdus *conſilio* 546. *numero primo, &* 3. *verſ. his igitur. in quarto*; Pulchrè quoque Clar. Eques Dom. Peregrinus *conſil.* 6. *numero* 15. *vol.* 3. & M. Antonius Maceratenſ. *var. reſolut. lib.* 1. *reſolutione* 38. *numero* 6. addo Cl. Fachineum poſt hæc edita viſum *conſ. ſuo* 37. *num.* 29. *in* 1. vbi pulchre, & Decium *in auth. ſi quis in aliquo, nu.* 36. *C. de edendo,* & ibi Addentes *in littera K.*

85 Amplia, vt eo caſu, nec præſumptio quidem inducatur. Sic præcisè Menochius *conſilio* 260. *numero* 21. *in* 3.

86 Declaratur tertiò prædicta principalis fallentia, vt procedat inter partes tantùm, non tamen in pręiudicium tertij; ita Caualcanus *deciſ.* 21. *num.* 41. *in* 2.

87 Et ratio eſt, quia inter alios acta tertio non præiudicant. *l. ſi vnus, §. ante omnia, ff. de pactis. & tot. tit. ff. & C. Res inter alios acta.*

88 Aduerte tamen, quòd contra eum ſaltem ſemiplenè probant. Sic poſt Decium Ceph. *conſil. ſo* 443. *num.* 18. *in tertio.* Aduerte ſecundo, quod quo ad tertium dicta verba plenè probant, non ſecus ac inter eaſdem perſonas: quando tamen ſumus in his, quę dependent à voluntate proferentis; & ideo dicit Bar. *in leg. geris, col. tertia, & ſeq ff. de acquirenda hæred.* quod ſi aliquis per verba enunciatiua emiſſa nedum propter ſe, ſed etiam propter aliud, confiteatur ſe eſſe hęredem Titij, vt puta, quia ſcribit ſalutando, talis hæres ſalutẽ, &c. inducitur aditio hęreditatis; nedum quo ad illum cui confitetur, ſed etiam quo ad alios, ſi poterat hęreditatem Titij adire, vt ibi per eum. Sic præcisè poſt Aretinum, ac alios animaduertit Dominus Marcabrun. *pręcitato conſilio* 29. *nu* 63 *cum tribus ſeqq.*

89 Declaratur quartò, vt hęc ipſa fallentia dun-

duntaxat procedat quo ad probationem inducẽdam exemplum eſt clariſsimum de hoc *in leg. Publia, §. fin. ff. Depoſiti:* vbi talis facti ſpecies determinatur, Titius miſit epiſtolam Sempronio, qua ſignificauit ei ſic.

Notum tibi facio, quod apud me habes 10. pōdera auri plus vel minus, & ſacculos ſignatos 10. dubitatur ibi, an per huiuſmodi ſcripturam aliqua ſit nata obligatio? & reſpondetur, quòd non, ſed quòd dumtaxat illarum rerum depoſitio per eandem probari poterit. Hanc eandem deciſionem ſequitur Crauet. *conſilio 29. numero 7.*

90 Fallit tamen iſta declaratio, quando huiuſmodi verba eſſent geminata, nam tunc obligarent: ita poſt alios Anguill. *conſil. ſuo 5. num. 54.* Cogita.

91 Ampliatur modò principalis iſta fallentia, & primò, vt procedat maximè in Antiquis; tunc enim huiuſmodi verba pleniſſimè probant inter partes: ita Mazzol. *conſ. 61. num. octauo, in primo,* Pancirol. *conſ. 165. nu. 13. in 1.*

92 Ampliatur ſecundò, vt non ſolum inter ipſos contrahentes probent hæc verba, ſed etiam inter eorum hæredes, & ſucceſſores: ita Crauet. *cõſilio ſuo 29. numero primo, & 564. numero ſecundo, in quarto,* Caualcan. *deciſione ſua octaua, ſupracitato numero 41.* & Menochius. *d. præſumptione 133. numero tertio,* addo Clariſ. Fachineum poſt hęc edita viſum, *conſilio ſuo 98. numero decimo tertio, volumine primo,* & Illuſtriſs. Tuſcum *concluſione ſua 652. numero tertio, in littera C.* vbi ſubdit nil referre, an ſucceſſores ſint ſingulares, vel vniuerſales.

Subamplia, vt id procedat etiam reſpectu habentium ius ab eis: ita pulchre poſt nonnullos relatos D. Hector Felic. poſt hæc edita viſus *allegatione ſua 32. num. ſexto, parte tertia, & allegatione ſua 48. num. 6. ead. part.*

93 Ampliatur tertiò adeò iſtam fallentiam procedere, vt etiam aliquando non admittatur probatio in contrarium. Sic poſt alios Menochius. *dicta præſumptione 133. numero quarto.* vbi exemplificat, quando huiuſmodi verba emittuntur ſcienter ſuper eo, ſuper quo partes ipſę poſſunt ſibi prę iudicare.

94 Ampliatur quartò, vt locum habeat, etiamſi enunciatur id, quòd eo tempore confecti actus non potuit veriſimiliter interuenire, veluti ſi ſit enunciatum, factam fuiſſe ſubhaſtationem bonorum alienatorum, quæ non poterat interceſſiſſe tempore prolationis, quoniam debuerat 20. dierum ſtare curriculo. *ad l. prima, C. de inr. haſtę fiſc. lib. decimo.* Nam ideo minùs hæc enunciatio probationem facit inter ipſos contrahentes, licet quo ad alios non. Sic poſt alios Menochius *dicta præſumptione, 133. numero duodecimo,* & Illuſtriſs. Mantica *dicto titulo ſexto, numero tertio,* addo Maſcard. *citata concluſione 622. num. 9.* nota tamen contrarium in hoc poſt alios ſenſiſſe Clariſſimum Fachineum poſt hæc edita viſum, *conſilio ſuo 37. numero vigeſimo octauo, volumine 1.*

Limitatur autem hæc eadem fallentia pluribus modis.

95 Et primò, vt non procedat, vbi diſpoſitio facta eſſet per verba futuri temporis *lege, Titia cum teſtamento, in principio. de legatis ſecundo,* ſequitur Viuius poſt alios, *deciſione ſua 283. nu. decimo ſexto, in ſecundo.*

96 Limitatur ſecundò, vt pariter locum non habeat, quotieſcumque ſumus in his, quę ſunt iuris, quia hæc confeſſio præiudicare non ſolet, *l. ornamentorum, ff. de auro & argento leg.*

97 Exemplum quoque poteſt eſſe. Si quis confiteatur, ſe furtum commiſiſſe, & re vera illud non commiſerit; talis enim confeſſio non præiudicat. Puta, ſi res, quam dicit ſe ſubtraxiſſe, erat propria ipſius confitentis, cuius rei propriæ furtum committi non poteſt; & hoc iure meritò. Non poteſt enim confeſsio diſpoſitionem iuris immutare, & facere furtum, vbi furtum non eſt. Ita quoque docent addentes ad Riminald. ſen. *conſilio 544. in littera A. volumine tertio.* Crauet. *conſilio vigeſimo nono, numero ſecundo.* Bimius *conſilio 137. numero octauo, in ſecundo,* & nouiſsimè Carol. Iallong. *racemacione ſua iuris ciuilis vigeſima ſexta, numero quinto, & ſexto, & per totam,* vbi tres alias declarationes deducit ad ſuprascriptam fallentiam.

98 Limitatur tertiò ſupradicta fallentia, quando agitur de aliqua re, quę ſit prohibita, & non niſi certo caſu permiſſa, quia ille caſus, aliter eſt probandus, quàm his verbis, & ſola partium confeſsione: ita docet Bimius *conſilio 137. numero nono, in ſecundo;* ubi rationem adducit dicens, quòd aliàs vis ipſius actus penderet à ſimplici partium verbo, & non à veritate ipſa, & à iure, & idcircò cum inter virum, & vxorem donatio prohibeatur, niſi ex cauſa benemeritorũ, debent huiuſmodi merita, & ſeruitia aliter probari, quàm ipſorum coniugum confeſsione, & latiùs, vt per eum.

99 Limitatur quartò, quotieſcumque contrahentes ſunt perſonæ prohibitæ, & ſuſpectę, quales ſunt vir, & vxor: ita poſt alios idem Bimius *conſil. ſuo 95. nu. 37. in primo.*

100 Coarctatur quintò, quotieſcumque hæc verba fuerunt prolata ab eo, qui veriſimiliter enunciatum ignorauit; nam tunc inter contrahentes nõ probant: ita Roſenthal, *de Feudis, capitulo ſexto, concluſione vigeſima quarta, in littera D ferè in fine.* Poſt alios Riminald. iunior *conſilio 382. numero vigeſimo quarto, in quarto,* & Menochius *dicta præſumptione 133. num. decimo tertio, & decimo quarto,* vbi hoc exemplificat in filiatione, dicendo, confeſsionem filiationis incidenter, & enunciatiuè emiſſam non facere præſumptionem, aut effectum, quaſi poſſeſſionis filiationis, quo minus is, qui ſe poſtea aſſerit filium, probare teneatur ſe filium, quando emiſſa eſt ab eo, qui probabiliter ignorabat.

101 Limitatur ſexto, quãdo illud, quod enunciatur, non ita clarè, ac ſpecificè enunciatur, ſed in genere, hic enim, cum genus pariat incertitudinem, verba ipſa enunciatiua, nec inter partes ipſas operari poſſunt. pulchrè, P. de Caball. poſt hęc edita viſus, *conſ. ſuo* 123. *numero* 8. *in* 2.

102 Fallit octauò Regula principalis contra enũciantem, contra quem huiuſmodi verba plenè probant. text. eſt clariſſimus *in l. vnica, §. ſimiliq; modo il 2. C. de lat. libert. tollenda, & in d. l. Publia §. fin. ff. Depoſiti, notatur in l. exemplo, C. de probationibus.*

Et ratio iuris id expoſtulat, vt aſſertioni noſtræ contra nos credatur, *iuxta l. cum precum, cũ ſimilibus, C. de liberal. cauſa,* quia imputandum nobis eſt, cur talia verba proferamus, vt in ſimili inquit Eugen: *conſ.* 44. *nu.* 17. *in primo.*

103 Adde quod nulla eſt maior, & excellentior probatio, quàm ea, quæ fit per proprij oris confeſſionem; *ad l. generaliter, in fine, C. de non numerata pecunia,* latè Clariſſimus Peregrinus *de Fidei commiſſis, articulo* 43. *nu.* 73. Vndè infertur, quòd ſi fortè cum Titio vtpotè Seij procuratore, contraxerim, amplius id inficiari non potero. DD. *in Authentica, Si quis in aliquo, C. de edendo.*

Hanc eandem limitationem ſequitur Barbatias *conſ. ſuo* 57. *nu. ſecundo in tertio.* Socin. iunior, *conſil.* 77. *nu ſexto, in primo,* Menochius *conſ* 812. *num. tertio. in nono.* Purpuratus, *conſil.* 279. *numero* 12. *lib. ſceundo.* Gargiareus *Patrocinio ſuo* 19. *num.* 77. & nouiſſimè Surdus *conſil.* 546. *num. ſeptimo, volumine quarto.* Vide Granutium *concluſ ſua* 20. *per totam.* & Clariſs. Farinacciũ *in ſuis deciſionib. nouiſſimis Rotæ Romanæ deciſ.* 20. *nu* 3.

104 Sed contrarium videtur ſentire Beltrand. *cõſilio ſuo* 78. *parte* 1. Berous latè *in ſuo cõſilio* 170. *a principio, vſque ad num.* 8 *in* 2. & inter alios ipſemet Gargiareus ſibi contrarius *patrocinio,* 18. *nu.* 19. Dicit enim ibi, quòd libellans non dicitur fateri in libello contenta ſub verbis enunciatiuis contra ſe.

105 Pro Reſolutione Magiſtraliter vna cum Felino *in c. cum venerabilis, nu.* 23. *de exceptionibus.* ſic eſt reſpondendum, quod dictum illud ſecundũ Gargiarei, & aliorum, habet locum in producẽte ſimpliciter ſcripturam, licet in regia audientia Apuliæ aliter de anno 1575. de menſe Iunij iudicatum fuiſſe teſtetur Viuius *lib. tertio, Opinione* 1038. *num. ſexto.*

Sed vbi contrahens facit ſcripturam, eamq. producit, & affirmat aliquid enunciatiue, tunc benè dicta verba ſibi præiudicant, & contra eum probant, iuxta ſcriptã per Oldrad. *conſilio* 198. *verſ. ad quartum.* & ſequitur præcisè Clariſſimus Menochius *de præſumptionibus, libro ſecundo, capit.* 45. *num.* 17. *cum duobus ſequentibus,* ac Maſcard. *concluſione ſua* 916. *à numero nono, vſque ad* 13. *incluſiue;* ac ita procedit prior opinio, quæ quidem eo magis locum habet, ſi producerentur, plures ſcripturę, nam tanto magis producens videretur confiteri omnia in eis contenta cõtra ſe. Sic præcisè in terminis Mohedan. *de Regularibus deciſ.* 2. *aliàs* 192. Tangere videtur Menochius *conſilio* 147. *nu.* 13. *verſ. ugm reſpendeo in a.*

Vidẽdus Maſcard. *conclusione ſua* 916. vbi pulchrè docet, an, & quando producens inſtrumentum præſumatur fateri omnia in eo contenta, adeundus quoque Clariſs. D. Sigiſmundus Scaccia poſt hæc edita viſus, *de iudi. Cauſarum ciuil. libro ſecundo, capitulo* 11. *a num.* 408. *vſque ad* 431. *incluſiue,* vbi latiſſimè de hac eadem materia ſat mihi loca tetigiſſe; conſulendus etiam Illuſtriſſimus Card. Tuſcus *concluſione ſua* 646. *in littera C. & 647.* vbi, an, & quando confeſſio facta in libello, poſitionibus, precibus, & alijs noceat confiteri, omnium elegantiſsime diſceptatur.

109 Limitatur tamen iſtud, ſi probetur contrariũ per aduerſarium, iſta enim confeſſio non præiudicat confitenti, quoniam eneruata eſt. Sic poſt alios Raynald. Corſus, *in additionibus ad conſilia, Oldradi. conſ.* 198. *in littera A.*

Remanet ergo firmum, hæc verba probare contra enunciantem.

107 Sed adhuc multa contra eandem fallentiã obſtare videntur.

Et primò obijci poteſt text. *l. Lucius Titius teſtamento. §. Quiſquis mihi hæres erit; de legat.* 2. quẽ aliàs induximus, vbi teſtator ita dixit: Quiſquis mihi hæres erit, *ſiat me* debere *Demetrio* Patruo meo denaria tria, & depoſita apud me à Seleuco patruo meo alia denaria tria, quę etiam protinus reddi, & ſolui iubeo; Quæſitum eſt, an ex hac confeſsione competat actio ſimpliciter ipſi Demetrio illa denaria tria petendi? & Reſpondetur ibi, quòd non: ecce ergo, quòd verba enunciatiua non probant contra proferentem, quia ſi probarent, vtique ſibi abſque alio actio competeret.

108 Ad idem ſecũdo loco ſuffragari videtur text. *in l. non epiſtolis, C. de probationibus;* vbi talis facti ſpecies proponitur. Cuidam Ancillæ Sempronij epiſtolam miſiſti, in qua eam ſororem vocaſti credens re vera eam eſſe ſororem tuam: Dubitatur ibi, an per illam epiſtolam, in qua ancillã illã ſororem vocaſti, tibi præiudicaueris? & Reſpondetur, quòd non. Ecce ergo, quòd verba enunciatiua non probant contra enunciantem.

His tamen non obſtantibus ab ipſa fallentia, quę Communiter recepta eſt, minimè recedendum arbitror.

109 Nec officit text. *in d. l. Quiſquis mihi hæres erit.* Reſpondeo enim non dubitari in eo textu, an verba enunciatiua probent contra enunciantẽ, probare enim abſque dubio ibi præſupponitur, ſed in eo ſita eſt dubitatio, an obligent ipſũ proferentem, & concluditur, quòd non. Quod autem res ita ſe habeat, clarè colligitur ex verbis ipſiuſmet Sibi (Quęſitum eſt, an ſi non deberentur, actio eſſet) ita arguendo.

Si illa denaria tria, quæ teſtator aſſerebat penes ſe depoſita, vel ſe debere Demetrio patruo ſuo, re vera deberentur, abſque dubio proferens ob ſuam confeſſionem eſſet obligatus, & ipſi Demetrio per conſequens actio ad dicta tria denaria

ria repetenda competeret Sed quia verba enunciatiua licet probēt contra enunciantem, cum tamen non obligant; vt ad litteram eſt textus *in l. Publia §. finali, ff. Depoſit.* ideò mirum non eſt, ſi ſubijciuntur illa verba in text. *in d. §. Quiſquis.* quæſitum eſt, an etſi non deberentur, actio eſſet? Reſpódi, ſi non deberentur, nullam quaſi ex debito actionem eſſe.

110 Minus officit ſecundo loco tex. *in d. l. non epiſtolis, C. de probationibus.* ideo enim ibi non gignitur præiudicium ipſi enuncianti &c. Tùm quia inerat error, credebat enim re vera ancillam illam eſſe ſororem ſuam, cùm etiam quia ſpecialiter conſtitutum eſt, vt conſanguinitatis neceſſitudo non epiſtolis, ſed natalibus, vel adoptionis ſolēnitate coniungatur, vt ad litteram ibi dicitur, & ſic non officit.

Concludendum eſt igitur denuò verba enunciatiua probare contra enunciantem.

111 Ampliatur, vt non ſolum contra ipſum, ſed etiam contra ſingularem eius ſucceſſorem, ab ipſomet tamen cauſam habentē, probēt. ita poſt alios Do. Fuſc. *ſingulari ſuo 16. in littera V.* & Pappon. poſt alios *conſ. ſuo 49. nu. 25.*

112 Ampliatur ſecundò, vt hęc verba non ſolum contra ipſum probent, ſed etiam contra ipſius hæredem, & meritò: hæres enim adeundo hereditatem, omnia geſta per enunciantem confirmat, cum ſit cum eo vna, & eadem perſona: ita Pappon. *citato conſ. 49. nu. 23.*

113 Ampliatur tertiò iſta 8. fallentia, vt præcipuè procedat, quando agitur de facto proprio ipſius enunciantis; tunc enim plenè probant: ita dicunt omnes per illum tex. *in Clementina prima, de probationibus*, Decian. poſt alios *conſil. 32. num. 82. in 2.*

114 Ampliatur quarto, vt pariter procedat, etſi tractetur de renunciatione alicuius iuris ipſimet renuncianti competenti, adhuc enim ex dictis verbis oritur probatio contra renunciantē; exemplum poteſt eſſe in renunciatione legitimæ facta per filium, ipſius enim legitimæ renunciatio etiam per verba enunciatiua optimè probatur contra ipſum renunciantem. Sic præciſe D. Anguill. *conſ. ſuo 29. num. 69.*

115 Limitatur tamen, quando illud, quòd principaliter fuit enunciatum, in dubium poſtea reuocatur, ita præcisè poſt alios idemmet Decian. *cōſil. 120. num. 19. in 3.*

116 Limitatur ſecundò in ijs, quę non dependent à partium poteſtate, hoc enim caſu hæc verba contra ipſummet enunciantem minimè probāt; ad hoc multum deſeruit doctrina Alexandri *in l. ſi donatione. C. de Collationibus*, vbi dicit, quòd ſi filiusfamilias, qui ex forma ſtatuti obligari non poterat, niſi eſſet mercator, mutuam accipiens pecuniam, fateatur ſe mercatorem, illa confeſſio ſibi non præiudicabit, quia verba enunciatiua ab aliquo prolata non officiunt proferenti, quoties ſunt prolata circa ea, quę non pendent à libera ipſius poteſtate.

117 Fallit nonò Regula principalis, quoties ſunt prolata ab homine receptæ authoritatis in reb. modici præiudicij; tunc enim huiuſmodi verba probant: ita poſt alios Decian. *conſ. ſuo 21. num. tertio, in primo*, & GilKen. *de vſucapionibus, parte ſecunda, membr. 1. capitulo 6. num. 80.*

118 Siuè de re magni momenti tractetur, & concurrat longi temporis ſuffragium, atque agatur inter eoſdē contrahentes, vel eius ſucceſſores, adhuc etiam probant: ita poſt alios GilKenus *citato loco, num. 81. cum ſeq.* vbi quoque, quantum temporis intervallum requiratur, breuiter diſcutit.

119 Fallit decimo, quando ſunt prolata cum ratione expreſſa, & finali, tunc enim probant: ita poſt alios Crauet. *conſ. 911. num. 15. verſiculo, ſed & aliud, vol. 5.* & Decian. *conſ. 40. nu. 122. in primo*, vbi id exemplificat in fideicommiſſo, quando ea expreſſa ratione inductum eſt, vt bona conſeruentur in familia, ac agnatione.

120 Coarctatur vndecimo, quando ſunt prolatā in pluribus locis, ſeu, quòd idem eſt, pluries repetita, tunc enim fidem faciunt, ac probant, ita inter ceteros Laurent. a Pinu, *conſ. ſuo 26. nu. 5.*

121 Limitatur duodecimo in his, quæ per cōſenſum inducuntur, tunc enim probant, non ſecus ac ſi diſpoſitiuè prolata eſſēt, ita poſt alios, quos ibi refert Gallia, *conſil. 102. num. 12. & 14. in 1.*

122 Exemplum poteſt eſſe in conſtitutione procuratoris, quæ conſiſtit in libera diſpoſitione, & ſimplici voluntate partis; ſic etiam in locatione, ac conductione, quę non verbis, ſed ſolo conſenſu inducuntur, *l. 1. ff. loc. l. ſi ſtipuler, §. ſi in locando, ff. de verb. oblig.* pulchrè Carroc. *de locato, pag. mihi 39. q. 6. nu. 2. & quæſt. 7. nu. 3.* idem in emptione, & venditione concludito; ij enim cōtractus quoque ſolo conſenſu perficiuntur, gloſ. & Doctor. *in l. 1. ff. de contrahenda emptione, & in l. conſenſu. in prin. de Actionibus, & obligat.* Sequitur P. de Rauenna. *Singul. ſuo 193.*

123 Fallit decimotertio, quando hęc verba ex titulis conualidantur, prout ſunt inueſtituræ, eo enim caſu plenā probationē inducūt: ita poſt alios P. Leonius Patauinus *cōſ. ſuo 28. n. 10. vol. 1.*

124 Fallit decimoquarto, quando huiuſmodi verba prolata ſunt per modum confeſſionis, quę cōfeſſio redacta ſit poſtea in ſcriptis. Sic præciſe, et late Pariſ. *conſ. ſuo 77. nu. 38. in 3.* Exemplum poteſt eſſe ſecundum Decium in materia Liuellaria. Confeſſio enim præiudicat confitenti dicenti ſe eſſe liuellarium, vt poſt Socin. ſubijcit etiam idem Pariſ. *citato conſ. 77. nu. 39.*

De hac autem materia, an, ſcilicet, verba enūciatiua per modum confeſſionis probent, late Vital. de Cāban. *in ſuo tract. Clauſularum, in verſ. enunciatiua verba confeſſionis.*

125 Fallit decimoquinto, quando iſta uerba ſunt juncta cum alijs coniecturis, ac adminiculis: tūc enim multum operantur, ac probant. ita poſt alios Pariſ. *conſ. 5. nu. 210. in 4.* Decian. *conſ. 68. nu. 12. in 2.* Maſcard *d. concluſ. 622. num. 25. in 1.* Sequitur Clariſs. Bardellon. *conſ. ſuo 49. nu. 53.* vbi concordantes adducit Fabium de Anna, Riminald. iuniorem, ac alios.

Fallit

126 Fallit decimoſexto, ſi huiuſmodi verba prolata ſint de eo, quod potuit tunc eſſe, vel fieri; tunc enim probant etiam inter alios; vt late inter ceteros docet Maſcard. *citata concluſ. 622. nu. 26. & 27.* Exemplificans in notario in inſtrumēto atteſtante Titium puta procuratorem Caij promiſiſſe: talia enim verba vtique probant Titium eſſe procuratorem ipſius Caij, & latius, vt per eum. Addo poſt hæc edita, viſum Ioannem de Caſtill *ſuarum controuerſiarum quotidianarum c. 26. n. 69.* item ſi prolata ſint de his, quę potuerunt interuenire tempore confecti inſtrumenti, licet ſecus ſit in alijs ſic præciſè Dec. *in authen. ſi quis in aliquo, num. 35. C. de edendo.*

127 Fallit decimoſeptimo, quando ſunt prolata præſente eo, ad quem diriguntur, eo enim caſu non ſolum probant, ſed etiam diſpoſitionem inducunt. Sic inter ceteros Bernard. Bombi. *cōſil. ſ. 076. num. 2.*

Exemplum poteſt eſſe in legitimitate filij probanda: Si aliquis enim pater naturalis præſente eius filio naturali legitimato fateatur, quod de eius licentia, & mādato ipſe ſe legitimari fecit, plene creditur hiſce verbis prolatis a patre, licet res in rei veritate aliter euenerit, & ſic ipſemet filius legitimatus de conſenſu, & voluntate ipſius patris ab omnibus exiſtimatur, ſic in puncto cōſuluit Angel. *conſ ſuo 87.* ſequitur Viuius *deciſione ſua 1038. nu. 5. in 3.*

128 Fallit decimooctano cum agitur de modico præiudicio, quia tunc probat. ſic poſt alios Maſcard *dicta concluſ. 622. nu. 48.*

Addo D. Fab. de Anna poſt hæc edita viſum *conſil. ſuo 88. num. 29.*

129 Aduertendum eſt autem, quod in omnibus illis caſibus fere, in quibus verba enunciatiua, nec diſponunt, nec probant, aliqualem ſaltem præſumptionem inducunt, ſic poſt Bart. Alex. *conſ. 21. in 1.* Cephal. *conſil. 297. nu. decimotertio, in 2.* Pinu. *conſ. ſuo 26. num. 6.* Menoch. *conſil. 147 numero 14. in ſecundo.* Laurent. *deciſ. ſua Auenionenſ. 51. num. 1. in fine,* & alij.

130 Et transferunt onus probandi in aduerſariū: ita poſt alios Laurent. *citata ſua deciſione, numero quarto.* Petra *de Fideicomm. quæſtione 11. num. 628.* Soc. iun. *conſil. 65. numero ſeptimo, in princ.* & D. Ponte. *conſ. 95. nu. 18.*

131 Ita vt ipſis ſtetur, donec re vera probetur contrarium, ita Socin. iun. *conſ. 189. numero 98. in 2.* Scotus *reſponſo 3. nu. 10. lib. primo, tomo 2.* Fabius Turret. *conſ. 71. nu. 15. in primo.* & D. Menoch. *cōſ. ſuo 401. num. 51. volumine quinto, & conſilio 504. nu. 39. volum. 6.*

132 Quo oſtenſo ea verba tanquam per errorem, & inconſulte prolata nil probant, etiamſi geminata; & repetita fuiſſent; ita poſt alios Bimius *conſ. ſuo 174. nu. 10. in 2.*

133 Et ratio, mea ſententia, huius animaduerſionis ea poteſt eſſe, quia nullum verbum debet ſtare orioſum, & ſine virtute aliquid operandi, vt poſt alios ſcribit Schurp. *conſilio ſuo 36. num. fin. centuria ſecunda;* latiſſime Honded. *conſilio ſuo 48. numero 34. volumine primo, cum ſequen.*

134 Ampliatur vt præſumptionem faciant etiam ad fauorem tertij, ita Roma. *conſilio 63.* Cephal. *conſilio 297. nu. 15. in ſecundo;* Dec. *in d. l. ex bis, nu. 19. cum ſequen. C. de teſtament. milit.* & Hyppol. Rimin. *conſ. ſuo 6. num. 59. vol. 1.*

135 Quæ ſane præſumptio hunc parit effectum, vt reijciat onus probandi in aduerſarium: ita poſt Abb. Rom. Iaſ. & alios tradit Menoch. *conſil. ſuo 207. num. 11.* in 3.

136 Primo extende hanc ampliationem procedere, quando verba hæc enunciatiua fuerunt prolata in iudicio.

137 Secundo, quando antiquitus prolata.

138 Tertio, quando adhibitum fuit iuramentum.

139 Quarto, quando hęc verba enunciatiua ſignificant cauſam finalem eius, de quo agitur, & quādo habetur reſpectus ad qualitatem perſonarū, quas veriſimile eſt non mentiri. In his enim omnibus caſibus ſine controuerſia pro tertio præſumptionē induci teſtatum reliquit Nomēclator egregius Dom. meus Menoch. *d. præſumpt. 133.* num. 6. *vſque ad* 12. Subamplia, vt hæc verba ad fauorem tertij inducant etiam ſemiplenam probationem. Sic poſt multos relatos D. Trentacinq. *d. reſolutione 2. num. 94.* vbi ex Decij ſententia atteſtatur de Communi.

140 Ampliatur ſecundo, vt hęc verba præſumptionem inducant etiam cōtra tertium, vt poſt alios tradit Ceph. *conſil. ſuo 443. num. 18. in 3.*

141 Et non ſolum contra tertium ſimpliciter, ſed etiam contra eius ſucceſſorem: idem Cephal. *cōſil. 90. nu. 52. in 1.* Crau. *conſ. 217. nu. 7. in 2.*

142 Fallit decimonono principaliter in delictis, & pręcipuè, cum agitur de probando mandato, ad hoc enim vt quis dicatur mandaſſe committi delictum, vt puta homicidium, nō requiritur, quod interueniāt verba imperatiua, aut præceptiua, ſed ſufficiunt etiam enunciatiua; ex quibus coniecturatè appareat, quod ipſe mandans optauerit fieri vindictam, vel delictum committi; ſic communiter DD. omnes *in l. ſi quis mihi bona, § ſed quid ſi mandauit, verſic. pater, ff. de acquirenda hæreditate,* vbi in ſpecie Bal & Iaſ. *in principio, & nu. 8. necnon & nu. 13.* idem Iaſ. *in l. 1. nu. 1. C. de ſeruis fugitiuis;* Clariſs. Menoc. *de præſūptionib. lib. 5. præſumptione 27 nu. 10.* Decian. *in Tract. criminal. lib. nono, cap. 34. nu. 3.* vbi tamē loquitur alijs cōiecturis concurrentibus, Maſcard. *de probationibus concluſione 866. num. 16.* Schradet. *de Feudis. par. 9. cap. 2. num. 47. in ſecunda ampliatione in fine;* & nouiſſime Monarcha iuris Clar. D. Farinac. *in ſua Prax. & Theoric. crimin. par. 2. tō. 2. tit. de Conſultoribus, quæſtione 134. capit. 3. numero ſexto,* vbi de Cōmuni poſt infinitos alios concordantes adductos, intelligit tamē; quando ipſamet verba ſunt prolata propter ſe, ſecus ſi propter aliud, vt per eum.

143 Ratio autem huiuſce cōcluſionis ea de facili poteſt eſſe: quia mandatum inducitur quocumque modo, & quibuſcumque verbis appareat voluntatem iubentis præceſſiſſe: ſic enim colligi-

tur

tur ex d.l.ſi quis mihi bona,§.*ſed ſi quid ſi mandauit,ff. de acquirenda hered.* & pro regula firmauit poſt plures adductos præfatus Clariſs.D.Farin. *d.quæſtione* 134.*præcitato cap.*3.*num.*1.

144 Exemplum aute in hoc caſu poteſt eſſe,quando quis dicit,Bonum eſſet vindictam facere,nec decet hanc iniuriam remanere impunitam; ſic poſt Monticell. Clariſs.Farinac.*d. cap.*3.*numero* 6.*& numero* 8.

145 Intellige tamen propoſitam huius concluſionis regulam,qui licèt mandatum quibuſcunq; verbis, & quocunque modò inducatur, hoc tamen intelligitur, (pront & nos in principio annuimus,) dummodo ex dictis verbis, & ex propoſito modo appareat de intentione, & voluntate mandantis, & ſic mandantem ita voluiſſe, prout poſtea mandatarius fecit: ſic præciſe inter alios animaduertit Maſcard.*d.concluſ.*866. *nu.*1. & Cl.Farinac.*d.cap.*3.*nu.*14.

146 Sed Pulchra de hac materia poteſt hic excitari quæſtio,& eſt, an mandatum præſumatur, ſeu inducatur,quando dominus, qui aliquam iniuriam paſſus eſt, ſuo famulo dixerit; Non redeas domum,donec aliquid noui ſenſerim de illata iniuria,aut quid ſimile?

147 In qua quidem difficultate, concluſio ſtat pro affirmatiua; ſic ante omnes docuit,ac firmauit Bar.*in d.l.ſi quis mihi bona fide* §.*ſed quid ſi mādauit* vbi ſubdit ita fuiſſe obſeruatum Florentię in quodam nobili, qui propterea fuit decapitatus; & Bar. ſic dicentem ſequuti ſunt ibidē Bal. Angel. Iaſ. ac plurimi alij: ſequutus eſt quoque hoc idem poſt infinitos tum ex veteribus cum ex recentioribus concordantes adductos Clariſs.Farinac.*d.tract. de Conſultorib. quæſtione* 134. *cap.*2.*nu.*41.*& conſ.ſuo* 102.*nu.*2.*& ibi in additionibus in littera B.*

148 Et hæc opinio eſt communiter recepta, teſte eodem Farinac.*præcit. locis.*

149 De hac autem concluſione latius diſſerere ſuperuacaneum duindico,quandoquidem quomodo, quando,& in quibus caſibus ipſa locum habear,& procedat,& è contra,omnium elegantiſſimè more ſuo diſceptatur ipſemet Do. Farinac. *præcitata quæſt.*134.*dicto capitulo ſecundo,à numero* 41.*vſque ad* 56. ad ipſum igitur lectorem beneuolum remitto.

150 Videndi quoque per eundem lectorem Clar. Decian.*d.cap.ſuo* 34.Maſcard.*d. concluſ.ſua* 866. & Farinac. *d. quæſtione* 134.*cap.* 3. *per totum.* vbi quibuſnam verbis mandatum ipſum in delictis inducatur,& probetur omnium latiſſimè ediſſerunt,atque pertractant; ſat enim mihi loca tetigiſſe.

151 Fallit vigeſimo regula principalis, nam quæ verbis enunciatiuis pronunciata fuerunt, vera præſumuntur.*l.quidā,ff. de probationibus. & l.optimam,C.de contrahenda ſtipulatione*; ſequitur Clar. Menoch.*dicta præſumptione* 133.*numero primo,& per totam*, vbi an, & quando, nec non in quibus caſibus hæc eadem regula procedat, omnium elegantiſſimè, & ex profeſsò diſcutit,atque declarat: eum conſulas.

152 Fallit vigeſimoprimo principaliter regula ſupradicta quo ad præiudicium proferentis,maximè in his, quę ſibi poſſunt præiudicare;nam tūc abſque dubio verba enunciatiua probant. Sic præciſè poſt plures relatos Clariſs. Decian.*conſ.* 120.*nu.decimo octauo, volumine tertio*, vbi exemplificat in filiatione.

153 Intellige tamen hoc procedere,vbicunque talia verba enunciatiua forent neceſſaria ad actū, de quo agitur,aliàs ſecus, quia etiam inter ipſas partes,& in earum præiudicium non probarent. Sic in terminis Decian. *præcitato numero decimo octauo*: conferunt ſcripta ſupra *numero* 101. *cum ſequentibus*.

154 Coarctatur vigeſimoſecūdo principaliter; nā quando vltra verba enunciatiua de præterito ſequitur poſtea promiſſio,& diſpoſitio; tunc ſtādū eſt verbis ipſis enunciatiuis ratione annexæ promiſſionis, & diſpoſitionis: hæc eſt pulcherrima doctrina Bald. *per illum textum in l. ſi ſocietatis C.pro ſocio*,ſequuti ſunt Berous, *conſil.* 87. *nu. final.volum.*2.& Illuſtriſs. Do.Card.Mantica de *Tacit.& Ambig.conuent.lib.*2.*tit.*7.*nu.*17.

155 Fallit 23. fauore eccleſiæ, ac piæ cauſę, tunc enim verba enunciatiua probāt; ſic præciſè poſt infinitos relatos Cl.D.Fachineus *lib.*1.*conſil.*30. *numero* 10.

156 Et hæc ſufficiant. Latiùs autem de hac eadem materiam verborum enunciatiuorum ſumptorum in genere.an, ſcilicet, & quando probent, differit Card.Tuſc.*concluſione ſua* 81.*in littera V. per totam*; *vide per eum*.

Finis Primi Libri.

DE ENVNCIATIVIS VERBIS TRACTATVS

D. NICOLAI DE PASSERIBVS A IANVA I. C. PATAVINI.

Liber Secundus.

QVAESTIO I.

An Verba Enunciatiua poſita in inſtrumento probent.

SVMMARIVM.

1 *Verba enunciatiua inſtrumenti minime probant.*
2 *Ampliatur, & num. 3. 4. 5. & 6.*
7 *Limitatur, & nu. 8.*
9 *Declaratur, & nu. 10. 11. 12, & 13.*
14 *Verba enunciatiua inſtrumenti inter caſdem perſonas non probant, quo ad tertium abſentem.*
15 *L. fin. ff. de interrogatorijs actionibus caſus.*
Explicatur num. 21.
16 *Confeſſio facta abſente parte non praeiudicat confitenti.*
Declaratur iſta regula, nu. 22. 23. 24. 25. & 26.
17 *Contra quod Verba enunciatiua inſtrumenti probent etiam quo ad tertium abſentem.*
18 *Fundamenta huius opinionis, & nu. 19. & 20.*
27 *Guid. Pap. deciſio adducitur.*
28 *Altera Maſcardi.*
29 *Vtraque interpretatur.*
30 *Dominium regulariter non probatur per inſtrumentum.*
31 *Quinimò nec per inſtrumentum locationis.*
32 *Verba enunciatiua poſita inſtrumento non probant etiam inter eaſdem perſonas, quando principaliter de ipſo enunciato contingit diſputari.*
33 *Contrarium tenet Socin.*
34 *Verba enunciatiua poſita in inſtrumento non probãt etiam inter eaſdem perſonas, quando perſonę in eo nominata eſſent.*
35 *Enunciatiua verba inſtrumenti probant contra partem aduerſam patientem huiuſmodi verba inſeri in ipſo inſtrumento.*
36 *Exemplum.*
37 *Sic etiam contra producentem probant.*
38 *Verba enunciatiua inſtrumenti probant in antiquis.*
39 *Rationes, & nu 40.*
41 *Quod tempus dicatur Antiquum, dubitatur.*
42 *Diuerſorum opinio.*
43 *Communis ſententia.*
44 *Opinio Auctoris.*
45 *Confirmatur, & num. 46. 47. 48. 49. & 50.*
51 *Verba enunciatiua inſtrumenti inter priuatas perſonas, licet ſimul prolata, in antiquis non probant.*
52 *Contrarium verius.*
53 *Perpenditur tex. in l. inſtrumenta domeſtica, C. de probationibus.*
54 *Verba in dubio ſunt in potiori ſignificatu capienda.*
55 *Verba enunciatiua inſtrumenti ſimpliciter prolata inducunt ſemiplenam probationem.*
56 *Scriptura priuata plene probat in antiquis.*
57 *Reſoluuntur contraria.*
58 *Verba enunciatiua inſtrumenti in antiquis probant etiam contra tertium.*
59 *Declara multis modis, & num. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. & 68.*
69 *Diſtingue, & num. 70.*
71 *Alia diſtinctio.*
72 *Verba enunciatiua inſtrumenti in antiquis probant etiam ad fauorem tertij, & nu. 73.*
74 *Confinia bene probãtur per inſtrumenta de antiquo.*
75 *Ratio.*
76 *Contrarium multi.*
Communis retinetur.
77 *Ampliatur & nn. 78.*
79 *Plura inſtrumenta verborum enunciatiuorum an requirantur ad probandos confines, diſputatur.*

80 Com-

80 *Communis opinio ſtat pro affirmatiua.*
Ratio, ibidem, & num. 81.
82 *Amplia.*
83 *Declara, & num. 84 & 85.*
86 *Limita, & nu. 87.*
88 *Verba enunciatiua poſita in inſtrumento ſolẽnitates enunciante probant in Antiquis ipſa ſolemnitates.*
89 *Dominium, & poſſeſſio in antiquiſſimis per verba enunciatiua probatur.*
90 *Quicquid dixerit Hieronymus de Monte.*
91 *Ratio, & nu. 92.*
93 *Inſtrumenta plura antiqua in quibus aliquid enarretur, ſi varia ſint inter ſe quid agendum?*
94 *Verba enunciatiua in reſcriptis, ac priuilegijs antiquis probant.*
95 *Ius patronatus per verba enunciatiua inſtrumenti in antiquis bene probatur.*
96 *Veba enunciatiua appoſita in inſtrumento probant, quando in calce ipſius inſtrumenti eſt appoſitum iuramentum.*
97 *Declara, & num. 98.*
99 *Verba enunciatiua inſtrumenti non probant in antiquis, quando concurrerent plura ſpecialia.*
100 *Verba enunciatiua inſtrumenti probant fauore piæ cauſæ.*
101 *Item probant quoad ciuilitatem,*
Exemplum ibidem, & num. 102.
103 *Item quoad dotem.*
104 *Item quando ſunt geminata.*
105 *Verba enũciatiua ad hoc vt in caſibus ſupra enarratis probent, debent clarè, & ſpecificè interuenire; Ratio ibidem.*
106 *Exempla, & nu. 107. & 108.*
109 *Verba enunciatiua aliquorum actorum in inſtrumento poſita, an probent illa acta interueniſſe.*
Exemplum ibidem.
110 *Diſtingue, & nu. 111.*

VIdemus hucuſque, an verba Enunciatiua generaliter ſumpta diſpoſitionem, ac probationẽ inducant: Nunc autem ad principales eorum quæſtiones deueniẽdo, de infraſcriptis breuiter ac ordinatè differendũ eſt. Ambigitur itaque primo.

An verba enunciatiua poſita in inſtrumento probent.

1 Et non probare veriſsima eſt ſententia, ita notatur in authẽtica, *ſi quis in aliquo, C. de edendo.* ſequitur Rimiuald. iunior *conſilio* 257. *num.* 76. *in tertio.*

2 Amplia, vt præcipuè procedat, ſi error allegatur; ita poſt alios Matthæus-Cun, *de pactis lib.* 1. *cap.* 11. *nu.* 94. idque argumento tex. *in l. non epiſtolis, & l. non nudis, C. de probationibus.* Hinc elegantor infertur, quod erronea enunciatio minimè diſponit *ad notat. in l. fin. C. de falſa cauſ. adiect. leg.* & ratio eſt, quia quod aliàs verba enunciatiua diſponant, prouenit ex præſumpta voluntate, & conſenſu proferentis; errans autem non conſẽtit. *l. ſi per errorem de iuriſdictione omnium iudic.*

3 Amplia ſecundo, vt præcipuè procedat quo ad ea, quę non dependent a libera poteſtate proferentis: ita poſt Alex. Berous *conſil.* 170. *nu.* 3. *in* 2. vbi conſuluit hęc verba in legitimatione appoſita; In pręſentia perſonaliter Conſtituti Titius, & Sempronius eius filius clericus Bononienſis, &c. non probare Sempronium fuiſſe clericum, etiamſi ipſe producat legitimationis inſtrumentum, quia, quòd ille eſſet clericus, non dependebat a poteſtate legitimantis.

4 Amplia tertiò, vt præcipuè locum habeat quoad probationẽ dominij, ipſum enim per huiuſmodi verba minimè probatur, veluti ſi quis producat inſtrumentum, in quo dicitur, quòd ego a te conduxi talem rem tuam, licet enim in inſtrumento dixerim, Rem tuam, tamen quia dicta verba ſunt enunciatiua, ideo nullam probationem inducunt: ita poſt alios Berous *citato conſil.* 170. *nu.* 4. *in ſecundo*, & alias diximus. Pulcrè, & latè de hoc P. Barboſa omnino videndus *in ſua repetitione l. ſi alienam. nu.* 74. *cum ſequentib. ff. ſol. matr.*

5 Amplia quarto regulam ſupradictam præcipuè locum habere in materia pęnali, & odioſa: ita Maſcard. *concluſ.* 394. *numero* 25. poſt alios, quos ibi deducit, vbi ampliat etiam, etſi plura eſſent inſtrumenta.

6 Amplia quinto, vt maximè procedat, ſi in inſtrumento eſſent inſerta merita alicuius ab eo, qui non potuit libere donare; per hoc enim inſtrumentum illius merita non probantur, ſi tamen de ipſis aliter non conſtet: ita poſt alios Ferretus *conſil.* 94. *num.* 4. *vol.* 1.

Fallit autem ſupradicta regula multis modis.

7 Et primo inter eaſdem perſonas, nam tunc plene probant. *l. optimam, de contrah. & committenda ſtipulatione*, ita quoque Alexãder *conſ.* 150. *num.* 2. *in* 2. Maluaſ. *conſil.* 91. *num.* 34. *in* 1. addo Cl. equitem. & D. meum colendiſſimum Do. M. Antonium Peregrinum *conſil. ſuo* 85. *num.* 1. *in* 3.

8 Extende etiam contra filios, & eorum ſucceſſores, ne alioquin hæres veniat contra factum defuncti, contra l. cum a matre. *C. de rei vendicatione.* ita Mandel *conſil. ſuo* 200. *num.* 10. *in primo*, Maluaſ. *conſil.* 120. *num.* 20. *in* 1.

9 Intelligitur tamen primo iſta fallentia, quando iſta verba neceſſaria ſunt ad validitatẽ actus dumtaxat, de quo agitur, prout loquitur text. *in d. l. optimam.* & docet in ſpecie Dec. *conſil.* 118. *n.* 5. *vol.* 1. & 389. *nu.* 9. Curt. iun. *in authentica. Si quis in aliquo, C. de edend. num.* 19. Maluaſ. *d. conſil.* 91. *num.* 43. Crau *conſil.* 134. *num.* 8. *in* 1. Zuchard. *conſil.* 2. *nu.* 27. Aluar. Valaſc. poſt plures relatos *conſultatione ſua Luſitania* 89. *n. fin.* & Marilian. *deciſ. ſua* 31. *nu.* 13. addo Cl. Peregrinum *præcit. nu.* 1. *in fine.*

10 Et quando ſunt de ſubſtantia, & neceſſitate; vt docet P. Gerard. *ſingulari ſuo* 39. *numero* 12. quo caſu iſta verba comparantur diſpoſitiuis: ita Gozad. *in d. l. edita num.* 12. *C. de edendo.*

Item

11 Item quando illud enunciatum verifimiliter tempore confecti inſtrumenti potuit interueniſſe, alias ſecus: ita poſt Bart. Iaſ. & alios docet Albenſ. *conſil. ſuo* 740. *numero* 12. *in* 4. vbi *ſub num.* 13. affert exemplum in datione in ſolutum, quæ minime probatur per verba enunciatiua inſtrumenti, cum tunc temporis minime potuerit interueniſſe.

12 Extra autem actus, de quibus loquuntur, allegari non poſſunt, ita Purpurat. *conſil. ſuo* 455. *nu.* 3. *in ſecundo.*

13 Intelligitur ſecundo quando partes ſunt præſentes. ita Maluaſ. *d. conſ.* 91 *nu.* 42. Purpurat. *conſ.* 367. *nu.* 66. *vol.* 1. & alij.

14 Sublimitatur tamen iſta principalis limitatio, vt non procedat quoad tertium abſentem, & in eius commodum; ita in terminis Riminal. Senior *conſil.* 718. *num.* 24. *in* 4. & Decian. *conſil. ſuo* 52. *nu.* 44. *cum ſequentib.* in 3.

15 Et pro hac opinione Riminald. cõſidero tex. *in l. fin. ff. de interrogatorijs actionibus.* Quidam habebat plures creditores ſupra hæreditate Caij, inter quos erat Fiſcus, procurator fiſci egit pro Fiſco aduerſus eum, abſentibus alijs creditoribus, ipſe falſus eſt, fiſco ſe hæredem eſſe, & per conſequens velle ſoluere; an ſibi præiudicet hęc confeſſio quo ad alios, quæritur, & dicitur, quod non. Ecce ergo quod limitatio non procedit quoad tertium abſentem.

16 Secundo ſuffragatur illa regula quòd confeſſio extraiudicialis facta abſente parte, & non acceptą illius nomine non præiudicat confitenti, de qua habetur in l. finali, & in l. certum §. ſi quis abſente. de confeſſis. per quam quidem ratione hanc eandem opinionem inſectatus eſt D. Bardellonus. *conſil. ſuo* 49. *num.* 14. & 15. vbi etiam plures concordantes deducit.

17 Contrarium tamen verius eſſe arbitror, & ad id probandum moueor ex infraſcriptis.

18 Et primò conſidero textum *in l. Deſiderium, C. depoſit.* qui textus, licet diſentiat Cyn. mirificè intentionem noſtram videtur probare inducendo hoc modo.

Fingamus, quòd ille Depoſitarius, de quo in text. qui mutuo dedit pecuniam alteri penes ſe depoſitam, quam pecuniam in inſtrumento cõtractus ipſius mutui faſſus fuit recepiſſe cauſa depoſiti à Sempronio, neget deponenti, ſe prædictam pecuniam recepiſſe: certè ſi deponens proferat inſtrumentum mutui, in quo depoſitarius pecuniam illam, quam commodauit, penes ſe a tali fuiſſe depoſitam, illud inſtrumentum probabit depoſitum, & depoſitarius tenetur ad reſtitutionem. Ecce ergo, quòd verba enunciatiua inſtrumenti probant etiam quo ad alios, & iſtum text. mirabilem vocat Bald. per quem ſic etiam aduertit Anania *in c. illud num.* 13. *de præſumptionibus.*

19 Conſidero ſecundo loco talem facti ſpeciem. Caius, & Seius contrahunt ad inuicem, in eo inſtrumento contractus fatetur enunciatiue Caius ſe centum debere Sempronio: An Sempronius aliquo tempore iuuari poſsit ea cõfeſſione contra Caium, quæritur? Iuriſconſultiſs. & dilectus meus Menoc. poſt alios reſpondit *conſil. ſuo* 81. *numero* 22. *in primo*, quòd ſic, & rationem adducit, quia licet hæc confeſsio inter alios emanauerit, reſpicit tamẽ Sempronij perſonam, cui prodeſſe voluit Caius. Et hanc Menochij deciſionem ſequutus eſt, Adrian. Gylman. *Rerum indicata Camer. Imperial. lib.* 1. *decis.* 26. *nu.* 85.

20 Tertiò poteſt conſiderari text. *in cap. finali. de Fideiuſſoribus*, vbi DD. notant, quod inſtrumentum confectum inter fideiuſſorem, & creditorẽ confitentem ſe recepiſſe a fideiuſſore, probat inter fideiuſſorem, & debitorem.

21 Quibus ſic ſe habentibus, non officiunt contraria. Ad primum enim reſpõdetur, quòd ideò ille fatendo ſe hæredem præiudicat ſibi ſolum quo ad illum cum quo litigat, nõ autem quo ad alios creditores hæreditarios, quia non poterat eſſe hæres, vt aduertit ibi gloſſa, Bald. & alij. Si enim potuiſſet, illa confeſsio quo ad omnes ſibi pręiudicaſſet. Sic pręciſe reſpondit Robertus Maranta. *in repetitione l. is poteſt num.* 223. *ff. de acquir. hæred.* vnde non officit. pręterea tex. ille procedit in ſimplici nuda confeſsione, nec locũ habet in actu geſto, qui maioris eſt ponderis. Sic eleganter animaduertit poſt alios Cl. Do. Vincentius Mancinus de Confeſsionibus *cap.* 1. *nu.* 30. & videndus, prius *nu.* 29. vbi tradit, quod talis confeſsio in inſtrumento etiam in verbis enũciatiuis ſemiplenam facit probationẽ ad abſentis tertij fauorem. ibiq. Ripam, ac Iaſonem concordantes deducit.

22 Ad ſecundum reſpondetur, & primo regulam illam fallere de ęquitate canonica, ſecundum quam dici poſſet, quòd valet confeſsio facta etiam abſente parte; quia ſecundum æquitatẽ canonicam ſola mens ſufficere videtur, vt vult gloſſa ſingularis *in cap. quoties verſiculo promiſſo. in fine. prima quęſt.* 7. Sic Socin. *in ſuis Regulis, regula. Confeſſio facta abſente in* 10. *fallentia.*

23 Secundo reſpondetur non procedere, quando huiuſmodi confeſsio facta eſſet in inſtrumento, vel libello, vt eſt tex. vna cum gl. *in l. cum pretium, C. de liberali cauſ.* eo enim caſu confeſſio facta pręiudicat quo ad omnes, cum videatur magis deliberate facta: ſic idem Soc. *citato loco in prima fallentia.*

24 Et poteſt addi, nam ex inſtrumento tres oriuntur præſumptiones, ſcilicet, quòd in ipſo prolata ſint vera, ſolemnia, & de voluntate contrahentium confecta; ideo mirum non eſt, ſi confeſſio facta in inſtrumento plene probat, ita poſt alios Anguiſſol. *conſi. ſuo* 152. *numero* 26. *volum. primo*, & videatur in numeris ſubſequentibus, vbi multa de inſtrumentorum congruentia deducit. quemadmodum facit etiam Pariſ. *conſ. ſuo* 77 *in primis, nu. vol.* 3.

25 Et quòd illa regula non procedat, quando confeſsio fit in inſtrumento, præciſe tenuit Rota Ianuẽſ. *deciſ. ſua* 37 *numero* 10. *verſic.* 3. *illa opinio*, & melius *ſub num.* 14. Maſcard. *concl.* 347. *numero*

mero 81. vbi inquit eſſe text. in d. l. Deſiderium:

36 Tertio loco poſſum reſpondere, quòd facit ſaltem ſemiplenam probationem, & ideo videmus, quod confeſſio facta abſente parte iuncto vno teſte plene probat. Sic poſt Bald. addentes ad Aretinum, *conſilio ſuo 60*. Latè Viuius *opinione ſua* 138 *volum.* 1. & Maſcard. *citata concluſ. ſua* 347. *vol.* 1.

37 Aduerte tamen beneuole lector, quòd contra nos adeſt Deciſio in terminis Guidon. Papæ *deciſ. ſua* 24. ibi enim huiuſmodi facti ſpeciem proponit. Titius vendidit Sempronio quandam domum pretio 100. aureorum aſſerens directum dominium ipſius domus ſpectare ad quendam priorem de connexa. Prior ille vult compellere dictum emptorem, vt dictam domum ab ipſo recognoſcat prætextu dictæ aſſertionis in inſtrumento ipſius venditionis exiſtentis, dubitatum fuit in ſenatu Grationopolitano, an iſte prior iuſtè peteret? fuit concluſum, quòd non; ergo verba enunciatiua inſtrumenti minime probant quo

38 ad alios.

Quinimo Maſcard. (de hac tamen deciſione Guid. Papæ nullam mentionem facit,) *de probationibus concluſ.* 541. *num* 14. *vol.* 1. ampliat, etiāſi eſſemus in antiquis; nam ideo minus ſi in vno, vel in pluribus inſtrumentis vnius tantum perſonæ diceretur. Titius vendidit Caio talem rem, quæ eſt de dominio talis Abbatiæ. hæc inſtrumēta antiquiſſima non probarent plenè dominium in fauorem ipſius Abbatię; id quod etiam ſentit poſt nonnullos relatos Cl. Farinac. *deciſ. ſua Rotæ Romanæ* 23. *nu.* 3. *cent.* 7.

39 Crederem tamen ſic dici poſſe pro euitando hoc ſcopulo, quòd ſit ſpeciale in caſu Guid. Papæ, & Maſcard. ibi enim agitur de probando dominio, quòd probari non poteſt regulariter per

30 inſtrumentum, vt poſt infinitos proponens hanc regulam docet ipſe Maſcar. *citata concluſ.* 541. *nu.* 1. & 2. vbi ampliat; maximè quando inſtrumentum loqueretur enunciatiue.

31 Quinimo nec per inſtrumentum locationis dominium probatur: ſic idem Maſcard. *concluſ.* 542. *vbi latè*; addo Barboſam, *in repet. l. ſi alteruā, nu.* 74. *ff. ſoluto matrim.* De hoc tamen & nos loco ſuo aliqua dicemus.

32 Sublimitatur ſecundo illa prima principalis limitatio, vt non procedat, quando principaliter de ipſo enunciato contingit diſputari, ita Butrius, *in c. illud quoque. num.* 3. *de præſumpt.* Cephal. *conſ.* 369. *num.* 140. *in* 3. Cacheran. *deciſ. ſua Pedemont.* 76. *num.* 12. & alij.

33 Quidquid dixerit Soc. *conſ.* 68. *num.* 7. *vol.* 4.

34 Sublimitatur tertio, quando contrahentes, id eſt, perſonę nominatæ in inſtrumento eſſent perſonę prohibitæ, nam tunc nullo modo probarēt; ita Purpurat. *conſ.* 394. *nu.* 3. *in* 1.

35 Secundo fallit Regula principalis, quòd ſcilicet, verba enunciatiua inſtrumenti minimè probāt contra partem aduerſam patientem huiuſmodi verba in inſtrumento inferi, nam contra eam probant: ita Henric. Boner. *ſingulari ſuo* 48. *num.* 11. vbi deducit text. *in l.* 1. *C. de iure baſt. fiſc. lib.* 10. cum ſuis concordantibus, ita quoque Celſus Hugo, *conſ. ſuo* 33. *num. fin. vol.* 1.

36 Exemplum poteſt eſſe, veluti ſi in inſtrumento inter te, & Sempronium celebrato enuncietur ipſum Sempronium eſſe tuum liuellarium, hoc enim caſu, quia ipſe patitur huiuſmodi verba in eo inſeri, hæc verba contra eum probant.

37 Sic etiam contra producentem probant: quià inſtrumentum producens videtur confiteri omnia in eo contenta contra ſe, ita Bimius *conſ.* 126. *nu.* 10. *in* 2. Peregrin. in ſimili *conſ. ſuo* 61. *num.* 10. *in* 1. ſed de hoc latius ſupra.

38 Tertiò fallit Regula principalis in Antiquis, nam eo caſu in quacumque ſere materia probāt, ita poſt Iaſon. & Decium firmat Mandel. Albēſ. *conſ. ſuo* 83. *num.* 6. *vol.* 1. Barbatias, *conſ. ſuo* 65. *nu.* 14. & 15. *in* 3. Riminald. ſenior *conſ.* 93. *num.* 5 *in* 1. Ferret. *conſ.* 61. *num.* 7. *volu* 1. Cephal *conſil.* 608. *num.* 17. *in* 4 Purpurat poſt multos relatos *conſil.* 319. *num.* 10. *volu.* 1. & 545. *num.* 15. *in* 2 Burſat. *conſ.* 410. *num.* 66. & 67. *volu.* 4. Pretcus, *conſ.* 8 *nu.* 3 Schurp. *conſ.* 90 *num.* 3. *cent.* 3. Pancirol. *conſ ſuo* 128. *num.* 4. pulchrè Honded *conſ* 31 *num.* 8. *in* 2. Crot. *conſ.* 240. *num.* 32. *in* 2. Sichard. *in d. l. ex his, num.* 11 & 12. Maſcard. *concluſ.* 106. *num.* 1. & 3. & nouiſſime Pet. GilKetius, qui quan plures deducit, *in ſuo tract. de præſcript. par.* 2 *memb.* 1. *cap.* 6. *nu.* 11. addo Guliem. Guidoloñ. *aduer. ſua* 111. *num.* 5.

39 Et ratio ea poteſt eſſe: quia in Antiquis nulla melior reperitur probatio, quam ea, quæ fit per inſtrumenta, vt poſt alios Decius, *conſ.* 146. *numero* 14.

40 Alia poteſt eſſe ratio ſecundum Eugenium, *conſ. ſuo* 44. *num.* 5e. & eſt, quòd cum in Antiquis difficilior ſit probatio, vt late Menoch. *de Arbitrar. cap.* 115. *lib.* 2. *cent* 2. ne pereat facultas probandi, leuiores admittuntur probationes. Sequitur Maſcard. *concluſ. ſua* 733 *per totam*: vbi pulchre.

Adde nam verba enunciatiua, & pręcipuè plurium inſtrumentorum habent vim famæ, in antiquis, vt poſt alios concludit Clar. Dom. Marc Scotus. *Variarum reſolut. lib.* 1. *cap.* 59. *nu.* 45. Famam autem in antiquis plenè probare. adeò notum eſt, quam quod notiſſimum ad tradita infra numero 65.

41 Sed antequam vlterius progrediamur, breuiter diſcutiendum eſt, quod tempus dicatur antiquum, & quot anni requirātur; de hoc enim maximè digladiantur inter ſe Doct.

42 Nonnulli enim arbitrantur 300. annos ſufficere, alij 40. multi 80. alij etiam 100. & ſic de ſingulis, de quibus omnibus optimè differentes uidendi ſunt Crauet. *de Antiquitatibus tempor. par.* 1. *cap.* 1. *in principio, per plures numeros.* Dominus Menochius *de Arbitr. lib.* 2 *cent.* 1. *caſu.* 31 ubi refert 7. Doct. opiniones, Maſcard. quoque *de probationibus concluſione* 103. *volum.* 1. Laderch. *conſ* 10. *nu.* 1. Honded. *conſ. ſuo* 17. *num.* 56.

cum ſeq. volum. 1. Clar. Eques Peregrinus, *de Fideicommiſſis, art.* 43 *num.* 83. Polydor. Ripa *Obſeruatione ſua* 69. & nouiſſime inſignis modernus dominus Ceſar Barzius, *in ſua 2. deciſione Rotæ Bononienſ. nu.* 32 *cum ſeq.*

43 Scio, quòd communis ſententia, & ferè ab omnibus recepta eſt, quòd requiratur ſpatium centum annorum, vt videre licet per eumdem Maſcard. *citato loco in principio vſque ad num.* 7. Maluaſia quoque teſtatur de communi, *conſil. ſuo* 91. *nu.* 46. Decian. *conſil.* 21. *num.* 28. *in* 1. & Do. Barzius *dicta deciſ.* 2 *num.* 36. & 37. Addo D. Peregrinum *citato nu. in fine.*

44 Mihi verò ſemper placuit eorum opinio, qui dixerunt hoc arbitrio ipſius iudicis deferendū, vt ſcilicet, ſecundum qualitates difficultatum occurrentium iudicare debeat, quot anni requirantur, &c. Et huic opinioni tanquam crebriori calculo confirmatæ, & in praxi receptæ ſecundū Burſatum, *conſil.* 235. *numer.* 4. *in tertio, & prius in conſil.* 151. *nu.* 34. *in* 2. Pedrocham, *conſil.* 39. *num.* 145. *vol.* 1. & Honded. *d. conſil.* 17. *num.* 58. nouiſſime ſubſcribit etiam P. Gilkenus, *de vſucapion. citat, parte* 1. *membr.* 1. *capit.* 6. *numero* 83, qui tamen ſubdit hoc verum eſſe, dummodo lapſum fuerit tempus triginta annorum: Eo enim tempore elapſo vult, vt ſtet poſtea in arbitrio ipſius iudicis iudicare, quòd tempus vlterius requiratur.

45 Et hæc mea opinio non eſt inconſona; videmus enim, quòd iudicia ſæpè variarunt circa hāc materiam antiquitatis.

46 Bartholomæus namque Romuleus *in l. Sclendum, de verb. obligationibus, nu.* 124 *in fine*, teſtatur ſe pluries vidiſſe tempus 50. annorum tamquam antiquum à Romanæ Rotæ auditorio fuiſſe amplexū, & in ſpecie in vna Bononienſi inter Ghyſilerios, & Bentiuolos coram Reuerendo P. Neocaſtrenſi.

47 Similiter Burſat. *d. conſ.* 151. *num.* 84. *in ſecundo*, inquit per Triumuiratum Rotæ Mantuanæ iudicatum fuiſſe tempus 60. annorum eſſe tempus antiquiſſimum.

48 Pariter Puteus, *lib.* 1. *deciſ. ſua* 213. *num.* 1. inquit, quòd alias Rota Romana arbitrata fuit, & tenuit, quòd tempus 70. annorum eſſet antiquiſſimum, in vna Bononienſi de Sanderijs.

49 Idem Puteus, *lib.* 2. *deciſ.* 209. *in fine*, inquit, eamdem Rotam tenuiſſe tempus 99. annorum antiquum eſſe.

50 P. Aemil. Verral. *lib.* 1. *deciſ.* 28. *nu.* 4. inquit in vna Lucana Capellaniæ Rotam tenuiſſe tempus centum annorum, antiquum eſſe.

Adeò vt videas lector beneuole, quantum iudicia hac in re varia extiterint. Multa de hac varietate colligere poteris ex Peregrino *de Fideicommiſſis art.* 43. *num.* 83.

51 Redeundo autem ad tertiam principalem fallentiam declara, vt non procedat, quando inſtrumenta confecta ſunt inter priuatas perſonas, id eſt, non ſunt publica; nam licet ſimus in Antiquis, nihilominus non probant: ſic in ſpecie docet Mar. Anguiſſol. *conſilio ſuo* 78 *numero* 7. *volum.* 1.

Et eſt text. communiter adductus, *in l. inſtrumenta Domeſtica, C. de probationibus.*

52 Sed tamen contraria opinio longè verior mihi videtur, & firmiter teneo, Verba enunciatiua inſtrumentorum antiquorum, etiam ſi ſint domeſtica, & confecta inter priuatos, adhuc inducere plenam probationem, quando tamen omnia neceſſaria in ipſis inſtrumentis inſerta reperiuntur.

53 Et pro corroboratione huiuſce meæ opinionis conſidero textum, *in d. l. inſtrumenta domeſtica*, vbi dicitur, quòd inſtrumenta domeſtica ſine alijs adminiculis, (quæ autem ſint iſta adminicula, pulchrè explicat Gui. Papa *quæſt. ſua* 441.) ſola non ſufficiūt ad probationem plenam, vt ego interpretor.

54 Verba enim in dubio ſunt in potiori ſignificatu capienda, iuxta regul. *l.* 1. *§. Qui in perpetuum. Si ager Vectigal. vel Emphyteuticus petatur, & l. quæritur, de ſtat. hominum*, cum ſimilib. adductis per Brunorum à ſole *in ſuo compendio propoſitionum iuris in verſiculo, verba accipienda ſunt. pag mihi* 202. *& in verſic. verba in dubio pag* 203. Si vero adſint alia adminicula, plenè probant: hoc poſito, ſic arguo.

55 Verba enunciatiua inſtrumenti ſimpliciter prolata inducunt ſemiplenam probationem: ſic præcisè poſt alios Berous, *conſil.* 67. *num.* 7. *vol.* 1. & tangit Aret *conſil.* 36. *num.* 3. ergo accedente Antiquitate temporis plenè debent probare; probatur conſequentia, quoniam verba enunciatiua plenè probant in Antiquis, vt patet ex tot authoritatibus ſuo loco deductis.

56 Secundo conſidero, quòd etiam priuata, ſiue domeſtica ſcriptura, plenam in antiquis probationem inducit, prout notatur in l. cum Tabernā *§. ideque ſi ſuit ff. de Pignoribus; & l. Lucius, & l. Publia in fine. ff. de poſiti.* & alias latius docuimus, *in tractat. de ſcriptura priuata, lib.* 1 *quæſtione* 4. *num.* 231. *cum ſequen.*

57 Non obſtant contraria: quia procedunt, quādo huiuſmodi inſtrumenta eſſent de recenti; & ita reſpondit etiam Aretin. *citato conſil* 42. *num.* 2. qui hanc eamdem opinionem ſuſtinet alijs tamen fundamentis.

58 Ampliatur modo illa tertia principalis limitatiò, vt procedat etiam contra tertium, contra quem iſta verba probant. Quicquid multi dixerint: ita Caball. *mille.* 72. *part* 1. Eugen. *conſil.* 44. *num* 24. *vol.* 1. & Ill. D. Car. Seraphinus, *deciſ. ſua* 474. *nu.* 1. ubi tamen intelligit de verbis enunciatiuis plurium inſtrumentorum.

59 Declaratur tamen primo iſta ampliatio, vt procedat, quoties agitur de modico præiudicio, ſecus enim eſſet ſi de magno, ita poſt Barbatiam, & alios Anguiſſol. *conſ.* 78. *num.* 8 *in primo.* Pet. de Monte Picho, *conſ. ſuo* 97. *nu.* 12. *volum.* 1. & indubitatum hoc eſſe dixit Eugen. *citato conſ.* 44 *num.* 28. Sequitur pulchrè Maſcar. *concl.* 106. *num.* 9.

Fateor

60 Fateor tamen, quòd ſi cum longo temporis ſpatio concurreret etiam longa quaſi poſſeſſio, tunc hæc verba probarent etiam in præiudicium tertij, etſi ageretur de graui præiudicio; ita Menochius *conſil.* 147. *num.* 14. *in* 2. Maſcard. *citata concluſione num. fin.*

61 An autem præiudicium ſit modicum, vel magnum, erit iudicis arbitrio deferendum.

62 Declaratur ſecundo iſta Ampliatio, vt intelligatur, quoties probatio eſt difficilis de ſui natura, veluti in materia filiationis, conſanguinitatis, & ſimilium, aliter enim hęc verba in præiudicium tertij non probarent. ita Albenſ. *d. conſ.* 83. Pancirol. *conſil. ſuo* 78. *numer.* 9. *vol.* 1. Maſcard. *d. concluſ.* 106. *num.* 11.

63 Declaratur tertio, vt intelligatur, quando permultæ ſunt aſſertiones antiquæ, vtputa ſi plurium inſtrumentorum verba enunciatiua extant, illæ enim plenè probant contra tertium, ſecus eſt autem, ſi extaret vna ſola leuis probatio antiqua; ita docet Hyp. Riminald. *conſil.* 76. *num.* 2. *in* 1; ita quoque Menochius, *d. conſil.* 147. *num.* 13. *in* 2. & poſt plures relatos *in* 402. *nu.* 3. *volum.* 5. addo Trentacinq. *conſil. ſuo* 3. *nu.* 8. *in* 2.

64 Ratio eſt in promptu, nam plura inſtrumenta de Antiquo habent vim probationis ſamę. Bald. Salycetus, & Doct. communiter, *in l. cum aliquis, C. de iure deliberandi*, Socin. *conſil. ſuo* 87. *num.* 5. *volum.* 1. & Clar. Fatinaccius *decif. ſua Rotæ Romanæ* 591. *num.* 2.

65 Fama autem in antiquis plenè probat, licet agatur de graui præiudicio, puta, de probatione dominij, vt habetur in d. l. cum aliquis, & tradit Socin. *conſil. ſuo* 86. *num.* 2. *volu.* 1. & Iaſ. *conſil.* 8. *num.* 8. *vol.* 1.

66 Intelligenda eſt autem iſta declaratio, vt procedat, quoties iſta inſtrumenta emanarunt a diuerſis perſonis; ſecus ſi ab iiſdem. Si enim habeant originem ab eiſdem perſonis, ſemper videtur vnicum, & idem teſtimonium, & ob id famæ efficaciam habere non poſſent: ſequitur Socin. *conſil.* 194. *col. finali, verſ. ſed ad primum reſpondetur. in ſecundo.* & Illuſtriſs. Dnm Card. Mantica *de Tacit. & Ambig. conuentionib. lib.* 2. *tit.* 7. *nu.* 21. *& 22. cum ſequent. vbi latè inſiſtit.* & eſt veriſſima propoſitio.

67 Quicquid dixerit Eugen. *conſil.* 44. *numer.* 48. *cum ſeq.*

68 Aduertendum eſt autem, quòd DD. quamplurimi, veluti Natta *conſilio ſuo* 283. *num.* 8. *in* 2. Riminald. iunior, *conſil.* 137. *num.* 26. *in* 2. & alij, tenent, quòd in quocumque actu particulari, (dùmodo tamen non agatur de probatione confinium,) quem non eſt, veriſimile, quòd partes enunciaſſent, niſi ita ſe haberet veritas, ne ex illo enunciato ſibi aliquod præiudicium inferatur, vnicum inſtrumentum ad plenam probationem in Antiquis ſufficiat.

69 Ego autem has DD. opiniones ſic conciliandas arbitror, vt vnum inſtrumentum ſufficiat, quando agitur de modico præiudicio, ſecus autem ſi de graui, nam tunc plura requiruntur.

70 Et ratio eſt, quia in cauſis magni ponderis & maximæ probationes requiruntur; ſic præcisè Fab. Turret *conſi.* 81. *num.* 14. *in* 1. Maſcard. *d. concluſ.* 394. *nu.* 21. & alij.

71 Aliter etiam diſtingui poteſt: Aut enim enunciatur factum ſpectans ad partes contrahentes, & tunc vnum ſufficit inſtrumentum; aut verò enunciatur factum, quod eos non tangit principaliter, & tunc plura deſiderantur. Sic ex dictis Riminald. *d. conſ.* 137. *nu.* 19.

Illud autem, quod dictum fuit de confinibus, inferiùs, an verum ſit, dicetur.

72 Ampliatur ſecundo loco eadem tertia principalis limitatio, vt procedat etiam quo ad fauorē tertij, intercedentibus maximè pluribus inſtrumentis deriuantibus à diuerſis perſonis, & diuerſis notarijs, qui non ſint perſonæ ſuſpectæ, prout in proxima ampliatione deductum fuit, ſic præcisè poſt alios D. Carol. Bardellon. *d. conſ. ſuo* 49. *nu.* 27. *cum ſeq.*

73 Nota tamen eumdem Bardellonum *infra ſub nu.* 41. concludere contrarium; ſentit enim verba enunciatiua probare quo ad partes contrahētes tantum, non autem quo ad tertium, & maximè quando diſputari contingeret de enunciato. Tu cogita.

74 Ampliatur tertio principaliter, vt procedat & circa confinia, quæ plenè probantur per inſtrumenta de Antiquo, puta, dicendo, quod vendita fuit talis domus, cui ab Aquilone cohæret domus Titij, & à ſubſolano domus Sempronij, & eſt in tali caſtro, vel territorio: ita poſt alios Iaſon *conſ. ſuo* 81. *nu.* 7. *&* 11. *&. nu.* 12. vbi adducit textū *in cap. cum cauſam. de probationibus, in cap. ſi Papa, de Priuilegijs in ſexto.* cum concordantibus, *vol.* 1. plures refert Menochius, *conſ. ſuo* 147. *nu.* 11. *in* 2. Burſat. *conſil.* 235. *nu* 47. *in* 3. & Valaſc. *de Iure Emphyteutico, q.* 9. *nu.* 22. & omnium latiſſimè ex recētioribus inſignis D. Maſcard. *de probationib. concl.* 394. *nu.* 2. *cum ſeq. vol.* 1. *& prius concl.* 106. *nu.* 3. *&* 4. in terminis Paris de Puteo, *de Redintegratione feudorum, c.* 18. addo Ill. D. Car. Seraphinum *deciſ. ſua* 1061. *num* 4.

75 Et ratio eſt in promptu, nā in probatione confinium non requiritur directa probatio, ſed ſufficit probatio adminiculata per veriſimilia admīnicula, quæ inducuntur per hmōi verba enunciatiua, vt latè tradit Menoch *d. conſ. ſuo* 14. *nu.* 1.

76 Et licet adſint quam plurimi, qui contrarium tenere qūſi fuerint, videlicet, quòd confines per huiuſmodi inſtrumenta plenè non probētur, ſed dumtaxat quædam præſumptio inducatur: nihilominus a cōmuni non eſt diſcedendum, vt docet Maſcard. *d. concluſ.* 394. *nu.* 7. quę eo magis procedit, quando agitur inter ipſaſmet partes, ad latè tradita poſt alios Cla. Fachin. poſt hæc edita viſum, *conſil. ſuo* 98. *num.* 8. *vol.* 1.

77 Subampliatur primo iſthæc tertia ampliatio, vt procedat etiam quo ad alias perſonas; quicquid dixerint nonnulli; ita poſt Iaſon

in citatis ſuis conſilijs & alios Dominus Menoch. *citato conſilio* 147.*num*.3. *&* 4. vbi reddit rationem Vallaſc. *num. praallegato*, & nouiſſimè Maſcard. *d. concluſ.num*.10, qui has opiniones rectè conciliat.

78 Subampliatur ſecundo loco, vt procedat, etiamſi inſtrumenta eſſent inter alios confecta, & prolata ad alium finem, puta, quando dicitur, actum in tali territorio; tunc enim per huiuſmodi verba probantur confines territoriorum, & diocœſum: ita Franc.Marc.*deciſione* 335.*volum*. 2. Subampliatur tertiò, vt procedat etiam contra tertium, ſi inſtrumenta in quibus adſunt verba ipſa authéticha, ſint confecta iam annis centum elapſis. ſic eleganter Dom. Ioannes Franciſcus Schenardus *conſil.ſuo* 40.*nu* 23.

79 Sed an plura inſtrumenta horum verborum requirantur ad probandos confines, vel vnum dumtaxat, non eſt eadem omnium ſententia.

80 Verior tamen, & receptior eſt opinio plura requiri inſtrumenta, vt poſt Nattam, *d.conſ*. 283. Riminald.iunior *d.conſil*.137.*nu*. 27. & alios tradit latiſſimè Maſcard.*loco citato nu*. 12. *&* 13. Valaſc. *citato loco*, *num*.24.& Excell. Peregrinus *de Fideicommiſſis art*. 44.*nu* 84.

Et ratio hęc eſt: nam fines probantur inter cetera per communem opinionem, & famam in iſtis antiquiſſimis, vt notatur in l.ſi arbiter.*de probationibus*, cum alijs deductis per Socin.*conſil ſuo* 86.*num*.5.*in* 1. De Fama latè Maſcard. *concluſ.ſua* 396. De Communi opinione idem Maſcard. *concluſ*.403.*num*.11.

81 Sed ſic eſt, quod fama, & communis opinio non probatur per vnum dumtaxat inſtrumentū, ſed bene per plura, vt docet poſt multos relatos idem Maſcard.*d.concluſ*. 394.*num*.13. & ſequutus eſt poſt plures alios adductos Cl. Bardellon.*conſil.ſuo* 49.*num*.27.ergo.

82 Ampliat poſt alios idem Maſcard. *citata concluſ. num*. 27. vt ſi duo eſſent inſtrumenta, nihilominus plenam non inducerent probationem quoad fines probandos inter alias perſonas.

83 Et eſt aduertendum, prout etiam aliàs dictum fuit, quòd iſta inſtrumenta non debent habere originem ab eiſdem perſonis, ſed penitus diuerſis; aliàs cēſerentur eſſe vnum, & idem inſtrumentum, & non plura, & ſic non probabunt: veluti ſi omnia inſtrumenta inueniantur confecta ab vno notario, qui ſemper ſcripſit, Actum in tali loco, in talibus confinibus, in tali iuriſdictione; hæc enim verba non probant, quia vnum inſtrumentum cenſentur; ita Felin. docet *in cap cum cauſam*, *numero quarto*, *de probationibus*. Maſcard. ſequitur *citata concluſione*, *numero* 14. *cum ſequen*.Honded.*conſilio* 31.*numero* 31.*in ſecundo*. Peregrin. *citato numero* 84.& ſic tenuit etiam Rota Romana teſte Verral. *deciſione* 337. *par*.3.*num*.6.

84 Præterea iſtę perſonæ non debent eſſe ſuſpectæ; vt poſt Natt. *per text. in cap. licet, ex quadam. de teſtibus*. docet Maſcard. *citato loco*, *num*. 34. vtrumque ſic etiam docet Bertazol *ſuo conſ. ciuili primo*, *nu*94. *&* 95.

85 Quomodo autem iſtud intelligatur, videndus Eugenius *dicto conſilio* 44. *numero* 60. *cum ſequentibus*.

86 Limitatur tamen hoc, quod dictum fuit de pluribus inſtrumentis, quæ requiruntur ad probandos confines, vt non procedat quoad ipſos cōtrahentes, tunc enim, & ſi non eſſent plura inſtrumenta, ſed vnum tantum, nihilominus fines ipſi probarentur; ita dicunt plures, quos refert, & ſequitur Maſcard.*d.concluſ.num*.18. *&* 19. Quod tamen intelligendum eſt, ſi eſſet vnum inſtrumentum principaliter factum ſuper confinibus, & cum interuentu perſonarum, quæ adhiberi debuerunt, namque illud ſufficeret etiam inter alias perſonas in Antiquis, ſecundum Iaſon. *conſil*. 63.*num*.7. vbi id pluribus rationibus confirmat *in tertio*; ſequitur Clariſ. Peregrinus *d.art*. 43.*citato*,*nu*.84.*in fine*.

87 Sed pro faciliori omnium intelligentia exemplo rem declaro.

Si Florentinus Archiepiſcopus diœceſim confinem Piſano Archiepiſcopatui habeat, atque inter vtrumque Archiepiſcopatum inſtrumenti confecti tenor enunciatiuè proferatur; Acta hæc in domo, aut loco in finibus Archiepiſcopatus Florentini ſito, hæc quidem enunciatiua verba probant domum, & locum eſſe de Diœceſi Archiepiſcopi Florentini, ait enim Imperator, *in fine*, *d.leg.optimam C.de contrahenda ſtip*. huiuſcemodi ſcripturis propter vtilitatem contrahentium fidem adhibendam eſſe. Sed hæc in materia confinium ſatis. latius autem videas penes Card. Fuſcum *concluſ.ſua* 700.*num*.38. *cum pluribus ſeqq. in litera C*.

88 Ampliatur quarto loco illa tertia principalis fallentia, vt procedat etiam, quando huiuſmodi verba poſita eſſent in inſtrumento ſolemnitatis enunciante, nam tunc in Antiquis plenè probant, ita Raudenſ. *de Analogis capit*.38.*num*. 104.vbi exemplificat, quòd inſtrumentum alienationis rei eccleſiaſticæ enuncians ſolemnitates probat eas interceſſiſſe in Antiquis.

89 Ampliatur quinto, vt procedat etiam quo ad dominij, & poſſeſſionis probationem, in antiquiſſimis enim per hæc verba eorum probatio inducitur. Sic præcisè Borgnin.Caualcan.*deciſ. ſua* 23.*nu*.81. *par*.2.

90 Quidquid dixerit Hieronymus de Monte, de *Finibus Regund.c*.60.*nu*. 13.

91 Et ratio eſt: quia ex curſu tanti temporis iuſtus titulus præſumitur, ſic infiniti, quos in ſimili refert, & ſequitur Maſcard.*concluſione* 1219. *numero* 8. *&* 9. *& concluſ*. 1377.*numero* 16.*cum ſequentibus in* 2.

92 Immò quamplurimi relati per Maſcardum, *citata Concluſione* 1377. *numero* 37. arbitrati

ti ſunt præſumptionem illam tituli, quæ inſurgit ex tanti temporis ſpatio, eſſe iuris, & de iure, quæ non admittit probationem in contrarium.

93 Sed quid ſi plura eſſent inſtrumenta antiqua, in quibus aliquid narraretur, & eſſent varia inter ſe, quænam ſint attendenda, docet Maſcard. *d.concluſ.394.nu.26.cum ſeqq.*

94 Ampliatur ſexto, tertia illa ſallentia, vt procedat etiam in reſcriptis, ac priuilegijs, in Antiquis enim per hæc verba contentorum in eis inducitur plena probatio. Sic poſt alios Cephal. *conſilio* 608.*num.*18.*in* 4.

95 Ampliatur ſeptimo, vt procedat etiam quo ad probandum ius Patronatus, per hęc enim verba inſtrumento inſerta ipſum in Antiquis benè probatur, ita Caualcan. *deciſ.*17.*num.* 2. *&* 35.*par.*2. ſequutus eſt nouiſſimè Do. Nicolaus Grazia de Beneficijs *par.*5.*cap.*9.*num.*88.*cum ſeq.* vbi infinitos concordantes deducit, vide tamen de hoc Marcum Anton. Maceratenſem, *lib.*1. *reſolutione* 80. vbi quærit; an poſt conſtitutiones Sacrę Tridentinæ Synodus poſſit amplius probari ipſum ius Patronatus per hęc verba enunciatiua. Videndus quoque Maſcard. *concluſ. ſua* 959.*nu.*23.*cum ſeq.* vbi an, & quando per verba enunciatiua Epiſcopi ipſum ius Patronat. probetur, elegantiſſimè diſſeruit.

Adde tu in præſentiarum aſſertionem Epiſcopi maximè in antiquis probare ipſum ius patronatus; prout & Papæ aſſertionem; ſic præcisè poſt Puteum, & Achil. de Graſſ. docet eleganter Clar. Farinac. deciſione ſua Rotæ Roman. 542. num. 1. & 2. Adde quoque, quod enunciatiue antiquæ collationum corroborant ius ipſum patronatus, ad tradita per C. Seraphinum deciſione ſua 1305. nu. 3.

96 Ampliatur octauo, vt maximè locum habeat, quando in calce ipſius inſtrumenti eſſet appoſitum iuramentum, quo aſſereretur, omnia in eodem inſtrumento contenta eſſe vera; ſic præcisè poſt nonnullos relatos Clariſs. Bardellon. *conſil. ſuo* 49.*num.*6.

97 Hanc tamen ampliationem intellige, ac declara procedere in verbis enunciatiuis principaliter prolatis propter ſe, ſecus ſi propter aliud, tunc enim iuramentum nihil operatur. Latè P. Emil. Verral. alios congerens, *deciſione* 336. *par.* 3. vbi loquitur etiam in fortioribus terminis, nempè quando cum iuramento concurrit etiam geminatio enunciationis.

98 Declara ſecundo procedere, ac operari inter partes tantum, non quo ad tertium: pulchrè Maſcard. *de probationibus concluſ.* 360.*nu.*3. nec mirũ, quia iuramentum eſt quid perſonale, vt notũ eſt & declarat Berous, *conſ.*92.*nu.*15.*in* 1.

Ampliatur nono, vt verba enunciatiua in inſtrumentis antiquis probent etiam quo ad famam. Sic præcisè poſt Puteum D. Hector Felic. *allegatione ſua iur.*30.*n.*4.*par.*3. Ampliatur nono, vt hæc verba probent etiam exemptionem in antiquis. & maximè quando ſunt repetita, & geminata. Sic præcisè Decius, *conſilio ſuo* 151.*num.*5. & Clar. Dom. Fachineus, *conſilio ſuo* 55.*numero* 2. *libro* 1.

99 Limitatur tamen iſthæc tertia principalis limitatio, ne procedat, quando concurrerent plura ſpecialia; tunc enim verba enunciatiua appoſita in inſtrumento minimè probarent; etſi eſſemus in antiquis; Sic præcisè, & ex profeſsò Clariſs. Bardellon. *præcitato conſil. ſuo* 49. *per totum;* Nec mirum, plura enim ſpecialia non poſſunt multiplicari, & concurrere ad eundem effectum vnico ictu in eadem perſona, quia iura ſpecialiũ multiplicationẽ abhorrent, & latiùs per D. Bardellon. *d.conſ.*49.*num.*23. *&* 24.

100 Fallit quarto regula principalis fauore piæ cauſæ, nam tunc hęc verba inſtrumenti probant; ita poſt Dec. Plotus *conſ.*26.*nu.*2.*vol.*1.

101 Fallit quinto quoad ciuilitatem, nam ipſa per huiuſmodi verba in inſtrumento inſerta benè probatur: ita Ale. Raudenſ. *de Analogis c.*24.*nu.* 24. Exemplum: Reuocatur in dubium, an Męuius ſit ciuis alicuius ciuitatis, puta, Veronæ: producitur inſtrumentum, in quo narratur eius patrem fuiſſe ciuem Veronenſem, abſq; dubio hoc modò probatur eundem quoque Mæuium, de quo prius dubitabatur eſſe ciuem ex eadem ciuitate oriundum. Videndus Vicẽtius de Franchis *deciſ. ſua* 357. vbi pulchrè.

102 Sic etiam idem concludendum eſt de nobilitate generis, quæ benè probatur ex antiquis familiæ inſtrumentis. quibus appareat nobiles auos, & proauos illius, de cuius nobilitate controuertitur, maximè verò ſi aut coram principe, aut apud rationales ipſius principis inſtrumenta illa conſcripta proponantur; neque enim facilè credendum eſt principem, aut rationales permiſſuros, vt nobilem ſe diceret, qui nobilis non eſſet, cum non ſolum publicè interſit, ſed etiam principis, vt nobiles ab ignobilibus diſtinguantur. Sic eleganter Antonius Faber *in ſuo Cod. Fabrian. lib.*4. *tit.*14 *definitione* 27. Vide eundem, *lib.*9.*tit.*28.*definitione* 15. vbi pulchrè de hac materia.

103 Fallit ſexto, quoad dotem, ea enim per verba enunciatiua inſtrumenti inter alios ſequuti probatur, idque fauore ipſius dotis; ita Verral. *deciſ.*288.*part.*1.

104 Fallit ſeptimò, quando ſunt geminata, ſeu reiterata in ipſo inſtrumento: Sic poſt alios Monald. *conſil. ſuo* 61. *numero* 6. *volum* 1. & quando in eodem interuenit decretum iudicis. Sic poſt alios Mancin. *de Iuramento part* 4 *effect.*151. *num.*5.

105 Obſeruandum eſt autem, quod vt hæc verba prolata in inſtrumento probent in omnibus illis caſibus ſupra enarratis, debent ſpecifice, & clare interuenire, non autem in genere, quia aliàs talis enunciatio ſimplex, & generalis diceretur dubia, incerta, & obſcura, *ad l. prætor edixit, ff. de iniurijs.* & ideò nulla induceretur probatio: ita poſt Oldrad. Caſtrenſ. & alios animaduertit Crauet. *de Antiquitatib.*

Pontifex concedit aliquid motu proprio, & huic aſſert ſoni inuititur eius intentio.

35 *Clauſula motus proprij non præſumitur; quando non eſt expreſſè literis inſerta.*

36 *Papæ Aſſertioni creditur etiam de facto alieno, quando aſſereret ſe de tali facto benè fuiſſe certiorem factum.*

37 *Item quando ſumus in Antiquis.*

38 *Amplia.*

39 *Papæ Aſſertioni creditur in facto alieno coram ſe geſto. Ratio ibidem.*

40 *Item quando non verſamur in præiudicialibus.*

41 *Similiter ſi de facto ſui progenitoris atteſtetur.*

42 *Item quo ad inducẽdam aliqualem præſumptionem.*

1 SEd queritur, an verbis enunciatiuis, quæ Papa protulit, credendũ ſit. Ad quòd dico conſtituendam eſſe regulam affirmatiuam, text. eſt apertiſſimus *in clementina vnica. de probationibus*, id quòd colligitur etiam ex cap. nobiliſſimus. *97. diſtinctione*, & ita Doct. omnes concludunt teſte Pariſ. *in d. l. ex hac ſcriptura, nu. 44.* & Maſcard. *de probationib. concluſ. 1148. in 2.*

2 Et de hoc mirum nemini videri debet, cum actus Summi Pontificis non poſſit eſſe niſi circa veritatem, cum veritas ipſa Deus ſit, cuius vices gerit in terris ſummus Pontifex, ac ideò Sanctus, & Beatus, ac etiam meritò verax exiſtimatur, vt inquit Ioſeph Ludouic. *concluſ. ſua 24. verſ. ego autem, pag. mihi 28. col. 3.*

3 Ampliatur hoc adeò verum eſſe, videlicet quòd ſtandum eſt aſſertioni Papæ, vt contrarium probari minimè poſſit; ſic poſt alios Maſcard. *concl. 1233. nu. 5. in 2.*

4 Et ratio eſt, quia verba enunciatiua Papæ inducunt præſumptionem iuris, & de iure; Barbatias, *conſ. 27. nu. 8. in 3.* contra quam non admittitur probatio.

5 Adde, & fortius, nam ſi pro dicto Principis ſecularis adeſt violenta præſumptio, quæ non admittit probationem in contrarium: (Hinc Bald. *in l. 1. per illum text. de offic. prætor. & in cap. ceterũ. col. 3. de teſt.* dixit, quod id, quod princeps credit, & nos credere debemus, quia dictum principis pro lege eſt habendum. Hinc etiam Natta poſt alios clamitat dicendo. Quis enim tantæ ſuperbiæ faſtigio tumidus ſit, vt regalem ſenſum neget?) quanto magis id verum erit in Summo Põtifice?

6 Ampliatur ſecundo loco concluſio, vt procedat, etiamſi Papa aliquid aſſereret de iure, nam nihilominus ei crederetur.

7 Et ratio eſt, quia præſumitur, quòd ipſe habeat omnia iura in ſcrinio pectoris ſui.

8 Quod tamen intelligendum eſt, niſi aliquid aſſereret, quòd de iure manifeſtam falſitatem in ſe contineret, ita poſt Gabriel. Maſcat. *d. concluſ. nu. 31. cum duobus ſeqq.*

9 Declaratur tamen iſta principalis concluſio ſupra relata, vt procedat, quando Papa atteſtatur de ſuo facto proprio, tunc enim ſua atteſtatio pleniſſimam facit fidem, ita vt nec contrarium probari poſſit. Sic procedit tex. *in d. clem. 1.* atque intelligunt communiter DD. teſte Gabriel *tit. de probationib. concl. 2. num. 2.* Portius, *concluſ. ſua 27. in princ.* & Maſcard. *d. concluſ. 1233. nu. 35. cum ſeqq.*

10 Et eo magis procedit, quando Papa ſuper eo ſe fundat: ſic Mazzol. *conſil. 98. nu. 29.* Riminald. Sen. *conſil. 419. nu. 37. in 3.* & Turret. *conſil. 71. nu. 6. vol. 1.* Addo Crauet. *de antiquitatibus in §. propoſitum, num. 15. & 16. cum ſeq.* vbi declarat etiam, quando dicatur intẽtio Papę fundari ſuper narratis per eum.

11 Hinc ſequitur, quòd ſi Papa atteſtatur aliquẽ eſſe ſuum Capellanum, cubicularium, ſeu familiarem, debeat ſtari ſuæ aſſertioni, vt voluerunt multi relati per Gabriel. *citato loco, num. 3.* & in terminis adeſt deciſio Dom. Lapi *in ordin. 7.* dum concludit literis narratiuis Papæ commendantis iudici ſeculari quendam Plebanum, fidem adhibendam eſſe in hoc, quòd ille ſit Plebanus.

12 Et licet videantur eſſe nonnulli, qui in huiuſmodi caſibus aſſertioni ipſius Papæ deferendum non eſſe autumnent.

13 Nihilominus benè reſoluit Lapus *citato loco, numero 6.* & Gabriel. *citata concluſ. 2. numero 4.* qui *ſub num. 6.* declarat etiam, qualiter ſit intelligenda deciſio Lapi; vidend. etiam de hac eadem declaratione D. Alexan. Trentacinq. *Variar. reſolutionum lib. 1. tit. de verborum ſignificatione, reſol. 2. num. 10.*

14 Ampliatur iſta declaratio, vt procedat, etiãſi Papa atteſtaretur de eo, quòd fecit, vel vidit, dum Purpureo eſſet decoratus galero, vel in minoribus conſtitutus. Sic poſt alios Gabriel *d. concluſione, numero 16.* vbi iura, & auctoritates deducit, Portius *d. concluſ. 27. pagina 84. verſiculo. Amplia etiamſi Papa.* Pariſ. *in d. l. ex hac ſcriptura. nu. 44.* & alij.

15 Ampliatur ſecundo, vt habeat locum in quacunque Papę diſpoſitione ſiue pura, ſiue conditionali, ſiue modali, in qua ſi Papa atteſtetur de facto ſuo, ſemper locum habebit diſpoſitio dictę clementinæ primę, de probationibus. Sic poſt alios Gabriel. *nu. 23.* Vtrumque probat Maſcard. *concluſ. 139. numero ſexto, in 1.*

16 Tertiò Amplia, vt talis aſſertio Papę probet ẽt contra laicum non ſubditum: Sic inter alios Gabriel. *citato loco num. 25.* Sic etiam Maſcard. *concluſione 139. num. 13. & 1233. numero 87.*

17 Hoc tamen procedit dumtaxat in beneficialibus, ſeu alijs ſpiritualibus, in quibus Papa habet latiſſimam poteſtatem *cap. 2. de præbendis. in ſexto. & cap. propoſuit. de conceſſione præbendæ.*

18 Secus autem in prophanis, ita Abb. Roman. Decius, & alij relati per Gabriel. *nu. 26.* Pariſ. *in d. l. ex hac ſcriptura. num. 45.* & Maſcard. *d. concluſione 139. num. 13.*

19 Et licet contrarium teneant nonnulli nihilominus concordat Gabriel. *num. 27.* & Portius *d.* con-

concluſ.27.pagina 86.verſ.limita primo.

20 Limitatur autem principalis concluſio, vt nō procedat, quoties ageretur de graui alterius prę iudicio: ita Portius *pag. 87. verſ.limita ſecundo d. concluſ.* ita Mazol.*conſ.ſuo 98.n.21.* Zuchard.*conſ. 5. num. 48.* & Gabriel poſt multos ralatos, *num. 28.& 29.*

21 Vbi tradit exemplum ſubdens, quòd ſi Papa vellet aliquem priuare feudo, vel bonis ſuis atteſtando, quòd ſibi conſtet de delicto, hoc caſu nō ſtaretur ſuæ aſſertioni; ſequitur Maſcardus, *concluſione 138.numero 14.cum ſequentibus.*

22 Idem eſt, ſi Papa in ſuis bullis aſſerat aliquē eſſe rebellem, nam ex hoc tebellio nullo modo probatur, ſi aliquo modo non conſtet; ſic præciſè tenuit Rota Romana pro ciuitate Bononiæ, quam Eugen. Papa in quibuſdam Bullis concedendo immunitatem quandam certis caſtris comitarus Bononienſis aſſedebar rebellem teſte Creſcentio *titulo de probationibus, deciſ.6.* teſte Puteo in alio caſu.*lib.1.deciſ.129.*& teſte Moledano *de probationibus deciſione 7.*

Sic etiam tenet Gigas *de Crimine læſæ Maieſtatis.titulo, quomodo, & per quos crimen læſ.Maieſtatis probetur quæſt.19.*

23 Et ratio eſt in promptu, quia non eſt deferendum Papæ in eo, quod reſpicit ſuam vtilitatem propriam, vt alias decebat Dec.*conſ.445.nu.61.* etiamſi per viam legis agat: Sic Gabriel.*nu.48.*

24 Et hæc eſt magis communis opinio quicquid dixerint multi, quos refert Gabriel.*ſub num.31.* & Ludouic. *concluſ.14.pag.28.col.3.ver.Ego autē.*

25 Declaratur tamen, vt habeat locum iſta limitatio, niſi Papa aſſeueraret conſtare de notorio, & inexcuſabili delicto, quia tunc crederetur eius aſſertioni, etiamſi de graui alterius præiudicio tractaretur.

26 Crederem tamen ego in hoc, quòd iſta doctrina procedat, donec poſſet probari contrarium, quo probato non amplius ipſius aſſertioni crederetur.

27 Et ratio eſt, quia multa dicuntur notoria, & tamen non ſunt, vt dicit text. *in cap. conſuluit de appellationibus.*

28 Hoc tamen intellige, niſi ſpecialiter Papa diſponeret non eſſe recipiendam contrariam probationem, ſed omnino vellet, vt ſtaretur eius aſſertioni; ſic Socin.*conſilio 286.col.12.verſ.confirmantur prædicta in 2.*

29 Ampliatur autem iſta declaratio, vt locum maxime habeat, quando concurrerent alia adminicula vltra confeſſionē ipſius Papæ: Sic Rota Romana in terminis teſte Creſc. *titulo de probationibus deciſ.7.*

30 Fallit ſecundo principaliter regula ſupradicta, quando Papa aliquid atteſtaretur tanquam ſibi a parte narratum, quia tunc nō creditur tali aſſertioni factæ per narratiuam partis. Sic multi, quos refert Gabriel. *num. 40.* Portius *pag. 89. verſic.quinto limita.* niſi tamen de facto proprio ipſius Papę tractetur, Maſcard. poſt alios *citata concluſ.139.nu.20.*

31 Fallit tertio regula principalis, quando conſtaret de contrario eius, quòd Papa fuiſſet atteſtatus, vel quando principaliter dubitaretur de eo. Sic poſt alios Gabriel, *nu.44.& 45.* Portius *pagina 92.verſic.Septimo limita.& octauo.*

Hæc quando Papa de facto ſuo proprio atteſtatur.

Quid autem Iuris ſit quando de alieno, ſupereſt videre.

32 Conſtituenda eſt autem regula negatiua, videlicet, eius verba non probare: *ad textum in dicta Clement.ſi Summus Pontifex. de Sententia excommunicationis. & in cap.ſi Papa.de Priuilegijs. in ſexto.* Sic Crauet. *conſilio 498. numero ſeptimo, volumine tertio.* Sic Burſat. *conſilio 310.num. 44. in tertio.* Sic tenuit Rota Romana teſte Creſc. *titulo de Renunciatione deciſ.3.* Veral.*par.3. deciſ. 77.*& Ill.D.C.Seraphino *deciſ.ſua 1260.* quę quidem regula maximè procedit, quando ipſe Papa non reſpicitur informatus.

33 Limitatur primo iſta regula, quando Papa ſuper iſto facto alieno ſuam fundaret intentionem, eo enim caſu talis atteſtatio, etſi non faceret pleniſſimam probationem, talem tamen præſumptionem induceret, vt onus probandi contrarium in eum transferretur qui contrarium vellet aſſerere, & non docto de contrario, ſuę ſtaretur aſſertioni; ſic infiniti, quos refert, & ſequitur Gabriel. *numero 49.* Portius, *pagina 89.verſic. Sexto limita.* Pariſ.*conſ. 5.numero 219. volum.4.*& Maſcar.*dicta concluſione 138.nu.22.*

Et licet adſint multi contrarium tenentes relati per Gabriel.*ſub n.50.* a prima nihilominus opinione vti communiori non eſt recedendū.

34 Aduertendum eſt autem, quòd vt hæc prima limitatio locùm habeat, non ſufficit, quòd Papa ſuam ſolummodò ſuper illo facto fundet intentionem, ſed requiritur etiam, quòd motu proprio ita narrauerit, aliter ſi non motu proprio, ſed ad petitionem partis hoc proceſiſſet, non induceret dicta aſſertio Papę prędictam præſumptionem narratorum in facto alieno conſiſtentium, quamuis in eis eſſet ipſius ſummi Pontificis fundata intentio per id, quòd habetur in ca. ſi motu proprio, & in c.ſi q. *de præbendis.* & in c. ex literis *cum ibi notatis.de trāſactionib.* cum concordantibus adductis per Alex.*in conſ.112.nu.2. in 7.* ſic tenuit Rota Romana teſte Puteo *libro 3. deciſ.101.& 338.eod.lib.3.* ſequitur Maſc. *concl. 622.num.4.* addo Cl.Do.Alex.Trentacinq.poſt hęc edita viſum *Var.reſol.lib. 1.tit. de Verb.ſign. reſol.2.nu.11.& 12.* vbi pluribus modis hoc ſub declarat: cum conſulas.

35 Et obſerua, quòd iſta clauſula motus proprij non præſumitur quando non eſt expreſsè literis inſerta, *vt in d.cap ſi motu proprio;* erit igitur ſemper inſerenda: Sic præcisè Alexander *citato conſ. 122.numero 3.* pulchre, & latè Maſcard. *de prob. concl.1080.volu.ſecundo,* addo Card. Tuſcum, *concl.ſua 406. in litera M.* vbi firmam poſt alios proponit regulam, quod motus proprius Papæ non pręſumitur, Eū conſulas obſerua præterea,

quod

quod aſſertio Papę de facto alieno, & cum clauſula, accepto p nos, potiùs iudicatur aſſertio partis, quam Papæ. idē eſt de Clauſula (ſicut accepimus) pulchrè ll. D.C. Seraphinus *dec.* 1336. *n.* 4.

36 Limitatur ſecundo Regula principalis, quādo Papa aſſereret ſe de tali facto alieno bene fuiſſe certiorem factum. Sic multi relati per Gabriel. *num.* 58. veluti ſi diceret ex certa noſtra ſcientia, & animo deliberato & ſimilia, quæ operantur præſumptionem informationis. *l. Sed etſi quis, §. fin. & ibi DD. ff. ſi quis cautionibus.*

Latius de hac limitatione vide penes D. Trētacinquium *d. reſolutione* 2. *numero* 13. & penes Do. Farinaccium *deciſio. ſua Rota Romanæ* 522. *in nouiß.*

37 Fallit tertio in Antiquis, in quibus Verba Enunciatiua Papę etiam in facto alieno plenam faciunt probationem. Sic poſt alios Gabriel *nu.* 59. Portius *pag.* 91. *verſ.* 2. *limita*, Riminald. iun. *conſ.* 736. *num.* 33. *in* 6. & Burſat. *conſ.* 324. *num.* 7. *in* 3. addo Clariſs. Do. Farinac. *in ſuis deciſ. Rota Rom. nouiß. deciſ.* 142. *num.* 6. vbi concordantes allegat. & D.C. Seraphinum *deciſ. ſua* 449. *num.* 2. vbi particulariter loquitur in enunciatione antiqua Papę, ſuper qua fundat diſpoſitionem. His omnibus addo D. Vincentium Grilenzoniū *conſ. ſuo* 142. *num.* 4. vbi ampliat ex dictis verbis probationem quoque induci contra tertium.

Idq; præcipuè procedit concurrentibus alijs adminiculis. Sic inter alios idem Burſat. *conſil.* 330. *numero* 7. *in* 3. addo Clariſ. Farinaccium *deciſ.* 145. *num*: 3.

38 Sublimitatur tamen id, vbi ex facto veritas in contrarium demonſtraretur, licet enim ſimus in antiquis, attamen pręſumitur Papam errore facti deceptum ſic ſcripſiſſe, ac ideò narratiua eius verba nullius ſunt efficaciæ, quia veritas omnia vincit. *c. conſuetudo*, 8. *diſt.* & veritate comperta omnia cedunt veritati. *cap. veritate, eod. tit.* & in pūcto, vt verba narratiua Papæ, vel principis non probent, docto de veritate in contrarium, ſenſerunt Bart. Pacian. ac alij; quos retulit, ac ſequutus eſt, Cl. Do. meus Peregrinus, qui hoc tradidit; *conſil. ſuo* 26. *numero* 3. *vol.* 2. Hoc idem docuit in ſimili de œconomo Io. Guliem. Guidolon. poſt hæc congeſta viſus *aduocat. ſua* 129. *num.* 65.

39 Limitatur quarto in facto alieno coram ſe geſto; eo enim caſu ne Papa de mendacio redargui poſſit eius aſſertioni deferendum erit, donec probetur contrarium. Sic Gabriel. *nu.* 13. & 14. Portius *d. concluſione* 27 *pag.* 48. *verſiculo Amplia idem ſi atteſtetur*, addo Iaſon. *conſ.* 86. *nu.* 20. *in* 3. & ibi Addent. *in litera Q.*

40 Coarctatur quinto regula ſupradicta, quando non verſamur in præiudicalibus, eo enim caſu verba narratiua Papæ etiam de facto alieno plenè probant. Sic Gabriel. *numero* 62. Portius *pag* 92. *verſic* 5. *limita*, & Maſcard. *concluſ.* 622. *numero* 10

41 Reſtringitur ſextò principaliter, ſi de facto ſui progenitoris teſtaretur, tunc enim, quia præſumitur, quòd informatus ita aſſerat, eius aſſertioni fides adhibenda erit, ſic Gabriel. *num.* 64. Maſcard. *d. concluſione* 622 *numero* 9. & 1233. *nu.* 48. & 49. *in* 2.

42 Fallit ſeptimo quoad inducendam aliqualem præſumptionem. Sic poſt alios Gabriel. *nu.* 57. Portius. *pag.* 91. *verſ. limita primo*, & alij.

Et hęc ſufficiant. Reliqua videre potes per Maſcar. Portium, & Gabriel. *citatis locis.* aliqua etiam apud Franc. Marcum *deciſ.* 1321. *vol.* 1. & apud DD. omnes *in d. Clement.* 1 *de probationibus.* Addo Vital. de Camban. *in tract. clauſ. pag. mihi* 258. & 259. *cum ſequentibus.* & Illuſt. Card. Tuſcum *concluſione ſua* 4. *in litera H.* & *cōcluſione ſua* 62. *in litera P.* vbi, an, & quando Papæ aſſertioni ſtandum ſit, omnium latiſſimè, ac exactiſſimè diſputatur. eum omnino conſulas.

QVAESTIO III.

An atteſtationi Cardinalis, ſeu Legati de Latere credendum ſit?

PRo reſolutione vide Gabrielium *de probationibus concluſione* 3. Portium *concl.* 28. & Maſcard. *concluſ.* 140. *vol.* 1. & *concluſ.* 268. *eod. vol.* vbi omnium elegantiſſimè; adeundus quoque Card. Tuſcus, *concluſ. ſua* 103. *in litera C.* vbi pulchrè.

QVAESTIO IV.

An Verba enunciatiua à principe prolata fidem faciant.

SVMMARIVM.

1 *Verba enunciatiua a principe prolata fidem faciūt.*
2 *Expenditur tex. in Clementina vnica de probationibus.*
3 *Aſſertioni principis ſtatur præſumptione iuris, & de iure, quòd verum dicat, &c.*
4 *Princeps præſumitur iuſtitia plenus, & non præſumitur falſum dicere, &c.*
5 *Principis ſolo verbo credendum eſt.*
6 *Non decet principem labium mendax.*
7 *Principis aſſertioni adeo creditur, vt in contrariū non admittatur probatio.*
8 *Limita in multis caſibus, vt per Maſcardum.*
9 *Verba enunciatiua principis tunc fidem faciunt, quoties ipſe ſe fundat ſuper illis verbis; quòd amplia prout ibi.*
10 *Item fidem faciunt, quando princeps eſt bene informatus.*
11 *Amplia etiam contra tertium.*
12 *Informatus dicitur, quando facit aliquid motu proprio, & ſine vlla ſupplicatione pręuia.*
13 *Nota caſum, in quo verba enunciatiua principis fidem faciunt, licet ipſe non ſit informatus.*
14 *Aſſertioni principis ſtatur, facta tamen verbis enū-*

ciatiuis

ciatiuis contra ſubditos ſuos duntaxat.

15 *Ratio.*

16 *Princeps contra non ſubditum nequit vti plenitudine poteſtatis, quòd amplia ex ſententia Maſcard. prout ibidem.*

17 *Verba ennnciatiua principis fidem faciunt maximè quando ſunt iterata.*

18 *Item quando proferuntur de eo, quòd pendet a mero arbitrio ipſius principis.*

19 *Similiter fidem quoque faciunt de his quæ ante principatum vidit.*

20 *Ennnciatina verba principis probant, maximè quando ſumùs in antiquis, & num. 21.*

22 *Aſſertioni principis ſtatur etiam in facto recenti; quandò princeps huiuſmodi verba protulit motù proprio.*

23 *Similiter ſtatur ipſius aſſertioni, quando narrat factum mixtum, partim ſcilicet propriũ, & partim alienum.*

24 *Aſſertioni principis non ſtatur, quando agitur de præiudicio tertij, vel quis iure ſuo priuatur.*

25 *Princeps ſtatuère nequit, quòd ſtetur eius dicto, & aſſertioni in præiudicium tertij etiam de plenitudine poteſtatis.*

26 *Ratio.*

27 *Verba ennnciatiua principis fidem faciunt, etiãſi agatur de præiudicio tertij, quando tamen ſunt prolata cum conſilio ſapientum.*

28 *Intellige tamen, ſi clare quid enuncietur in ſpecie.*

29 *Aſſertioni principis non ſtatur, quando clarè cõſtat de contrario eius, quòd expreſſit.*

30 *Item quando atteſtatur de facto alieno.*

31 *Limitatur, autem id multis modis, de quibus nu. 32. cum ſeq. vſque ad 40.*

41 *Aſſertioni principis de ſuo facto proprio adeo ſtatur, vt in contrarium probatio non admittatur.*

42 *Ratio.*

43 *Limita, ac reſtringe.*

44 *Verba enunciatiua principis minimè fidem faciunt, quando læderent honorem ſubditi.*

45 *Item quandò ad inſtantiam partis reſcriberet.*

46 *Item quando de ipſiuſmet principis tractaretur intereſſe.*

47 *Ratio, & nu. 48. cum ſeq. vſque ad 62.*

62 *Quid ſi princeps volens alteri præiudicare, afferat cauſam, qua moueatur, an eius aſſertioni ſit ſtandum.*

63 *Exempla ad cognoſcendum cauſas vtilitatis, ac neceſſitatis, quibus monetur princeps ad præiudicandũ iuri tertij, ponit Petra.*

QVeritur, vtrum verba enunciatiua à Principe prolata fidem faciant. Et fidem facere communis eſt Doct. ſẽtentia: ita Ruin. *conſil.* 31. *num.* 1. *vol.* 1. vbi loquitur in ſpecie de Duce Ferrarienſ. & *in conſil.* 200. *num.* 1. *in* 2. de quo etiam duce loquitur Laderchius *conſ.* 107. *nu.* 2. *in* 1. Menochius, *in ſecundo. Reſp. cauſam Pyuarien. artic.* 1. *num.* 19. & *Reſp.* 4. *num.* 51. & *in ſuo conſil.* 2. *num.* 19. *in primo*, & ex Recentioribus latè Maſcard. *concluſione ſua* 1233. *in primis numeris in ſecundo.* Sic quoque Capicius *deciſione ſua* 86. *num.* 2.

2 Adducitur communiter text. *in clementina unica, de probationibus*, qui re vera nil facit, loquitur enim duntaxat de ſummo Pontifice, ergo nõ eſt extendendus ad principem ſecularem, cum eius diſpoſitio ſit exorbitans, & ſecundum aliquos odioſa: *argumẽto text. in c. odia de regulis iuris in ſexto*; Sic etiam animaduertit Hypp. Riminald. *in additionibus ad Riminald. ſenior. conſ.* 529. *in litera H. vol.* 3. & hoc veriſſimũ puto; quicquid dixerit Crauet. *de Antiquitatibus in cap. propoſitũ, num.* 3. *cum ſequentibus*, & poſt eum D. Alex. Trentacinq. *reſolut.* 2. *inferius allegãda nu.* 19. & 20.

De iure autem ciuili Bartolus conſiderat textum *in l.* 1. *§. cum vrbem. de officio præfect. vrb.* qui text. videtur aliquantis per probare, licet diſſentiat ibi Rebuffus.

3 Sed tamen prędicta ſententia eſt veriſſima, quia aſſertioni ipſius principis ſtatur præſumptione iuris, & de iure, quòd verum dicat, contra quam non admittitur probatio *l. antiquę. C. ad Vellcian* ita præcisè Hypp. Riminal. *conſ* 365. *nu.* 27. *vol* 4.

4 Alia poteſt eſſe ratio, nam princeps præſumitur iuſtitia plenus, & idcirco omnia deliberatè, & prout conuenit, facit, & ideo non eſt credendum, quòd falſum dicat. *l.* 2. *§. meritò*, & *§. ſi quis a principe. ff. Ne quid in loco public.* latè Maſcard. *d. concluſ.* 1233. *num.* 22.

5 Et hinc eſt, quòd communiter dici ſolet; Principis ſolo verbo credendum eſſe. *cap. nobiliſſimus* 87. *diſtinct.*

6 Non decet enim principem labium mendax.

7 Et hoc adeo verum eſt, vt probatio in contrarium contra ipſius principis aſſertionem non admittatur; latè Maſcard. *d. concluſ.* 1233. *numero* 29. *cum ſeq.*

8 Limita tamen in nonnullis caſibus, de quibus per eundem Maſcardum *a numero* 34. *vſque ad* 45.

9 Declaratur primo Regula iſta principalis, vt intelligatur, quoties ipſe princeps ſe fundat ſuper illis verbis, tũc enim probant etiam quo ad omnes, & præiudicant quoque ipſi principi. Sic Riminald. ſenior *conſilio* 529. *num.* 51. *in fine*, & 52. *in* 3 Gozad. *conſil.* 83. *num.* 10. Leonard. a lege. *conſil. ſuo Feudal.* 87. *num.* 6. Crauet. *in d. §. propoſitum numero* 15. & 16. vbi declarat, quando principis intentio dicatur fundata ſuper narratis per eum. Sic etiam Afflict. *deciſ. ſua* 305. *nu.* 14 & 16. vbi pulchrè.

10 Declaratur ſecundo, vt eadem concluſio procedat, quando princeps eſt benè informatus; tunc enim plenè probant, alias ſecus. Sic Hypp. Riminald. poſt Felin. *conſ ſuo* 68. *nu.* 35. *vol.* 1. Sic Menochius etiam *in d. Reſp.* 2. *Cauſę Farrarienſ. art.* 1. *num.* 18.

11 Am-

11 Amplia etiam contra tertium. Sic Turret. poſt alios *conſil. ſuo 71. nu. 3. vol. 1.* addo Colerum *conſil. ſuo 30. num. 81.*

12 Informatus autem, & præcipuè de facto tunc dicetur, quando facit aliquid motu proprio, & ſine vlla ſupplicatione præuia; ſic poſt alios Riminal. *conſil. ſuo 365. nu. 5. vol. 4.* item quando facit aliquid ex certa ſcientia, & animo deliberato, *l. ſed & ſi quis. §. fin. & ibi not. Bar. & alij, ff. ſi quis cautionibus.* Sequitur poſt plures relatos Maſcard. *d. concluſ. ſua 209. nu. 12.*

13 Aduertendum eſt autem, quod in vno quopiam caſu quandam inducunt probationem hæc verba enunciatiua principis, licet ipſe non ſit informatus, quando ab alio, quã ab ipſo principe, vel à prædeceſſore ſuo eſſent prolata. Tunc enim omnes firmant, etiamſi eſſent talia narratiua eorum, in quibus princeps non fundaret intentionem ſuam, nihilominus facerent qualem qualem præſumptionem operantem, idem quòd fama, adeò quòd in antiquis ſufficeret pro plena probatione; ſic poſt alios Alex. *conſil. ſuo 15. nu. 3. in 5.*

14 Declaratur tertiò, vt hæc eadem regula procedat dũtaxat contra ſubditos ipſius principis, non alios.

15 Et ratio eſt: quia ſicut non ſubdito præiudicare princeps non poteſt, ita nec contra eũ quid aſſerere, per quod præiudicium ei fiat; ita Crauet. *in d. verſ. propoſitum, num. 10. & ſequitur conſ. 807. nu. 1. in 5.* addo eruditiſſimum D. Alexand. Trentacinq. poſt hæc edita viſum, *Variarum Reſol. lib. 1. tit. de Verborum ſignif. reſolut. 2. nu. 15.*

16 Contra enim non ſubditum princeps non poteſt vti plenitudine poteſtatis; Abb. & Aretin. *in cap. cum nobis, ext. de teſt.* hinc etiam Maſcard. *d. concluſ. 1233. nu. 81. cum ſeqq. & ſub nu. 84.* ampliat, vt procedat etiam contra naturaliter non ſubditum, licet ſubſit ratione cauſæ.

17 Ampliatur modò regula principalis, vt præcipue procedat, quando verba iſta principis sũt iterata, quòd enim talis iteratio plurimum operetur ſcribit poſt Decium *conſil. ſuo 588. num. 17. in 2.* Menoch. *in Reſp. 4. cauſæ Ferrarienſ. nu. 52.* vbi quoq; deducit text. *in Clement. 1. verſ. Diœceſanis. de iur. patron.*

18 Ampliatur ſecundò, vt maximè locum habeat, quãdo verba iſta proferuntur de eo, quòd pendet à mero arbitrio principis, & nõ propter aliud, ſed propter ſe, & non per errorem, ſed ex certa ſcientia, ſic poſt alios benè eruditus Dom. Carol. Tapia *in repetitione l. fin. de conſtit. princip. cap. 1. par. 1. nu. 13.*

19 Ampliatur tertiò, vt procedat etiam de his, quæ ante principatum princeps vidit, ita Maſcar. *d. concluſ. 1233. nu. 45.*

20 Ampliatur quartò, vt præcipuè procedat, cum ſimus in Antiquis, ſic poſt alios Menoc. *in d. verſ. 2. cauſ. Ferrarienſ. art. 1. num. 107. & in ſuo conſ. 2. nu. 107. in 1.* addo Maſcard. *concluſ. ſua 919. nu. 3.*

21 In ijs enim creditur aſſertioni ipſius principis, etiam ad eius commodum, & in præiudiciũ tertij. Sic præcisè Crauet. *conſ. 276. nu. 1. in 2.* vbi rationem reddit, ſequitur quoque Riminal. Iunior *conſil. 365. nu. 3. in 4.* & hæc eſt veriſſima concluſio, quicquid dixerint Crauet. *de Antiq.* Cephal. ac alij, quos refert, ac ſequitur Trẽtacinq. *conſ. 1. nu. 9.*

22 Eſt tamen verum, quòd etiam in facto recenti eius aſſertioni ſtatur, quando princeps huiuſmodi verba protulit motu proprio; ita inter cæteros Menoch. *conſ. 147. nu. 23. in ſecundo.*

23 Ampliatur quintò, vt procedat etiam, quando princeps narrat factum mixtum, partim, ſcilicet proprium & partim alienum. Sic poſt Gabriel. Maſcard. *d. concluſ. 1233. nu. 77.*

Limitatur autem hæc eadem regula multis modis.

24 Et primo, vt nõ procedat, quando ageretur de præiudicio tertij, vel quis iure ſuo priuaretur. Sic poſt alios Riminald. iunior. *conſil. ſuo 328. nu. 35. in 3.* Menochius *citato artic. 2. reſponſ. 2. nu. 109.* Crauet *in d. verſi. propoſitum. num. 9.* vbi ampliat in eo caſu non ſtari narrationi principis etiam quo ad præſumptionem, quæ transferat onus probandi in aduerſarium, & ibi multos deducit; ſic etiam Dominus Tapia *in d. repetitione l. fin. cap. 1. num. 18. part. 1. de Conſtitutionibus princip.* Petra *de poteſtate princ. c. 25. nu. 73.* & Brunor. a ſole *in ſuo compendio propoſition. iuris in verſ. verba narratiua tertio, &c.* addo Maſcard. poſt plures relatos *concluſ. ſua 141.*

25 Immò, quòd magis eſt, princeps non poteſt ordinare, quòd ſtetur eius dicto, & aſſertioni in præiudicium tertij, etiam de plenitudine poteſtatis, vt poſt Deciũ, & alios docet Petra *d. tract. de poteſtate principis. cap. 21. num. 5.*

26 Et ratio poteſt eſſe, quia principes per indirectum, nimis grauare poſſent ſubditos, & eis tollere defenſiones, quòd nõ eſt dicendum: ita Iaſ. *conſ. 86. num. 7. in 3.*

27 Sublimitatur tamen primo iſta limitatio, vt non procedat, quando verba principis eſſent prolata cum conſilio ſapientum, licet enim ageretur de præiudicio tertij, nihilominus aſſertioni ipſius principis ſic factæ plenè crederetur tãquã factæ matura deliberatione. Sic Capic. poſt Iſerniam *deciſ. ſua 166. num 7.* non benè intellectus per Tapiam *in d. l. fi. c. 1. par. 1. num. 19.*

28 Intelligitur tamen iſtud, ſi clarè quid enunciatur, & in ſpecie. Sic pulchrè, & latè Riminaldus Iunior *conſ. ſuo 365. num. 23. cum ſeq. in 4.* Crauet. *conſil. 807. num. 4. vol. 5.*

29 Coarctatur ſecundo principaliter regula ſupradicta, vt non procedat, quando clarè conſtaret de contrario eius, quòd princeps expreſſit, licet enim pro eo præſumatur, vt ſtetur eius aſſertioni; attamen talis præſumptio credit veritati, de qua in contrarium apparet; Sic pulchrè tradit Crauet. *in dicto verſ. propoſitum, nu. 12.* vbi reijcit quoque quandam Doctor. obiectionem. Sequitur poſt plures alios relatos D. Trentacinq. *d. reſolut. 2. num. 16.*

30 Fallit tertio, quando princeps teſtaretur de

facto

facto alieno, tunc enim ſibi non crederetur, ſ. poſt Roman. Iaſon. Aretin. Ruinum, *conſil.* 54. *nu* 5. & alios docet Hypp. Riminaldus *conſil. ſu.* 328. *nu.* 26. *in* 3. latè Maſcard. *citata concluſ.* 1233. *numero* 52. *cum ſeq.* *in* 2. vbi plures rationes deducit.

31 Claudicat autem primo iſta limitatio, cum ſuper illo facto alieno fundaretur ipſius principis intentio, vtpotè cum motu proprio illud factum coram ſe geſtum eſſe aſſeueraret: tunc enim ipſius aſſertioni ſtandum eſſet. Sic Afflict. *deciſ. ſua* 305. *numero* 15. Aquilinus *in l. Gallus. §. Et quid ſi tantum. in verſiculo. Quid enim ſi aqua. numero* 107. *de liberis, & poſthumis.* & alijs Maſcard. *d. concluſ.* 1233. *nu.* 78. & 80.

32 Ampliat Bimius *conſil. ſuo* 98. *num.* 108. *vol.* 1. Etiamſi illud factum alienum coram ſe geſtum non fuerit, nam nihilominus vult præſtandam eſſe fidem ipſius aſſertioni.

33 Sed hoc abſolutè negat Cranet. *de Antiquitatibus cap.* 1. *part.* 1. *num.* 10. cui opinioni & ego aſſentior: vide Maſcardum *d. concluſ.* 1233. *nu.* 60. *cum ſeqq.*

34 Coarctatur ſecundo iſta fallentia, quando ſumus in Antiquis, eo enim caſu, licet agatur de facto alieno, nihilominus plenè creditur aſſertioni ipſius principis. Sic præcisè poſt alios Menochius *conſ. ſuo* 402. *num.* 26. *volum.* 5.

35 Sublimitatur tertio, quando licet princeps de alterius facto teſtaretur de ſua tamen vtilitate non ageretur, eo enim caſu eius aſſertioni ſtādum eſſet, immò ipſi magis crederetur, quàm notario: Sic Decius poſt Herniam *conſ. ſuo* 445. *num.* 17. *in* 2.

36 Fallit quarto ſupradicta tertia limitatio, quādo princeps aſſereret factum ſui genitoris, vel prædeceſſorem ſuorum.

37 Quia tunc, cum præſumatur, quod informatus ita aſſeruit, ſtandum erit eius aſſertioni etiā ſuper facto alieno: ita poſt alios Crauet. *de Antiquitat. parte* 1. *cap.* 1. *nu.* 12. ſequitur Maſcard. *concluſ.* 602. *num.* 9. & *ſupra citata* 1233. *nu.* 72.

38 Claudicat quinto, cum agitur de leui præiudicio, nam tunc eius aſſertioni creditur ſuper facto alieno, etiam in non antiquis. Sic poſt Aretin. Corneum, & alios Crauet. *d. ca.* 1. *nu.* 13. Maſcard. *d. concluſ.* 622. *nu.* 10. & 1233. *nu.* 73.

39 Et ratio eſt: quia princeps in modico de poteſtate ordinaria poteſt partem lædere. Sic Afflict. *in cap.* 1. *tit. qui ſucceſſ. teneantur.* late Dec. *in c. quæ in eccleſiarum, num.* 119. & 120. *ext. de conſtit.* vbi poſt multa iura hac opinione deducta ſubdit hoc eſſe verum, quando conſtat de mente principis, ſecus in dubio, quia non præſumitur regulariter, quod princeps velit etiam in modico præiudicare: & latius vt per eum.

40 Fallit vltimo, nam nihilominus inducitur quædam præſumptio, quę onus probandi transfert in aduerſarium: ita infiniti relati per Aquilinum *citato loco, numero* 119. Crauet *part.* 1. *cap.* 1. *numero* 14. & 15. vbi declarat, & Maſcard. *d. concl.* 1233. *nu.* 74.

Hæc cum de facto enunciat alieno.

41 Cum autem de ſuo ipſius facto agitur, adeo ipſius aſſertioni creditur, vt in contrarium probatio non admittatur.

42 Et hoc, ne ipſe princeps de mendacio aut falſitate redargui poſſit. Sic poſt multos relatos cōcludit Aquilinus *in citato verſiculo, nu.* 111. Berous *in cap.* 1. *de iudicijs numero* 45. & ſuperius tetigimus.

43 Reſtringitur tamen iſtud, vt non procedat, quando ageretur de præiudicio alterius in iure iam quęſito; quòd procedit niſi appareat de veritate ipſius cauſæ. Sic præcisè Crauet. *de Antiquitatibus. par.* 1. *cap.* 2. *nu.* 22.

44 Fallit quarto regula principalis, vt minimè locum habeat, quando huiuſmodi verba a principe prolata læderent honorem ſubditi: ita Decius *conſil.* 528. *col.* 3.

45 Et quando ad inſtantiam partis reſcriberet: ita Abbas *in cap. Dudum. de priuilegijs.* & Alexander *conſil.* 112. *vol.* 7.

46 Fallit quinto, & vltimo ſupradicta regula, quando de ipſius principis tractaretur intereſſe, puta, ſi dixerit, quòd quis crimen læſæ Maieſtatis commiſerit, vel quòd talis fuit rebellis, vel proditor, & ob id ammiſit feudum, quòd ab ipſo tenebar.

47 Et ratio eſt: quia tunc teſtificaretur in cauſa propria, in qua nullus eſt idoneus teſtis, *l. nullus. de teſtibus.*

48 Et aliàs eſſet in poteſtate ipſius principis priuare aliquem iure ſuo ſine cauſa, ex ſola ſua aſſertione, quòd de iure abſurdiſſimum eſt; vt cōſtat ex ſcriptis latiſſimè per Petram *de poteſtate princ. quæſt.* 24. *per totam.*

Sic docet Hyppo. Riminald *in additionibus ad Riminald. ſeniorem conſ. ſuo* 529. *vol.* 3 *in litera H.* Sic pulchre Rebuf. *de Concord. titulo de ſublatione Clementina literis, colu.* 2. *pagina mihi* 744. Multos ex recentioribus deducit Ludouic. *concluſione* 14. *pag.* 28. *verſi. transfertur. nu.* 42. addo Crauet. *conſ. ſuo* 48. *num.* 1.

49 Videndus quoque D. Alex. Trentacinquius poſt hæc edita viſus, *conſ. ſuo* 1. *numero* 3. *vol.* 1. vbi poſt infinitos concordantes adductos ſubdit, quod ita aliàs in facti contingentia iudicauit ſacrum conſilium Neapolitanum, teſte Grammatico *deciſ. ſua* 15. & ratio vltra ſupraſcripta mea ſententia ea quoque poteſt eſſe, quam adducit ipſemet Grammaticus *ſub nume.* 8. quoniā (inquit ipſe) omnia iura mundi diſponentia pro aliquo crimine ipſo iure pœnam imponi, intelligenda ſunt, dummodo ſecuta fuerit ſententis ſeruandis ſententia declaratoria, per quā declaratur, illud crimen fuiſſe commiſſum, alias pena non poterit habere exequutionem, ſeu effectum ſuum; adducit Archid. Bald. Iaſ. Felyn. & alios, ſic pro regula firmantes, de quibus ibi: Hoc idem renuit etiam ſecundum Trentacinq. Rota Romana teſte Puteo, Creſcentio, & Gomeſio *in deciſionib. per eum relatis.* Sed hæc vera ſunt extra terminos quæſtionis propoſitæ. Loquun-

quuntur enim de Summo Pontifice, prout & ego animaduerti, *in praeced. quaeſt. ſub nu. 22.*

50 Et generaliter, quod non credatur principi, quod aliquis deliquerit, tenent Ruin. Cran. Gigas, *de crimine leſæ Maieſtatis*, ac alij, quos refert, ac ſequitur Trentacinq. *præcit. num. 3. in fine*, addo ego D. Decium, *conſi. ſuo 606. in 1. dub. vol. 2.* vbi in his terminis ob rationes omnium ſupra deductas elegantiſſimè conſuluit nullius roboris eſſe quandam ſententiam, per quam Sereniſſimus Imperator Carolus IV. declarauit Illuſt. Pyrrhum, & Federicum de Gonzaga rebelles ipſius Imperatoris, ac Imperij, & propter hoc ipſorum feuda, & omnia bona eſſe deuoluta ad ipſum Cæſarem, & prout latius apud eum videre licet.

51 Quę concluſio tanto magis procedit, quando Imperator, ſeu Rex non atteſtatur de geſtis coram ipſo, nam nec illi etiam cauſam aſſerenti non creditur, nec ob iuſtam cauſam ipſum moueri præſumitur, & huius opinionis duplex eſt ratio.

52 Prima eſt, quia ſi ſtaretur aſſertioni principis de non geſtis coram eo, hoc non poſſet eſſe, niſi quia princeps ab alio fidem recepiſſet.

53 Sed iſta fides non videtur eſſe ſufficiens ad probandum aliquid geſtum in præiudicium partis, quoniam probatio in præiudicium partis nō poteſt recipi parte non citata, *c. 2. de teſtibus*, quā defenſionem princeps tollere non poteſt, *clem. paſtoralis. de re iudicata*; igitur eius aſſertioni nō eſt ſtandum.

54 Secunda ratio eſt, quia ſi huic aſſertioni crederetur, duo ſpecialia ſimul concurrerent; vnū, quia vni ſoli fides adhiberetur; ſecundum, quia ei crederetur de his, quæ ab altero audiuit contra c. licet ex quadam, de teſtibus, ſic eleganter poſt Aret. Calderin. Alex. Corneum, ac plures alios Dom. Alexand. Trentacinq. *d. conſil. 1. num. 4. & 5.*

55 Quinimo ſub nu. 6. ſubdit hanc aſſertionem Imperatoris, ſeu Regis de non geſtis coram eo, etiamſi ipſemet Imperator, ſeu Rex in eis ſe fundaret, non facere præſumptionem talem, quæ transfundat onus probandi contrarium in aduerſarium: adducit pro corroboratione Ioannem Andream, & DD. omnes, *in clement. 2. de probationibus*, vbi Ioannes Bonifacius, col. 3. atteſtatur Romanam curiam ita ſeruare; adducit quoque Oldrad. Aretin. Alex. Curt. ſen. *in conſ. 20. num. 21.* vbi dicit hanc eſſe magis communē opinionem, & Card. Pariſ. poſt alios, *conſilio ſuo 15. num. 23. vol. 4.* vbi atteſtatur omnes DD. ita tenere.

56 Hęc autem concluſio adeò quoque eſt vera, vt etiamſi in priuilegio Imperatoris, ſeu Regis eſſet inſerta clauſula motus proprij, non præiudicaret; ita Abbas, *in c. cauſam quæ, el 2. extra de teſtibus*, & ratio eſt: quia princeps concedendo motu proprio priuilegium inſcius alterius iuris non videtur velle illi præiudicare, *c. ſuper eo. de officio deleg. & l. 2. §. ſi quis à principe. ff. ne quid in loc. public.* Sic præcisè poſt plurimos relatos D. Trentacinq. *d. conſil. 1. n. 7. & 8.* vbi etiam ſubdit hoc idem procedere, etiamſi in ipſo priuilegio adeſſet clauſula, Ex certa ſcientia, & de plenitudine poteſtatis, quia in præiudicium tertij non operatur. Adducit Caſtren. Bal. Iſerniam, Aret. Alex. Dec. Grammatic. ac plures alios, de quibus ibi.

57 Amplia tandem ſecundum eundem Trentacinq. *ſub num. 10.* vt antedicta concluſio procedat, etſi ipſemet princeps aſſereret notorium eſſe, & ſic eſſet notoriam rebellionem, nam nec huic aſſertioni in pręiudicium tertij crederetur; ita in indiuiduo concludit Dec *in conſil. ſuo 606. ſub num. 13.* & de hoc duplex eſt ratio.

58 Prima eſt, quia agitur de proprio eius intereſſe, quo caſu eius aſſertioni non creditur; alia

59 ratio eſt: quia quando princeps reſcribit ex relatione alterius, vtique quemadmodum ille, qui hoc dixit Imperatori non citata parte, nullam fidem facit, ita nec creditur Imperatori in his, quæ dicit ex relatione alterius, vt tradit Aretin. *in c. cum à nobis, de teſtibus, & in conſ. ſuo 165. in verſ. 2. ratio eſt.*

60 Facit etiam pro hac concluſione textus, *in clem. paſtoralis, de re iudicata*, vbi non attenditur aſſertio Imperatoris, quòd res eſſet notoria, & quod illud feciſſet exigente iuſtitia, & de imperiali poteſtate, & per hoc ſententia Imperatoris ibi annullatur præſertim ex defectu citationis, vt patet ibi, *in verſ. ceterum.*

61 Hæc, cum ſine cauſa verba illa proferuntur à principe.

62 Quid autem ſi princeps volens alteri præiudicare afferat cauſam, qua moueatur, an eius aſſertioni ſit ſtandum? Vide Aquilinum, *in d. §. & quid ſi tantum, in d. verſ. Quid enim ſi aqua, num. 111. cum plurib. ſeqq. pag. 56.* & Crauetam latiſſimè diſputantem, diſtinguentem, ac reſoluentē, *de Antiquitatibus, par. 1. §. 1. à num. 16. vſque in finem.*

63 Exempla verò ad cognoſcendum cauſas vtilitatis, ac neceſſitatis, quibus mouetur princeps ad præiudicandum iuri tertij, ponit Petra, *de poteſtate principis, pag. mihi 193. cum ſeqq.* & quæ ſint iuſtæ cauſæ, idem Petra docet pag. 189. vide per eum.

Sed hęc ſatis, reliqua ex Petra, d. tract. ex Gabriel *de Probationibus, concluſ. 2.* Portio, *lib. 1. concl. 27.* Aquilinu, *citato loco*, Maſcar. *d. concl. 1233. & prius concl. ſua* 890. Crauet. *d. cap. 1.* & aliis petenda ſunt. Adeundus quoque Illuſtriſs. D. Car. Tuſcus, *concluſione ſua 43. in litera I.* Vbi etiam an, & quando Imperatoris aſſertioni ſtetur, omnium exactiſſimè diſceptatur. Multa quoque poteris colligere ex Coleto, *d. conſ. ſuo 30.* vide per eum.

QVAESTIO V.

An verba enunciatiua legis inducant ius in eo, quod narratur, vel enunciatur.

SVMMARIVM.

1 *Verba ennnciatiua legis nõ inducunt ius in eo, quod narratur, vel enunciatur, & num. 2.*
3 *Amplia hoc procedere in verbis enunciatiuis conſtitutionis, vel ſtatuti.*
4 *Fallit, ſi ſuper illis verbis fundetur intentio legislatoris.*
5 *Item quando ſunt geminata.*
6 *Item quando ex mente legislatoris contrarium appareret.*
7 *Item, quãdo legislator ipſe factum proprium narrat*
8 *Alias Limitationes vide per Trentacinq. remiſſiuè.*
9 *De materia Conſtantius Rogerius.*

1 AN per Verba Enunciatiua legis inducatur diſpoſitio, controuertitur. Et non induci reſpondit Monachus, *in c. ſi Papa, nu. 7. de priuileg. in 6.* Roman. *conſil. 191. num. 5.* Aldobrandin. poſt plures relatos. *conſil. 76. nu. 29. in 1.* Balzaran. *in tit. ſi de Feudo Vaſal. ab alijs interpellatus fuerit ad tex. num. 9.* Coletus *de Proceſſibus part. 3. cap. 5. nu. 14.* Pancirol. *conſil. 6. num. 46. vol. 1.* Hieronym. Enriquez, *inter conſilia Petri, conſil. ſuo 86. num. 46.* Simon de Pretis, *conſil. 59. nu. 14. centur. 3.* & alij.

2 Addo Cl. Do. Martam Neapolitanum, *in l. 1. ar. 3. num. 3. ff. de noui operis nunciatione.* vbi poſt plures concordantes adductos ſubdit de hoc eſſe duo iura, *in cap. ſi Papa, de priuilegijs in 6. & in clem. 1. de probationibus.* Adnectendus eſt etiam D. Alexand. Trentacinq. *lib. 1. Variar. Reſolut. tit. de verb. ſignific. reſol. 2. nu. 1.* vbi infinitos alios cõcordantes deducit, & atteſtatur de vera, & communi concluſione. conſulas quoque Illuſtriſs. D. Card. Tuſcum, *concl. ſua 5. nu. 19. in litera H.*

3 Amplia, vt hæc concluſio procedat etiam in verbis enunciatiuis conſtitutionis, vel ſtatuti. Sic poſt Roman. *conſil. 65.* Trentacinq. *d. reſolut. 2. præcit. nu. 1. in fine.*

4 Communis prædicta concluſio, & à ſcribentibus communiter recepta non procedit primò, ſi ſuper illis verbis fundetur intentio legislatoris; ita Iaſon, *in l. 1. C. de Sacroſanct. Eccleſ. num. 33. in prima lectura;* Sic in ſimili aduertit Schraderus, *de Feudis, par. 10. sect. 9. cap. 14. nu. 36.* addo erudititiſſimum Trentacinquiũ *d. reſol. 2. num 4.* vbi poſt Romanum, *in conſil. 369. in 9. dub.* Crauet. *conſil. 135. n. 32* & Thomam Grammaticum qui ſubdit, quod huiuſmodi verbis legislatoris ſtatur ſaltem præſumptiuè.

5 Fallit ſecundò, quando dicta verba ſunt geminata. Brunorus à ſole, *in ſuo Compendio propoſitionum iuris in verſ. Verba geminata legislatoris, pagin. 202. col. 4.* infinitos propè alios deducit, ac ſequitur D. Trentacinq. *d. reſolut. 2. nu. 5.*

6 Limitatur tertiò, quando ex mente legislatoris, ſeu ipſorum ſtatuentium contrarium apparet, quia tunc licet verba ex ſe deciſionem non importent; attamen attendi debet mens conſtituentis, quæ deciſionem per ea voluit denotari. Sic poſt Romanum, & Crauetam, Trentacinq. *d. reſolut. 2. nu. 6.*

7 Coarctatur quartò principaliter, quando legislator factum proprium narrat, nam tunc verba ennnciatiue prolata probant. Sic poſt Tyraquel. Trentacinq. *d. reſolut. 2. nu. 2.*

8 Alias Limitationes refert, ac deducit Dom. Trentacinq. *d. reſol. 2.* vide per eum.

9 De materia ſupradictæ quæſtionis latè diſcurrit D. Conſtantius Rogerius, in d. l. ex hac, num. 124. vide per eum.

QVAESTIO VI.

An verba enunciatiua in iudicio prolata probent.

SVMMARIVM.

1 *Pro reſolutione diſtinguendum. & nu. 2. & 3.*
5 *Verba enunciatiua prolata in iudicijs aliquando ponuntur in libellis aliquando in poſitionibus, & aliquando in ſententijs.*

1 IN hac difficultate rem, paucis perſtrigendo, ita diſtingue. Aut loquimur ante litem conteſtatam, aut poſt.

2 Si primo, concluſio ſit negatiua; enunciantem enim poteſt eſſe, vt pœniteat.

3 Si ſecundo, concluſio ſit affirmatiua, licet poſſet contrarium probari.

Ita pulchrè ex recẽtioribus Dominus Vincentius de Franchis, *deciſ. ſua 60. nu. 17. & 18.* Matthe ſilan. ſequitur, *ſingulari ſuo 33. numero 4.* & Maſcard *d. concluſione 622. num. 49. & 50.* vbi quoque declarat hoc dictũ procedere, quando verba enunciatiua ponuntur explicitè, veluti ponẽdo, vel capitulando, non autem in eo, quòd implicitè exprimunt. Videndus de hac eadem materia Pariſ. *in d. l. ex hac ſcriptura, nu. 55.* & D. Cõſtantius Roger. in d. l. ex hac, num. 108. cum ſeq. & eruditiſſimus Trentacinq. poſt hæc edita viſus. *Variar. reſolution. lib. 1. tit. de verbor ſignific. reſolut. 2. nu. 24. & 25.* vbi pulchrè. Addo Guliterm. Guidolon. *Aduocatione ſua 49. num. 10.* vbi docet verba enunciatiua prolata in iudicio probare, & obligare. Adducit Decian. *conſil. 91. n. 32. in 5.*

4 Obſeruandum eſt autem, quod hæc verba enunciatiua in Iudicijs aliquando ponuntur in libellis, aliquando in poſitionibus, & aliquando in ſententijs, in quibus omnibus caſibus an probent, breuiter videndum eſt.

QVAE-

QVAESTIO VII.

An poſita in libellis probent.

Q Veſtionem hanc adeò pulchrè, & latè diſtinguendo explicat, ac diſcutit Vitalis de Cambanis *in ſuo tract. clauſular. iuris, pagina mihi* 203. *&* 204. & Ioannes Baptiſta Schuuartzenthaler *in repetitione l. optimam, C. de contrahenda ſtipulatione. explanatione* 78. *cum quattuor ſequentibus*, vt nil aliud ſuppleri poſse videatur; ad eos, ne ex ſcriptis ſcripta conficiam, lectorem remitto.

Ego duntaxat dicam, quòd ſi non plenam, ſaltem ſemiplenam inducent, vt poſt alios docet Maſcar. *concluſ. ſua* 368. *num.* 11.

QVAESTIO VIII.

An in poſitionibus poſita fidem faciant.

P Ro reſolutione vide Pariſium *in d. l. ex hac ſcriptura, num.* 56. *de Donationibus*, Mattheſilan. *Singul. ſuo* 33. Vital. de Camban. *in tract. clauſul. verſic. enunciatiua verba in poſitionib. pagina mibi* 205. *&* 206. & nouiſſimè Ioannē Baptiſtam Schuuartzenthaler *in repetitione d. l. optimam, explanatione* 83. Hi enim omnes articulum hunc adeo latè, & pulchrè diſcutiunt, vt opera mea ſine dubio ſuperuacanea videatur; ad eos itaque lectorem remitto.

QVAESTIO IX.

An ſtetur ſententię verbis enunciatiuis prolatæ.

SVMMARIVM.

1 *Sentētiæ verbis enunciatiuis prolatę minimè ſtatur.*
2 *Aſſertio iudicis non probat acta exiſtere; niſi aliunde conſtet,*
3 *Contentis in ſententia verbis enunciatiuis prolatis ſtatur in Antiquis.*
4 *Item quando eſt lata inter pręſentes, & nemo contradicit.*
5 *Item quando, ſi pars fuiſſet abſens, fuiſſet illi intimata, & non eſſet appellatum, & enunciatio feciſſet tranſitum in rem iudicatam.*
6 *Iudicis aſſertioni an, & quando ſtandū ſit, remiſſiuè.*

1 S Ed an ſtetur ſententiæ verbis enunciatiuis prolatæ dubitatur. Et ſtandum non eſſe, Reſpondit Purpurat. *conſilio ſuo* 548. *num.* 55. *in* 2. Paſeth. *conſil.* 141. *num.* 7. *&* 142. *nu.* 7. Roman. poſt alios, quos ibi refert, *conſil. ſuo* 157. *num.* 3. *in* 1. Vbi dicit de hoc plenè notari in cap. Quoniam contra, *extra de probationibus*, Cioſ. *conſilio ſuo* 124. *num.* 13. *in* 1. Cephal. *conſil.* 265. *num.* 15. *in* 2. & Caualcanus, *deciſ. ſua* 11. *num.* 41. *vol.* 1.

2 Si enim iudex dicat in ſententia: Viſa petitione, relatione, electione, præcepto, vel qualibet alia re ſimili, ipſi vtique non creditur, niſi aliquòd aliud adminiculum concurrat, vel aliter probentur enunciata ex Actis. Sic Leonard a lege *conſilio ſuo Feudali* 7. *numer.* 12. Crauet. *conſilio* 197. *numero* 10. *in* 1. Cephal. 265. *num.* 6. *in* 2. & Maſcard. poſt alios, *concluſ. ſua* 35. *num.* 2. *&* 3. *cum ſequentibus*. Addo D. Stephanum Gratianum diſceptatione ſua 310. nu. 89. parte 2, vbi pulchrè, & D. Sigiſmundum Scacciam in ſuo tract. de Appell. *lib.* 3. *c.* 2. *q.* 17. *limitatione* 6. *membr.* 9. *n.* 9. vbi latè.

3 Fallit primo regula iſta in Antiquis; eo enim caſu plenè ſtatur contentis in ſententia. *cap. Bonæ memoriæ. de electione*, ſic Purpurat. *d. conſilio* 548. *num.* 55. Caualcanus *d. deciſ.* 11. *num.* 41. Ioannes de Amicis poſt alios, *conſilio ſuo* 25. *nu.* 25. *in* 1. latè Maſcard. *d. concluſ.* 35. *numero* 21. *cum ſequentibus*.

4 Fallit ſecundo, quando eſt lata inter pręſentes, & nemo contradicit, tunc enim verba enunciatiua ſententiæ probant. Sic poſt alios Barbatias *conſil. ſuo* 38. *num.* 8. *cum ſeq. in quarto*, Pariſ. *in cap. Quoniam contra. num.* 126. *de probationibus*, Purpurat. *conſilio* 425. *num.* 38. *in* 2. Raudenſ. *conſilio ſuo* 40. *num.* 59 *in* 2. & poſt Crauet Cęſar. de Graſſ. *deciſ. ſua* 141. *num.* 8.

5 Vel ſi pars fuiſſet abſens, fuiſſet illi intimatū, & non eſſet appellatum, & enunciatio feciſſet tranſitum in rem iudicatam. Sic Crauet. *conſil.* 168. *nu.* 2. *in* 1. Limitatur quarto, quando ipſa verba enunciatiua ſunt emiſſa per modum cauſæ de præſenti, nam tunc inducunt diſpoſitionem in ſententia, ideoq; ſi iudex pronunciet malè appellatum, eo quia ſententia ſit nulla, ſententia ipſa diſponet ſuper nullitate. Sic eleganter poſt Bald. & alios D. Scaccia d. membro 9. num. 10.

5 Latius de hac materia diſſerit Vital de Cambanis *de clauſulis, titulo, enunciatiua verba in ſententijs*, & Ioanns Baptiſta Schuuartzentaler *in repetitione d. l. optimam, C de contrahenda ſtip. explanatione* 85. vide per eos. Adeundus quoque C. Pariſ. *in d. l. ex hac ſcriptura, num.* 57. & Maſcard. erudiſſimus, *concluſione ſua* 951. *per totā*, vbi An, & quā ſtandum ſit aſſertioni ipſius iudicis omnium ele-
6 gantiſſime diſceptatur; videndus quoque de hac eadē re Cl. Menoc. *De Arbit. li.* 1. *q. ſua* 76 & Ant. Fab. *in ſuo Cod. Fab. l.* 4. *tit.* 14. *defin.* 7. Addo nouiſſimè Alex. Trērac. *variar. reſol. lib* 1. *tit. de verbor. ſignific. reſolut.* 2. *nu.* 26. *cum infin ſeqq.* vbi oīum latiſſimè diſcurrit, cū oīno cōſulas, & Do. C. Tuſcū. poſt hæc cōgeſta viſum, *concl. ſua* 534. *in litera A.*

1 QVAESTIO X.

An verba enunciatiua laudi probent.

SVMMARIVM.

1 *Verba enunciatiua laudi minimè probant.*
2 *Amplia, quando contingit principaliter de ipſo enũciato diſputare.*
3 *Limita nam præiudicant ſaltem partibus, quæ expreſsè non contradixerunt.*

1 AN in laudo poſita probent, ambigitur. Et non probare reſpondit Cioſ. *conſil. ſuo* 34. *num.* 4. *in ſecundo*, Simon de Pretis *de interpretatione vltimarum volunt. lib.* 2. *ſolut.* 3. *nu.* 19. *pag.* 156. Roman. *conſ.* 157. *nu.* 3.

2 Et maximè, quando contingit de enunciato principaliter diſputare. Sic præciſè poſt alios M. Anton. Maceratenſ. *lib.* 2. *reſol.* 11. *num.* 57.

3 Eſt bene verum, quòd præiudicant partibus, quę expreſsè non contradixerunt; Crauet. *conſil.* 54. *nu.* 12. *in* 1.

QVAESTIO XI.

An verba enunciatiua à notario prolata probationem inducant.

SVMMARIVM.

1 *Verba enunciatiua notarij minimè probant.*
2 *Amplia, & num.* 3.
4 *Fallit, & nu.* 5. 6. 7. 8. 9. *&* 10.
11 *De hac materia videndi DD. remiſſiuè.*
12 *Notabile quoddam adducitur.*

AN verba enunciatiua notarij probent, quæritur. Et non probare reſpondit Berous *conſilio* 213. *numero* 4 *in tertio*, Purpurat. *conſilio* 466. *numero* 20. *in ſecundo*. Florian. *conſilio* 6. *numero ſexto*, Barbatias *conſil.* 42. *numero* 11. *in primo*, Hyppol. Riminald. *conſilio ſuo* 232. *numero* 40. *in ſecundo*, Pulchrè Vegius *conſilio ſuo* 67. *num.* 13. *in primo*, Sic etiam tenuit Rota Romana in Antiquis *titulo de Fide inſtrument. deciſ.* 19. & in nouiſſimis teſte Clariſs. Farinac. *in ſua deciſione* 105. *num. primo*, vbi docet, enunciatiua notarij de citatione eandem minimè probare, ſed & ipſum actum citationis requiri. Vide Iaſ. *in d. l. ex his, num.* 3. & Maſcard. *concluſ.* 143.

2 Amplia, vt nec etiam notario credatur, licet in inſtrumento atteſtetur de productione libelli, de litis conteſtatione, & alijs iudicij actibus, apponendo etiam diem, & tempus, de quibus ipſe ſit rogatus.

3 Et ratio eſt ſecundum Doctor. quia aſſertio illa notarij magis videtur eſſe teſtimonialis, quã habens fomentum officij Tabellionatus. Sic poſt alios docet Maſcard. *concluſ.* 35. *num.* 17. *&* 18. *in* 1.

4 Limitatur tamen iſtud, quotieſcumque Notarius ipſe indiſtinctè diceret, quando, & coram quibus, & quòd in ſui præſentia omnia facta fuerunt; tunc enim ſibi crederetur; ſic præciſè poſt alios Martin. Monterus *in ſuo Reſponſo pro Amita inſerto inter ſuas deciſ.* 5. *Aragoniæ par.* 1. *num.* 45.

5 Sed an ipſi atteſtanti ſe fuiſſe rogatum de quodam inſtrumento credendum ſit? latè diſſerit Barbatias, *conſil.* 38. *in* 4.

6 Fallit ſecundo, Regula principalis inter partes, quoad eas enim ſaltem quandam præſumptionem inducunt: ita Rot. Romana *citato loco*. Videndus tamen Ferret. *conſilio* 215. *numero* 3. *in primo*, & Brunorus à ſol. *in ſuo compendio propoſitionum iuris, in verſiculo, verba enunciatiua Notarij*, vbi tenet, quòd in hoc caſu plenam probationẽ inducant.

7 Fallit tertio, vbi agitur de modico pręiudicio, eo enim caſu verbis enunciatiuis notarij ſtatur, ita poſt alios Peregrinus Ianinus, *deciſ. Regal. lib.* 2. *cap.* 1. *numero* 319. *ita gloſſa*, quam ſequitur Innocentius, *in cap. olim, de cenſibus*, Abb. *conſilio* 64. *in ſecundo*, Crauet. conſ. 182. num. 15. Aſinius *in praxi iudic.* §. 7. *fallentia* 59. *num.* 14.

8 Fallit quarto, quando ea, quæ ipſe allegat, tunc temporis interuenire potuerunt; eo namque caſu ipſi notario fides adhibetur. Sic Neuizan. *conſil.* 100. *num.* 7.
9 Secus eſt autem, cum interuenire minimè potuerint, & ratio eſt, quia ipſi non creditur niſi in his, de quibus à partibus ipſis contrahentibus rogatus eſt. §. *illud. auth. de Tabellion.* rogari autem non poteſt niſi de his, quæ tunc fiunt ab ipſis contrahentibus, vt docet Bartolus *in Auth. ſi quis in aliquo. C. de edend.* ſequitur hoc pulchrè D. Fachinæus *conſil. ſuo* 37. *nu* 28. *vol.* 1. addo D. Antonium Fabrum, *in ſuo C. Fabriano, lib.* 4. *tit.* 14. *deciſ* 26. & eruditiſs. Alexandrum Trentacinq. *Variar. reſol. lib.* 1. *tit. de verbor. ſignific. reſolut.* 2. *à num.* 67. *vſque ad* 76. vbi omnium latiſſimè, ac elegantiſſimè de hac materia. Coarctatur quinto in his quæ reſpiciunt eius officiũ. pulchrè Conſtantius Rogerius, *in d. l. ex hac, num.* 68. *cum ſeq.*

11 Hęc ſunt, quæ hinc inde à Maioribus noſtris ſparſa in vnum colligere potui. Pro ſatietate tamen vide Maſcardum, *concluſ.* 1100. *cum pluribus ſeqq. in ſecundo.* & Roger. d. loco.

12 Obſerua pro coronide, quod ex verbis enunciatiuis notarij in contractibus fiſcalib. Solemnitas præſumitur, Sic poſt Bald. Card Mantic. *de Tacitis, & Ambiguis libro ſecundo, tit.* 7. *nu.* 19.

QVAESTIO XII.

1. An verba enunciatiua probent litis conteſtationem preceſſiſſe.

2 REſpondeo pro affirmatiua poſt Abbat. P. Sur
dus *conſ. 546. num. 5. in q.*
3 Quo pacto autem litis
conteſtatio regulariter
probetur omiſſum. elegã
4 tiſſime differit Maſcard.
concluſ. ſua 434. per totam
videnda idem *concluſ. ſua*
986. vbi an ſi reperiatur in actis litem fuiſſe conteſtatam, nec habeatur per quæ verba ex illa ſcriptura probetur ipſa litis conteſtatio docte more ſuo, diſceptatur.

QVAESTIO XIII.

1 Verba enunciatiua litis pendentiæ an probent litem pendentem, & quando.

2 PRo reſolutione. Vide Ferret. *conſilio 170. num. 8. vol. 1.*

Quibus autem modis regulariter litis pendentia probetur latè docet Maſcardus, *concluſ. ſua 987. vol. 2.* & Illuſtr. D. Card. Tuſcus, *concluſione ſua 380. in litera L. per totam.*

QVAESTIO XIV.

An Citatio per verba enunciatiua probetur.

SVMMARIVM.

1 *Citatio non probatur per verba enunciatiua in aliquo actu poſita.*
2 *Declara.*
3 *Solemnitas, quę non potuit adeſſe tempore actus, non præſumitur interueniſſe per narrationem.*
4 *Contrarium multi.*
5 *Prior opinio vti communior retinetur.*
6 *Citatio probatur ex verbis enũciatiuis, ſi in eo actu, in quo enunciatur, potuit de ſui natura quis in eodẽ temporis momento citari.*
7 *Exemplum.*

1 DVbitatur, an per iſta verba enunciatiua probetur citatio in aliquo actu poſita. Bald. in huiuſmodi difficultate, *in l. finali, num. 17. de re iudicata*, & Innocentius *in cap. quoniam contra, de probationibus*, quos refert, & ſequitur Maſcard. *concluſ. ſua 291. num. 13.* ſentiunt pro negatiua.

2 Quorum tamen opinio intelligenda eſt, quando dicta verba ſunt de preterito, & in actu aliquo enunciatiuo, in quo non potuit interuenire citatio tempore dicti actus, & in eodem temporis puncto, veluti ſi in publicis actis enuncietur, Mevium in exilium miſſum fuiſſe, quia, cum citatus fuit, non comparuit, vel vt exemplificat idem Bald. non ſoluit.

3 Nec id ratione caret; cum enim illa ſit ſolemnitas, quæ adeſſe minimè potuit tunc temporis, quo ipſe actus celebratus fuit, nemini mirum videri debet, ſi non præſumatur talem citationem interceſſiſſe per talem narrationem; *ad not. in authentica. Si quis in aliquo. C. de edend. & in l. ſciendum, ff. de verborum oblig.*

4 Et licet Contrarium tenere auſi fuerint Hoſt. Ioannes Andreas, & Butrius, *in cap. Alberic. extra de teſtibus.*

5 A Priori tamen vti veriori, ac communiori minimè recedendum diiudico.

6 Coarctatur tamen premiſſa concluſio; ſi in eo actu, in quo enunciatur, potuerit de ſua natura quis in eodem temporis momento citari.

7 Verbi gratia enunciatur in aliquo actu iudiciali Sempronium tali die fuiſſe citatum, in eademque in iudicio comparuiſſe; tunc enim ex huiuſmodi verbis optimè probaretur ipſa citatio. Sic poſt Bald. & alios ipſe mot Maſcard. *d. concluſ. 291. num. 15.*

De materia ipſius citationis latiſſimè idem Maſcardus *concluſionibus ſubſequentibus*, vide per eum.

QVAESTIO XV.

An per verba enunciatiua poſſit quis procurator conſtitui.

SVMMARIVM.

1 *Procurator vel ad lites, vel ad negotia, per verba enunciatiua conſtitui poteſt.*
2 *Ratio, & num 3.*
4 *Et de hoc nulla eſt dubitatio.*
5 *Si procurator per verba enunciatiua fuerit conſtitutus, illa eadem verba probant.*
6 *Limita, cum agitur de fauore ipſiuſmet conſtituentis.*
7 *Probant autem, ſi de eius odio agatur, & ad fauorem illius, qui ſe procuratorem conſtitutum affirmaret.*
8 *Limita 2. ſi agatur de præiudicio tertij.*
9 *Item ſi poſtea principaliter diſputari contingeret de ipſo enunciato.*
10 *Ratio.*
11 *Amplia, & num. 12.*
13 *Verba iſta enunciatiua probant inter ipſos enunciantes.*

CVm non modo ab ipſiſmet cauſarum dominis, ſed & ab eorum procuratoribus lites, & iudicia tractari, atque exerceri ſoleant; Congruè agendum hic eſt, an procurator ad lites, & iudicia ipſa per huiuſmodi verba enunciatiua conſtitui, ac declarari poſſit. Verum quia, quæ de iudicijs tractantur, communia ſunt cum ceteris, quæ extra iudicium geruntur, ea propter generaliter hic agemus.

An procurator per talia verba conſtitui poſſit.

1 In hac autem difficultate, rem paucis perſtringendo, conclude pro affirmatiua: ita Doct. omnes, *in l. ne ſatisdatio. ff. rem rat. haberi.*

2 Et ratio ea poteſt eſſe. Nam procurator ſolo conſenſu conſtituitur, & ſolo etiam conſenſu renocatur; *l. ſi procuratorem. la prima ff. de procuratoribus, clementina 1. de procurator.* & Verral. *deciſ. 185. num. 2. par. 2.* qui conſenſus ex his verbis deducitur.

3 Quinimo ipſe procurator ad cauſam admittitur, qualitercunque conſtet, quòd habeat voluntatem eius, pro quo ad cauſam venit. Sic poſt Vitalinum Verral. *deciſ. ſua 185. num. 5. par. 2.*

4 Et de hoc, mea ſententia, nulla poteſt eſſe dubitatio: ſolum in eo poteſt eſſe fixa difficultas, an, ſi per hæc verba procurator fuerit conſtitutus, hæc eadem verba probationem inducant?

5 In qua quidem difficultate concluſio pariter ſit affirmatiua, text. eſt notabilis, in d. l. ne ſatisdatio.

6 Limitatur autem iſta regula, vt non procedat, cum agitur de fauore ipſiuſmet conſtituentis; tunc enim iſta verba minime probarent.

7 Secus autem eſſet, ſi contra ipſum, & de eius odio ageretur, quemadmodum etiam maximam probationem inducerent ad fauorem eius, qui ſe procuratorem conſtitutum affirmaret, *d. l. ne ſatisdatio.* & tradit Illuſtr. Do. Card. Tuſcus *concluſione ſua 33. num. 8. in litera M.*

8 Coarctatur ſecundo, ſi ageretur de præiudicio tertij, ex iam dicta enim enunciatione minimè probaretur quem procuratorem conſtitutum in illius præiudicium; ita pulchrè poſt Felin. Speculat. & alios hæc omnia docet Roman. *ſing. ſuo 359.* & ibi Addentes *deciſ. ſua 281. num. 1.*

9 Limitatur tertio, ſi poſtea principaliter diſputari contingeret, an re vera ille fuiſſet procurator conſtitutus nec ne; tunc enim per hæc verba id minimè probaretur.

10 Et ratio eſt in promptu: nam mandatum vel ad lites, vel ad negotia nunquàm præſumitur. DD. omnes *in l. Sciendum, de verb. oblig.* eſt enim facti; facta autem non præſumuntur, niſi expreſsè probentur; *ad l. in bello, §. facta. de Captiuis.*

11 Adde & fortius, quòd immò ſi in inſtrumẽto aliquid contineatur aſſertiuè, ſed incidenter, puta quòd in eo dicatur, Sempronius, qui eſt procurator Caij, adhuc illa verba aſſertiua non probant eum eſſe procuratorem, ſi principaliter de eo diſputari contingat. ita Bald. *in Rubr. C. de fide inſtrumentorum*, quem ſequitur Anchar. *in clement. 1. de probation.* Roman. quoque *conſil. ſuo 62.*

12 Amplia, vt nec aliquem per hæc eadem verba procuratorem conſtitutum probent, ſi poſtea principaliter de eo diſputari contingat; licet notarius dicat in inſtrumento; Titius procurator talis, vt conſtat tali inſtrumento manu talis notarij a me viſo, & lecto: ad huc enim per iſta verba non dicitur probatum de mandato illius procuratoris; eſſet enim potius reddere teſtimonium, quam mandatum authenticare. Sic poſt Cardinalem, & alios Petrus Gerard. de Petra ſanct. *ſingulari ſuo 39. num. 3. & 4.*

13 Aduerte tamen, quod inter ipſoſmet enunciãtes probant. *ad not. in l. optimam, C. de contrahenda:* & præcipuè contra ipſummet cõſtituentem. pulchrè D. Tuſcus, *d. concluſione ſua 33. num. 9.* & hæc ſatis. latius vide de materia penes eumdem Tuſcum *numeris ſubſequentibus.*

QVAESTIO XVI.

1 An verba enunciatiua à teſtibus prolata probent.

2 Conclude pro negatiua, licet etiam aliter probatio non concluderet: ita poſt alios Addẽt. ad Matthesilan. *ſingulari ſuo 79. numero 6.* Sichard. *in d. l. ex his. numero quar. o.* vbi reddit rationem Iaſ. quoque, *ibidem numero quinto.* Videndi addentes ad Bartol. *in d. l. ex hac ſcriptura. columna quarta, in litera L in verſic. an autem verba teſtis*, vbi concordantem adducunt Bartol. *in ſuo conſilio incipiente. Statuto ciuitatis Florentinæ cauetur.* addo Alexandr. Trentacinquium. *variarum reſolutionum, libro 1. tit. de verborum ſignificatione reſolutione 2. num. 80.* & prius P. Decium, *in authentica ſi quis in aliquo, num. 37. verſ. & præterea, ff. de edendo.*

3 Et ratio, mea ſententia, ea poteſt eſſe, quia dictum teſtis debet de neceſſitate concludere. *l. nõ nullis. C. de probat.*

4 Amplia, vt eo magis iſthæc concluſio procedat, quando prædicta verba enunciatiua eſſent emiſſa propter aliud; nam tunc nihil probant minuſque vllam inducunt diſpoſitionem. Sic præcisè poſt alios Cl. vir D. Ful. Pacian. poſt hęc edita viſus, *conſ. ſuo 3. num. 29.*

QVAE-

QVAESTIO XVII.

An verba enunciatiua generaliter ſumpta in contractibus diſpoſitionem inducant.

SVMMARIVM.

1 *Verba enunciatiua,& precipuè ad obligandum, non diſponunt in contractibus,& nu.2.*
3 *Fallit hac enunciatio quo ad liberandum.*
4 *Ratio.*
5 *Declara,& nu.6.7.*
8 *Verba enunciatiua probant in contractibus.*
9 *Amplia.*
10 *Declara,& nu.11.& 12.*
13 *Limita.*
14 *Verba enunciatiua diſponunt in contractibus, quãdo ſunt geminata.*
15 *De materia huius quæſtionis videndi. DD. remiſſiuè.*
16 *Duo notabilia afferuntur,& nu.17.*

1 AN verba enũciatiua diſponant in contractib. controuertitur. Et non diſponere veriſſima eſt ſententia, & præcipuè ad obligandum. text. eſt in l. Publia §. *Titius Sempronio. ff. depoſit.* ita Sichard. *in l. ex is numero 4. C. de teſtamento milit.* Cioſ. *conſi. ſuo 39. num. 24. in 1.* Sic etiam poſt plures relatos concludit Igneus *in ſua diſpoſitione, An Rex Franciæ recognoſce. Imperatorem, &c. numero* 68. vbi quoque hanc concluſionem communiter ampliam eſſe teſtatur addo Dom. Franciſcum de Caldas de contractu emphyteo. *lib. 2. quæſt. prima, num.* 33. vbi infinitos concordantes deducit, & atteſtatur de comuni.

2 Nec obijciatur de tex. in l. ſi quis mihi bona fide §. *ſi primo, ff. de acquirenda hæreditate.* nullo enim pacto facit ad rem, vt videre licet per Bart. *in d. §. ſi* 1. & p Igneũ *in d. ſua diſputatione, nu.* 73.

3 Fallit primo iſta concluſio quo ad liberandum, eo enim caſu iſta verba diſpoſitionem inducunt. text. eſt *in l. tale pactum. in principio de pactis*, vbi debebas mihi 10. & cum vellem tibi facere pactũ de non petendo, ſic dixi. Profiteor te non teneri; quæritur ibi, an ex his verbis intelligaris ab illo debito liberatus? & Reſpondetur, quòd ſic.

4 Et ratio quoque ea poteſt eſſe, quia fauorabilior eſt liberatio, quam obligatio *l. Arrianus de action. & oblig. & leg. fauorabiliores. de regul. iur.* Sic præcisè Peregrinus *artic.* 1. *numero ſexto in principio, de Fideicommiſſis.* addo Clariſs. Do. Carol. Bardellonum. *conſil. ſuo* 54. *numero* 18. *in* 1. & Illuſtriſs. Card. Mantica *de Tacit. et Ambig. conuentionib. lib. 2. tit. 7. nu.* 18.

5 Aduertendum eſt autem, quòd iſta verba enunciatiua, quæ diſpoſitionem inducunt quoad liberandum, nõ debent eſſe prolata propter aliud, quia tunc non diſponerent. Text. eſt *in l. Iubemus. C. de liberal. cauſ.* per quem etiam ſic reſpondit Hypp. Riminald. *conſil. ſuo* 130. *numero* 31. *vol.* 2.

6 Imo tamen *in d. l. ex hac ſcriptura. de donationibus.* limitabat id inter præſentes, quod pariter ſequitur Pariſ. *ibid. num.* 49. Quod quidem qualiter intelligatur, videndus Soc. *ibi. num.* 66. vbi omnium pulcherrimè.

7 Aduertendum ſecundo loco, quòd iſta prima fallentia procedit, quando agitur de liberãdo aliquem à debito pecuniario, ab aliqua pęna, vel alijs huiuſmodi; ſecus ſi tractetur de liberando aliquem a nexibus ſeruitutis; quia eo caſu non inducitur liberatio ex verbis enunciatiuis, niſi ſaltem quinque teſtes interuenerint. Sic Imola *in d. l. ex hac ſcriptura, num.* 16. Socin. pulchrè, & latè *nu.* 64. & 65. vbi rationem adducit, quare libertas, quæ eſt omnibus rebus fauorabilior, difficilius detur, quam inducatur liberatio ab aliquo debito. Sic quoque ſequi videtur Pariſ. *ibidem nu.* 49.

8 Fallit ſecundo loco Regula Principalis quoad inducendam probationem, tunc enim iſta verba mirificè operantur, text. eſt *in d. l. Publia. §. Titius. ff. depoſiti.* vbi Titius miſit epiſtolam Sempronio, qua ſignificauit ei ſic. Notum tibi facio, quòd pænes me habes 10. pondera auri plus vel minus, & ſacculos ſignatos 10. & 10. trophymata. (quid autem ſit trophyma. vide poſt Alciat. *libro* 1. *Diſpunction. capit.* 18. & Antonium Auguſtin. *libro quarto Emendat iuris cap.* 16. Menochium *de Arbitrar. lib. 2. centuria* 1. *caſu* 93. *nu.* 17. & Schardium *in ſuo Lexico. in verſiculo Trophyma.*) quæritur ibi, an per hanc epiſtolam Sẽpronius iſtarum rerum depoſitionem probare poſſit? & dicitur, quòd ſic; ergo.

Ita quoque poſt alios limitat Gigas *conſil. ſuo* 49. *numero* 44. *volumine primo.* addo Antonium Fabrum *in ſuo Cod. Fabrino libro* 4. *titulo* 14. *definit.* 23. vbi pulchre.

Addo etiam textum *in l. proponebatur. de legat. ſecundo.*

9 Ampliatur iſta limitatio, vt præcipuè procedat, quando agitur inter ipſaſmet partes, ſeu cõtrahentes; inter eos enim omnino probant, text. eſt in l. optimam. *cum ibi notatis. C. de contrahenda ſtip.* Valaſc. *de iur Emphyteotico. quæſt.* 9 *num* 1. addo D. Ioannem Franciſcum Schonardum *conſil. ſuo* 35. *num.* 46. *et ſeq.* vbi etiam tradit verba enũciatiua in contractu probare inter eaſdem partes, quoad contrarium appareat etiam ad minoris præiudicium, et latius, vt per eum.

10 Declaratur tamen id, vt locum habeat, dummodo huiuſmodi verba contineant id, in quo partes poſſunt ſibi pręiudicare, & dũmodo prolata ſint circa ea, quę potuerunt interuenire tempore celebrati contractus; alias nõ procederet. Sic præcisè declarat Iacob. Rebuf. *in l.* 1. *num.* 2.

&

[illegible] Aldemec. in littera A. de [illegible] inſtrumento [illegible], Curtius baſil. [illegible] lib. 10. clarius autem ex ſententia ſtatt Guid. Papæ *ſingul. ſuo 373. nu. 5. cum ſequentibus* Tharcadie exempla; Sic etiam Mynſing. *decad. 3. reſponſ. 39. num. 15.* Hund. *conſil. 58. num. 4. & 5.*

11 Item dummodo prolata ſint circa id, de quo ipſemet partes poſſunt ad libitum diſponere.

12 Et dummodo neceſſaria ſint ad actum, in quo proferuntur: ita Decius *conſil. 359. nu. 6.* ſic poſt alios Maſcard. *conclu. ſua 622. nu. 5. & 52. vol. 1.* item quo ad validitatem dicaturae illius actus, propter proferuntur, ſecus quo ad probandū principaliter id, quod eſt denunciatum, ſi illud principaliter deducatur in iudicio. Sic poſt alios D. Aret. in *l. ſi certis annis, nu. 4. C. de pactis.*

13 Falliteamen ita limitatio in contractibus ſuſpectis, ſic poſt alios Binnius *conſil. ſuo 324. numero 22. in ſecundo.*

14 Limitatur tertio loco principaliter regula ſupradicta, quando hæc verba ſunt geminata; virtute enim geminationis [illegible] ſunt. Sic poſt [illegible] concludit Raud. *de Analogis [illegible] 24. num. 70 per textum in L. [illegible] ſi c. Agricul. & conſil. libro 11.* vbi Rel [illegible] *num. 2.* in quit, quod etiā regula illa, quod verba enunciatiua in contractibus prolata non ſunt obligatoria, *procedat*, niſi tamen confeſſio emanauerit vna poſt aliam, & ſic bina intercedat, [illegible] tunc reſultabit etiam obligatio: ſequitur Calcan. *conſil ſuo 19. num. 12.*

15 De materia huius quæſtionis pulchrè, & latè Vital. de Cambanis *ſuo tract. clauſularum, in verſiculo enunciatiua verba in contractib. pag. mihi 211. cum ſequentibus.* vide per eum. vid. quoque Alex. Trentacinq. *var. reſol. lib. 1. [illegible] de verb. ſignif. reſolutione 2. num. 51. cum pluribus ſeqq.* vbi latiſſimè.

16 Addo pro coronide, verba enunciatiua in contractu cu minore geſto appoſita quæ contra maiorem probarent, probare ēt contra minorē, ſi curatoris authoritas in contractu interuenit ipſo, non aliter. Hactenus nimirum vt contrariū probandi onus in minorem ipſum transferatur. Sic egregiè Ant. Fab. poſt hæc edita viſus *in ſuo Cod. Fabriano lib. 2. tit. 12. definitione 3.* vbi exemplificat, & ſubdit ita fuiſſe deciſum.

17 Addas etiam verba enunciatiua poſita in cōtractu geſto cum principe, probare, ſi veriſimile ſit, quod enūciatur, vt puta, quod maritus ex mādato vxoris, de quo non aliter conſtat, tranſegerit de re vxoria: neque enim improbabile eſt principem contractum fuiſſe cum eo, qui ſe mandatum habere diceret; niſi viſo mandato, fieri dici ſoleat, mandatum nunquam præſumi; hoc verò maximè obtinet in antiquis. Sic egregiè ibidem habetur *dicto ſuo Cod. lib. 4. definitione 63.*

QVAESTIO XVIII.

Interpellatus his verbis, ſi non ſoluat, an conſtituatur in mora.

SVMMARIVM.

1 *Verbis enunciatiuis interpellatus ad ſoluendum, ſi non ſoluat, an conſtituatur in mora.*
2 *Exemplum.*
3 *Bartoli opinio refertur.*
4 *Negant infiniti.*
5 *Fundamenta & nu. 6. 7. 8. et 9. cū ſeq. vſque ad 19.*
19 *Affirmant alij multi.*
20 *Media quibus hæc opinio firmatur, & nu. 21. 22. 23 cum ſeqq. vſque ad 33.*
33 *Negatiua eſt verior, & receptior.*
34 *Diſtinctio Auctoris & nu. 35.*
36 *Confirmatur, & num. 37.*
38 *Et eſt communiter recepta.*
39 *Signa inſpecto iure poli ſufficiunt etiam per interpellationem.*

1 Q Væritur, an quis verbis enunciatiuis ad ſoluendum interpellatus, ſi non ſoluat, conſtituatur in mora, iuxta leg. Magnam [illegible] tiones.

2 Exemplum poteſt eſſe: Si creditor dicat debitori: ego multum indigeo pecunia, quam mihi debes.

3 Licet enim Bartolus *l. ſi quis mihi bona fide. §. primo, de acquirenda hereditate,* dicat hæc verba non eſſe enunciatiua, ſed diſpoſitiua, nihilominus eſſe enunciatiua verius eſt, vt videre licet per D. [illegible] *in ſua diſputatione, an Rex Franciæ recognoſc. Imperium &c. num 69.*

4 Negatiuam opinionem tenuit primus omnium Cinus *in l. in diuerſis [illegible], in quibus cauſ. in integrum reſtitutio non eſt neceſſaria, numero 11.* [illegible] *in d. l. ſi quis mihi bona. §. iuſſum [illegible] numero ſexto, de acquirenda hereditate.* Alberic. *in l. quod te, numero nono, ff. ſi certum petatur, [illegible] conditionem,* Bolog. quoque [illegible] *in [illegible] cauſis, numero 16. de verborum obligat.* [illegible] hanc eandem opinionem [illegible] iuris veriorem eſſe, idem Iaſ. *in d. l. ſi quis mihi bona, §. primo, num. 11.* idem Bolog. *in l. minimum, [illegible] 45. ff. ſi certum petatur, & in l. non ſolum, §. morte, num 196.* [illegible] *enunciatione* Maſcardus *de probationibus concluſione 101. nu. [illegible] ſecundo.* [illegible] latè in d. ſua diſputatione, num. 68. cum ſequentibus, & in exceptionibus Dominus Menochius *de Arbitrar. libro ſecundo, centuria quinta, caſu 461. per totum;* & hanc opinionem ſeruatam in palatijs teſtatur Alber. [illegible]

5 Pro hac ſententia conſideratur communiter primo,

primo, quòd ad conſtituendum aliquem in mora verba debent eſſe incitatoria, & prouocatoria, quibus ſignificetur inſtantia creditoris, vt notatur in l. Mora. *de vſuris*. Bart. *in d. §. Morte num.* 53.

6 At hæc verba (indigeo pecunia, quam mihi debes,) non ſignificant inſtantiam, & incitationem aliquam ad ſoluendum, quia, vt optimè cōſiderat Menochius, non ſequitur iſtud de neceſſitate; Indigeo mea pecunia, ergo eam mihi numera: igitur &c.

7 Secundo conſiderat excellent. Menochius *d. loco num.* 7. quòd, vt debitor in mora conſtituatur, debet ipſe debitor certò ſcire ſe tunc dare oportere. *l. quòd te, ff. ſi cert. petatur.*

Sed ex huiuſmodi verbis a creditore prolatis debitor non fit certus ſe tūc dare oportere, quia verba iſta neceſſario, & concludenter non ſignificant interpellationem, cum ſint dubia, & minus generaliter prolata.

8 Et verba interpellationis debent eſſe certa, & clara. *l. au: qui aliter, verſ.* 1. *ff. quod vi, aut clam.* ergo, &c.

9 Tertio perpendit excellentiſs. Menochius textum *in l. Iulianus §. idem Iulian. & in l. in venditione, vbi Caſtrenſ. de actionib. empt.* vbi generalis illa denunciatio oneris annexi rei venditæ non ſufficit, ne deinde venditor teneatur actione illa ex vendito.

10 Quartò communiter conſideratur, quòd ex mora magnum debitori infertur præiudicium. *l. ſi ſeruum, §. ſequitur. de verb. obligationibus*, & ratio eſt: quia per illam oneratur debitor vltra ſortem principalem, ſicut dicitur in d. l. mora, & in leg. pecuniæ. *de vſuris.*

11 At in his, quæ magni ſunt præiudicij, ſimplex admonitio non obligat monitum. *l. ſi filius. vbi gl. de Tutel.* ergo &c.

12 Quintò vltra Menoch. conſiderant DD. communiter textum in materia feudali *in c. 1. §. licet Vaſal. ſi de feud. defunct. fuer. controuerſ. inter Dom. & Aguat. Vaſal.* qui text. hoc probat, quòd Vaſallus ſeruire promptus, quamuis actu non ſeruiat, etiam per 1000. annos, feudum non ammittit, niſi ad operam ſuam præſtandam expreſsè requiſitus fuerit; colligitur ergo ex illo tex. quod ad conſtituendum aliquem in mora, requiritur expreſſa interpellatio, aliter nunquam conſtituitur.

13 Sextò loco vltra alios conſidero, quòd propria natura verborum enunciatiuorum eſt, vt tātum diſponant, quantum eorum ſonus, & ſignificatio patiatur, vt aliàs diximus, addo nunc Hypp. Riminal. *conſil. ſuo* 31. *num.* 36. vbi concordantes deducit *in primo*

Sed ex ſono horum verborum rectè colligi nō poteſt, quòd debitor ſit interpellatus; ergo, &c.

14 Corroboratur fundametum, nam, vt dictum fuit hic ſumus in odioſis.

15 At verba enunciatiua in odioſis nullo modo diſponunt, vt ſuo loco dictum fuit; ergo, &c.

16 Septimò ego conſidero, quòd quemadmodum in debitore requiritur manualis oblatio, *l. obſignatione, C. de ſolutionibus.* & non ſufficit verbalis *l. quidam æſtimauerunt de rebus creditis, l. acceptam, C. de vſur. cum concordantibus*; Sic etiam in creditore requiritur, quòd actualiter petat per verba directa, & non obliqua.

17 Octauò conſiderari poteſt imputandum eſſe ipſi creditori, qui eum potuerit debitorem ſuum apertius, & vt fieri ſolet, interpellare, hac interpellandi formula fuerit vſus: *ad textum in l. quicquid aſtringendæ, de verb. oblig. & l. veteribus, de pactis.*

18 Nonò poteſt conſiderari text. *in d. l. mora. in verſiculo Ceterum, ibi: Omiſſa eſſet repetendi debiti inſtantia, &c.* quemadmodum facit Igneus *cit. loco num.* 70. ad quem lectorem remitto.

Decimò, ac vltimo ſic etiam argui poteſt. Specialitas in vno caſu inducit regulam generalem ſine dubio in contrarium. *l.* 1. *ad Municipal. l. cum prætor. de iudic.*

Ad ſpeciale eſt, vt verba enunciatiua fauore liberationis diſponant, prout eſt text *in l tale pactum, in princ. de pactis.* nec mirum, fauorabilior enim eſt liberatio, quam obligatio. *l. Arianus, de actionibus, & obligationibus, & l fauorabiliores. ff. de regul. iuris*, ergo veriſſima comprobatur eſſe regula in contrarium, quod huiuſmodi verba in obligatoriis non diſponant. Si ſic eſt, ergo ex huiuſmodi verbis debitor interpellatus non conſtituitur in mora, quia ex mora ipſius debitoris committitur obligatio ad periculum interitus rei debitæ, & aliquando ad pœnam, & aliquando ad intereſſe *l. quod te vbi DD. ff. ſi cert. petatur, & l. ſi pœnam. Quando dies legat. ced.*

19 Contrariam tamen opinionem, quòd, ſcilicet, debitor ex his verbis interpellatus, ſi non ſoluat, conſtituatur in mora, tenet primus omnium Bart. *in d. §.* 1. *nu.* 1. Caſtrenſ. *in d. l. ſi quis mihi §. ſed quid, num.* 5. Imol. *ibidem num.* 4. Alexander *num.* 10. qui dicit hanc eſſe magis communem, Aret. *num.* 11. Iaſ. ſibi contrarius *in l. vnum nu.* 15. *ff. ſi cert. petatur.* Purpurat. *ibi ſub num.* 33. *cum ſequentibus*, & Decius *ſub num.* 13. idem videtur tenere Cagnol. *in l. quòd te, nu.* 87. *ff. ſi cert. pet.* Plaut. *ibi lib.* 4. *num.* 17. & Ioannes Ant. a Leo. de Fortiatis *pag. mihi* 20. *fere in fine*, Baueria *de mora* 5. *par. nu.* 35. Pancirol. *conſi.* 121. *num.* 28. Socin. *in ſuis regulis in verſic. interpell. verſic. Amplia iſtam regulam.* & nouiſſimè poſt multos alios relatos exercitatiſſimus Andreas Kohl. *exercitatione ſua* 13. *num.* 15. vbi latè inſiſtit. Addo Carroc. *in ſuo tract. de Depoſit. part. tit. de culpa Depoſitarij. num.* 45.

20 Adducitur priori loco pro hac ſententia text. *in d. §. pater filio*, vbi pater, cuius iuſſus in adeunda per filiumfa. hæreditate, eſt neceſſarius, cenſetur iuſſiſſe ipſi per illa verba enunciatiua: Scio filio, quod inuigilabis hæreditati tibi delatæ, vt hæreditatem capias, ergo & hic.

21 Secundo Communiter conſiderantur text. *in l. etiā hoc modo, & in l. & eo modo, ff. de leg.* 1. quos tex. aliàs induximus.

22 Tertio conſideratur regula illa vulgatiſſima,

quòd

quod tacitè, & expreſſè par eſt virtus. *l. cum quid. ff. ſi cert. petat.*

23 Sed ſi debitor eſſet expreſsè interpellatus, vtique ſi non ſolueret, conſtitueretur in mora, ergo idem dicendum eſt, & ſi tacitè.

24 Quartò conſiderari poteſt, quod ſi ex his verbis debitor non cenſeretur interpellatus, iſta verborum enunciatio eſſet fruſtratoria, & otioſa, quòd minimè dicendum, quilibet enim actus in dubio cenſeri debet, vt valeat, *l. quoties, de verb. obligationibus.*

25 Et quælibet clauſula ſtare debet cum effectu operatiuo ad tradita pulchre per Clariſs. Peregrin. *conſ. ſuo 77. num. 50. vol. 1.*

26 Corroboratur: nam ex huiuſmodi verbis liquet de intentione creditoris, quam ſpectare debemus *diſtare oportet, §. ſed et ſi maximè, de excuſat. tutor. & l. 3. C. de liber. preterit.* Nec alia fuit mens, & voluntas creditoris, quàm interpellare debitorem. Nec officit, quòd verba non ſint apta, & idonea.

27 Reſpondetur enim, quòd nō attenditur, quòd quis loquatur; ſed in quem verba dirigantur, *l. cum pater, §. donat. de leg. 2.*

28 Quintò accedit, nam cauſa neceſſitatis, ſeu indigentię expreſsè attendi debet, quamuis alia petitio non fiat, & ratio eſt; quia notificatio debiti habetur loco interpellationis, *per not. in l. Paulus, § quaro, de bon. libert.*

29 Et quia ex cauſę expreſſione voluntas attenditur, *l. cum pater, § dulciſſimis. de leg. 2.*

30 Sextò conſideratur text. *in l. ſed & interpellatus. in principio, de recept. arbitr.* quo loci gloſſa intelligit interpellationem pro ſola notificatione.

31 Septimò Bald. inducit textum *in l. eam qui, § filius fam. ff. de acquir. hæredit.* vbi dicitur, quòd ſi pater ſcribit filio, quòd ei eſt relatum, quòd hæreditas, de qua per eum fuit certior factus, non eſt idonea ſoluendo; eo ipſo prohibere videtur filio aditionem ipſius: ergo idem videtur dicendum in caſu noſtro, quòd ſi debitori dicatur a creditore: Ego indigeo pecunia, quam mihi debes, eo ipſo intelligatur interpellatus debitor ad ſoluendum ipſam pecuniam.

32 Octauò Andreas Robal. conſiderat, quòd interpellationi ſolemnia verba nullatenus neceſſaria ſunt, eique ſufficiat, quibuſcumque verbis de mente, ſiue intentione creditoris non obſcure liqueat. *l. 1. vbi Doct. C. de formul. & impetr. act. ſublat.*

33 In huiuſmodi difficultate arbitror ego priorem ſententiam in puncto iuris veriorem, rationibus ſupra deductis. Nec eſſet difficile reſpondere contrarijs, Menoch. enim *in d. Caſu 461.* omnibus ferè commodas adaptat reſponſiones: & ad textum in d. § ſi pater, quòd eſt præcipuum aduerſæ partis fundamentum, optimè etiam reſpondit Igneus *citato loco num. 73. & ſub num. 76.* inferius reſpondit textui per Bald. deducto.

34 Sed tamen pro harum opinionum conciliatione cogitabam, ſic dici poſſe; quòd aut debitor, cui à creditore facta fuit denunciatio, erat talis perſona, quam propter reuerentiam, aut timorē iuſtum creditor debuit timere, & ideò aliter denunciari non poterat, & iſto caſu procedat ſecunda opinio.

35 Aut erat talis, cui abſque timore expreſsè poterat fieri denunciatio, & tunc habeat locum prior ſententia.

36 Et iſta diſtinctio facilè poteſt comprobari, videtur enim ita diſtinguere in ſimili text. *in l. 1. §. quæ onerandæ ibi, tamen cauſa cognita ſi liquido appareat libertum metu ſolo, vel nimia patroni reuerentia ibi ſe ſubieciſſe, &c. ff. quarum rerum actio non datur,* ad idem videtur tex. *in l. pecunia, ff. de furtis, & in l. in coniunctione filiarum, C. de nuptijs.*

37 Vltra alios ego conſidero textum huiuſmodi difficultatem decidentem *in § eum vero. §. apparet igitur. verſiculo plerunque. de Fideicommiſſarijs libertatibus.* vbi ſic legitur. (plerumque enim per ignauiam, vel timiditatem eorum, quibus relinquitur libertas fideicommiſſaria, vel per ignorantiam iuris ſui, vel per authoritatem & dignitatem eorum, a quibus relicta eſt, vel ſerius petitur, vel in totum non petitur fideicommiſſaria libertas, quæ res obeſſe liberati non debet.)

38 Et hæc diſtinctio eſt communiter recepta: eā enim ſequitur Loriot. *in ſuo tract. de Mora. axiomate 6.* Cin. *in d. l. in Minorum citatio. n. 2. 1. in fine,* Florian. *in l. mora de vſur. num. 3.* & infiniti alij. Et ab ea non eſt recedendum.

39 Vnum duntaxat omittēdum haud reor, quòd ſupradicta diſputatio poſſet procedere inſpecto foro fori, non iure poli; quia eo ipſo etiam ſigna ſufficiunt pro interpellatione. Sic inter alios præcisè Purpurat. *in d. l. vinum, num. 37. cum ſeq.* Addo Maſcard. *conclusione ſua 934. an 36. vbi inter ceteros adducit D. Thomam 2. 2. quæſt. 33. in fine, art. 1.* & Richard. *in 4 ſentent. diſtinct. 35. art. 1. q. 2.* De ſupradicta quæſtione videndus Franciſcus Caldas, de iure emphyteutico, *lib. 2. quæſt. 3. num. 34.* ubi latè.

QVAESTIO XIX.

An interpellatio vnica extraiudicialis ſufficiat ad conſtituendum debitorem in mora.

S V M M A R I V M.

1 *Vnica interpellatio extraiudicialis an ſufficiat ad cōſtituendum debitorem in mora.*
2 *Ordo ſeruandus in hac quæſtione.*
3 *Allegantur authores quæſtionem hanc examinantes.*
4 *Verba l. mora, verſic. & non ſufficit, de vſuris. afferuntur.*
5 *Scilicet. intellect. ad hunc verſiculum.*
6 *Reprobatur.*
7 *Intellectus quorundam Antiquorum adducitur.*
8 *Damnatur & nu. 9. & 10.*
11 *Solo temporis curſu, & diei aduentu mora contrahitur.*
12 *Coraſij ſenſus ad eundem verſiculum.*

13 *Refellitur, & num. 14. 15. & 16.*
17 *Ludouic. Charond. interpretatio.*
18 *Reijcitur, & num. 19.*
20 *Cuiacij ſenſus affertur.*
21 *Reprobatur, & num. 22. & 23.*
24 *Repetere debitum nil aliud eſt, quam voce interpellare.*
25 *Clariſs. Menochij interpretatio.*
27 *Refellitur, & num. 27. 28. & 29.*
30 *Andreæ kohl. expoſitio deducitur.*
31 *Damnatur, & num. 32. & 33.*
34 *Intellectus Authoris veriſſimus, & num. 35. 36. cũ ſeq. vſque in finem.*

1 SEd alia non minus pulchra, quã difficilis oritur dubitatio. An (dato, quod ex his verbis debitor extraiudicialiter interpellatus, ſi non ſoluat, conſtituatur in mora) vnica tamen ſufficiat interpellatio, ſeu denunciatio, an vero plures requirantur.

2 In hac difficultate. Ego dumtaxat quaſdam DD. auctoritates ex recentioribus adnotabo, & verſabor latiſſimè ſuper intellectu, leg. mora. verſic. & non ſufficit. *de vſur.* qui text. deducitur pro opinione, quòd duplex requiratur.

3 Authores ſunt iſti. Andreas kohl. *d. ſua exercitatione 13. num. 17.* vbi infinitos deducit; quos non refero, Menochius *de Arbitrar. lib. 2. centur. 3. caſ. 220. ſub nu. 29. vſque in finem,* & omnium latiſſime, & elegantiſſimè P. Rebuf. *in d. l. mora, de Vſuris.*

4 Verba autem verſiculi ſunt: L. Mora fieri dicitur, &c. (Et non ſufficit ad probationem Moræ, ſi ſeruo debitoris abſentis denunciatum ſit a creditore, procuratoreve eius, cum etiamſi ipſi inquam, domino denunciatum eſt. Ceterum cũ poſtea is ſui poteſtatem faceret, omiſſa eſt repetendi debita inſtantia, non protinus per debitorem mora facta intelligitur.)

Varij intellectus ad huncverſiculum reperiuntur.

Primus intellectus eſt Saliceti, *in d. l. mora, nu. 12. in fine,* dicentis, quòd ideo ibi repetitio inſtantiæ locum habet, & non ſufficit vnica tantũ interpellatio, quia prima non tenuit facta incongruo loco, & tempore.

5 Sed vbi prima fuiſſet valida; vna pura, & ſimplex interpellatio ſuffeciſſet.

6 Sed iſte sẽſus Salic. maximo diuinationis vitio laborat, vt ẽt animaduertit Corraſ. *lib. 2. Miſcell. c. 6. nu. 6. in fine,* neque congruere videtur intentioni I.C. cupientis in eo verſic. planius cõprobare denunciationem ſeruo debitoris abſentis factam non ſufficere ad probationem moræ.

7 Secundus eſt intelllectus quorundam Antiquorum dicẽtium debitorem primo interpellatum cõparuiſſe, ſeq. nedum ſatisfacere poſſe dixiſſe, cui creditor hac de cauſa dilationẽ dedit, itaque licet in mora debitor per ſolã interpellationẽ fuerit conſtitutus, quia tamen eidem creditor dilationem dedit, mora omnis cenſeri debet purgata, & ideo opus eſt repetitione inſtantiæ, adeo vt in mora iterum conſtituatur.

8 Iſte pariter ſenſus refellendus eſt, propterea quod inſolenter diuinat, nullum enim verbum adeſt in textu de dilatione conceſſa a creditore debitori ſuo, propter quam ſit facienda repetitio inſtantiæ.

9 Nec textui ſecundo loco congruit: quoniam Martianus, *in verſ. cum etiam,* vbi vltra denunciationem domino factam requirit inſtantiam repetendi debiti, adducit pro corroboratione eius, quod modo de denunciatione ſeruo facta dixerat, vt cum denunciatio domino facta non ſufficiat, multo minus denunciationem ipſius ſeruo factam ſufficere intelligatur; Eoque ſicut in verſ. & non ſufficit. conceſſam fuiſſe ſeruo dilationem fingi minime poteſt, ita nec in annexo verſic. cum etiam, alioquin propter maximam caſus, & rationis diuerſitatem verſiculus hic (cũ etiam) pro illius confirmatione nihil omnino faceret, & non poſſet adduci.

10 Tertio addo ego, & conſidero, quod ſi fuit conceſſa aliqua temporis dilatio, prout ipſi dicunt, tempus iſtud fuit certum, puta viginti, vel triginta dierum, aliter nõ video, quomodo poſſit concedi recte dilatio, vt agatur de fauore ipſius debitoris. Tranſacto autem vltimo die ex viginti, vel triginta conceſſis, ſi debitor non ſoluit, ipſo iure conſtituitur in mora, nec opus eſt alia repetitione inſtantiæ.

11 Solo enim temporis curſu, & diei aduentu mora contrahitur, *l. pecunias, §. uſurarum, de uſuris, l. magnam, C. de contrahenda ſtipulatione,* & latius proſequitur Antonius Faber, *lib. 6. coniecturarum iuris, c. 7. col. 2. circa med.* Ioannes Robert. *lib. 2. Sententiarum iuris, cap. 17.* & ſic eſſet ſuperuacanea illa repetitio inſtantię, quod non eſt dicendum.

12 Tertia eſt interpretatio Ioannis Corraſij *Miſcell. iuris, lib. 2. c. 6. nu. 7.* dicentis, tunc ſufficere vnicam interpellationẽ ad conſtituendum aliquem in mora, quotieſcumque debitor interpellatus amplius ſui copiam non facit, eo enim caſu, cum creditor non poſſit ita facile ipſum denuo interpellare, ſufficit vnica tantum: ſed quando debitor comparet, & creditor nõ renouat inſtantiam, coniectat lex eum non perſeueraret in ea voluntate, an in mora debitorẽ velit cõſtitui, & ideo vnica interpellatio non ſufficit.

Sed hæc ſubtilis licet, & tãto viro digna expoſi-
tio, nihilominus facile flecti poteſt: Regula eſt
13 enim in iure vulgatiſſima, quod ſemel factus cer-
tior, non eſt amplius certificandus, *l. 1. §. vlt. ff. de actionib. empt. c. eum qui certus, de regul. iuris. in 6. cum concordantibus deductis per Clariſs. Menoch. conſilio ſuo 533. nu. 6. in 6. & 876. nu. 2.* addo Card. Tuſcum, *concluſione ſua 199 in litera C.* vbi an, & quãdo certus dẽat certiorari, elegãter ediſſerit; quẽ vide. Vnde cum debitor iam vna interpellatione certior redditus ſit, non amplius certificandus eſt.

14 Nec officit, vt ſubdit Corraſius, quòd mora mul-

multum afferat præiudicij, & in multum præiudicialibus plures interpellationes requirantur, *l.1.§. de inſpiciendo, ff. de ventre inſpic. & in l. t. de libell. dimiß. cum concordantibus.*

15 Reſpòdetur enim, quod ſatis pôt ipſe debitor tot moræ præiudicia euitare, poſteaquam monitus nouit, quid agendum ſibi eſt. Quorſum igitur iam certum, certum facere? *l. 1. ff. de do. prælег.*

16 Nec aduerſantur relata iuris loca; optime enim reſpondit Menochius meus dilectiſſimus, *de arbit. iud. lib. 2. cent. 3. caſu 220. num. 40. cum ſeqq.*

17 Quarta eſt interpretatio Ludouici Charondę *lib. 3. ſuorum veriſimilium, cap. 10.* qui opinatus eſt vnam ſolam ſufficere interpellationem ad moram inchoandam, ſed nõ ad perficiendam, quoniam aliquod temporis interuallum requiritur, *iuxta l. ſi quis filium. §. ſtipulat. de colla. bon. & ratum. & l. quos dicimus de ſolut.* & ideo inſtantiæ repetitio, quæ requiritur, non alia ratione requiritur, quam nodeſiſtendo velle videatur debitorem in mora non conſtitui; ſed potius ſoluendi tempus ei prorogare.

18 Sed optime a Menochio citato caſu 220. nu. 45. reprobatur iſte ſenſus Charondæ; inquit. n. quod aut vult Charondas poſt interpellationẽ inſtandum eſſe a creditore alijs interpellationibus & tunc ſentit contra communem, & male: ſemel enim per interpellationem factus certior non debet amplius certificari, vt ſupra dixi.

19 Aut vero vult poſt interpellationem tempus eſſe concedendum, ita vt ille debitor ſolutionẽ parare poſſit; & tunc nil hic caſus differt ab eo, qui vult ſtatim ſoluere, ſed ad pecunias parandas tempus requirit, *iuxta d. l. 10. dicimus. de ſolu.* Cui opinioni & nos aſſentimur, vt ſcilicet illico mora contrahatur ex vnica interpellatione, aliquod tamen temporis ſpatium ad parandam pecaniam concedatur, ſequitur Carrotc. *de Depoſ. tit. de culpa depoſitarij. num. 48.*

Quantum autem temporis ſpatium ſoleat concedi, vide penes Menochium eruditiſſimum, *de arbitr. citato lib. 2. caſu 27.*

20 Quinta eſt interpretatio Iacobi Cuiacij *tract. 8. ad Africanum, in l. eum patrifamil. de vſuris, fere in fine.* quẽ ſequitur Euerhard. Bronchorſt. *cen. 1. cap. 100.* dicentis vnam interpellationẽ teſtatò, hoc eſt, teſtibus, atque notario adhibitis factam ſufficere ad conſtituendum aliquem in mora, ſi modò inſtantia repetendi debiti, abſque tamen teſtibus, poſt interpellationem perſeuerauerit, atq. huic ſententiæ adhærere videtur etiam Faber *lib. 6. coniecturarum iuris, cap. 7. in princ.*

21 Sed iſta Cuiacij, & ſequacium expoſitio longiſſime a veritate abhorret, nullibi enim ſcriptum reperitur interpellationem extraiudicialem, de qua nos loquimur, fieri debere coram teſtibus, & notario; imo totum cõtrarium cõmuniter receptum eſt: ſufficit enim quocũque modo conſtare denunciationẽ factam fuiſſe. ita poſt alios pulchre, & late docet bene eruditus Do. Andreas Rohl. *exercitat. ſua iuris 13 n. 18. col. 3.*

22 Nec iura per eos allegata, *Tex. videlicet in l. ſi procuratorem, §. igitur, verſic. & ſi. ff. Mãdati, & in l. qui Romę, §. cohęredes, ff. de verborum obligationibus*, quidquam faciunt, ibi enim talis facti cõtingit ſpecies, ex qua niſi quatenus deciſio ſuper ea fundatur, non licet arguere. Iaſ. poſt alios, *in d. l. qui Romæ, §. Callimachus, ff. de verbor. oblig.*

23 Nec ex eo ius ſumitur, quod ex abundãti fit, vt ait Cuiac. *in d. l. patrifam.*

Vnde cũ præſuppoſitum Cuiacij de denunciatione teſtato interponenda iuri minime conſentaneum videatur, nec etiam illud, quod conſequitur, ſuſtineri poteſt, alias ſi repetitio inſtantiæ perſeuerare deberet, vna ſola interpellatio non ſufficeret ad conſtituendum aliquem in mora.

24 Quia repetere debitum, vt inquit Menochius *citato caſu 220. num. 45.* nil aliud eſt, quàm voce interpellare, quod non eſt dicendum.

25 Sexta eſt interpretatio diſertiſſimi Menochij *cit. caſu 220. num. 33.* inquit enim ibi exponendo dictum textum, quòd vna interpellatio facta ſeruo debitoris abſentis non ſufficit, cum ſui copiã debitor extinde facit, quoniam fieri poteſt, vt dominus illius interpellationis notitiam ob ſerui negligentiam nõ habuerit, quare in mora verè nõ conſtituitur, ſi præſens interpellari adhuc poteſt; & cõfirmat id per text. *in l. item veniunt, §. petitam, verſic. ſed ponamus denunciatum. de petitione heredit.*

Quando autem interpellatio fit debitori principaliter obligato, ſiue ſit abſens, ſiue præſens, vnica tantum ſufficit, inquit ipſe, & ideo poſt illa verba, *Cum etiamſi ipſi inquã domino denunciatum eſt*, addit verbũ illud, *ſufficiat*, & ſic vult vt legatur ibi affirmatiuè.

26 Sed decipitur in hoc excellentiſſimus Menochius; legendum eſt enim negatiuè, vt ſit ſenſus, quòd ſi denunciatio etiam fuerit facta ipſi debitori, abſenti tamen, vnica non ſufficiat.

27 Et ratio eſt in promptu: quoniam debitori abſẽti denunciatio poteſt fieri dũtaxat per epiſtolam, vel per nuncium, vt Doct. oẽs concludunt. Hoc ſuppoſito; nonnè poteſt eſſe, quòd epiſtola aliquo caſu ad manus ipſius debitoris nõ perueniat, quòd nuncius forte fortuna occidatur, capiatur ab hoſtibus, vel intereat, antequam denũciationem ipſi debitori ſignificare poſſit? certè ſic. Cur igitur vnica tantum interpellatio facta debitori abſenti debet ſufficere ad incurrẽdam moram, ſi creditor neſcit certè, an debitor fuerit interpellatus, & cum poſſit eſſe, quòd debitor, vt dixi, de huiuſmodi interpellatione nõ ſit certior factus, quo caſu nunquam moram incurreret? Mora enim nunquam contrahitur abſque propria legitima interpellatione.

28 Nec dicat Menoc. quòd ſi negatiue text. ille legatur in ea parte, in qua loquitur de ſeruo, erit ſine probabili dubitatione, cui enim eſſet dubiũ, inquit ipſe, quòd ſi non ſufficit ſemel ipſimet domino denunciare, non etiam ſufficeret, ſi eſſet dño mediante perſona ſerui denunciatum?

Re-

29 Reſpondetur enim maximam fuiſſe dubitationem penes I. C. an, ſcilicet, ad incurrendam moram ſufficeret, ſi domino debitori eſſet denũciatum mediante perſona ſerui; ad quod reſpondit I. C. interrogatus non induci, poſtea adducẽdo caſum magis dubitabilem id confirmat, dum inquit, quod etiamſi ipſi debitori abſenti denunciatum eſſet, nihilominus mora non contrahitur ſed requiritur repetitio inſtantiæ, cum tamen ipſemet debitor ſui copiam facit.

30 Septima eſt interpretatio Andreæ Kohl, *præcitata ſua exercitatione* 13. *num.* 18. *col.* 4. *&* 5. in ſumma poſt multas ambages cõcludentis, quòd ideo ibi opus eſt repetitione inſtantię, tum quia interpellatio ſeruo facta propter iuſtam debitoris abſentiã, & inhabilitatem ſerui protinus ab initio fuit per ſeſe inualida quoad inducendam debitoris moram, adeo vt tractu tẽporis conualeſcere vix poſſit; *l. quòd initio, ff. de reg. iur.* cum etiam quia ſiue adhuc debitori abſenti ſeruus denunciauit interpellationem factam, nihil eſt, quòd imputetur ei, qui non tenebatur ſe præparare ad ſolutionem, priuſquam interpellaretur *ad textum in l. ſi quis filium. §. ſtipulatio. de collatione Bonorum.* & ideo concludit, quod vt debitor moram incurrat, renouanda eſt repetitio ipſius inſtantiæ.

31 Verum de iſta interpretatione valde dubito; mihi enim perſuadere haud poſſum, quare denũciatio & valida poſſit fieri debitori abſenti per epiſtolam, vel nuncium, non autem per ſeruum; cum immo per ſeruum dominus ipſe poſſit facilius de interpellatione ſibi facta certiorari.

32 Concludendum eſt igitur, quòd non illa de cauſa opus eſt repetitione inſtantiæ, domino copiã ſui faciente, quia ſeruus ſit inhabilis, vt inquit Kohl, ſed quia debitor non poteſt eſſe certus, an ſeruus retulerit ipſi domino denunciationem ſibi factam, nec ne.

33 Hac eadem ratione quoties debitori propter abſentiam, aut aliud iuſtum impedimentum ab ipſius parte interueniens denunciari nequit, nõ ſufficere proteſtationem interim factam, niſi eo reuertente, vel impedimento ceſſante, creditor ipſi primo quoque tẽpore denunciet, ſcriptum reliquerunt communiter Doct. *in l. De pupillo. §. ſi quis ipſi. ff. de nou. operis nunciat.*

34 Relatis, ac inſimul reiectis his omnib. DD. expoſitionibus ad hunc textũ l. Mora in verſiculo & non ſufficit. ſupereſt, vt noſtrum quoque proponamus intellectum.

35 Arbitamur igitur legem iſtam duos caſus unico contextu definire in illis verbis. Et non ſufficit ad probationem, &c.

36 Alter eſt, quando interpellatio eſt facta ſeruo debitoris abſentis.

37 Alter vero eſt, quando eſt facta ipſimet debitori Abſenti, dicimus nos, nõ pręſenti, & hoc per dictionẽ illam, etiam, quæ eſt implicatiua eiuſdẽ qualitatis, & quia præcedentia declarant etiam ſequentia.

38 Et in vtroque caſu inſtantiæ repetitionẽ opus eſſe dicimus, & ſic duplicem requiri interpellationem ad hoc, vt debitor conſtituatur in mora, quia ille erat abſens, non præſens, quo caſu vna tantum ſufficeret.

39 Et ratio differentiæ inter denunciationem factam præſenti, & abſenti hæc eſt, quia, ſi facta eſt ſemel tantum præſenti, ſufficit, quoniam certum eſt, quòd ipſe debitor eſt factus conſcius, quo caſu nil aliud quæritur; quando autem denunciatio eſt facta abſenti, tunc quia certum nõ eſt ipſum eſſe certioratum, non eſt mirum, ſi duplex requiritur interpellatio, quando tamen facit copiã ſui, & ſic text. iſte loquitur in abſente.

40 Hic fuit intellectus Clariſſ. & Excellentiſſ. D. M. Antonij Othelij præceptoris mei, dũ d. l. Mora. me auditore, publicè interpretaretur, & mihi videtur veriſſimus, cui etiam applaudere videtur Plautius *in l. quod te in præfatione, num.* 23. *ff. ſi cert. pet.*

QVAESTIO XX.

An verba enunciatiua ſic generaliter ſumpta diſponant in vltimis voluntatibus.

SVMMARIVM.

1 *Verba enunciatiua diſponunt in vltimis voluntatibus ex communi.*

2 *Lex ex hac ſcriptura de Donationibus. expenditur et num.* 5.

3 *Contrarium tenet Author.*

4 *Verbum diſponere, refertur ſemper ad vltimas voluntates.*

6 *Opponit idem Author, & num.* 7.

8 *Soluit & nu.* 9. *&* 10.

12 *Verba enunciatiua nec plenam probationem inducunt in vltimis voluntatibus ex ſententia Authoris.*

11 *Ratio.*

13 *Limita quoad ſemiplenam.*

14 *Enunciatiua defunctorum voluntates obſeruantur, ſi tamen aliter probentur.*

15 *De materia videndi DD. remiſſiuè, & præcipuè Antonius de Leo.*

1 DVbitatur an verba enunciatiua generalia ſumpta diſponant in vltimis voluntatibus. Et diſponere ſcripſere Doct. oẽs *in d. l. ex hac ſcriptura.* ſequitur Mãtua, *ſingul. ſuo* 658. *in prin.* & poſt alios Surd. *conſil. ſuo* 241. *nu.* 3. *in* 2. *&* 572. *nu.* 52. *vol.* 4. addo Excell. D. Martam Neapolit. *in l.* 1. *art.* 3. *nu.* 3. *ff. de noui operis nunciat. pag.* 412. adeundus quoque Sichard. *in l. ſi donatio per epiſtolam, num.* 1. *& num.* 5. *in fine, C. de donat.* & Do. Stephan. Gratianus, *diſceptatione ſua* 216. *numero* 21. *lib.* 2.

2 Pro hac opinione conſideratur communiter text. *in d.l.ex hac ſcriptura.* vbi teſtator ita dixit in teſtamenro: Sciant hæredes mei, me veſtem vniuerſam, ac res ceteras, quaſcūq; in diem mortis meæ mecum habuero, libertis meis donaſſe. Quæritur ibi an valeat hęc donatio; & dicitur quòd ſic. Et tamen eſt facta verbis enunciatiuis; ergo verba iſta prolata in vltimis voluntatibus diſpoſitionem inducūt; Et ita in ſummarium deducit d.l. Bart. ibi.

3 Contraria tamen ſententia verior ſemper mihi viſa fuit, & conſidero, quòd Iuſt. inquit in §. *diſponat, Authent. de nuptijs* (diſponat teſtator, & erit lex eius voluntas.)

4 Perpendo verbum illud diſponere, quòd ex ſui propria natura ſemper refertur ad vltimas voluntates gl. & DD. *in Rubrica, ff. ſolut. matrim.* latè Hyppol. Riminald. *in princ. tit. Inſtit. de donationibus, numero* 1355. *pag. mihi* 158. & Brunor. à Sole, *in ſuo compend. propoſit. iur. in verſiculo verbum diſponere*, pulchrè Viuius *opin. ſua* 1040. *volum.* 3. addo Cl. D. Menoch. *conſil. ſuo* 210. *num.* 2. *cum ſeq in* 3. & Clar. Farinaecium *deciſ. ſua Rotæ Roman.* 879. *num.* 1. ergò in vltimis voluntatibus debent adeſſe verba diſpoſitiua, non autem enunciatiua; incluſio enim vnius, eſt excluſio alterius.

5 Qua ratione ſic ſtante non officit text. *in d.l. ex hac ſcriptura.* pro cōtraria opi. perpenſus; quia ibi verba illa enunciatiua ſunt prolata principaliter propter ſe, quo in caſu expreſſa inducunt diſpoſitionem; vt inferius dicetur, & præſertim in vltimis voluntatibus.

Noſtra autem dubitatio procedit, an verba enunciatiua generaliter ſumpta diſponant in vltimis voluntatibus non conſiderata aliqua particulari eorum ſpecie, & reſpondemus pro negatiua.

6 Minus officit, ſi diceretur. Hæc verba diſponunt, quoad inducendum fideicommiſſum, vt ſuo loco dicetur, & tamen fideicommiſſum eſt vltima voluntas; ergo in quacunque vltima voluntate hæc verba debent diſponere.

7 Et eo magis, quia idem iudicatur de genere, quòd de qualibet eius ſpecie, *l. qua de tota ff. de rei vendicatione.*

8 Reſpondetur enim dupliciter, & primo, quòd legatum, & fideicommiſſum non ſunt ſpecies propriæ vltimarum voluntatum, ex quo per ſe ſubſiſtere non poſſunt: aut enim fideicommiſſa teſtamēto, aut Codicillis, aut in epiſtola relinquūtur, pulchrè Cardinalis Mantica *de coniectur. lib.* 1. *tit.* 5. *nu.* 2. vnde, &c.

9 Reſpondetur ſecundo, & melius, non valere conſequentiā; Diſponunt in fideicommiſſis: ergò & in vltimis alijs voluntatibus. Ratio eſt in promptu, nam tritiſſimum eſt.

10 Fideicommiſſa induci quibuſcumque verbis ſiue diſpoſitiuis, ſiue enunciatiuis, immò nutu induci poteſt fideicommiſſum, vt latiſſimè ſuper his inſiſtit Excell. Peregrinus, *art.* 1. *num.* 45. *cum duobus ſequentibus.* Quod non verificatur in alijs vltimis voluntatibus vnde ſuccedit regula illa, quòd in diuerſis diuerſum ius ſtatuitur.

11 Imo ego teneo, quòd nec plenam inducāt probationem hæc verba in vltimis voluntatibus, tex. eſt ad literam, & a nemine perpenſus, *in l. rationes, verſiculo eiuſdem iuris eſt, C. de probationibus.* & ibi in in ſpecie Sichar. *num.* 6.

12 Et iure merito. Si enim teſtatori non obtēperatur, multo minus creditur, *l. verba, C. de teſtam. & l. ſcriptura, vbi text. ad literam, C. communia vtriuſque iud.*

13 Semiplenam tamen inducent, vt alias diximus: ita quoque ſenſit Dec. *in l. ex his verbis C. de teſt. milit.* addo Ludouic. de Caſanat. *conſil. ſuo* 15. *num.* 13. vbi ſubdit, quod bene inducunt probationem, & declarationem eorum, quæ in ipſa vltima voluntate geſta ſunt.

14 Adde pro coronide; enunciatiuas defunctorum voluntates pro legibus obſeruandas, ſi tamen aliter probentur, ſic præcisè; *gl. in d. l. rationes, in verſ. quamquam vtraſem, in fine.* vbi multa iura de hoc atteſtantia coaceruat.

15 Sed de his ſatis. Latius autem differunt DD. *in l. cum proponebatur, de legat.* & Vital. de Cambā. *in tract. ſuo Clauſulatum, verſiculo enunciatiua verba in vltimis voluntatibus, pag. mihi* 2. *cum ſequentibus.* Adeundus quoque de hac eadem materia D. Aloyſius de Leo, *in d. l. rationes, num.* 12. *C. de probationibus.* vbi quærendo, an verba enunciatiua emiſſa in vltima voluntate probent, ſeu diſpoſitionem inducant, ita diſtinguit. Aut verba enunciatiua proferuntur propter ſe; primo caſu talia verba plenè non probant, nec etiā inducunt diſpoſitionem; ſecūdo autem caſu. Aut ſuit adiectum iuramentum, & probatur, vt hac lege; & hoc procedit non ſolum, quando expreſſè teſtator iurat, ſed etiam quando dicit ſe iuraſſe; Aut vero ceſſat iuramentum; & tunc ſi pars fuit præſens, uel notarius, vel ordinarius recepit cōfeſſionem pro parte, & tunc probat; aut nemo recepit hanc confeſſionē, & tunc talia uerba non probāt actum enunciatum, ſed inducunt legatum, aut hæredis inſtitutionem ſecundum qualitatem uerborum; & latius ut per eum, quem omnino uideas. Satis.

QVAESTIO XXI.

An verba enunciatiua prolata in teſtamento diſponant.

SVMMARIVM.

1 *Vltima voluntas etiam in genere reperitur.*

2 *Quatuor ſunt ſpecies propriæ vltimarum voluntatū Teſtamentum, ſcilicet, Codicil. Epiſtola, & Mortis cauſa donatio.*

3 *In Teſtamento enunciatiua verba prolata minimè diſponunt.*

4 *Ratio.*

5 *Amplia, & num.* 6. *&* 7.

8 *Limita, & num.* 9. 10. 11. *&* 12.

Pro-

13 *Proponitur. Quæſtio.*
14 *Reſolutio.*

1 FIrmata concluſione, cap. præcedenti. verba enunciatiuè prolata. in vltimis voluntatibus in genere ſumptis, (vltima enim voluntas in genere etiam reperitur, *vt in l.licet cum gl.vlt.& ibi notatur, C.de pactis*, pulchrè Card.Mantic.*de Coniect.lib.1.tit.14.numero 1.*)minimè diſpoſitionem inducere; Videndum modo eſt, an ſaltem in aliqua earum ſpecie diſponant, ac probent.

2 Cum autem quatuor ex ipſius Manticę ſententia, *in d.lib.1. cap. 5.* vltimarum voluntatum propriæ exiſtatur ſpecies, Teſtamentum videlicet, Codicillus, epiſtola, & mortis cauſa donatio (legatum enim, & fideicommiſſum etiamſi ſint ſpecies vltimæ voluntatis, non tamen per ſe ſubſiſtunt, vt alias diximus.) de ſingulis diſceptari operæ pretium eſſe duximus.

Dubitatur itaque primo, an in teſtamento diſponant.

3 Et non diſponere veriſſima eſt ſententia. Sic inter alios Caballin.*milleſ.ſuo 40.num.1.*& ra-
4 tio mea ſententia ea poteſt eſſe, quia teſtatorem voluiſſe, vel de eius mente apparere non ſufficit, niſi procedat diſponendo, ideſt, per verba mere diſpoſitiua, iuxta notata in præcitato. §. Diſponat, ita Ozaſch. *in ſua pedemonta.* 110. *num.* 15.& nouiſſimè poſt plures relatos Stephan. Gratian. *deciſ.ſua Marchiana* 207.*nu.*3. addo Salicet. *in d. l. Rationes, nu.*1. vbi etiam firmat pro regula, quod verba enunciatiua a defuncto prolata non ſeruantur.

5 Ampliatur primo iſta concluſio, vt præcipuè procedat, quando tractatur de diſpoſitione inducenda contractum, quem teſtator grauare nō poteſt; contra enim eum dicta verba enunciatiua minime diſponunt; ſic præcisè Barto.*in d.l.rationes in lectura antiqua, num.*5. vbi ſubdit de hoc eſſe caſum, *in d.l.rationes, & in l.3. §. 1. ad Syllanian. & in l.verba. C.de teſtamentis.*

6 Amplia ſecundo, vt maxime locum ſibi vendicet, quando tractatur de eo, quod per ipſummet teſtatorem minime poteſt induci. Sic præcisè idē Bart.*in d.l.rationes præcitato, num.*5. vbi ſubdit de hoc eſſe iura, *in l.1.Arbitrium tutel. & in l.ſcriptura, C.communia vtriuſque iudic.*

7 Amplia tertio, vt nec etiam probent. Sic in ſpecie poſt infinitos relatos Clariſſ. Decian. *conſ.ſuo* 120.*num.*17.*vol.*3.

8 Fallit autem iſtud, quotieſcumque coniecturæ in teſtamento exiſtentes contrarium ſuaderent; eo enim caſu, & diſpoſitio, & plena probatio per verba ipſa poſita in teſtamento induceretur; Sic præcisè Sichard. *conſil.ſuo teſtamentario 8.numero* 27.

9 Fallit ſecundo principaliter inſpecta diſpoſitione Iuris Canonici, eo enim iure verba enunciatiua teſtatoris fidem ſemiplenam ſaltem faciunt abſque iuramento. *ad not.in cap.final.de ſucceſſionibus ab inteſt.* Sic in puncto Alberic.*in d.l.rationes num.*8. vbi latè de materia.

10 Fallit tertio, nam vera enunciatiua prolata ſuper eo, quod per teſtatorem poteſt induci, diſponunt contra eum, quem teſtator grauare poteſt; Sic pręcisè Bart.*in d.l.rationes.præfat.nu.* 5.*in fine.* vbi plura in hoc propoſito deducit.

11 Addo Cuman. *in d. l. ex hac ſcriptura num.5.ff.de Donationibus.* vbi ſimiliter docet, verba enunciatiua teſtatoris diſponere in his, in quibus teſtator poterat diſponere:& ſubdit de hoc eſſe textum *in l.cum pater §.filio.de leg.2.& in l.1.C.Arbitrium Tutelæ.*

12 Fallit etiam nonnullis alijs modis, de quibus ſingillatim Cuman.*in d.l.ex hac ſcriptura præcitato num.*5. vide per eum.

13 Sed pro Coronide huius materiæ pulchra ſuboritur hic dubitatio, & eſt an Confeſsio facta de debito per teſtatorem in ſua vltima voluntate probet contra eum, ſi ſuperuiuat, licèt facta ſit in abſentia partis.

14 Pro reſolutione huiuſce difficultas videndus Cuman.*in d.l.ex hac ſcriptura, num.6.* Pariſ.*ibidem num.*13.& eruditiſſimus Maſcardus, *cōcluſione ſua* 359.*per totam*, vbi omnium doctiſſimè, ac elegantiſſimè materiam illam, An, & quando confeſſio facta in teſtamento contra ipſum teſtatorem probationem inducat, diſcutit, atque declarat, ad eos, ne ex ſcriptis ſcripta conficiam, abſque lectoris vtilitate, & aliena mihi videar vſurpare, beneuolum lectorem remitto. Adeundus quoque Illuſtr.D.Card.Tuſcus *concluſione ſua 639. in littera C.* vbi pulchrè.

15 Secundo loco ſubingreditur alia dubitatio, & eſt. Si pater vſus fuerit verbis enunciatiuis, an eius voluntas ſuſtineatur. tanquam ex teſtamento imperfecto? D.M.Antonius Natta, in repetitione ſua, *l.ex hac conſultiſſima, §. ex imperfecto, num.*204.*C.de teſtamentis.* pulchra quidem diſtinctione inter verba enunciatiua prolata propter ſe, & propter aliud. Hanc difficultatem enodat, eumdem lector conſulat.

16 Tantum nota, (vt ait in tactum relinquam) quod probatur teſtamentum ex aſſertione patris inter liberos. etiam per verba enunciatiua, ideo ſi probatur aſſertio patris inter filios, quod ipſe fecerit teſtamentum ſic, & ſic, illa verba probant teſtamentum inter ipſos filios. Sic poſt Bald. Card.Tuſcum, *concluſ. ſua* 115.*numero* 42. in littera T.

QVAESTIO XXII.

An diſpoſitio aliqua in materia teſtamentaria reſultare poſſit ex verbis enunciatiuis; ſi tamen non ſint expreſſa, ſed dumtaxat tacita, putà ſubintellecta in virtute dictionis taxatiuæ.

SVMMARIVM.

1 *An diſpoſitio aliqua in materia teſtamentaria reſultare poſſit ex verbis enunciatiuis, ſi tamen non ſint expreſſa ſed duntaxat tacita: puta, ſubintellecta in virtute dictionis taxatiuæ, dubitatur.*
2 *Exemplum pro iunioribus.*
3 *In huiuſmodi difficultate nõ eſt eadem omnium ſcribentium ſententia.*
4 *Bart ſentit pro negatiua motus per textum in l. rationes in fine C. de probationibus.*
5 *Et eius opinio eſt communis.*
6 *Auctor tuetur contrariam.*
7 *Eius fundamenta & numero 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14 & 15.*
19 *Reſpondetur ad textum in d. l. rationes.*
17 *Limitatur iſta concluſio.*
18 *Ampliatur.*

SEd alia non minus pulchra quam difficilis excitatur hic quæſtio, & eſt, An diſpoſitio aliqua in hac materia teſtamentaria reſul-
1 tare poſſit ex huiuſmodi verbis enunciatiuis, ſi tamen non ſint expreſſa, ſed tacita dumtaxat, puta ſubintellecta in virtute dictionis taxatiuæ?

2 Exemplum pro iunioribus Titius, cum eſſet creditor D. Aloyſij Tomaſini de auris centum ex cauſa mutui, in ſuó teſtamento, quod condidit, ita dixit; Sciant hęredes mei, quòd D. Aloyſius Tomaſinus debet mihi 50. tantũ ex cauſa mutui; dubitatur hoc caſu, an per illa verba tacita enunciatiua ſubintellecta per dictionem illam taxatiuam, tantum, inducatur aperta diſpoſitio, ita ut intelligantur a teſtatore ipſi Domino Aloyſio remiſſa alia 50. An vero ipſemet Aloyſius ẽt pro dicto reſſiduo ab hæredibus dicti Titij adhuc inquietari poſſit?

3 In huiuſmodi difficultate non eſt eadem omnium ſcribentium ſententia.

4 Bart. Auriga noſter, *in d. l. ex hac ſcriptura ſub nu. 9.* ſentit apertè pro negatiua; videlicet remiſſionem minimè cẽſeri factam; motus per textum in l. rationes. *in fine, C. de probationibus.*

5 Et eius opinio eſt communis.

6 Contraria tamen ſententia mihi ſemper verior viſa fuit.

7 In primis conſidero textũ huiuſmodi difficultatẽ decidentem *in l. 3. §. cum Titio ff. de adimend. legat.* vbi ſic legitur. (Cum Titio centum teſtamẽto legaſſet, & eidem Codicillis ita legaſſet. Titio quinquaginta dũtaxat, nec amplius hæres meus dato; non amplius 50. legatarium petiturum.) Quid clarius?

8 Secũdo ſic arguo. Idem operatur tacitũ; quod expreſſum. *vulgat. l. cum quid ff. ſi cert pet. & l. iam hoc iure. de Vulgari,* licèt enim elocutione non ſit expreſſum, intellectu tamen percipitur, *l. ratum. dé ſolutionibus, l. in his, de conditionibus, & demonſtrationibus,* Bal. *in l. vlt. nu. 5. de inſtitutionibus, & ſubſtitutionibus*, & ideo receptum eſt, vt licet exprimantur, quæ tacitè inſunt; nihil tamen magis importet, ac inducat eorum expreſſio *l. 3. de leg. 1. cum concordantibus.*

19 Sed per uerba enunciatiua expreſſa abſque dubio inducitur diſpoſitio, & potiſſimum fauore liberationis *vulgata, l. tale pactum. ff. de pactis.* ergo.

11 Stringitur argumentum, nam ipſamet verba enunciatiua inducitur liberatio in pactis inter viuos initis, & ſic in contractibus, vt in d. l. tale pactum, & nos abunde docuimus, *ſupra eod. lib. q. 17. nu. 3. cum ſeqq.* ergo multo magis id verificari debebit in vltimis voluntatibus, cum ſint fauorabiliores. *ad l. in teſtamentis, de reg. iur.*

12 Et eo magis, nam etiã tacitè liberationem relinqui poſſe compertiſſimum eſt, *ad l. non ſolum in princ de liber. legat.*

13 Tertiò principaliter ſuffragari videtur poſſe text. *in l. 1. C. de falſ. cauſ. adiect. legato,* vbi cum Titius eſſet creditor Sempronij puta de Aureis 50. & ita dixiſſet in ſuo teſtamẽto 50. illa, quæ debebat mihi Sẽpronius, ab eo peti veto, quia ſoluit, cenſetur per hęc verba liberatus ipſemet Sempronius, & ſi conſtet dicta centum per ipſum minimè ſoluta, niſi liquido per hæredem probari poſſit ipſum defunctum eundemmet Sempronium liberare noluiſſe; ergo idem in caſu noſtro concludendum eſt.

14 Quarto conſiderari etiã poteſt virtus, & effectus dictionis. Taxatiuæ, quæ conſiſtit in includendo caſum expreſsũ, & alios excludendo, *vt notatur in l. ob æs, C. de prædijs minorũ, & in l. 1. in princ. ſi quis iuſdicenti non obtemperauerit.*

15 Quinto accedere videtur, nã huic eidẽ opinioni ſubſcripſere Cuman. *in d. l. ex hac ſcriptura, nu. 5 ver. 3. limitatio eſt.* Pariſ. *ibidẽ, nu. 33. in fine cum duob. ſeqq.* vbi etiam firmat hoc idem quoque tradi expreſſe à Bartol. quem ibi ſequuntur omnes ſcribentes, *in l. ſi quidem, C. de tranſact.* vbi vult, quod ſi creditor appoſuit dictionem taxatiuam, in reſiduo ſibi præiudicat; Id quod etiam per illum text. clarius firmauit, *in d. l. 3. §. cum Titio. ff. eod. de adimendis legat.* & poſt alios omnium elegantiſſime Soc. iun. *in eadem met l. ex hac ſcriptura num. 49.*

16 Et hac opinione retenta, nõ officiunt contraria. Ad textum enim, *in d. l. rationes.* adductũ a Bar. reſpondetur vna cum Cumano, Pariſio, & Soc. *relatis locis.* ibi non adeſſe dictionem illam taxatiuam (tantum) prout ibi clarè videre eſt; vnde non officit.

17 Obſeruandum tamen, quod concluſio iſta

ſic

ſic firmata ab omnibus limitatur, ac reſtringitur, quotieſcumque error ipſius teſtatoris concurreret, vt potè quia opinatus eſſet re vera ſibi à dicto D. Aloyſio 50. dumtaxat deberi, non autem 100. eo enim caſu ſine dubio liberatio de illis 50. ad fauorem dicti Do. Aloyſij non induceretur; text. eſt pulcherrimus, & ad literã, *in d. l. 1. C. de falſ. cauſa adiect. leg.* & ſequitur Soc. in ſpecie, *præcitato, numero* 43. vbi etiam ſubdit hoc idem contingere, etiamſi verba eſſent clara, & expreſſa.

18 Ampliatur modò, vt eo magis procedat, ac locum ſibi vendicet ſupradicta firmata concluſio, ſi ipſius defuncti iuramentum etiam intercesſerit, vtpotè quia dixerit ipſemet teſtator: Sciant hæredes mei, Aloyſium debere mihi tantum 50. ex cauſa mutui; & ita iuro. text. eſt de hoc mirificus, *in authentica quod obtinet, C. de probationibus*, ſequitur Soc. iun. *in d. l. ex hac ſcriptura, num.* 55. & Pariſius, *ibidem, num.* 38. *verſ.* 4. *concluſio.* addo Sichard. *in l. rationes, num. fin. C. de probationibus*, vbi pulchre, & latè docet inter cetera, quod licet hæres poſſit probare maius debitum, tamen non eſt admittendus, quia iuramentum teſtatoris ligat etiam hæredem, *cap. 2. de pactis lib. 6.* adeo, vt ſi hæres vellet probare de periurio, amitteret omne commodum, quod a teſtatore haberet, *ad l. rem alienam, propè finem, ff. de pignor. act. cum con-*
39 *cordantibus.* & eſt ratio: quia iuramentum habet vim clauſule codicillaris, ideſt, vt rem faciat valere omni meliori modo, quo poteſt, *ad l. cum pater, §. filius matrem, de legat.* 2. vbi pulcher eſt caſus. Sed hęc ſatis. Latius autem vide penes, Dom. Conſtantium Rogerium, licet ſatis confusè, *in l. ex hac. ff. de donation. ſub num.* 47. *cum ſeqq.*

De Materia autem Dictionis taxatiuę, an ſcilicet ſit negatiua reſidui, latiſſimè diſſerit, Cl. D. Fuluius Pacian. *de probationibus, lib.* 1. *cap.* 31. vide per eum. Sat locum tetigiſſe.

QVAESTIO XXIII.

An diſpoſitionem inducant ad pias cauſas.

SVMMARIVM.

1 *Verba enunciatiua diſpoſitionem inducunt ad pias cauſas ex communi.*
2 *Fundamenta, & numero* 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. *&* 12.
13 *Contra per Baldum.*
14 *Media, & num.* 15.
16 *Opinio Authoris, &* 17. 18. 19. *&* 20.
21 *Cornei conſilio* 149. *in* 2. } *Expenduntur.*
22 *Caſtrenſ. Reſp.* 137. *in* 2. }
23 *Decij conſult.* 159. *in* 1. }
24 *Beltrand. Doct. conſil. ſuo* 340. *num.* 10. *in primo.* }
25 *Socin. iun conſ.* 179. *in* 2. }
26 *Deciſio cuiuſdam Do. Angeli Epiſcopi Raccanatenſ. improbatur.*
27 *Alexandri Rauenſ. deciſ.* 47. *enucleatur, & numero* 28.
29 *Matthæus Brunus, conſilio ſuo* 87. *numero* 33. *damnatur.*
30 *D. Sfortiæ Oddi, conſ.* 64.) *Perpen-*
31 *Bald. Reſp.* 129. *in* 4.) *duntur.*
32 *Modeſtini Piſtoris, quæſt.* 146. *par.* 4. *adducitur.*
33 *Dubitatio pulchra proponitur.*
34 *Opinio Authoris.*
35 *Fundamenta, & num.* 36. *vſque ad* 40.

SEd an huiuſmodi verba ſic generaliter ſumpta diſpoſitionem inducant in teſtamento ad pias cauſas, non eſt eadem omnium ſententia.

1 Opinionem enim, quòd inducatur, tenuit Bart. *in l. 1. C. de Sacroſanct. Eccleſ. num.* 76. vbi Andreas de Beſſetis, *num.* 203. Pulchrè Decius, *in l. ex his, num.* 27. *C. de teſtam. milit.* idem *conſil.* 159. *num.* 2. *volum.* 1. Iaſ. *in d. l. ex his, num.* 2. *verſi.* 5. *limita, & conſilio* 255. *num.* 2. *in* 4. Maſcar. *concluſ.* 388. *num.* 3. & poſt alios, *in* 622. *num.* 41. *in* 1. idem *concluſ. ſua* 1376. *num.* 58. vbi ſubdit hoc etiam verum eſſe in contractibus. Hanc eandẽ ſequitur Pancirol. *conſil.* 132. *nu.* 17. Alexand. Rauenſ. *deciſ. ſua Piſana* 46. *num.* 8. *par.* 1. & omnium latiſſimè D. Sfortia Oddus, *conſil. ſuo* 64. *volum.* 1. & hæc eſt receptiſſima opinio; quam etiam nouiſſimè ſequutus eſt Cl. D. Fachineus poſt hæc edita viſus, *conſil. ſuo* 30. *num.* 10. *in* 1. & D. Alexander Trentacinq. *Variar. reſol. lib.* 1. *tit. de verb. ſignific. reſol.* 2. *num.* 91.

2 Comprobatur autem primo hęc ſententia per text. *in c. ſi. de ſucceſ. ab inteſt.* ſub illis verbis.

Aſſeruit ſe, & bona ſua contuliſſe monaſterio, & ibi. Reſpondit ſe non poſſe teſtari, quia ſe, & omnia ſua contulerat monaſterio. Ex quibus quidem verbis colligitur validum teſtamentum cuiuſdam D. Abbat. de quo ibi.

3 Conſideratur ſecundo, quod an requirantur verba diſpoſitiua, vel enunciatiua in condendis teſtamentis, iſta dicitur ſolemnitas, & diſpoſitio iuris ciuilis, non autem iuris naturalis, vel gentium, eo enim iure omnia verba probant; dummodo conſtare poſſit de voluntate teſtatoris.

4 At in diſpoſitione ad pias cauſas ſufficit ſolẽnitas iuris gentium, vt notatur in cap. relatum, il primo de Teſtamentis, ſequitur Matthæus Brunus *conſil. ſuo* 87. *num.* 23. ergo videtur dicendũ, quod iſta verba ſufficiant in teſtamento ad pias cauſas, quãdo tamen de teſtantis apparet voluntate.

5 Tertio accedit, nam ſi iſta verba diſponũt in teſtamento militari, *l. ex his C. de teſt. milit.* multo magis debent diſponere in diſpoſitis ad pias cauſas, tamquam fauorabilioribus.

9 Quod autem pia cauſa ſit fauorabilior milite probatur.

Nam diſpoſitio captatoria nõ valet in militũ diſpoſitionibus, *l. captatorias, C. eo tit.* & tamen ad pias cauſas valet, *c. cum tibi, de teſt.*

7 Quarto conſideratur, quod huiuſmodi verba enunciatiua generaliter ſumpta de ſuſ natura ſemiplene probant, vt alias diximus; ergo fauo te piæ cauſæ plene debent probare.

8 Ipſius enim fauore, & verba adulatoria, & iactatoria, quę alias non diſponunt, plenam inducunt probationem, & diſpoſitionē; ita plurimi, quos refert, & ſequitur Odd. *d.conſil.64.nu.84.* Raudenſ. *d.deciſ. num.8.*

9 Suffragatur quinto. Nam valet argumentum de libertate ad piam cauſam in materia præſertim relictorum, & vltimatum voluntatum.

10 Probatur in primis, quia ipſum libertatis relictum ex eo cenſetur ſic fauorabile, quia cenſetur relictum pium, ſeu pietatis cauſa factum, *l.1. §.1. & ibi Bal. C. commu. ſeruo. manumiß.*

11 Secundo probatur, quia ita tenet Bal. *in l.2. C. de fideic. libert.* & Euerard. *in loco à liberta. ad piam cauſam.*

12 Sed huiuſmodi verba diſponunt fauore libertatis, *l. Paulus reſpondit, §. Paulus, ff. de fideicomm. libertat.* ergo & fauore piæ cauſæ.

13 Contrariam tamen opinionem tenet Bald. *in d.l. Habeat, num.* 148.

14 Et pro hac opinione conſideratur in ſumma; quod ideo verba iſta enunciatiua non diſponūt, quia agitur de imperfectione, vt ita loquar, voluntatis; teſtator enim non poteſt perfecte exprimere voluntatem ſuam, vnde eſt defectus in ſubſtantia; non in ſolemnitate; adeo vt neque in teſtamento ad pias cauſas poſſint inducere diſpoſitionem, cum ſit defectus in ipſa ſubſtantia.

15 Secundo conſiderari poteſt tex. *in cap. cum eſſes, iuncto c. ſequenti. de teſtamentis*, vbi requirūtur verba diſpoſitiua in teſtamento ad pias cauſas; & aliæ ſolemnitates, de quibus ibi: non autem verba enunciatiua.

16 Ego in hac difficultate pro veritate habenda ſic diſtinguendum arbitror.

17 Aut verba iſta enunciatiua ſunt de præterito, vt ſunt illa, quæ habentur in d.c. fina. *de ſucceſ. ab inteſt.* vel de præſenti, & iſta diſponunt.

18 Aut vero ſunt de futuro, vt puta ſi quis dicat: Volo inſtituere eccleſiam, vel tale monaſterium, & iſta non diſponunt. Et ratio eſt: quia non dicitur propterea teſtamentum condidiſſe, licet coram teſtibus etiam dixerit ſe velle inſtituere talem eccleſiam.

19 Aliud eſt enim dicere ſe velle teſtari, & aliud teſtamentum facere. ita Decius, *conſil.626. in fin.* & Cæph. *conſ.127. num. 12. vol.5.*

20 Item quia regula triti ſſima eſt in iure, quod nō ſufficit teſtatorem velle, niſi quoque diſponat. ita poſt alios Odd *d.conſ.64. num.9.*

Quod autem hæc diſtinctio allata ſit iuridica, & procedat, facile probari poteſt.

21 Super illo enim membro, quando ſcilicet huiuſmodi verba futurum tempus reſpiciunt, vt nō diſponant etiam ad pias cauſas, adeſt in terminis pulchrum reſponſum Cornei;

Quidam enim Do. Blaſius ibi ſępe, ac infinitis vicibus dixerat, quod volebat, quod bona ſua poſt eius obitum obuenirent Monialibus Sanctę Catharinæ de Vrbino, & id coram teſtibus confirmauerat. Defuncto præfato Blaſio Moniales egerunt aduerſus poſſeſſores bonorum ipſius D. Blaſij: conſultus Corneus, an iuſtam fouerent cauſam? Reſpondit pro negatiua, vt eſt videre in eius *conſ.149. vol.2.*

22 Affertur ſecundo loco in terminis quædam deciſio Paul. de Caſtro. fuit enim penes ipſum dubitatum, an inſtitutio cuiuſdam conſortij, ſeu cōfraternitatis probaretur, ex eo quod apparebat quendam teſtatorem dixiſſe, quod volebat inſtituere dictum Conſortium? Reſpondit Caſtrenſ. *conſ. ſuo 137. in 2.* minime probatam eſſe. Quia talis inſtitutio erat collata in futurum euentum, & expreſſe reſpondit *ſub num. 2. d.c. fin. de ſucceſſ. ab inteſt.* quod ibi ſunt verba enunciatiua de præterito. Vnde mirum non eſt, ſi inducunt diſpoſitionem, ita quoque interpretatur ibidem mentem Bart. *in d.l. habeat, C. de ſac. ſan. eccl.*

23 Adeſt tertio loco in ijſdem terminis conſultatio Decij, *in conſilio ſuo 159. volum. 1.* in quo caſu conſuluit pariter Iaſ. *conſilio ſuo 155. vol.4.* vide per eos.

Extra autem terminos pię cauſæ in alia tamē materia multum deſeruit doctrina Beltran. *conſilio ſuo 340. num. 10. vol 1.* vbi dicit, quod licet te-
24 ſtator voluerit hæreditatem ad filium peruenire in aliquo actu, vel ſcriptura. Si tamen tunc ibidem hoc non diſpoſuit, non poteſt vt ex teſtamēto eius agi, *per l. quidam cum filium, & ibi Bald. de hæred. inſtit.*

25 Occurrit ſecundo mirabilis conſultatio Soc. iun. *conſ ſuo 129. in 2.* vbi interrogatus de quodā, qui caſualiter interrogatus dixit, quod volebat poſt mortem ſuam bona ſua fore talis, vt. ſ. diceretur de bonis ſuis diſpoſuiſſe. Reſpōdit ampliſſime pro negatiua, & ibi deducit quamplurimas Doctor. conſultationes in his terminis.

Multum quoque diſeruiunt tradita per D. Menochium *de Arbitrar. libro 2. centuria 5. cap. 496. numero 18. cum infinitis ſeqq.* vide per eum.

26 Ex his igitur redditur dubia deciſio cuiuſdā D. Angeli Epiſcopi Raccanatenſis inſerta inter conſilia vltim. volunt. Zillet. conſil.55. vol.1. qui reſpondit quandam Margaritucciā rectè fuiſſe teſtatam; dum protuliſſet hæc verba. *(io voglio far teſtamento, & voglio laſciar lo mio, che ſia dato per l'amor de Dio, & per l'anima mia a chi pare a me, & come torno dalla Torre de Palma, ſi lo farraggio.)* ex his enim verbis non colligitur aliquo pacto deliberata ipſius teſtatricis voluntas, quòd tunc voluerit teſtari.

27 Pariter etiam valdè dubitaui de deciſione Alex. Raud. *in ord.46.* vbi vult, quòd quædam mulier nominata Thomaſina, poſſit petere bona cuiuſdam ſui mariti, qui vindicatus ab ipſa a ſeruitutis iugo, in quo a Turcis detinebatur, cum ſæpius inſtaſſet, vt ad eum adduceretur ſcriba condendi cauſa teſtamentum, in quo volebat omnia bona ſua remunerationis cauſa prædictæ Tomaſ. relinquere, ex hac luce, antequàm notarius eo

per-

peruenisset, fuit ſubtractus.

28 De hac inquam deciſione valde dubitaui. Sed quia ibi adſunt multæ circumſtantiæ tũ pietatis, & loci, cum temporis, cauſę, & perſonarũ, de quibus apud eum in facti ſpecie videri poteſt, quę omnia intentioni prędictę Thomaſinæ mirũ in modum ſuffragari videntur; idcirco, & ego Dom. Raudenſ. ſententiæ libenti animo ſubſcribo.

29 Sed toto errauit cęlo Matthęus Brunus, *conſ. ſuo 87. num. 33. in 1.* dum ibi concludit per hæc verba diſpoſitionem induci fauore pię cauſæ, etiam quando prolata ſunt de futuro. Aduerſantur enim omnia ſupradicta; nec vlla ex anthoritatibus per eum deductis eius falſam opinionem probat.

30 Super autem altero membro, videlicet quando iſta verba ſunt prolata de præterito, vt tunc diſpoſitionem inducant ad pias cauſas, adeſt pulchrum conſilium Sfortię Odd. *d. conſ. 64. vol. 1.* Quidam enim Anſel. de terra Caſtilionis Aretini pluribus, & iteratis vicibus dixerat, coram tamen teſtibus, quòd ipſe fecerat teſtamententum & quod hæredem inſtituerat hoſpitale S. Mariæ Nouę Ciuitatis Florentiæ. Fuit dubitatum, an defuncto Dom. Anſelmo, prę[ſ]atum hoſpitale iuſtè petere poſſet bona dicti defuncti ex iã dictis confeſſionibus? conſultus Odd. vt dixi, pleniſſimè reſpondit pro affirmatiua.

Hoc idem ante eum docuit quoque Socin. iun. *conſ. ſuo 189. num. 20. vol. 2.* quem ſequutus eſt præcisè Illuſtriſs. D. Card. Tuſcus, *concl. ſua 102. num. 1. in litera T.*

Declaratur tamen iſthęc concluſio, vt minimè procedat, quando pręceſſiſſet aliud teſtamẽtum ſolemniter factum, de quo reuocando ageretur, quoniam tunc diſpoſitio, ſeu teſtamẽtum, quòd pręſumeretur per illa verba enunciatiua, & ſic teſtamentum, quod non poſſet dici ſolemniter factum, non operaretur reuocationem primi ſolẽniter facti. Sic præcisè poſt Oldradum tradidit idem Socin. *præcitato conſil. ſuo 189. num. 99. & num. 100.* vbi etiam docuit in ſimili. Poſt nonnullos ibi relatos, quòd opinio glo. *in l. iubemus C. de teſtamentis*, quod valeat teſtamentum factum ad interrogationem alterius, per ſimplicem reſponſionem, ſic factum ab eo, qui grauiſſimè infirmabatur, nõ procedit, quãdo talis per prius fecerat ſolemne, & validum teſtamentum, de quo reuocando ageretur; & latius et per eum, conſulas. Videndus idem Soc. *d. conſi. ſub num. 98.* vbi quoque tradidit, quod dicta verba enunciatiua de pręterito inducunt ad plus præſumptionem iuris, cui ſtandum eſſet, niſi contrarium probaretur; adducit Abbatem, & alios *in d. cap. fin. de ſucceſs. ab inteſt.*

31 Adeſt autem extra terminos piæ cauſæ pulchra Bald. conſultatio *in ſuo conſ. 179. in 4.* vbi dicit, quod ſi pater dixerit, ſe certo aliquo modo teſtatum fuiſſe inter filios, dicitur per hęc verba enũciatiua probatum hoc teſtamentum patris, ergo, &c.

32 Super vltimo verò mẽbro, videlicet quando verba iſta ſunt prolata de pręſenti, vt tunc pariter diſpoſitionem inducant ad pias cauſas, adeſt pulchra deciſio Modeſtini Piſtoris, *in quæſtione ſua 46. par. 4.* ibi enim, Quidam Epiſcopus Hauburgenſis in teſtamento ſuo ita inter cetera diſpoſuerat; & quia ad piam cauſam hęredem inſtituo, volo, vt de pecunia mea numerata mille aurei elocentur, quo penſiones horum in pauperes annuatim diſtribuantur: Dubitabatur ibi, an prędicta verba inducerent inſtitutionem ad pias cauſas? Modeſt. reſpondit, quoniam illa verba erant prolata in tempore pręſenti, idcirco inſtitutionem importare, & vt latius per eum.

Adde tu, quod ideò in hoc caſu per dicta verba inducitur diſpoſitio, quoniam ipſamet verba nequeunt dici enunciatiua, ſed diſpoſitiua. Enũciatiua enim verba proprie appellantur, quando, vel de præterito, vel de futuro actum enunciant; ſed quando verba ſunt præſentis temporis, & non enunciant actum in futurum explicãdum, nec actum tanquam iam explicatum in præteritum, tunc appellantur diſpoſitiua. *l. quoniam, C. de teſtamentis, & l. 2. C. communia de legatis.* Sequitur Angnill. *conſilio 29. num. 23.* vnde, &c.

Hæc ſatis. Vide Tiraq. *de Priuileg. pię cauſę priuil. 86.*

33 Sed pro coronide huius materiæ, videlicet quando verba enunciatiua prolata ſunt in teſtamento talis, quæ de facili poſſet excitari quęſtio, diſcutienda eſt.

Męuius condit teſtamentũ, & legat vſumfructum omnium bonorum ſuorum Sempronio, Caio in proprietate inſtituto, & poſtea ita inquit. Et quia pręfatus Sempronius debet mihi 500. volo, vt eadem duorum annorum curriculo Caio hęredi meo reſtituat. Defuncto teſtatore Sempronius legatarius conſequitur vſumfructũ prędictorum bonorũ Caius exinde hæres petit illa 500. debita defuncto teſtatori ab ipſomet Sempronio. Negat Sempronius ſe aliquid debere teſtatori, Replicat Caius de confeſſione teſtatoris facta in teſtamẽto, per quam ipſe factus eſt debitor; Excipit Sempronius ob illam ſe nõ obligari.

Dubitatur igitur, an per iam dictã confeſſionem factã in teſtamento, Sempronius ille factus fuerit reuera debitor illorum 500. & ſic an per illammet confeſſionem potuerit teſtator ipſi Sempronio grauamen inferre.

34 In hac difficultate, vt breuitati conſulam, ſentio Sempronio per hanc confeſſionem abſque dubio grauamen illatum eſſe, ita ut ad ſoluenda prædicta 500. omnino ab hęrede proprietario cogi poſſit.

Moueor infraſcriptis iuris rationibus.

35 Et primò ſic arguo. Legatarius agnoſcens legatum tenetur parere iudicio defuncti, *l. 13. C. de fideicommiſſarijs libertatibus.*

36 At Sempronius legatarius agnouit legatum, conſequutus eſt enim vſumfructum omnium bonorum, ergo videtur paruiſſe iudicio defuncti,

qui

qui voluit ipſum grauare ad præſtanda illa 500, & c.

37 Secundo Legatarius petens legâtum dicitur in omnibus, & per omnia approbare teſtamentum, inſtitutionem, & voluntatem teſtatoris, ita vt amplius ei contrauenire non poſſit. Pulchrè Honded. *conſil. ſuo 89. num. 31. vol. 1.* Hinc Pariſ. *conſil. ſuo 39. num. 6. in 3.* inquit, quòd legatarij te nentur obſeruare diſpoſita per teſtatorem.

At Sempronius legatarius agnouit legatum, ergo &c.

38 Tertiò accedit; nam legatarius tenetur ſemper agnoſcere legatum cum onere illi adiecto, alias priuatur legato pulchrè Honded. *conſil. ſuo 63. nu. 104. vol. 1.* Gratian. *decis. ſua Marchia 147. nu. 8. &c.*

39 Quartò ſuffragatur, nam legatarius legatum ſibi factum agnoſcendo, voluntati teſtatoris etiã quoad alia dicitur conſenſiſſe. Pulchre D. Cæſar Barzius, *decis. ſua 86. nu. 46.*

40 Hinc vulgatum illud; Qui repudiat onus adiectum legato, cenſetur quoque repudiare legatũ, *l. 8. §. fi. ff. ſi cert. pet.* Si ſic eſt, ergo Sempronius legatarius, cũ legatum fuerit conſequutus, dicitur conſenſiſſe voluntati teſtatoris, qui voluit ipſum honoratũ in illis quingentis grauare, iuxta Regulam l. ab eo, *C. de fideicommiſſis.* ergo non poteſt conqueri. Satis.

QVAESTIO XXIII.

An in codicillis diſponant.

SVMMARIVM.

1 *Enunciatiua verba diſponunt in Codicillis.*
2 *Ratio diuerſitatis inter teſtamentum, & ipſos Codicillos, & num. 3. 4. & 5.*

1 VIſo an Verba enunciatiuè prolata in teſtamento diſponãt, videndum modò, quid Iuris ſit in Codicillis. Et diſponere communis eſt Doct. ſentẽtia. Sic inter ceteros Cardinalis Mantica de coniect. lib. 6. tit. 4. num. 7. vbi quoque exemplificat.

3 Diuerſitatis autem rationem inter teſtamentum, & ipſos Codicillos eam eſſe reor, quia in codicillis voluntas teſtatoris etiam minus ſolemnis ſeruatur, & hoc contingit, vel reſpectu teſtium, quia ſufficiunt quinque teſtes mares, vel feminæ etiam non rogati, *l. fin. C. de codicil. & ibi not.*

3 Vel quia in eis ſufficit quæque voluntas etiam
4 coniecturata, Quinimo ſolo nutu ipſius teſtatoris codicilli fieri poſſunt capite annuendo abſque aliqua expreſſione verborum, dum tamen memoria læſa non ſit, vt ad litteram dicit text. *in l. nutu. de leg. 2.* ſequitur Gramat. *decis. ſua 73. nu. 8. & 35.*

5 Quæ omnia in teſtamentis minimè procedere adeo notum eſt, quam quod notiſſimum & c.

QVAESTIO XXIV.

An verba enunciatiuã in epiſtola prolata diſponant, ac probent:

SVMMARIVM.

1 *Duplex eſt epiſtola*
1 *Quid ſit epiſtola, quæ inter ſpecies vltim. volunt. refertur. Declaratur.*
3 *In hac ſpecie epiſtolæ quinque teſtes requiruntur.*
4 *Et iiſdem teſtibus debet eſſe ſubſcripta.*
5 *Verba enunciatiua in hac ſpecie epiſtolæ prolata diſponunt. Ratio.*
6 *Exemplum & nu. 7.*
8 *Verba enunciatiua prolata in epiſtola, quæ ad diſpoſitionem inter viuos refertur, probant ſolummodo contra ſcribentem.*
9 *Doctrina Bart. deducitur.*
10 *Enunciatiua verba prolata in epiſtola probant contra ſcribentem, & num. 18.*
11 *Contrarium Marcabrun. ab Anguill. Fundamentum eius ſtat in l. epiſtola ff. de pactis.*
12 *Opinio iſta Marcabrun. reprobatur per Authorem.*
13 *L. epiſtola ſupra citata eluicleatur, & nu. 14. 15. 16. & 17.*
19 *Enunciatiua verba prolata in epiſtola probant contra ſcribentem, & ſi ipſa epiſtola careat die, ac Conſule, atque ab ipſo mittente ſubſcripta, vel ſigillata ſit.*

1 TErtio loco iuxta ordinem propoſitum indagandũ eſt, an verba enunciatiua in epiſtola prolata, diſponant, ac probent. Ad clariorem autẽ dicẽdorum intelligentiã præſciendum eſt duplicis eſſe generis epiſtolam, quædam enim pertinet ad vltimas voluntates, & quædam ad diſpoſitionem inter viuos, & prout etiam aduertit Bar. *in l. Carridemus, ff. de pollicitationibus.* De vtraque pauca quædam diſſeramus.

2 Epiſtola priori loco, quæ inter ſpecies vltimarum uoluntatum refertur, & de qua precipuus eſt hic locus, ea eſt, quæ niſi ſolo nomine differt a codicillis. Si quis enim relinquat inter præſentes, ſimpliciter codicillatur, ſin inter abſentes codicillatur in formam epiſtolæ, veluti ſi ad aliquem ſcribat *l. epiſtolam, ff. ad Trebell.* & huiuſmodi codicilli dicuntur literæ, ſiue epiſtola, vt colligitur ex l. & in epiſtola, *C. de Fideicommiſſis cum gloſſa, & in l. cum quis, §. ſcriptura, de leg. 3.* & de hoc ſẽtit Speculator, *in tit. de inſtrumentorum editione, §. por*

ro

rò verſiculo ſi quis autem velit in abſentia Codicillari, faciat per epiſtolam.

3 Et in hac quid.m ſpecie vltimæ voluntatis, quemadmodum & in codicillis, quinque teſtes
4 requiruntur,notatur in d.l.& in epiſt. *C.de Fideicommiſſis*, & iiſdem teſtibus debet eſſe ſubſcripta,alioquin nullius eſt momenti,gl.*in l.1.in verſiculo literas,ſ.de codicillis*,& latius vt per Mantic. *de coniectur.lib.1.tit.11.* & per Ricciard. *ad Rubr. de teſtamentis,num.100.& 101.*

Hoc præmiſſo. Videndum modo,an verba enunciatiuę prolata diſponant in ipſa epiſtola?

5 Et rem paucis perſtringendo. Conclnſio ſit affirmatiua. Si enim codicilli, & epiſtola ſunt vnum,& idem,nec niſi ſolo nomine differunt, ergo quemadmodum huiuſmodi verba in ipſis prolata diſponunt, ſic etiam prolata in epiſtola debent diſpoſitionem inducere.

6 Exemplum autem de hoc mea ſententia poteſt eſſe.cum ego,v.g.coram quinqne teſtibus ſcribo Sempronio,& ita dico. Annncio tibi;quòd habebis poſt mortem meam vſufructum fundi, Semproniani ipſum enim tibi legaui.

7 Clarius autem exemplum deſumitur communiter per Doctor. *ex l.Miles ad ſororem, ff. de leg.2.*

Quo vero ad epiſtolę genus quòd ad diſpoſitionem inter viuos refertur, dubitari pariter cōtingit,an verba enunciatiua in ipſa epiſtola pro-
8 lata fidem faciant, ac probent? Bald.*in l.1. numero 3. C.de contrahenda, & committenda ſtipnlatione*.huic quidem difficultati ſatisfaciendo conſiderat duos caſns.

Primus eſt, quando fit enunciatio ſuper eo, qnod partes facere potuiſſent,& tunc ipſamet epiſtola inducit obligationem, & eam inductam probat.*text.eſt in l.Titius,la 2.ff.de conſtit.pec.*

Secnndus eſt,qnando non poteſt cōfici,quod enunciatur,per epiſtolam inter contrahentes,& tunc non inducit obligationem, ſed eam inductam probat.*l.fin.§.fin.ff. depoſit.*

9 Hos eoſdem caſus ante ipſum conſiderauit Bar.*in l.non epiſtolis,C.de probationibus*.eius verba talia ſunt.

Si verò epiſtola continet verba enunciatiua, tunc ſiquidem fit enunciatio ſuper eo,quod partes facere potuiſſent, inducit probationem,*vt l.1.C.de committenda,& contrah.ſtipulat.*

Si vero ſuper eo,quod partes inducere non potuiſſent,vt paternitatem, tunc dicta epiſtola nihil prodeſt.adminiculatur tamen aliqua lit. Hactenus Bar.quem precisè ſequutus eſt Angel.*in d.l.non epiſtolis*.His adde Ruinñ,*conſil.ſuo 185.num.7.vol.1.*& erudutiſſimum Trentacinquium *variarum reſolutionum lib.1.tit.de verborum ſignificatione reſolutio 2 num.81.*

10 Obſeruandum tamen volo vltra ſupradicta, quod regulariter ipſamet epiſtola cōtra ſcribētē fidem facit etſi in ea verba enunciatiua inſerta ſint. Sic præcisè teſtatus eſt Paul.I. C.*in l.publia.§.Titius ff.eod.*ſequitur poſt alios.Maſcar.*de probationibus conclus.ſua 627.num.17.*& Clariſſ.Menoch. *de Arbitrar. lib. 2. cent.1.caſu 94.num.10.* addo Adrian.Gilman.*rerum iudicatarnm camer. Imperialis lib.1.deciſ.26.num.84.*& eſt veriſſima concluſio.

11 Contrariæ tamen ſententiæ adhæſiſſe viſus eſt D.Marcabrun.ab Anguill.*conſ.ſuo 29.ſn.9.vol.1.*

Mouetur per textum, *in l. epiſtola in princ. ff. de pactis*,vbi talis proponitur facti ſpeties. Titius inſtituit me ſolum hæredem; ego autem credens te cohæredem meum,niſi epiſtolam tibi hoc modo; Ego talis Pamphylns puta.tibi Męuio cohæredi meo perennem precor felicitatē; Quęritur modo,an propter hoc ſis cohæres meus; & reſpōdit ibi Vlpian.quod non; Ecce ergo,quod verba enunciatiua in epiſtola prolata minimè probāt contra ſcribentem ſi enim probaretur, Męuius proculdnbio,ad qnem epiſtola illa exarata fuit, vtique efficeretur cohęres.ergo.

12 Hac tamen Marcabrum viri alioqui eruditiſſimi opinione minimè reluctante, à ſuperiori vti commnniter recepta; minime recedendum dijudico; Hæc officit text.*in d.l.epiſtola*.mnltipli
13 citer enim reſponditur,& Primò,qnod per errorem ibi epiſtola illa exarata fuit, & ſic per errorem ille vocatus fuit cohæres. error autem facti nemini nocet,*l.error,& l.regula ff.de iuris,& fact. ignor.* Veritas enim erroribus geſtorum minimè vitiatur,*vt l.illicitas, §. ueritas, ff. de off.præſid.*

14 Præterea non potuit ſcribens illū,cui ſcripſit, cohæredem ſuum facere,niſi conſenſu; ſi tamen conſenſu facere potuiſſet; Hunc autem errantis nulla voluntas,nullus conſenſus eſt, *l. cum teſtamentum,C.de iur.& fact.ignor. & l.2. de iudit.* Sic in puncto, quod epiſtola illa per errorem fuerit exarata,docuit Odoffred.*in d.l. epiſtola*, vbi quoque quadruplicem.rationem deducit, cur contra ſcribentem ibi ex dictis verbis enunciatiuis erroneæ prolatis,non inducatur probatio; vide per eum; Oddofred.ſequi viſus eſt Albericus ibidem.

15 Adde tu idem quoque iuris fore, etſi ſcribēs ipſe,illum,cui ſcripſit,pro cohærede ſuo habuerit conſulto;nec ſanę mirum; epiſtola enim non facit aliquem cohæredem,ſed diſpoſitio vltimæ voluntatis:Sic præcisè gloſ. *in d.l.Epiſtola in verbo.Nullam*; ſequuti ſunt Odoffred.Bal.Alberic. ac alij *ibidem.*

16 Secundò principaliter reſpondeo, & dico, quod licèt epiſtola illa,qua Męuius cohæres nūcupatus fuit,non plenè probet contra ſcribentē, quod ille ſit cohęres, pręſumptionē tamen contra ipſum inducit, quod ille ſit talis donec per eundemmet ſcribentem probetur contrarium. Sic eleganter tradit inter ceteros. Angel. *in d.l.Epiſtola*,vbi ſubdit hoc fuiſſe inuentū Iacobi Butrigar, licet in meo Cod.Butrigar. nullum verbum repetiam. Cōferunt hic,quę ſcripſimus in tract.noſtro de ſcriptura priuata *lib.3.quæſt.... num....*;vbi docuimus, quod licèt per epiſtolam conſanguinitas,ac neceſſitudo minimè probentur,inducitur tamen per ipſam quædam præſum

ptio

ptio conſanguinitatis ad fauorem nominati, quæ transfert onus probandi in aſſetentem contrarium.

Hoc idem de filiatione, fraternitate, & ſororitate concluſimus *inf. hoc eo. lib. q. 32. & 33.* ibi latè deducta hic pro repetitis habentur.

17 Aliter tertio loco reſpondit Imol. *in d. l. ex hac ſcriptura ferè in fine commenti, ff. de donat.* inquit. n. ideo ibi epiſtolam contra ſcribentẽ minimè probare, quia non continebat enũciationem diſpoſitionũ per partes, ſed diſpoſitionum per tertiũ.

18 Remaner ergo ex ſupradictis firmum illud axioma; Verba enunciatiua in epiſtola prolata contra ſcribentem fidem facere; id quod etiam ſequuti ſummus *in d. tract. noſtro de ſcriptura priuata, lib. 3. tit. de epiſtola in genere. num. 83.*

19 Amplia hoc procedere, licèt ipſamet epiſtola careat die, ac conſule, neque an mittẽte ipſo ſub ſcripta, vel ſigillata fuerit. *ad l. cum tabernam. §. idem quęſiit, & ibi DD. de pignoribus.* Sic præcisè poſt alios D. Maſcard. *d. concluſ. 627. num. 18. cũ ſequentibus*, vbi latè, & hæc ſatis Latins vide de materia penes Vitalẽ de Camban. *in ſuo tract. de Clauſul. in verſ. enunciatiua verba prolata in epiſtolis*, per Schrader. *in l. admonend n. 270. cum ſequentibus, ff. de iureiurando*, & nouiſſimè per Trẽtacinquium *variarum reſolution. lib. 1. tit. de uerborum ſignificatione reſolutione] 2. num. 81.* Tangit etiam C. Pariſ. *in d. l. ex hac ſcriptura, num. 53.* Eos omnes conſulas. Adeundus quoque D. Conſtantius Rogerius, *in d. l. ex hac, n. 69. cum ſeq.* vbi latiſſimè.

QVAESTIO XXVI.

An per verba enunciatiua Donatio cauſa mortis inducatur.

SVMMARIVM.

1 *Donatio cauſa mortis verbis enunciatiuis inducitur.*
2 *Perpenditur tex in l ex hac ſcriptura de Donationib.*
3 *Donatio cauſa mortis aſſimilatur legato.*
4 *Legatum inducitur per verba enunciatiua.*
5 *Verba enunciatiua prolata ab eo, qui in extremis laborat, diſponunt.*
6 *Quę fiunt a conſtituto in mortis articulo creduntur fieri animo deliberato.*
7 *Donatio cauſa mortis vt plurimum ab illo ſolet fieri, qui eſt conſtitutus in artic. mortis.*
8 *Probatur, & num. 9. & 10.*

1 OCcurrit quarto loco dubitari, an, per verba enunciatiuè prolata donatio cauſa mortis inducatur, & valeat. Et vt paucis rem cõplectar, ſẽtio pro affirmatiua. De hoc autem priori loco eſt text. ad literam, *in l. ex hac ſcriptura. de donationibus*, vbi ſic legitur.

2 (Ex hac ſcriptura ſciant hęredes mei me veſtem meam vniuerſam, ac res ceteras quaſcumque in diem mortis meæ mecum habui, illi & illi libertis meis donaſſe: dominiũ ad libertos benigna interperatione pertinere, & glo. *ibi in d. verſ. pertinere.* ſubijcit poſtea hęc verba. Nam per talem ſcripturam videtur donare cauſa mortis.

3 Secundo loco moueor tali ratione. Donatio cauſa mortis in omnibus, & per omnia aſſimilatur legato, *l. illud generaliter. ff. de mortis cauſa donationibus*, & diſpoſitum in legato cenſetur quoque diſpoſitum in ipſa donatione cauſa mortis, tex. ad literam, *in l. vlt. C. eod. de mortis cauſa donationibus, & §. 1. inſtit. eod.*

4 At legatum inducitur per verba mere enunciatiua, *l. ſi donatio C. de donationibus, & inferius dicetur*, ergo idem & de donatione cauſa mortis concludendum eſt.

5 Tertiò ſic arguitur. Verba enunciatiua prolata ab eo, qui in extremis laborat, abſq; dubio diſpoſitionẽ inducunt. Sic poſt Albenſ. *conſil. ſuo 223.* concludit Polydor. Ripa *de Actis in mort. artic. c. 82. nu. 9.*

6 Motus ea ratione, quod quæ fiunt a conſtituto in mortis art. creduntur fieri animo deliberato.

7 Sed donatio cauſa mortis vt plurimum fieri ſolet ab ipſo, qui eſt, in articulo mortis conſtitutus.

8 Aliquando enim quis imminente periculo cõmotus ita donat, vt ſtatim fiat accipientis, ſed ſi mors non ſequatur, reſtituatur.

9 Aliquando quis periculo mortis commotus non ſic dat, vt fiat ſtatim accipientis, ſed tunc demum, cum mors fuerit inſecuta teſte Iuliano *in l. Iulian. ff. eod. de mort. cauſ. donationibus.*

10 Et in ſumma iſta donatio in tempus mortis ſemper confertur. Clar. Poſt alios *in §. donatio cauſa mortis. quaſt. 10. num. 1. & 2.* ergo, &c. Satis.

QVAESTIO XXVII.

An Verba enunciatiua ſimpliciter prolata fideicommiſſum inducant.

SVMMARIVM.

1 *Verba enunciatiua fideicommiſſum inducunt.*
2 *Quicquid dixerint Antonius Faber, & Polydor. Ripa.*
3 *Fundamenta, & num. 4. 5 6. 7. 8. & 14.*
9 *Expenditur text. in l. Titio teſtamento. §. Titia cum nuberet de leg. 2.*
10 *Verbum ſum, es, eſt, eſt mere diſpoſitiuum.*
11 *Fellit, quando eſt futuri temporis ex Bald. Clariß. Peregrin. improbatur ibidem.*
12 *Alciat. diſput. 10. lib. 4. affertur.*
13 *Reſoluitur.*
15 *In fideicommiſſis potius inſpicitur voluntas teſtatoris, quam verba.*
14 *Amplia etiamſi voluntas ex coniecturis colligatur*
17 *Verba enunciatiua fideicommiſſum inducunt, maximè quando agitur de conſeruanda agnatione.*

Am-

18 *Amplia duobus alijs modis, de quibus, & nu. 19.*
20 *Verba enunciatiua non inducunt fideicommiſſum, quando futurum euentum reſpiciunt ex communi.*
21 *Ratio.*
22 *Author contra.*
23 *Communis retinetur.*
24 *Verba enunciatiua futuri euentus benè inducunt fideicommiſſum, quando ſunt directa ad filios, vel ad nepotes, quidquid dixerit Clariſſ. Peregrinus.*
25 *Enunciatiua verba minimè fideicommiſſum inducunt, quando directa ſunt ad honoratum.*
26 *Author contra.*
29 *Fideicommiſſum an inducatur ex verbis diſpoſitiuis vel enunciatiuis, nil refert.*
28 *Diſpoſitiua verba fideicommiſſum inducunt, ſiue teſtator cum grauato loquatur, ſiue cum honorato.*
26 *Verba enunciatiua in ratione prohibitionis non inducunt abſolutum fideicommiſſum ex Burſato.*
30 *Fideicommiſſum an ex his verbis, Rogo ut velis reſtituere, an inducatur vide Rimimald. iun.*
31 *Fideicommiſſum an ex verbis commendatitijs inducatur, vide D. Menochium.*

Hactenus de proprijs ultimarū uolūtatum ſpeciebus; an uidelicet uerba enūciatiua in ipſis prolata diſponant, ac probēt, diſſeruimus: nunc de improprijs uidelicet de Fideicōmiſſo ac legato ſermo ſubijciendus eſt.

Dubitatur igitur, An per uerba enunciatiua ſimpliciter prolata fideicommiſſum inducatur?

1 Et induci reſpondit Crotus *in ſuo conſ.* 13. *num.* 15. *vol.* 1. *& in* 279. *num.* 2. *in* 3. Dec. *conſ.* 23. *num.* 3. 38. *num.* 2. *in* 1. 584. *num.* 9. *& in* 637. *num.* 9 *in* 2. Curt. Sen. *conſil.* 40. *nu.* 19. Proſper Paleott. *conſil. ſuo* 92. *num.* 14. *in* 1. Rubeus *conſ.* 120 *nu.* 11. Aldobrand. *conſil.* 32. *num.* 21. *uol.* 1. Veg. *conſil.* 74. *n.* 434. *uol.* 1. *& prius ſub nu.* 380. Purpur. *conſ.* 375. *num.* 11. *in* 1. Porcius Imolen. *conſ. ſuo* 40. *num.* 15. *vol.* 1. Cran. *conſil.* 645. *nu.* 2. *in* 4. *ubi late.* Petrus de *Fideicomm. quæſt.* 5. *num.* 47. Decian. *conſil. ſuo* 1. *num.* 301 *in* 1. Odd *conſil.* 65. *num.* 3. Menoch. pulchrè *conſil. ſuo* 369. *nu.* 4. *uſque ad* 8. *in* 4. & nouiſſime Turret. *conſ. ſuo* 81. *nu.* 65. *in* 1. Addo poſt hæc edita uiſum Do. Lodouic. de Caſanate *conſil. ſuo* 15. *num.* 11. ubi inter alios concordantem adducit Cæphal. *conſ. ſuo* 134. *num.* 26. idem Caſanate, *conſ. ſuo* 16. *num.* 20. vbi plures alios concordantes adducit, *& conſil. ſuo* 19. *num. fin.* vbi pulchrè. adnectendus etiam Do. Card. Tuſcus, *concluſione ſua* 249. *num.* 5. *in litera* F. & Card. Pariſ. conſil. ſuo 88. num. 5. par. 2. vbi præcipuè docet hoc procedere, cum conſtat de mente ipſius teſtatoris, & latius, vt per eum. Addas etiam D. Syluiū Spanocchium, de operis noui nunciatione, *lib.* 9. *numero* 71.

2 Et hæc eſt veriſſima ſententia, quidquid dixerit Ant. Faber, *lib.* 14. *coniecturarum iur. cap.* 2. *&* 3. & Polydor. Ripa *obſeruatio ſua* 71. *num.* 2.

3 Et pro corroboratione huius opinionis adducitur priori loco text. *in l. unum ex familia*, §. *fin. de leg.* 2. vbi quidam maritus poſt inſtitutam vxorē ſuam, ita dixit verbis enunciatiuis. (Non dubito uxor, quin filiis meis, quæcunque ad te peruenerunt, reſtituas) dicitur ibi, quod hoc eſt fideicommiſſum, & ualet. Ecce ergo, quod verba enunciatiua fideicommiſſum inducunt.

4 Secundo perpendo textum, *in l. fideicommiſſa*, §. *hæc verba, de leg.* 3. vbi verba ſunt adeo clara, ut nil amplius, ſic enim ibi legitur.

Hæc verba te fili rogo, vt prædia, quæ ad te peruenerunt, pro tua diligentia diligas, & curā eorum habeas, vt poſſint ad filios tuos peruenire, licet non ſatis exprimant fideicommiſſū, ſed magis conſilium, quam neceſſitatem relinquendi, tamen ea prædia in nepotibus poſt mortem patris eorum vim fideicommiſſi videntur continere.

Ad idem tertio loco uidetur eſſe text. a nemine perpenſus, *in d. l. fideicom.* §. *cum eſſet, verſic. fin.* vbi habentur talia verba (ſi quis ita ſcripſerit: ſufficiant tibi uineæ uel fundus; fideicommiſſum eſt, quoniam & fideicommiſſum illud eſſe arbitramur. Contentus eſto illa re.)

6 Suffragatur quarto loco, text. *in l. etiam hoc modo, de leg.* 1. vbi ſic legitur. Etiam hoc modo cupio, vt des, opto, vt des, credo te daturum, fideicommiſſum eſt.

7 Ad idem eſt tex. quinto loco, *in l. & eo modo, eo. tit.* ubi dicitur, (& eo modo relictum. exigo, Deſidero, vt des, fideicommiſſum valet; ſed & ita uolo hæreditatem meam Titij eſſe, ſcio hęreditatē meam reſtituturum te Titio.)

8 Confert ſexto, pulcher text *in l. codicillis*, §. *mater, de leg.* 2. vbi illa verba, habes filios ſororum tuarum, quibus relinquas, fideicommiſſum inducunt.

9 Suffragatur ſeptimo, l. Titia cum teſtamento, §. *Titia cum nuberet, de leg.* 2. ſecundum intellectū Cumani, & aliorum & mea ſententia veriorem, ſub illis verbis: Caium Seium virum meum commendo tibi o filia, cui uolo dari ad vitam, &c. & poſtea ibi: erunt enim poſt mortem eius tua, & filiorum tuorum; hæc enim vltima verba ſunt enunciatiua futuri euentus, quę cum ſint relata ad filios bene fideicommiſſum inducunt, vt dicetur inferius.

Et hanc opinionem, quod iſta ſint mere enunciatiua, tenet poſt alios Paulus de Monte Picho, *in d.* §. *Titia cum nuberet, ſub num.* 4. quam opinionem ea ratione corroboro: nam videtur, quod iſta emiſſa fuerint potius ad alliciendum filiam ad bene uiuendum cum ipſo marito legatario, ne eum moleſtaret de dote; quam ad diſponendum, quod ex uerborum ſerie facile conſtare poteſt.

10 Nec officit uerbum illud, quod prouenit a uerbo ſum, es, eſt, quod eſt mere diſpoſitiuum,

11 Quia Reſpondit ex mirabili doctrina Baldus, *in l. verbū volo, ante numerum primum, C. de fideicommiſſ.* quod quando verbum iſtud ſum, es, eſt, eſt futuri

euri temporis, prout ibi, tunc non eſt diſpoſitiuũ, ſed amittit vires ſuas, & fit enunciatiuum. quidquid dixerit Clariſſ. Peregrin. *art. 1. num. 52. in fine.*

12 Minus officit etiam illud, quod ſcripſit Alciat. *lib. 4. diſpũction. c. 19.* dum dicit, quod ratio dubitandi in eo text. non erat, an illa verba: Poſt enim mortem eius &c. eſſent enunciatiua, vel diſpoſitiua, & per conſequens, an fideicommiſſum eſſet præſtandum. Ea enim eſſe diſpoſitiua facile conſtare poteſt, cum Iuris Conſultus ibi abſque dubio præſupponat, fideicommiſſum illud deberi. Sed in eo ſita erat dubitatio, num etiam ea, quæ vltra dotem marito ſuo mulier legauerat, eſſent huic filiæ reſtituenda: & tandem fuit concluſum pro affirmatiua; ergo, inquit Alciatus, diſputare, an illa verba ſint enunciatiua, vel diſpoſitiua, fruſtratorium eſſe videtur.

13 Quoniam de facili poteſt reſponderi, dato enim quod ibi non eſſet ſita dubitatio, prout reuera apparet, nõ ſequitur ideo minus, quod illa uerba ſint diſpoſitiua, ex quo ipſemet I. C. præſuppponit abſque dubio fideicommiſſum eſſe præſtandum, quia etiamſi ſint uerba enunciatiua, prout reuera credo, nihilominus fideicõmiſſum debetur, cum etiam ipſum per eadem verba inducatur, ut ſupra uidimus. Non ſoluit igitur Alciat. ibi id, de quo in præſenti controuertitur.

14 Adſtipulatur huic ſentẽtiç poſtremo loco tex. *in l. Pamphilo. de leg. 2. & in l. cum proponebatur,* eo. quem text. omnium elegãtiſſimè deducit. Caſanate *d. conſil. 16. num. 20.* vide per eum alia iura deducit quoque D. Peregrin. *art. 1. de Fideicommiſſ. num. 47.*

15 Rationem autem huiuſce concluſionis eã crederem eſſe, quam affert Cæphal. *in præcit. conſil. 134. ſub num. 27. in 1.* quia in fideicommiſſis voluntas potius inſpicitur teſtatoris, quam verba *l. cum virum, C. de fideicommiſſ. & l. 3. §. conditio. de adimen. leg.* etiamſi voluntas iſta ex coniecturis colligatur. *l. cum proponebatur, de legat. 2.* cum con-

16 cordantibus deductis per D. Peregr. *art. 10.* addo D. Menoch. *conſil. ſuo 1135. num. 5.*

17 Ampliatur ſupradicta concluſio, vt præcipuè procedat, quando agitur de conſeruanda agnatione. ita Decian. poſt alios, *cõſi. ſuo 41. num. 122, vol. 1.* Card. Mantica *de coniectur. lib. 3. tit. 12. in fine.* & alij.

Amplia ſecundo, vt maximè locũ habeat, cum agitur de declarando ipſo fideicõmiſſo, facilius enim declaratur factum fideicommiſſum, quam de nouo ĩducatur, *arg. l. patre furioſo, ff. de his, qui ſunt ſui, vel alien. iur.* Sic præciſè poſt alios Ludou. de Caſanate *conſ. ſuo 15. nu. 12. & conſ. ſuo 16. nu. 27. cũ ſeq.* vbi elegantiſſimè, *& conſ. ſuo 20. nu. 19.*

20 Limitatur autem primo, quotieſcunque verba iſta importarent quẽdam futurum euentum, tunc enim fideicommiſſum minimè inducunt. Veluti ſi teſtator in prohibitione alienationis bonorum, quam fecit, vtatur his verbis. (ita enim feci, vt de nomine noſtro bona nunquam exeant.) Sic præciſè poſt Bar. *in l. pater, §. fundum, de leg. 3.* Anguiſſol. *conſil. 191. num. 4. 193. numer. 4. & 194. num. 8. vol. 1.* Cæph. *conſil. 510. num. 6. vol. 4.* & videtur eſſe text. in terminis, *in l. Iulianus §. ex his verbis. de leg. 3.*

21 Et ratio quoque poteſt eſſe, quia verba enunciatiua reſpiciunt ſemper tempus præteritum, v inter alios docet Menochius *conſil. ſuo 772. num. 14. vol. 8.*

22 Ego autem de hac ſcribentium doctrina, communiter recepta valde dubito, in pluribus enim legibus ex ſupradictis mihi videntur adeſſe verba enunciatiua futuri euẽtus, & nihilominus fideicommiſſum inducitur.

23 Sed tamen ab ipſa non eſt recedendum.

24 Declaratur tamen iſta Limitatio, vt non procedat, quotieſcumq. verba iſta enunciatiua futuri euẽtus directa eſſẽt ad filios, vel ad nepotes; prout de filiis eſt text. *in d. l. vnum ex familia. §. fi. & in d. l. Titia cum teſtamento. §. Titia cum nuberet,* & de nepotibus. *in d. l. fideicommiſſaria. §. hæc verba. de leg. 3.* Sic pręciſè docet Rom. *ſingulari ſuo 154. nu. 2.* Alexander Randenſ. *conſil. ſuo 24. num. 12. in 2.* ſequitur Maſcardus poſt alios *de probationibus cõcluſ. 775. nu. fi. vol. 1.* Sic quoque terminauit Rota Romana in nouiſſimis *deciſ. 640. num. 16. vol. 1.* Et hæc opinio eſt tenenda, quicquid dixerit Excell. Peregrinus, *art. 1. num. 47. in fine.*

25 Limitatur ſecundo principaliter regula ſupradicta, quotieſcunque iſta verba directa ſunt ad honoratum, ſic pręciſè Caſtrenſ. *in l. 1. num. 13. de leg. 2.* Clarus poſt alios *in §. Fideicõmiſſum. quæſt. 4. num. 12.* Alciat. *conſil. 31. num. 21. lib. 9.* Panciroſ. *conſil. ſuo 193. num. 6.* latè Mantica *lib. 3. tit. 12. nu. 2.* & nouiſſimè Clariſs. Pereg. *art. 1. num. 48. art. 14. num. 23. & in ſuo conſil. 69. num. 18. in 3.* addo eruditiſſ. D. Ludouic. de Caſanate poſt hæc edita uiſum *conſilio ſuo 16. num. 23.*

26 Mihi tamen nũquam placuit iſta Doct. diſtinctio cõmuniter recepta, ut ſcilicet, quando hæc verba directa ſunt ad oneratum diſponãt, ſecus autẽ ſi ad honoratum; nam immo inuenio, quòd etiam quando relata ſunt ad honoratum diſponunt, & fideicõmiſſum inducunt. text. eſt *in d. §. Titia cum nuberet. in l. fideicommiſſ. §. cum eſſet. verſic. fi. de leg. 3.* & per nos latius dicetur *in lib. 3. q. 1. num. 9. cum ſequen.*

27 Vlterius conſidèro, quòd an fideicommiſſum ex verbis diſpoſitiuis, ſiue enunciatiuis inducatur, nil refert, dummodo tamen teſtatoris volũtas deſeruiat, vt aliàs latè diximus, & concludit Peregr. *art. 1. num. 51. in fine.*

28 Sed diſpoſitiua verba abſque dubio fideicommiſſum inducunt, ſiue teſtator cum grauato loquatur, ſiue cum honorato. *l. miles ad ſororem, in princ. & l. cum pater, §. donationis de leg. 2.* Pariſ. *in d. l. ex hac ſcriptura, de donationibus, num. 30. & prius ſub num. 2.* Mantica *lib. 3. tit. 12. num. 1. idem lib. 8. tit. 1. num. 14.* & D. Pereg. *cit. num. 51.* ergo idem debent operari enunciatiua.

De huiuſcemodi limitationis veritate omnium latiſſimè, ac elegantiſſimè diſcurrit Dom. Franciſcus Caldas de iure emphyteutico, *lib. 2.*

quæ-

quæſt. 1. *n.* 49. cum pluribus ſequentibus, cum omninò lector conſulat. Sat mihi locum indicaſſe.

29 Limitatur tertio principaliter, vt per Burſatum *conſil. ſuo* 337. *num.* 63. *vol.* 3. videlicet vt iſta verba in ratione prohibitionis non inducant abſolutum fideicommiſſum.

30 Sed pro coronide, an ex his verbis (Rogo, vt velis reſtituere) fideicommiſſum inducatur, latè Hipp. Riminal. *conſil. ſuo* 700. *in ſexto.*

31 Videndus quoque Clariſſ. Dom. Menochius *conſil. ſuo* 1135. an fideicommiſſum ex verbis cõmẽdatitijs induci poſſit, omnium elegantiſſime diſceptatur.

QVAESTIO XXVIII.

An verba enunciatiua in legatis diſponant, ac probent.

1 COncludo, quòd ſic: tex. eſt, *in d. l.* 1. *§. quis vxo. de dot. prælegata*, vbi ſic legitur. Si quis vxori fũdum Titianum legauerit ſub his verbis, is enim fundus propter illã ad me peruenit, omnino fundus debetur, concordat text. *in l. ſi donatio, C. de donationibus*, ſequitur hoc idem Ludou. de Caſanate poſt hæc edita viſus, *conſilio ſuo* 16. *num.* 22. vbi plures cõcordantes deducit.

2 Nec mirum; in legatis enim ſufficit quæque voluntas, etiam coniecturata, nedum ex ſcripto, & expreſſe, ſed etiam ex ſignis, aut nutu demonſtrata: *ad textum, in l. nutu, cum ibi not. de leg.* 3. *& l. in epiſtola, C. de Fideicommiſſis.*

3 Quinimo omne verbum ſignificans legitimum teſtatoris ſenſum legare, aut fideicõmittere volentis ſufficit ad inducendum ipſum legatum. Sic tex. elegans, *in l. omne verbum. C. communia de legatis, & in l. in legatis. C. de legatis.*

4 Fallit autem ſupradicta regula in verbis enunciatiuis prolatis de præterito, & cauſa ſeu per modum demonſtrationis, nam tunc per dicta verba non inducitur legatum. Sic eleganter, Natta *in l. ex hac conſultiſſima, §. ex imperfecto. num.* 205. *C. de Teſtamentis.*

5 Quid iuris autem ſit, ſi teſtator dicat Puto à me deberi centum Titio, ſiue plus, ſiue minus, prout ipſe declarabit, an Titius illa centum ab hæredibus tamquam legatum petere poſſit? pro reſolutione videndus D. Iulius Cæſar Ruginell. poſt hæc edita viſus. *pract. quæſt. cap. ſuo* 21. vbi pulchrè.

QVAESTIO XXIX.

Aditio, vel repudiatio hæreditatis, an ex verbis enunciatiuis inducatur.

SVMMARIVM.

1 *Aditio hæreditatis, vel etiam repudiatio an ex verbis enunciatiuis inducatur.*
2 *Vide remiſſiue, & nu.* 3. *&* 8.
4 *Si quis dixerit: Credo hæreditatem eſſe reſpuendam, & mihi non expedire, an ex his verbis videatur repudiata hæreditas.*
5 *Author cum D. Fachineo concludit pro negatiua.*
6 *Si quis dixerit. Ego Titius hæres Sempronij precor Caio ſalutem, an pariter ex his verbis cenſeatur adita hæreditas.*
7 *Craſſus latè.*

1 DVbitatur, an ex verbis enũciatiuis aditio hæreditatis, vel etiam repudiatio inducatur, videlicet, cũ quis dixerit ſe nolle hæreditatem adire, vtrum ex his verbis repudiata cenſeatur, cũ vero quis dixerit ſe velle adire, an cẽſeatur adita.

2 Vtrumque articulum poſt Doctor. omnes, *in l. Qui ſe patris. C. vnde liberi.* latè diſcutit ex recentioribus D. Fachineus, *lib.* 6. *ſuarum iur. controuer. cap.* 49. *&* 50. & in primo caſu concludit repudiatam eſſe hæreditatem, quemadmodum facit etiam Hieronymus de Cæual. *in ſuo ſpec. Communium opinionum opinione* 628. & in ſecũdo additã.

3 Et de hoc mea ſententia nulla eſt difficultas, cum potius verba diſpoſitiua iſta cenſeãtur eſſe, licet Mantica, Menochius, & alij diſſenſerint, quam enunciatiua.

4 Solum in hoc videtur eſſe aliqua difficultas, vtrũ videatur hæreditas repudiata ex his verbis, Credo hæreditatẽ eſſe reſpuendam, & mihi non expedire.

5 In qua difficultate mihi ſummopere placet opinio D. Fachinei. *lib.* 6. *controuerſ. cap* 60. exiſtimantis repudiatam non cenſeri etiam lapſo ſpatio trium menſium: ad ipſum lectorem rimitto.

6 Alia conſurgit dubitatio, an ſcilicet, econtra cenſeatur adita ipſa hæreditas, ſi dicatur. Ego Titius hæres Sempronij precor Caio Salutem.

7 Vide Craſſum diſtinguentem *lib.* 2. *ſentent. iur in art. acquiſitio hæreditatis quæſt.* 7. *num.* 13. 14. *&* 15.

8 De hac materia vide DD. omnes *in d. l. Qui ſe patris, C. vnde liberi*, Menoch. *lib.* 4. *præſumpt.* 102. Manticam *de Coniectur. lib.* 12. *tit.* 14. Maſcard. *de probationibus concluſ.* 41. *cum ſequentibus, &* 853. *in* 1. Craſſum *d. lib.* 2. *ſententiarum in §. omiſſio hæreditatis, quæſt.* 7. *& in §. acquiſitio hæreditatis. quæſtione pariter* 7. Fachineum *lib.* 6. *in prætitat. capitibus, & in cap.* 61. Bald. *conſilio* 263. *num.* 1. & ib. Roueſcal. *parte* 1. Corneum *conſilio* 254. *in* 4. & Doct. omnes *in l. ſi quis mihi bona §. pater. de acquirend.*

vend. hæred. adeundus quoque D. Marcabrun. ab Anguill. *conſ. ſuo* 29. *num.* 64. *cum ſequen.* & D. Siluius Spanocchius de Noui operis nunciationes *lib.* 9. *num.* 69.

QVAESTIO XXX.

An verba enunciatiua generaliter ſumpta fauore libertatis diſponant.

SVMMARIVM.

1 *Verba enunciatiua diſpoſitionem inducunt fauore libertatis.*
2 *Probatur hęc enunciatio, & num. 3. & 4.*
5 *Opponitur lex Iulianus, §. ex his verbis. de leg. 3.*
6 *Soluitur.*
7 *Verba enunciatiua minime diſpoſitionem inducunt fauore libertatis, quando ſunt per errorem emiſſa, & num. 13.*
8 *Contra d. tex. in l. Paulus. Reſpondit in 1. verſic. de Fideicommiſſarijs libertatibus.*
9 *Sol. & nu. 13. & 16.*
10 *Voluntas imperfecta non eſt voluntas.*
11 *Ex teſtamento imperfecto nil debetur.*
12 *Fallit, quando in ipſo teſtamento adeſſet clauſula Codicillaris.*
14 *Teſtamentum imperfectum probat defuncti voluntatem.*
Intellige prout num. 17.
15 *Expenditur tex. in l. in teſtam. de Fideicommiſſarijs libertatibus, & optime enucleatur num. 19. 20. 21. & 22.*
18 *Lex finalis ff. de rebus eorum. declaratur.*
24 *Verba adulatoria probant, ſi fauore libertatis proferantur.*

Queritur, an hæc verba diſpoſitionem inducant fauore libertatis. Et inducere communis eſt Doct. ſententia. Sic poſt alios Maſcard. *concluſione* 622. *nu.* 47. quicquid ſcripſerit Greg. de Cabedo poſt hæc edita viſus *deciſione ſua Luſitaniæ* 186. *part.* 1.

2 Probatur hæc opinio & primo per textum *in l. Paulus reſpondit, §. Paulus.* ibi. (Crede mi Zoile gratiam tibi referet filius meus Martialis, &c.) *ff. de Fideicōmiſſarijs libertatibus.* ex his enim verbis debetur libertas illi ſeruo Zoilo.

3 Secundo ſuffragatur text. *in l. Vnica, §. ſimilique modo il* 2. *C. de lat. libert. tollenda.* vbi ſi aliquis vocet in actis notarij aliquem ſeruum ſuum tanquam filium proprium, abſque dubio facit eum liberum: ergo, &c.

Ad idem eſt text. *in §. fin. Inſtit. de adoptionibus.*

4 Accedit tertio loco huiuſmodi ratio. Valet argumentū de libertate ad piam cauſam: Euerhar. *hoc in loco*, ſed ad pias cauſas hæc verba diſponunt, vt dictum fuit, ergo idem in libertate.

5 Pro contraria autem ſententia videtur eſſe text. in terminis *in l. Iulianus, §. ex his verbis, de lega.* 3. vbi ſic legitur; (ex his verbis curate agros accendere, & fiet ita, vt filius meus, filios veſtros vobis condonet, id eſt, liberos reddat, fideicommiſſum peti non poſſe;) ergo, & c.

6 Sed facile poteſt reſponderi, ideo enim ibi non inducitur diſpoſitio, quia ſunt verba futuri euentus, quæ regulariter nil ponunt in eſſe, & verba enunciatiua ſemper dicuntur illa, quæ ſunt de præſenti, vel de præterito.

7 Limitatur autem Regula ſupradicta, videlicet, quòd verba enunciatiua diſponant fauore libertatis, quando eſſent per errorem emiſſa, licet enim prolata eſſent propter ſe, adhuc nihilominus fauore ipſius libertatis minimè diſponerent: tex. eſt ad literam, *in l. cū teſtamento ſ. de iur. & fact. ign.* vbi quidā condidit teſtamentum minus ſolemne, in quo libertatem ſeruis ſuis reliquit, & quandam mulierem, quæ poterat ſibi ab inteſtato ſuccedere, hæredem vniuerſalem inſtituit; iſta mulier omiſſa via teſtamenti, ſucceſſit tamquam ab inteſtato, & poſteà vocauit illos ſeruos, quibus libertas relicta erat in illo teſtamento minus ſolemni, ſuos libertos, cum re vera non eſſent. Dubitatum fuit ibi, an ipſis ſeruis procederet hæc vocatio quo ad conſequendam libertatem? Reſponſum fuit negatiuè redditur ibi ratio: quia errantis volūtas nulla eſt, ergo, &c. Et ita in ſummiſſimum redigit textum iſtum Caſtrenſis.

8 Sed contra iſtam limitationem oppono de tex. a nemine, quem viderim, perpenſo in *l. Paulus reſpondit, in primo verſic. de Fideicommiſſarijs libertatib.* vbi ego Antiſtio Caio hærede meo, cum rogaui, vt Stichū, quē ſeruum meū credebā eſſe, a ſeruitutis vinculis vēdicaret, Stichus iſte apparuit ſeruus alienus. Dubitatur ibi, an ſubſiſtat hæc datio libertatis? & dicitur, quòd ſic. Hæres enim meus tenetur redimere illum ſeruum, & poſtea ipſum manumittere. Ecce errabam in facto; ſi enim ſciuiſsem ſeruum illum eſse alienum, vtique libertatem ei non reliquiſsem, & nihilominus debetur libertas, ergo falſa limitatio.

9 Pro conciliatione horum iurium, Cogitabam ſi dici poſſet, quod ideo in d. l. cum teſtam. libertas illis ſeruis non debetur, quia teſtamentum non erat ſolemne, & perfectū, & tunc duplici de cauſa. Altera eſt, quia non conſtabat de voluntate teſtantis, quòd voluerit ſeruos illos manumittere: voluntas enim imperfecta nō eſt voluntas.

10 Et minus cōſtabat de voluntate ipſius mulieris, quæ per errorē illos ſeruos libertos vocauit; & ideo inquit tex. (Si nō iſtius acceſſit iudiciū.)

11 Altera eſt, quia ex teſtamento imperfecto nil debetur. *ad not in l. ex imperfecto. C. de Teſtamentis*, & præcipuè in hac materia libertatis; prout ſunt text. Clariſs. *in l. ex teſtam. & in l. ſi non iure, C. de teſtam. manumiſſ.*

12 Quod fallit, quando in teſtamento adeſset clauſula Codicillaris.

Sed

13 Sed in caſu l. Paulus teſtamentum erat de iure validum, quo caſu poteſt conſtare de teſtantis voluntate; ergo non mirum, ſi libertas debetur.

Sed hanc conciliationem multa infringere videntur.

14 Et primo nam habemus in iure regulam vulgatiſſimam, quòd teſtamentum imperfectum probat defuncti voluntatem *not. in l. fin. ff. de rebus eorum, qui ſub tut. &c.* Bart. *in l. in teſt. eod. tit. de Fideicommiſſarijs libertatibus*, Decius *conſil. 159. nu. 3.* Pereg. poſt alios *de Fideicommiſſ. art. 11. numero 96.*

Si ergo conſtabat ibi de voluntate teſtantis, licet teſtamentum eſſet imperfectum, nihilominus libertas præſtanda erat.

15 Secundo loco videtur aduerſari tex. *in l. in teſt. eod. tit. de Fideicommiſſ. libert.* vbi quidam in teſtamento non perfecto alumnæ ſuæ libertatem, & fideicommiſſum dedit, cum filij veluti ab inteſtato omnia geſſiſſent, & filiam iſtam manumiſiſſent, dubitatum fuit, an rectè fecerint? Et reſpondit I.C. quòd ſic. Et ſi non feciſſent, eos tamen vti pios id facere debuiſſe, & vlterius iubet fideicommiſſa quoque iſti filię, quam pater tantopere dilexit eſſe præſtanda, ergo, &c.

16 His tamen non obſtantibus arbitror conciliationem illã rectè procedere poſſe, quòd ſcilicet, ideo in d. l. Paulus libertas debeatur, quia teſtamentum erat validum, in d. autem l. cum teſtamentum ideo non ſit pręſtanda, quia teſtamentum erat imperfectum.

17 Non officiunt contraria. Ad primum enim facile reſpondetur, & fateor, quòd teſtamentũ imperfectum oſtendit teſtantis voluntatem, ſed imperfectam, & inualidam: Vnde ſuccedit regula illa, quòd paria ſunt non adeſſe voluntatẽ, & eſſe, ſed imperfectè.

18 Nec officit tex. *in d. l. fi. de reb. eorum*, vbi teſtamentum eſt nullum, & nihilominus ſeruari debet voluntas ipſius diſponentis, quia reſpondetur nos eſſe in diuerſis caſibus; in d. enim l. fi. teſtamentum eſt à principio validum, & tenet, ſed poſtea fit irritum per capitis diminutionem; id, quòd minimè obeſt, quin diſpoſita in teſtamẽto ſeruentur, ſed in caſu d. l. cum teſtamentum. teſtamentum erat ab initio nullum, & inualidum, quia deficiebant ſolemnitates à I. C. requiſitæ, vnde mirum non eſt, ſi in caſu illius legis voluntas teſtantis non obſeruatur.

19 Ad ſecundum reſpondent communiter Doct. quòd in caſu illius legis ſubintelligitur clauſula Codicillaris, & ideo mirum non eſt, ſi libertas præſtari debet, vt dicit text. *in d. l. ſi iure, C. de teſtamen manumiſſ.*

20 Coniectura autem, quod adſit ibi illa clauſula, colligitur ex nimia affectione, qua teſtator illam ſuam alumnam proſequebatur, quæ cõiectura dilectionis eſt optima ad hanc clauſulam inducendam; idcirco inquit text. ibi, Pios tamen filios debuiſſe manumittere eam, quam pater dilexiſſet; vnde text. ille eſt extra terminos concluſionis noſtræ. ſic gl. *in d. l. in teſtamen.* interpretata eſt dictum textum, quam interpretationem communiter ſequuti ſunt Doctor. Bald. Tiraq. Ripa, Matheſilan. & alij quos refert, & ſequitur Pady. *in d. l. cum teſtam. num. 2. fere in fine.* ſic etiam Ioannes Anibal. *in repetitione, l. nemo poteſt, num. 476. & 477. de leg. 1.* Sic Gramat. Cephal. Mantica, Vaudus, & alij multi, quos refert Turret. *de effectibus, & defect. clauſ. Codicill. quæſt. 149 defect. 62. numero 1.* Quidquid ipſe dicat ſub num. 4. Addo nouiſſime Equitem Pereg. *art. 2. de Fideicommiſſ. num. 32.*

21 Secundo poſſum reſpon. quòd ideo debet ibi præſtari libertas, & illud legatum, quia ille; qui ſucceſſit ab inteſtato, iam agnouerat voluntatem teſtatoris exequendo omnia ea, quę in illo teſtamẽto erant diſpoſita, & ideo ibi I.C. imponit neſcio quid neceſſitatis illi, qui ſucceſſit, quo ad pręſtationem libertatis, & legati, cum omnia alia à teſtatore diſpoſita executioni mandaſſet, & illud dumtaxat faciendum ſupereſſet.

22 Tertio loco poſſum Reſpond. vt per Anibal. *in cit. l. nemo, numero 477. cum duobus ſequentibus.*

23 Ex his ergo remanet clariſſima prædicta limitatio, videlicet, quòd verba enunciatiua non diſponant fauore libertatis, quando ſunt per errorem emiſſa, id quod etiam probatur in l. non idcirco. *eod. tit. C. de iur. & fact. ignor.*

24 Adde pro coronide, quòd verba etiam adulatoria probant, ſi fauore libertatis proferantur: ſic per alios Maſcard. *concluſione ſua 56. num. 5.*

QVAESTIO XXXI.

An verba enunciatiua probationem inducant in cauſa Matrimoniali.

SVMMARIVM.

1 *Verba enunciatiua probant fauore matrimonij.*
2 *Fallit iſta enunciatio, quando principaliter contingeret diſputari de ipſo matrimonio.*
3 *Item contra tertium.*
4 *Item, quando tractaretur de pręiudicio alterius matrimonij.*
5 *Ex hac verborum formula. Non habebo aliam vxorem, quam te. an inducatur matrimonium, vel ſponſalia, quęritur.*
6 *Quod matrimonium quoque cenſeatur contractum, tenuerunt multi.*
7 *Fundamenta, & num. 9. 10. & 11.*
12 *Contraria opinio verior, & ab Authore amplexa.*
13 *Media, quibus hac ſententia probatur, & num. 14. 15. 16. cum ſeq. vſque ad 20.*
20 *Solutiones fundamentorum Contrariæ partis, & nu. 21. & 22.*
23 *Ex his verbis (Habebo te in vxorem) an matrimonium cenſeatur contractum, vel ſponſalia.*
24 *Opinio Authoris.*

25 *Dubitatur. Puella Iuueni ſe increpanti reſponderat, Nolo, vt me cognoſcas niſi honeſtè, atque ita ſe facturum iuuenis promiſerat, vituperaueratque: quæritur an ideò matrimonium contractum cenſeatur cum honeſtè attingi mulier citra matrimonium nequeat?*

26 *Remiſſiuè uide DD.*

27 *Ex his verbis (queſta è mia mogliera) an cenſeatur contractum matrimonium?*

28 *Authoris opinio.*

29 *Quæritur, an ſi aliqua nominetur uxor, utrum, ex ipſa nominatione præſumitur matrimonium?*

30 *Opinio Authoris.*

31 *Concilij Tridentini Decretum.*

32 *Vide remiſſiuè de hac materia Doct.*

AN verba enũciatiua probẽt fauore matrimonij,
1 dubitatur. Et probare cõcludit poſt multos relatos. Maſcar. *concluſione ſua 622. nu. 46. in 1.* vide Iaſ. *in d. l. ex his, C. de teſtament. milit. col. 3. uerſ. 11. fallit:* vbi ſubdit hoc præcipuè procedere quo ad ipſoſmet enunciantes.

2 Fallit primo, quando principaliter contingeret diſputari de ipſo matrim. Sic præcisè Curtius iunior, *conſil. 95. nu. 1.*

3 Fallit ſecundo contra tertium, contra quẽ per huiuſmodi verba matrimonium minimè probatur.

Sic poſt Socin. & Decium Vertral. *deciſione ſua 247. num. 4. uol. 3.*

4 Fallit tertio, quando tractaretur de præiudicio alterius matrimonij; eo. n. caſu non ſtaretur nec confeſſioni viri, nec mulieris. Sic poſt alios Ferret. *conſilio ſuo 353. num. 11. & 12. in 2.* & Matth. Beſignol. *inter conſil. Matrimonialia Zillet conſ. 92. num. 7. in primo.* Addo in ſimili D. Alexandrum Trentacinquium, *Variarum reſolutionum lib. 1. reſolutione 2. tit. de verborum ſignificatione, num. 77.*

Sed pulchræ in hac materia a Doct. excitari ſolent quæſtiones.

5 Ambigitur enim primo, an ex hac verborum formula (Non habebo aliam vxorem, quam te) inducatur matrimonium, vel ſponſalia?

6 Opinionem, quòd etiam matrimonium inducatur, tenuit Abbas, *in cap. ex parte, num. 8. de ſponſalibus. & ibi Addent. in litera G. & H.* Alciat. *conſilio ſuo 13. lib. 1.* In terminis Iacobus Leoniſſa Patauinus, *inter conſ. matrimonialia Zillet. conſi. 52. uol. 1.* & Clariſſ. Menochius poſt plures relatos, *lib. 3. præſumpt. 3. num. 8.* qui ſubdit Rotam Romanam ita tenuiſſe ut patet ex *deciſ. 43. in prima parte in Nouiſſimis.* ſequuntur communiter Doct. *in l. in actione, C. de tranſactionibus.*

6 Fundamentum præcipuum huiuſce opinionis ſtat in illa dictione (Niſi) cuius propria natura eſt, ut poſt poſita negationi affirmet, & affirmationi neget, *ut in Authent. Niſi Rogati. C. ad S. C. Trebel.* cum concordantibus adductis latiſſimè per Barbatiam *conſilio ſuo ſexto, numero decimo, columna ſecunda, uolumine 1.*

8 Quamobrem dicendo; Non habebo aliam in vxorem, niſi te, vel quam te; parum enim refert, cum illa dictio (quam) ſit eiuſdẽ ſignificationis, cuius (niſi) vt conſtat ex ſcriptis per Sanchez *de Matrim. quæſt. 19. nu. 8.* Perinde eſt, ac ſi dicatur. Te habebo in vxorem.

9 Sed ex illis verbis te habebo in vxorem, vtique cenſetur matrimonium contractum, vt voluerunt nonnulli, quos in ſequenti cap. recenſebimus, ergo, & c.

10 Accedit, quòd matrimonium dicitur res fauorabilis, & quòd pro eo debet fieri interpretatio, vt potius ſit contractum, quam aliter, *cap. fi. extra de re ind. & cap videtur. cum ibi notatis. extra, qui matrim. cau. poſſ.* & licet iſta verba videantur re-
11 ſpicere tempus futurum, tamen magis illa interpretatio præualere debet, quæ fauet matrimonio, & vt latius probat Alciat. *præcitat. ſuo conſil. 13.*

12 Contrariam autem opinionẽ, videlicet quod nec ſponſalia, nec matrimonium fuerit inductũ tenet inter alios Alex. *conſil. 152. num. 3. & 45. in quinto.* Alcia. *in l. in actione, C. de tranſactionibus nu. 28.* pulchre Cæpol. *ſuo conſil. 1. num. 14. verſic. ſed in hoc ego, teneo, volum. 1.* Hieron. Alphag. *inter conſil. matrimon. Zillet. 93 num. 28. & 29.* Andreas Fachineus alios referẽs, *lib. 3. ſuarum iur. controuerſ. cap. 42.* Couuarr. *de ſponſalibus, par. 2. cap. 4. §. 1. nu. 8.* Sanchez *præcitata diſputatione 19. nu. 5.* & nouiſſime Hier. de Cæual. *in ſuo Speculo communium opinionum contra communes opin. 130. nu. 3.* vbi de magis cõmuni teſtatur. Addo Octauian. Vulpel. *de præpoſition. & aduerbiorum ſignificatione in dictione (Niſi) num. 4. & 5.* vbi plures alios concordantes deducit.

13 Et pro hac opinione, quæ mihi magis arridet. conſidero, quod talis verborum conceptio, ſeu formula iſta eſt accipienda, vt ſi ille, qui his verbis vſus eſt vxorem ducere voluerit, illã, & nõ aliam ducere teneatur, quã nominauit, non autem, vt ſe obliget ad illam vxorem ducendam. Quid enim ſi uitam cælibem ducere maluerit?

14 Hinc ſi quis nullam ſe religionẽ niſi Franciſcanam profeſſurum promittat, nemo affirmabit eũ teneri Franciſcanam ingredi. Quid enim ſi ſecularem uitam traducere libuerit? Sed tamen teneri ipſam ingredi, ſuppoſita tamen religionis electione.

15 Sic pariter ſi quis dixerit; Promitto me nõ alienaturum extra familiam prædium; non idcirco promittere uidetur ſe intra familiam alienaturum, ſed ſenſus eſt, vt ſi alienare voluerit, non extra familiam alienet. Text. eſt de hoc pulcherrimus, *in l. ſi ſterilis, §. pen. ff. de actionib. empt.*

16 Adſtipulatur huic ſententiæ, quod ad contrahendum matrimonium, vel ſponſalia requiritur conſenſus vtriuſque tam maſculi, quam feminæ, *l. conſenſus, de regul. iur. & l. hac ita, de ſponſalibus.* ſed hic non interuenit conſenſus vtriuſque; ergo &c.

Additur;

17 Additur; nam ex his verbis, vt vnuſquiſque videre poteſt, colligitur duntaxat quædam ſimplex promiſſio conditionalis.
18 At conditio de ſui natura nil ponit in eſſe, *l. ſi quis ſub conditione dandorum 10. ff. ſi quis omiſſ. cau. teſt. &c.*
19 Poteſt vltimo loco conſiderari text *in l. Titiæ, ff. de manumiſſ. teſtamen.* de cuius intellectu late Bellonus *lib. 2. ſupputã. cap. 17.* pulchre Forcatul. *in ſua Necyomãt. iur. dialog. 93. nu. 3. & 4.* Alciat. *lib. 5. Paradox. cap. 4. & in d. conſil. 13. num. 16. in 2.* Emanuel a Coſta *lib. 1. ſelect. interpret. cap. 25.* Bernardus Vualtherus *lib. 1. Miſcell. cap. 18.* Couarru. *d. par. 2. cap. 4. §. 1. num. 9.* Doctor omnes *ibi, & in d. l. actione, C. de tranſact.*
Et hac opinione retenta nõ officiũt cõtraria.
20 Ad primum enim de illa dictione, niſi, reſpondeo, & fateor affirmare in caſu noſtro, cum negatiuæ locutioni ſit poſt poſita, ſed hoc non contingit ſimpliciter, & abſolute, ſed conditione, id eſt, quod ſi aliquam ducere in vxorem voluero, illam ducam, quam nominaui.
21 Aliter reſpondit Couarru. Curtius iun. *in d. l. in actione,* & Sanchez *citata quæſt. 19. num. 7.* vide per eos.
22 Ad ſecundum reſpondetur illam regulã procedere, quoties verba aliquo pacto poſſent eſſe apta ad ipſum matrimonium inducendum, & quando de vtriuſque contrahentis expreſſa conſtaret voluntate. Neutrum quorum adeſt in caſu noſtro. Sed de hoc ſatis.
23 Alia ſecundo loco ſubingreditur dubitatio, an pariter ex his verbis; Habebo te in vxorem; matrimonium contractum cenſeatur, an vero ſponſalia?
24 In hac difficultate ſentio ſponſalia duntaxat contracta eſſe. Vide tamen de hoc Couar. *citato loco num. 5.* Menoch. *d. præſumptio. 3. nu. 3.* Fachineum *lib. 3. ſuarum controuer. ca. 41.* & Thomam Sanchez. *d. diſput. 28. num. 14. 15. 16. cum ſequent.*
25 Tertio dubitati contingit; pone. Puella iuueni ſe inerepanti reſponderat: Nolo, vt me cognoſcas, niſi honeſte, atque ita ſe facturum iuuenes promiſerat, vituperaueratque, an ideo matrimonium contractum cenſeatur, cum honeſte attingi mulier citra matrimonium nequeat?
26 Late Doctor. *in d. l. in actione,* in ſpecie vero Alciat. *num. 30. cum ſeqq.*
27 Quarta oritur dubitatio, an ex his verbis: *Queſta è mia mogliera;* cenſeatur matrimonium con-
28 tractum? Et contractum non cenſeri arbitror cũ Pariſio *conſilio ſuo 61. num. 23. & 24. in 4.*
29 Dubitatur quinto, An ſi aliqua nominatur vxor, vtrum ex iſta nominatione præſumatur ma-
30 trimonium? Concluſiue procedendo ſentio vna cum Gigante *ſingulari ſuo 51. & 71.* pro negatiua.
Ambigitur ſextò, an ſi aliquis dixerit alicui mulieri, volo, quod ſis Amaſia mea, matrimonium ex his verbis cenſeatur contractum; & pro negatiua concludit. Sic eleganter poſt alios Card. Tuſcus, *concluſione ſua 123. in litera M.* vbi ſubdit rationem eam eſſe, quia iſta verba potiùs arguunt concubinatum, quam matrimonium; Amplia, & extende vt per eum.
31 Hæc pauca de hac materia tetigiſſe ſufficiat. Apud nos enim nulla amplius ſolet eſſe dubitatio, cum ex noua lege Sacri Concilij Tridentini non poſſit contrahi matrimonium de præſenti, niſi præſente parocho, & duobus, vel tribus teſtibus, *vt in cap. 1. ſeſſ. 24. de rẽformat. matrim.*
32 Vide de materia harum quæſtionum Petrum Nicolaum Mozzium, *in ſuo tract. de contractibus, tit. de matrimonio, cap. inſcripto. De ſubſtantialibus, formalibus, & eſſentialibus matrimonij, num. 24. vſque in finem, pag. mihi 184.* vidend. quoque Card. Tuſc. *d. concluſione 123.* vbi plura alia exempla proponit, & D. Ioan. Gutierez, *Canonicarum quæſtionum, lib. 1. cap. 21.* vbi latiſſimè. Sat loca indicaſſe.

QVAESTIO XXXII.

An verba enunciatiua fauore dotis probent.

SVMMARIVM.

1 *Verba enunciatiua probant fauore dotis ex communi, & num. 2. & 11.*
3 *Fundamentum, & num. 4. 5. & 6.*
7 *Contrarium Angelus.*
8 *Perpenditur tex. in l. ſi non deſignata, C. de fal. cau. adiect. leg.*
9 *Diſtinctio Bal. Nouel.*
10 *Improbatur.*
11 *Verba enunciatiua probant fauore dotis, etiamſi eſſent inter alias perſonas, & propter aliud prolata.*
13 *Contrarium.*
14 *Antifatum probatur etiam per verba enunciatiua.*
15 *Quid ſit Antifatum declaratur ex Tapponio.*
16 *Fundamentum, & num. 17. & 18.*
19 *Dos non probatur per verba enunciatiua, quãdo præcipitanter, & ex abrupto fuerunt prolata.*
20 *Intellige, quando agitur de fauore alterius, quam mulieris.*
21 *Similiter, quoties contingeret principaliter diſputari de ipſo enunciato.*
22 *Item quoties prolata eſſent ab alio, quam ab eo, qui teneretur ad dotem, vel ab alio, eo tamẽn abſente.*
23 *Verba enunciatiua probant fauore dotis dumtaxat quo ad dotis promiſſionem, non tamen quo ad ipſius ſolutionem ex communi.*
24 *Fundamentum, & num. 25. & 26.*
27 *Contra.*
28 *Opinio Authoris, & num. 29. & 30. quam tenuit quoque Maſcard.*
31 *An, & quando confeſſio facta à marito dicente, ſe recepiſſe dotem à muliere probet dotem datam, vel non? vide Maſcard. remiſſiuè.*

1 An verba enunciatiua probent fauore dotis, quæritur. Affirmatiuã opinionẽ tenuit primus omnium Bart. conſ. ſuo 123. vol. 2. ibi enim Titius, & Seius deuenerunt ad inſtrumentũ diuiſionis certarum rerum cum certis pactis, & inter cetera, quod dictus Titius habere debeat talem petiam terræ pro reſtitutione dotis Bertæ vxoris ſuæ pro pretio ſexaginta aureorum, item fuit confeſſus d. Titius ſe habuiſſe, & recepiſſe a Seio prędicto centum florenos, alios pro reſtitutione, & toto complemento dotis dictæ vxoris ſuæ, de quibus facit eidem Seio finẽ, & quietationem per dictum inſtrumentum. Quæritur ibi, an poterit dicta Berta petere, & plene probare ſe dotem dediſſe; poſito quod alias probationes de dote data non habeat. Reſpondit Bar. quod ſic; eum ſequuti ſunt infiniti. Alexan. *conſil.* 190. *num.* 28. *in* 6. *& in terminis conſil.* 99 *in primo dubio*, [illegible] Caſtren. præciſe, *conſil.* 9 [illegible] *vol.* 2. Iaſ. *cõſilio* 1 1. *num.* 6. [illegible] *ſingulari ſuo* 540. Riminal. ſen. *cõſilio* 599. *num.* 7. *vol.* 3. Baptiſt. de S. Blaſio *de* [illegible] 53. *ſub num.* 53. Camill. Viſitarinus *in repet. l.* 1. *ff. ſol. matr nu.* [illegible] Paulus Picus *conſil. ſuo* 16. *volumine* 1. Anguiſſol. *conſilio ſuo* 86. *num.* 16. 119. [illegible] *numero nono.* Sequitur Ioannes de Amicis, *conſilio ſuo* 36. *num.* [illegible] Scotus *conſilio* 5 *num.* 35. *lib.* 1. *tom.* 2. Rauden. *conſilio* 22. *num.* 38. [illegible] Marſcard. *concluſione* 388. *num.* [illegible] *num.* [illegible] *&* 1273. *num.* 12. Card. Tuſc. *concluſione ſua* 45 [illegible] Mandoſ. [illegible] Peregr. *conſilio ſuo.* 100. *nu.* 11. *in* 3.

Sic etiam tenuit Boer. *deciſione ſua* 55. *num.* 7. [illegible] *conſil.* 83. *num.* [illegible] *nonien.* 61. *nu.* 6. Sic quoque fuit à Rota Romana in vna [illegible] *deciſione* 419. *volum.* 1. vbi [illegible] per iſta verba prolata a muliere prȩſente viro; Ego accepi eum in maritum, & ei dedi omnia, quæ habebam in mundo, recte probari mulierem dediſſe ei omnia bona ſua in dotem.

3 Pro hac opinione, quæ communiter recipitur, adducitur ab omnibus tex. *in l.* 1. *C. de dot. promiſſ. & ibi* [illegible] *gloſſ.*

4 Adducitur ſecundo loco talis ratio. Dos, & cauſa pia procedunt à pari, dos enim & ipſa dicitur cauſa pia *l.* [illegible] *§. ſi vero ea opinione, de condit. indebit.* & gaudet omnibus priuilegijs piȩ cauſæ, ita poſt alios Clariſſ. D. Matta Neapolitan. *in l.* [illegible] *art.* 4. *num.* 21. *ff. ſoluto matrimonio, pag. mihi* [illegible] [illegible]

5 Sed verba enunciatiua probãt, & diſponunt ad pias cauſas [illegible] ergo, &c.

6 Tertio accedit regula illa vulgatiſſima, quod ſemper in dubio [illegible] *l. ſemper in dubijs, de Regul.* & mirum non eſt, quod verba enunciatiua, quæ de per ſe ſemiplene probant, fauore dotis pleniſſimam probationẽ inducant.

Adde, quod fauore dotis probatio, quæ alias nõ reciperetur, admittitur. Beninten. *deciſio.* [illegible] *num.* 6. Quinimo & præſumptiones ſufficiunt, & de his omnibus latè, & pulchrè Maſcard. *concluſ. ſua* 566. *per totam.*

7 Contrariam vero ſententiam, videlicet, quod per huiuſmodi verba dos nõ probetur, tenet Angel. *conſ. ſuo* 181. *A. fecit teſtamentum*, & ſequi [illegible] eum etiam Dec. *in l. ex his, num.* 13. *C. de teſtament.* [illegible] licet ſubdat ab opinione Bar. non eſſe recedendum, quam ipſemet ſequitur, *conſ. ſua* 35. *num.* [illegible] 135. *num.* 2. 213. *num.* 9. *&* [illegible] 1. *num.* 4. *de fide in* [illegible]

8 Pro hac opinione adducitur text. *in l. ſi non de* [illegible] *C. de fal. cauſ. adiect. leg.* vbi ſi maritus in teſtamento confitetur habuiſſe pro dote vxoris ſuæ centum, quæ mandat ſibi reſtitui, nec aliter appareat de ſolutione dotis factæ viro, niſi ex dicta confeſſione, non poteſt vxor agere vigore dictæ confeſſionis, ſed ſolum vigore legati, ergo per verba enunciatiua prolata a teſtatore dos non probatur.

9 Tertia eſt opinio tradita per Doctor. in hac difficultate, & præcipue per Bald. Nouell. *in ſuo tract. de dote, par.* 6 *priuileg.* 98. quod tunc huiuſmodi verba probent fauore dotis, quando vtraque pars adeſt, ſecus altera abſente.

10 Sed hæc opinio facile damnari poteſt, ſpecialę eſt enim fauore dotis, vt ipſa per hęc verba probetur in fauorem etiã mulieris abſentis, ita poſt Bart, Caſtr. Alex. & alios, *concl. ſua* 407 *num.* [illegible] 2. Sequitur Decian. conſ. ſuo 51. num. [illegible] omnium elegantiſſime Maſcardi *concl. ſua* [illegible] 95. vbi plures concordantes adducit; [illegible] tia, vel præſentia vtriuſque partis pariter Rota Romana non curauit: teſte Puteo, [illegible] *deciſione* 419. *lib.* 1. & Illuſtriſs. Mantica, [illegible] vbi ſubdit, ita ſæpius in Rota fuiſſe reſolutum [illegible] tum eſt apud bon. mem. Card. Lancell. tunc temporis ſacri Palat. Apoſtolici Audit. [illegible] nen. ſeu Roman. dotis. & compromiſſi die [illegible] Maij 1556.

Remanet igitur firmior ſecundum communem ſententiam, quod verba enunciatiua probant fauore dotis; quam opinionem quoque eruditiſſimus D. Alex. Trentacinq. *variarum reſolution.* [illegible] *lib.* 1 *tit. de verborum ſignificatione reſolut.* [illegible] quamplurimis alijs medijs: quæque contraria [illegible] cutè reſoluendo corroborat, ac communit.

12 Ampliatur, vt hęc regula procedat, etiamſi hæc verba eſſent inter alias perſonas, & propter aliud prolata, nam ideo minus fauore dotis plenam probationem inducerent. Sic [illegible] *his, num.* 2. *verſic.* 2. *ſingulariter, C. de teſtament.* [illegible] & ibi Sichar. [illegible] idem [illegible] *conſilio ſuo* 91 *num.* 15. & ibi addantes *in litera* [illegible] late Marſil. *ſingulari ſuo* [illegible] Gozadin. *conſil. in ſuo* 40 [illegible] 1 [illegible] Anguiſſol. *conſilio ſuo* 103. *num.* [illegible] [illegible] Hyppol. Rimi-

nald.

[illegible] *ſuo 31. numero 5. volum. 1.* & Maſcard. *concluſ. ſua 580. numero ſecundo, & 602 num. 35. in 1.*

13 Contrarium tamen, quod hæc verba in iſto caſu duntaxat ſemiplenam probationem inducãt, tenet Roman. *ſingulari ſuo 540.* Sic etiam poſt alios determinauit Rota Romana teſte Vetral. *deciſ. ſua 338. vol. 3.* vidend. Cardin. Mantica, *d. numero 15.*

14 Ampliatur ſecundo loco, vt non ſolum dos per hæc verba probetur, ſed etiam Antifatum.

15 (Eſt autem Antifatum ſecundum Paponium *conſilio ſuo 63. numero quarto, in primo,* quod datur a marito pro augmento dotis, vel ab eius patre vxori:) & primo probatur ſic.

16 Negari non poteſt, quin dos, & Antifatum ſint correlatiua, vt habetur in §. illud, *Auth. vt cũ de appell. cog. in ſtan. do. col. 7. & in Auth. dos data, C. de donation. ante nup.*

17 Sed de iure illud, quod eſt ſtatutum in vno ex correlatiuis, intelligitur etiam ſtatutum in alio, Bart. & Moderni notant in *l. ſin. al. ff. de iudic. viduit. ſoll.* ergo quod diſpoſitum eſt in dote, intelligitur quoq; diſpoſitum in Antifato, & per conſequens verba enunciatiua in vtroque caſu probabunt.

18 Secundo ſic argui poteſt: Antifatum, ſiue donatio propter nuptias, nil aliud eſt, quam dos ipſius mulieris, notat gloſſ. *in l. plerumque, ff. de donationibus inter vir. & vxor. & ibi Iaſ. in princ. de ſoluto matr.* & Doctores omnes, *in Rubr. ff. ſolut. matr.* ergo quemadmodum hæc verba probant in dote, ſic etiam in Antifato.

Pluribus alijs modijs id confirmat Marc. Anguiſſol. *conſ. ſuo 52. num. 3. cum ſeqq.*

19 Limitatur autem primo principalis iſta concluſio, quod ſcilicet per uerba enunciatiua dos probatur, ut non procedat, quando præcipitanter, & ex abrupto fuerunt prolata.

20 Secundo quando agitur de fauore alterius, quam mulieris: in his enim duobus caſibus hæc verba non probant: ita vtrumque docet Mar. Anton. Eugen. *conſ. ſuo 97. num. 41. & 42. & prius ſub num. 37. cum duobus ſeqq.*

21 Coarctatur tertio, vt non procedat, quoties contingeret principaliter diſputari de ipſo enũciato, videlicet an hæc dos data fuerit, necne? quia eo caſu hæc verba non probarent, ita poſt multos relatos docet Maluaſ. *conſ. ſuo 126. nu. 62. vol. 1.* & ſequutus eſt etiam Hyppol. Riminald. *conſ. ſuo 31. nu. 38. in 1.* Sic quoque D. Menochius, *conſ. ſuo 81. num. 23. vol. 1.* addo nouiſſimè Trentacinquium *d. reſolutione 2. nu. 79.* vbi tamen hoc duobus modis declarat, vide per eum.

22 Fallit quarto, quoties iſta verba prolata eſſent ab alio, quam ab eo, qui teneretur ad dotem, vel ab alio, eo tamen abſente, nam tunc dotem non probarent. Secus eſt autem, ſi proferẽs teneretur ipſã dotare, tũc. n. dos probaretur ex eis ad fauorem mulieris, cui dos debetur, etiam abſentis: ita poſt alios Riminald. Iunior, *citato ſuo conſilio 31. nu. 39. in 1.* ubi ita intelligit intentionem Bartoli *citato conſilio 123. & text. in d. l. 2. C. de do. promiſſ.*

23 Quinto limitatur, nam iſta regula ſolum probat quo ad dotis promiſſionem, non tamen quo ad ipſius ſolutionem. Ad ſolutionem enim ipſam probandam alio facto opus eſt. Sic præciſè poſt alios Riminal. iun. *conſ. 31. num. 36. & 37. in 1.* & Maluaſia, *conſ. 126. n. 60. & 61. in 1.*

24 Et probatur hæc opinio, & primo per text. *in d. l. ſi non deſignata. C. de fal. cau. adiect. leg.* quem ſuperius induximus.

25 Suffragatur ſecundo, nam iſta duo poſſunt ſimul ſtare, videlicet dotem fuiſſe promiſſam, non tamen ſolutam, ut eſt text. *in l. 1.* & ibi gl. Bald. & Sal. *C. de do. caut. non num.* & gloſſ. *in l. ſi. in ver. vel promiſſa, C. ſol. mat.* ergo licet hæc verba probent promiſſionem dotis, non tamen ſequitur, quod probent ſolutionem.

26 Accedit tertio loco doctrina. Bar. *in l. quis vxori, de auro, & argento legato,* vbi talia verba profert. Nam ſepe euenit, quod teſtator relinquit vxori dotem ſuam, & poſtea facit eã hæredem, & rogat eam alij reſtituere; modo hæredes vxoris volunt ante deducere dotem, certe nõ poſſunt, niſi probent dotem datam eſſe per inſtrumentũ, ergo per iſta verba dotis ſolutio non probatur.

27 Contrariam tamen opinionem, quod ſcilicet dotis ſolutio probetur etiam per verba enunciatiua, & per conſequens detur locus repetitioni, mihi videtur tenere Bart. *præcitato conſilio 123.* eum quoque ſequitur Ioannes de Amicis *conſilio ſuo 186. num. 5. in 1.* & omnes ſupracitati Doctor.

28 Ego, ſi inter tantos debeo meam proferre ſententiam, arbitror ita diſtinguendum, aliter. n. nõ video, quomodo hæ duæ Doctorum opiniones poſſint ad concordiam redigi.

29 Aut adeſt, ſeu præcedit dotale inſtrumentum matrimonii, & promiſſionis dotis, & deinde conſtante matrimonio vir confitetur ſe recepiſſe dotem promiſſam, & tunc talis confeſſio eſt eiuſmodi naturæ, quod ſtatim præiudicat marito, & eius hæredibus, & in caſu reſtitutionis tenetur eam reſtituere, nec poſſet opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ, ſeu dotis etiam infra biennium: ita gl. & Doctor. omnes, *in l. in contractibus, §. ſed quoniam, C. de do. caut. non numerat.* & ita procedat ſecunda opinio.

30 Aut non præcedit huiuſmodi inſtrumentum dotale, & tũc habet locum prior opinio. Cogita tamen, &c.

Adde, quod eandem diſtinctionem ſequi quoque videtur eruditiſs. Maſcard. *concluſione ſua 567. num. 7. cum ſequent. & præcipue ſub num. 9.* ubi ampliat, ut talis confeſsio præiudicet etiã ipſius mariti creditoribus, licet nonnullos contrarium tenentes ibidem deducat.

31 An autem, & quando confeſſio facta à marito dicente ſe recepiſſe dotem à muliere, probet dotem datam, uel non, omnium exactiſſimè diſcutit ex profeſso Maſcard. *concl. ſua 362. per tot.* uide per eum, ad eundem quoq; Do. Ioannes Guliermo Guidolon. *aduoc. 11.* & D. Hercules Marſcotus, *variar. reſolut. lib. 1. cap. 8.*

QVAE

QVAESTIO XXVII.

An per verba enunciatiua filiatio probetur.

SVMMARIVM.

1 *Filiatio per verba enunciatiua minimè probatur.*
2 *Et eſt veriſſima conclusio.*
3 *Ratio, & num. 4.*
5 *Amplia & num. 6. 7. & 8.*
9 *Limita primo in Antiquis.*
10 *Ratio, & num. 11. & 12.*
13 *Amplia, & num. 14. & 15.*
16 *Quod tempus dicatur antiquum, cum agitur de materia filiationis docet Author, & num. 17.*
18 *Limitatur ſecundo contra proferentem, contra enim ipſum per verba enunciatiua filiatio probatur.*
19 *Ratio, & num. 20.*
21 *Declara, & num. 22.*
23 *Amplia, vt magis procedat contra patrem.*
24 *Ratio, & nu. 25.*
26 *Coarctatur tertio quo ad inducendum ipſum, qui filius nominatus eſt, in quaſi poſſeſſione filiationis, donec de contrario fuerit edoctam.*
27 *Intellige, ac declara, prout ibi.*
28 *Ratio declarationis.*
29 *Limitatur quarto, quando nominatio facta de filio, eſſet facta in actu, qui magis filio, quam extraneo conueniret, nam tunc probatio induceretur quo ad ipſam filiationem per dicta verba enunciatiua, & num. 30. & 31. ratio ibidem.*
32 *Fallit quinto, quãdo nominatio ipſa facta de filio per dicta verba eſſet geminata.*
33 *Ratio.*
34 *Contrarium Maſcard. & Petra.*
35 *Et hæc opinio magis placet Authori, vbi etiam quãdo contraria opinio poſſet procedere ſubnectit.*
36 *Limitatur ſexto, concurrentibus alijs adminiculis.*
37 *Coarctatur ſeptimo, quando dicta verba proferũtur filio nominato præſente.*
38 *Ratio.*
39 *Contrarium nonnulli.*
40 *Concilia, & num. 41.*
42 *Pulchra quæſtio.*
43 *Reſoluitur.*
44 *In omnibus illis caſibus, in quibus filiatio inducitur, ac per dicta verba probatur, ſemper auditur quis volens contrarium probare.*
45 *De hac materia videndi plures DD. remiſſiuè.*

1 AN per verba enunciatiua filiatio probetur, diſputari contingit. Et Regulariter non probari reſponderunt gl. Abbas, & ceteri, *in c. ſeries, de teſtibus*; ſequuti ſunt Iaſon *in l. ex his verbis, nu. 2. in fine, C. de Teſt. militi* Hyppo. Riminald. *conſil. ſuo 689 nu. 86. in 9.* & Clar. Decian. *conſil. ſuo 38. num. 20. in 3.* vbi plures concordantes deducit, addo Felin. *in c. per tuas num. 11. extra de probationibus.*

2 Et hæc eſt veriſſima concluſio; pro qua adeſt text. apertus, *in l. non nudis, C. de probationibus*, vbi Diocletianus, & Maximinianus Imperatores in huiuſmodi verba prorupere. (Non nudis aſſeuerationibus, nec ementita profeſſione) licet vtrique conſentiant, (ſed matrimonio legitimo concepti, vel adoptione ſolemni filij ciuili iure patri conſtituuntur.) Ad idem eſt etiam clariſſima deciſio, *in l. neque profeſſio, C. de Teſtamentis.* vbi Imperatores Valerian. & Gallienus ita loquuti ſunt. Neque profeſſio, neque aſſeueratio nuncupantium filios, qui non ſunt, veritati præiudicat.

3 Ratio quoque huiuſcemet concluſionis (mea ſententia) ea poteſt eſſe, quoniam filiatio ex ſola nominatione minime probatur, vt pluribus iuribus, & authoritatibus probat inter alios latiſſimè Clar. Maſcard. *de probationibus, concluſione ſua 790. num. 2.*

4 Filiatio enim ortum habet à natura; ideò non poteſt oriri ex ſola nominatione, & maximè facta per verba enunciatiua; ſic pulchrè poſt alios idem Maſcard. *præcitata concluſione nu. 3.* vbi ſubdit etiam, quod nominatio facta de filio blandiendi potiùs gratia proferri ſolet, quam veritatis inducendæ, *ad l. nemo, §. 1. ff. de hæredibus inſtituendis*; & latius, vt per eum, vnde &c.

5 Amplia huiuſmodi concluſionem procedere, etiamſi talis nominatio enunciatiuè facta, & ob aliam cauſam, quam ad finem probandi filiationem, prolata eſſet in aliquo inſtrumento, vel priuilegio, nam ideo minus filiatio minimè probaretur. Sic præcisè Maſcard. *d. concluſione, num. 4.* vbi ſubdit hoc præcipuè locum habere ſi proferens talia verba enunciatiua negaret fuiſſe enunciata animo oſtendendi, & probandi filiationẽ, nam tũc ſtabitur ipſius aſſertioni; adducit Felin. & text. in l. *Diuus, ff. de in integr. reſtit.* Hanc eamdem ſententiam ſequutus eſt quoque poſt infinitos relatos Aſinius, *in ſua prax. par. 2. §. 1. c. 54. & 55.* vbi tamen ſubdit eandemmet fallere, quando plura inſtrumenta circa idem ſimilia ſunt, intellige tamen quando ſunt facta diuerſis temporibus, & ſuper factis diuerſis, ac etiam à diuerſis perſonis.

6 Amplia ſecundo, vt eò vſque procedat, vt nec etiam inducat aliquam præſumptionem quo ad præiudicium tertij. Sic poſt Iaſon. Rebuf. Tiraq. Nattã, ac alios docuit præcisè Clariſſimus Maſcard. *d. concluſione 790. num. 7.* Addo Aſinium, *in ſua prax. parte 2. §. 1. cap. 32.* vbi omnium pulcherrimè.

7 Amplia tertio, vt nec ex huiuſmodi verbis probetur filiatio ipſa contra ipſum nominãtem, nec per ea illi inferatur aliquod præiudicium; quia ſolum dicta filiatio probatur inter ipſas partes quo ad validitatem, & effectum illius actus, ſuper quo enunciatio illa emanauit, idque argumento text. *in l. optimam, C. de contrahenda, & committenda ſtipulatione*; vbi ſi dico: promitto centum Titio.

tio, vti ſeruo Sempronij. Iſta verba (vti ſeruo) probant eundem eſſe ſeruum ipſiuſmet Sempronij quo ad dictum actum ſtipulationis duntaxat ſuſtinendum. Sed ſi poſtea quæſtio moueretur de dominio ipſius Titij, illa confeſſio, vel nominatio in nihilo prępiudicaret. Sic eleganter, ſed longe latius ampliat, & declarat Clariſ. Maſcar. *prę citata concl. nu.* 8. addo ego in his præciſis terminis duo iuriſprudentiæ luminaria magna D. videlicet Decian. *conſil. ſuo* 120. *nu.* 18. *in* 3. & per illuſtr. Equitem Peregrinum, *de Fideicommiſſis, art.* 43. *num.* 75. cuius quidem præciſa verba libuit hic apponere.

(Nota tamen, quod incidens nominatio de filio, vel de conſanguineo, quamuis non probet conſanguinitatem, & filiationem in alia cauſa, in qua principaliter de ea re ageretur, etiam inter eaſdem perſonas, probat tamen quo ad validitatem, & effectum illius actus, ſuper quo enunciatio illa emanauit, & latius vt per eum.) Adeundus quoque de hac materia D. Ioannes Baptiſta Aſinius *in ſua praxi, par.* 2. §. 1. *cap.* 22.

Fallit autē hæc eadem regula pluribus modis.

9 Et Primo, quando verſamur in antiquis, virtute enim antiquitatis filiatio per hęc verba plenè probatur. Sic præciſè poſt plures relatos Clariſs. Maſcard. *præcitata concluſione* 790. *num.* 5. & 6. vbi ſubdit hanc limitationem veram eſſe etiam in extraneis. ſequuti ſunt Monarcha Iuriſtarum D. Menoch. *de Arbitrar. lib.* 2. *cent.* 1. *caſu* 89. *nu.* 84. Petra *d. q.* 11. *numero* 284. & Hipp. Riminald. *conſil. ſuo* 339. *numero* 40. *cum ſequentibus.*

10 Nec ſanè mirum: in probatione enim filiationis etiam de recenti ſufficit probatio per indicia, vt habetur in c. per tuas. *extra de probationibus.* Quandoquidem ipſamet filiatio eſt difficilis probationis, quinimmo etiam impoſſibilis. *ad l. filium ff. de his, qui ſunt ſui, vel alien. iur.* & tradita per Menoch. *d. caſu* 89. *nu.* 1. *& nu.* 11. ergo vt antiquitas aliquid operetur, dici debet per talia verba enunciatiua probationem induci.

11 Adde, quod cum in factis antiquis non poſſit haberi per antiquitatem temporis probatione neceſſario concludens, ideo admittitur præſumptiua, *ad l. ſi arbiter ff. de probationibus.*

12 Accedat, nam in quacumque materia verba enunciatiua probant in antiquis; vt poſt Iaſon. Decium, ac alios tradit Albenſ. *conſil.* 83. *num.* 6. ergo multo magis debent in hoc propoſito conſanguinitatis probare, quæ de ſui natura difficilis eſt probationis.

13 Hoc idem per ſupradictas rationes clarè firmauit quoque Antonius Faber *in ſuo Cod. Fabrian. lib.* 4. *tit.* 14. *definitione* 28. vbi ſubdit Senatum etiam Pedemōtium ita cenſuiſſe, addo Ioannem Baptiſtam Aſinium *in ſua prax. par.* 2. §. 1. *cap.* 25. vbi ſubdit aliam eſſe rationem dicens; quia non pręſumitur, vt tamdiu ita nominatus fuiſſet, ſi filius non eſſet; adeundus quoque, *cap. ſuo* 58. vbi pulchre.

Amplia vt in hoc caſu propter ipſius tēporis antiquitatem, & qualitatem facti probetur ipſa filiatio etiam contra tertiū. Sic præciſè inter alios Hypp. Riminald. *d. conſil.* 339. *num.* 40. & Clariſs. Maſcar. *concluſione ſua* 794. *nu.* 11. vbi plures alios concordantes deducit.

14 Amplia ſecundò, vt filiatio probetur per verba enunciatiua, quæ in inſtrumentis factis etiam inter alias perſonas cōtinentur, quando tamen ſumus in antiquis. Sic pręciſè Marcabrun. ab Anguil. *conſil. ſuo* 24. *nu.* 3. *cum ſequentibus, vol.* 1. vbi ſubdit hoc præcipue verum concurrentibus duobus, vel pluribus inſtrumentis, in quibus fiat dicta enunciatio: nec ſanè mirum, eadem enim nō minus probant, quam communis opinio, & fama, vt dicit ipſemet poſt alios relatos *præcitato conſil. ſub nu.* 5.

15 Clarum eſt autem, quod fama probat filiationem, quia eſt res de facili non probabilis, *ad l. Lucius, de conditionibus, & demonſtrationibus*, & ideo ſufficiunt indicia, præſumptiones, ac coniecturę. Latiſſimè de hoc Maſcard. *de probationibus concluſ. ſua* 791.

16 Aduerte tamen, quod ad huiuſmodi antiquitatem inducendam ſufficiunt 50. vel 60. anni iſtud enim temporis ſpatiū habetur pro antiquo, quo ad probandam ipſam filiationem, vt in hac Hypppotheſi poſt Crauet. *de Antiquitatibus.* concludit Albenſ. *conſil. ſuo* 83. *num.* 14. Albenſem ſequutus eſt D. Maſcard. *d. concluſione* 791. *num.* 11. *& prius concluſione ſua* 411. *nu.* 7. *&* 8.

17 Quinimo Marcabrun. ab Anguill. *d. conſil. ſuo* 24. *num.* 8. in materia ipſius filiationis docuit ſpatium 40. annorum eſſe tempus antiquum, nō minus, quam ſpatium centum annorum in alia re, quæ ſit facilis probatur adducit concordantes Alexandrum, Iaſon, Socin, ac alios. De Materia huiuſce primæ limitationis videndus Clariſſ. Peregrinus *d. art.* 43. *num.* 83. *&* 84. vbi poſt plures relatos docet, & ipſe in antiquis per inſtrumenta, in quibus reperitur facta mentio enūciatiuè de Titio, puta, filio Sempronii, probari ipſius filiationem etiam quo ad alios, & inſimul pluralitatem inſtrumentorum requiri, quæ tamen, vt ſupra diximus, originem habeant a diuerſis; non ab eiſdem perſonis, & latius vt per eum, quem conſulas adeundus quoque diſertiſſimus Do. Pancirol. *conſil. ſuo* 198. *num.* 12. *cum ſequentibus in primo*, vbi latè inſiſtit.

18 Limitatur ſecundo principaliter ſupradicta regula contra proferentem aliquem eſſe filium ſuum, contra enim ipſum per huiuſmodi verba ipſamet filiatio plenè probatur.

19 Nec ſanè mirum: Confeſſio enim regulariter probat contra confitentem, *l. cum te, C. de Tranſactionibus*, vbi latè Iaſ. & Dec. & nulla eſt maior, & excellentior probatio, quam ea, quæ fit per confeſſionem partis. *l. generaliter, in fine, C. de nō nume*
20 *rata pecunia.* Hinc Bald. *conſil.* 534. *col.* 1. *vol.* 3. docuit, quod cum adeſt confeſſio, ibi eſt relaxatio omnis probationis: nam confeſſio præualet cuicumque inſtrumento & quibuſcumque teſtiū probationibus. Bald. *conſil.* 192. *col.* 2. *lib.* 2. *per textum in l. ſed ſi poſſeſſori* §. *fi. ff. de iureiur.* ſequitur

Crauet.

Cranet.*conſ.*61.*nu.*3.*& conſ.*171.*n.*4. Rol.à Val.
*conſil.*71.*nu.*40.41.*&* 44.vbi infert, quod Iudex
non poteſt eam probationem nullam pronuncia
re, *& conſil.* 75.*num.* 23.*lib.*2.Cęphal.*conſil.*192.
num. 8. ac plurimi alii.

21 Intellige tamen ſupradictam hanc limitatio-
nem, quando huiuſmodi verba proferuntur ab
eo, qui pręſumitur ſcire iura ſanguinis, veluti ſi
ſit affinis, & coniunctus; tunc enim verba enun-
ciatiua ab eo prolata probant aduerſus eum, e-
tiamſi principaliter ſit contentio ſuper conſan-
guinitate, vel ſuper eo, quod ſequitur ex eo, ſic
præciſè inter ceteros Clar. Eques D. Peregrinus
d. art. 43. *de Fideicommiſſis, num.* 76. ſecus autem
erit, ſi ab alio penitus extraneo fuerint prolata,
nam tunc inducetur, contra ipſum probatio dũ-
taxat, ſeu præſumptio quo ad validitatem & effe-
ctũ illius actus, ſuper quo enunciatio illa emana-
uit, de qua quidẽ te paulò ſuperius diſſeruimus.

22 Conferunt, quæ aliàs *ſupra lib.* 1. *q.* 4. *nu.* 100.
docuimus, videlicet filiationem non probari e-
tiam inter ipſos enunciantes, quotieſcumq; hæc
verba fuerunt prolata ab eo, qui veriſimiliter e-
nunciationem ipſam de filiatione ignorauit.

23 Amplia hoc multò magis procedere quo ad
præiudicium patris nominantis, nam contra ip-
ſum proculdubio probabitur filiatio ex tali no-
minatione, & conſtituetur filius in quaſi poſſeſ-
ſione ipſius filiationis. Sic poſt Iaſon. Grat. Nat.
& alios Clariſs. D. Maſcard. *d. concluſ.* 790. *num.*
40. *cum ſeq.*

24 Huius autem rei (ex eiuſdem Maſcard. ſen-
tentia) ea poteſt eſſe ratio, nam filij nominatio
patri plurimum poteſt afferre præiudicij, cum fi-
llis ipſis alimenta ſuppeditare cogatur, vt volue-
re Vlpian. & ceteri I.C. *in l.* 1. *& tot. tit. ff. de liber.*
agnoſc atque filiabus dotem ſub miniſtrare com-
pellatur, vt reſcripſit Imperator Iuſtianianus *in*
l. vlt. C. de dotis promiſſione, & reſpondit Martian.
I.C. *in l. qui liberos. de ritu Nuptiarum*, poſtremo ex
Caii ſententia *in l. inter cetera, ff. de liberis, & poſt-*
humis. pater vel inſtituere, vel præterire tenetur
filium, & ſi ſecus fecerit, rumpetur illius teſtamẽ

25 tum. *d. l. inter cetera*. Quocirca nullum vnquam
adeò vecordem, & exigui ingenii futurum exi-
ſtimandum eſt, qui ita facilè; & leuiter filium,
qui non ſit potius nominare velit, quàm fratrem,
aut conſobrinum, aut aliàs conſanguineum, cũ
maius ex illo, quàm ex hoc ſit detrimentum paſ-
ſurus. *argumento l. cum de indebito, ff. de probationi-*
bus cum ſimilibus, & latius, vt per eundem Ma-
ſcard. qui *ſub tribus numeris ſequentibus* hoc ſubli-
mitat. vt per eum, quem conſulas. De hac eadem
ampliatione videndus Ioannes Baptiſta Aſi-
nius *in ſua praxi par.* 2. §. 1. *cap.* 37. vbi poſt infini-
tos relatos pulchrè, & latè, *& c. ſuo* 42. adeundus
quoque C. Pariſ. *conſil. ſuo* 10. *nu.* 44. *&* 45. *vol.* 2.
vbi eleganter.

26 Coarctatur tertio principaliter, vt adeò vera
non ſit, quin ſaltem ex tali nominatione de filio
per hæc verba facta onus probandi contrarium
transferatur in aduerſarium enunciantem, & ſic
nominatus ipſe conſtituatur in aliquali qu
poſſeſſione ipſius filiationis, donec probetur c
trarium; ſic pręciſe poſt multos relatos tradi
Clariſs. Maſcard. *d. concluſione* 790. *num.* 9. *cum*
quentibus, vbi etiam an huiuſmodi nominatio
neceſſitate debeat fieri a patre, vel ſufficiat, ſi
cta fuerat ab vno parente, de cuius bonis, & h
reditate agatur, licet non vtriuſque parentis n
minatio interuenerit, & an intelligatur in fili
tione iuſta, & licita, uidelicet legitima, & nat
rali, non autem naturali tantum & an habeat l
cum in petitorio, item an requiratur præſent
ipſius filii, ac de pluribus aliis ad rem facient
bus latiſſimè, ac elegantiſſimè more ſuo diſcep
tur, eum conſulas. Hoc idem, quod dicta aliqu
lis præſumptio, per quam transferatur onus pr
bandi in aſſerentes contrarium, ex ſupradicta n
minatione facta de filio per iſta uerba enunci
tiua abſque alio inducatur, docuit etiam Soci
iun. *conſ. ſuo* 67. *n.* 13. *&* 14. *vol.* 4. addo Sichar
in d. l. non nudis, vbi pulchrè *in primis numeris*, &
dendus, *num.* 4. ubi docet, nominatum illum
filium per enunciantẽ, non eſſe talẽm, recta pr
bari per formam deſcriptam in l. filium. eum de
nimus, *ff. de his, qui ſunt ſui, vel alien. iur.*

27 Intellige tamen hanc limitationem locum
bi præcipuè uendicare, quando nominatio fa
per dicta uerba enunciatiua eſſet facta direct
ad hunc effectum in iudicio, ſecus uerò, ubi eſſe
facta extra iudiciũ incidenter, & propter aliud
etenim tunc uoluere DD. indiſtincte, quod ni
præiudicet. Sic præciſè gl. *in c. per tuas in prima g*
de probationibus, idem dixit Cin. *in d. l non nudis*, i
2 *quæſt. in prin. C. eod. de probationibus*, quo in loc
aſſeruit, quod ſi confeſſio ſit emiſſa non anim
cõfitendi ſed propter aliud, ut ſi dixerim (fili mi
uenias huc, vel vadas illuc) quod tunc ni-
hil proſit illi nominato filio, *per d. l. non epi-*
ſtolis, C. eod. de probationibus, & l. neque profeſſio
C. de Teſtamentis; Hoc idem firmat ibi Bald
dum concludit confeſſionem enunciatiuam no
factã cum aliquo miniſterio non probare; iden
inquit, *in d. l. non epiſtolis*, quod quando huiuſ-
modi uerba emiſſa ſunt propter aliud, eis non
ſtatur; eandem cõcluſionem firmauit quoque in-
ter alios D. Iaſ. *conſ.* 102. *num.* 6. *vol.* 4. ubi eam de-
fendit ſnĩam per illa uerba prolata per aliquẽ
erga alium, dicendo; fili mi, ueni huc, uel uadas
illuc: non dici nominatum conſtitutum in quaſi
poſſeſſione; nominatio namque, vel aſſeueratio
filij ad hoc, vt conſtituat eum in quaſi poſſeſſio-
ne filiationis, nõ debet eſſe perfunctoria, ſed cũ
aliqua ſolẽnitate, adeò vt appareat facta cũ mini
ſterio; Hæc ferè oĩa comprobauit ẽt, & ſequutus
eſt D. Lodou. Gozadin. *conſil. ſuo* 13. *nu.* 13. *&* 52.
& Cl. D. Maſcard. *d. concluſione* 970. *num.* 72. *cum*
aliquibus ſequentibus. Addo Ioannem Baptiſtam
Aſinium *in ſua Iudit prax. par.* 2. §. 1. *cap.* 21. 24. *&*
38. & Petram *de Fideicommiſſis. d. quæſ.* 11. *nu.* 257.
28 *cum infinitis ſequentibus*, vbi omnium latiſſimè,
ac elegantiſſimè. Rationẽ autem huiuſce decla-
rationis deducit inter ceteros idem D. Maſcard.

d. con.

d.concluſione num.32. Quoniam (inquit) ſola nominatio facta de aliquo vt filio magis cõmuniter fit blandiẽdi cauſa, non autẽ iudicandi, & probandi aliquẽ in filium: neque enim dulciori vocabulo poſſumus aliquem nominare, quam ſub nomine filij, vt reſpondit Calliſtrat. *in l.liberorum, ff.de ſignificatione,* & latius vt per eum, quẽ etiam cõſulas, *ſub nu.34.cum aliquibus ſequentibus,* vbi quoque ſupradictam limitationem veram intelligit, quando nominatio de filio facta fuiſſet principaliter, & propter ſe nõ aũt incidenter, & propter aliud; quia eo caſu non conſtitueretur nominatus ipſe in dicta quaſi poſſeſſione ipſius filiationis; & latius vide per eum.

29 Fallit quarto ſupradicta regula principalis, quando nominatio ipſa eſſet facta in actu, qui magis filio quã extraneo conueniret, vt ſi nominaret illum filium inſtituendo hæredem ſuum, & præſtaret illi alimenta, vel in actu emancipationis, exhæredationis, vel legitimationis, & alijs de genus, nam hoc caſu talis nominatio abſque alio probabit filiationem ipſam. Sic præciſè poſt infinitos relatos Cl. Maſcard. *d.concluſione 790.num.45.* & prius Crauet. *conſil. 600. num.3.* & Gozad. *conſilio 12.num. 13.* Addo Aſinium *in ſua praxi, par.2.§.1. cap. 47.& 48.necnon 61.* vbi pulchrè, & D. Rol. a Vall. *conſ.22.n.25.in 3.* & hãc ſententiam coadiuuat text. *in l.quidam cum filium.§.1.de verb.oblig.* vbi Paul. I.C. ait exhæredationẽ, & emancipationẽ pertinere ad filium, quia hæc ſunt, quæ pater ſolet facere contra ipſum filium.

31 Huic eidem opinioni ſubſcripſit quoque Dec. *in cap.per tuas.num. 29. cum duobus ſequentibus de probationibus.* vbi etiam reddit rationem dicens. nam quãdo eſt facta nominatio in actu filio competenti, nominatus in effectu videtur tractari, vt filius, vt latè Aretin. ibidem deducit; clarum eſt autem; quod ex ſolo tractatu in quaſi poſſeſſione filiationis, quis eſſe dicitur, vt dicunt multi per eundem Decium ibi relati; ego addo nouiſſimè Clariſſ. Peregrinum *d.art.43.num. 77. & 78.* vbi poſt infinitos concordantes adductos latiſſimè inſiſtit, & illuſtr. præſidem Menoch. *lib.3.de Arbitrar.cent. 1. caſu 89.num. 78.cum duobus ſequentibus,* vbi pulchrè; adeundus quoque Petra de Fidelc. *d.quæſt.11.num.267.cum ſequentibus.*

32 Quinto principaliter ad ſunt nõnulli, qui limitant ſupradictam regulam minimè procedere, quando nominatio illa de filio facta per verba enunciatiua foret geminata; nam tunc eo magis probaretur filiatio: ſic præciſè plurimi relati per Maſcard. *d. concluſione 790. numero 46.* addo Surdum *deciſ.145 num.4.& 13.* Ioannem Baptiſtam Aſinium *in ſua praxi, Iudic.parte 2.§.1.c.24.* & Menoch. *d.cap.89. nu.81.* ſequutus eſt quoque poſt Riminal. iun. Petra *d.quæſt.11.num.308.* addo etiam Rol. a Vall. *d conſil.23.num.27.*

33 Quorum quidem opinioni mirificè ſuffragatur, nam verba enunciatiua geminata, ſiue reiterata plenam fidem faciunt, vt poſt alios concluſimus ſupra, *lib.1.quæſt.3. num.30.& 31.*

34 Contrariæ autem ſententiæ adhæſit ipſemet D. Maſcard. *d. concluſione 790. ſub num.47.* neque enim inquit ipſe, ſi quis alicui puero dixerit ſæpè, & iteratis vicibus, benè venit filius meus; vel fili mi vade illuc, vt vulgo fieri cõſueuit, poteſt dici, quod ex his probata dicatur filiatio, vel quaſi poſſeſſio ipſius filiationis. Hanc eandẽ ſententiam ſequutus eſt quoque Petra *d.cap.11.num.276.*

35 Et hæc quidem D. Maſcardi, ac Petræ opinio mihi uideretur probabilior, niſi tamen nominatio illa eſſet facta, vel de actu magis filio, quam extraneo conueniente, vel ab eo, qui præſumeretur ſcire iura ſanguinis, vel eſſet facta in iudicio per uerba principaliter, & propter ſe prolata quibus quidem caſibus à contraria minimè recedendum dijudicarem.

36 Sexto principaliter coarctatur ſupradicta regula principalis, vt procedat, niſi alia concurrant adminicula cum ipſis uerbis enunciatiuis; eo enim caſu de filiatione per iam dicta verba probationem induci poſt Alex. docuit Petra *d. quæſtione 11.numero 287.*

37 Septimo principaliter limitatur, quando talia verba proferuntur filio nominato præſente;
38 eo enim caſu filiatio plenè per dicta uerba probari ſolet: & ratio eſt; quia ſi nominatio; uel confeſſio filiationis facta in epiſtola miſſa tertio probat ſemiplenè filiationem, ut notatur in l.fin. *de probationibus, &* tradit Gozad. *conſil. 12.num. 14.& 19.* quem ſequutus eſt Aſinius *in ſua praxi, par.2.§.1.c.43.* ergo ut præſentia filij aliquid operetur, reſultabit ex ipſa plena probatio. Sic præciſè Felin. *in cap.per tuas num.12.de probationibus,* qui id declarat tribus modis, quos apud eum videre poteris, ſequitur ibidem Aretin. *ſub nu.19.* Sic etiam Gozad. *conſil.ſuo 13.n.9.cum ſequẽtib.* & Crau. *conſil.600.num.4. in 4.* vbi ſubdit hoc procedere, dummodo blandiendi animo filius minime vocitetur, & dummodo verba ipſa enunciatiua, nõ ſint propter aliud prolata, & perſunctoriè, ſed principaliter, & propter ſe. Hanc eãdem ſentẽtiam ſequutus eſt quoque Aſin. *in ſua praxi, part.2.§.1.cap.56.* Ioſeph. Maſcard. *d. concl.790. num.35.* qui quidem ex ſententia Felini *loco ſupra relato* duobus modis ſublimitat, vt per eum; & nouiſſimè perilluſtriſs. eques Do. Peregrinus, *d.art.43.num.72.& 73.* vbi latiſſimè: & hæc eſt veriſſima concluſio.

30 Obſeruandum tamen Clariſſ. D. Menoch. *d. caſu 89.num.82.* poſt Dec. *in d.c.per tuas,* & Paleothum *de Noth. & ſpur.* contrariæ adhæſiſſe opinioni; ratus eſt enim ipſe prædictam nominationem factam de filio præſente ipſo nominato ſufficere tãtum quo ad ſemiplenam probationem, non autem quo ad plenam.

40 Pro cõciliatione ita diſtingue. Aut volumus, quod confeſſio iſta propter præſentiam partis, probet ſolum inter ipſas partes quantum ad effectum, vt valeat ille actus, ſuper quo verba ipſa enunciatiua prolata ſunt; aut quod probet indiſtinctè etiam quo ad alios.

41 Si primò, verior eſt prima ſententia Felini, ac ſequacium. Si ſecundò, procedit illa Menochij.

Viden-

Videndi Dec. *in d. c. per tuas, num.* 38. Maſcard. *d. concluſione* 790. *num.* 36. & Menoch. *præcitato loco num.* 83.

42 Sed quid iuris, ſi nominatus ipſe id filium eſſet abſens tunc temporis, quo dicta verba enunciatiua per enunciantem proferuntur? probabiturne per ea ad fauorem ipſius nominati abſentis dicta filiatio?

43 Anceps quidem eſt huiuſmodi quæſtio: Verior tamen eſt opinio negatiua. Sic præcisè poſt infinitos relatos Petra, *d. quæſt.* 11. *nu.* 378. vbi ſubdit nominatum debere ſemper adeſſe, vel corporaliter, vel per epiſtolam, quæ idem operatur: vidēdus idem Petra *d. quæſt. n.* 279. *cum tribus ſequentibus.*

44 Notandum tamen pro Coronide huius materiæ, & diligenter attēdendum, vt in omnibus caſibus, in quibus filiatio præſumitur, & inducitur, ſemper audiatur, quis volens probare contrariū, cum ſemper debeat eſſe locus veritati in his, quę non poſſunt induci niſi ab ipſa naturali veritate. Sic præcisè inter alios docuit Clariſſ. D. Maſcar. *d. concluſ. ſua* 794. *num. fin.*

45 Et hæc ſatis. Latius de materia vide penes Maſcar. *in verſic. filiatio per multas concluſiones,* & Aſinium *d. p.* 2. *præcitato* §. 1. *per totum ferè,* & Petram *quæſt.* 11. *nu.* 293. *vſque ad* 413. vbi omnium latiſſimè, quotquot viderim, ac elegantiſſimè diſſerit. Adeundus quoque C. Pariſ. *conſil. ſuo* 10. *vol.* 2. *per totum,* & D. Doctor Marta voto ſuo Piſano 212. num. 1. vbi an filius ſpurius probetur per verba enunciatiua teſtatoris, eleganter diſſerit.

Cōferunt, quæ ſcripſimus, *in tract. noſtro, de ſcriptura priuata, lib.* 3. *quæſt* 34. *An conſanguinitas, vel neceſſitudo per epiſtolam probari poſſit.*

QVAESTIO XXXIII.

An per verba enunciatiua probetur fraternitas, ſororitas, ac alia huiuſmodi.

SVMMARIVM.

1 *Filiatio, fraternitas, & ſororitas paternizant.*
2 *Fraternitas, & ſororitas minimè probatur per verba enunciatiua, & nu.* 4.
3 *Ratio.*
5 *Limita primo, quando cum verbis ipſis enunciatiuis concurrerent alia adminicula.*
6 *Secundo quoad aliqualem præſumptionem, quæ quidem transferat onus probandi in aſſerentem contrarium.*
7 *Exemplificatur in terminis ſororitatis.*
8 *Et in terminis conſanguinitatis.*
9 *Item in terminis parentelæ, quæ quidem exemplificatio limitatur in duobus caſibus, de quibus, & nu.* 10. & 11.
12 *An per verba enunciatiua alicuius inſtrumenti poſſit conſanguinitas ipſa, ſeu parentela probari? Quæritur.*
13 *Regula ſit affirmatiua.*
14 *Amplia, vt id præcipuè procedat in Antiquis.*
15 *Ratio, & num.* 16.
17 *Subamplia, vt id etiam locum habeat in præiudiciū tertij.*
18 *Declara, & num.* 19.
20 *De materia conſanguinitatis videndi plures DD. remiſſiuè.*
21 *In dubio quis præſumitur ſcire quempiam eſſe fratrem ſuum cum ſic eum nominat.*

1 CVm filiatio, & fraternitas, ſeu ſororitas paternizare, (vt ita loquar) dicātur, ipſa enim iiſdem modis probari aſſolet, quibus & ipſa filiatio, teſte Maſcar. *de probationibus, concl.* 812. *nu.* 4. Contingit hic congruo loco dubitare, an quemadmodum filiatio ipſa per verba enunciatiua regulariter minimè probatur, hoc idem concludendum ſit de ipſa fraternitate, ſeu ſororitate.

2 In hac quidem difficultate vt rē paucis cōplectar, concluſio pariter ſit negatiua. Sic præcisè notatur in d. l. non epiſtolis, *& in d. l. non nudis, C. de probationibus.*

3 Nec ſanè mirum; fraternitas enim, & ſororitas, quippe quæ & ipſæ à natura ortum habent, ſola nominatione, & maximè facta per verba enunciatiua minimè induci poſſunt.

4 Hanc eandem concluſionem ſequutus eſt quoque inter alios Card. Tuſc. *concluſione ſua* 739. *n.* 29. *in litera C. & nu.* 27. vbi ampliat hoc procedere, ſiue verba enunciatiua ſint prolata abſente ſiue præſente parte.

5 Limitatur tamen iſthæc concluſio varijs modis, & primo, vt non procedat, quando cū verbis ipſis enunciatiuis cōcurrent adminicula, & aliæ probationes, prout tractatus, quaſi poſſeſſio, & alia. Sic præcise poſt Alex. Card. Tuſc. *d. concluſione, num.* 28.

6 Coarctatur ſecundo, vt minimè procedat quo ad aliqualem præſumptionem quæ quidem transferat onus probandi in aſſerentem contrarium; ea enim proculdubio ad fauorem illius, qui frater nominatus fuit, inducitur; ſic pręcisè in terminis fraternitatis docuit poſt plures relatos Crauet *conſil.* 950. *num.* 6. *in* 5. dummodo tamen iſta verba propter ſe prolata appareant: ſequutus eſt Cl. Maſcard. *d. concluſione* 712. *num.* 2. & 5.

7 Sic etiam in terminis ſororitatis, docuit Petra *de Fideicommiſſis quæſt.* 11. *num.* 624. & 628. vbi poſt Alexandrum, exemplificando concludit, quod ſi Titius, puta, Scribat Mæuiæ ſic. Soror mea cariſſima, ſcias, quod talis frater noſter deceſſit, & ob hanc cauſam hæreditas eius ad nos pertinet, vnde ſi tibi placet, venias, & diuidamus eā; quod per illa verba tandiu probatur ſororitas, quandiu de contrario non doceatur.

8 Hoc idem videmus quoque deciſum reſpectu conſanguinitatis, ſi enim teſtator in teſtamento vocet aliquem ſuum conſanguineum; probatur

pro-

culdubio talis conſanguinitas, niſi aduerſarius doceat cõtrarium. Sic præciſè poſt alios D.Fab. de Anna *conſil ſuo* 88.*num*.38.

9 Idem iuris eſſe de parentela, ſeu affinitate, cõcludit quoque Natta *conſi.ſuo* 59.*num*.14.*in fine*. relatus per Petram *d.quaſt*.11.*num*.625. dum inquit, quod ſi in inſtrumẽto diuiſionis aliquis nominat eum, cum quo diuidit, filium talis, vel cõſanguineum ſuum, probatur inter eos parentela, donec de contrario doceatur.

10 Limitatur tamen id ſecundum Raudẽſem *conſil.ſuo* 58.*nu*.14.*in* 1. ſi de ipſa parentela diſputari principaliter poſtea contingeret, tunc enim minimè probatur.

11 Limitatur ſecundo, ſi materia ſubiecta nõ coadiuuaret verba ipſa narratoria, ſiue enunciatiua, eo enim caſu non probatur conſanguinitas, ſeu parentela, niſi concurrentibus alijs adminiculis. Sic in puncto Petra *d.quaſt*.11.*num*.624.& Anguill.*conſil*.13.*nu*.100.

Sed pulchra in propoſito conſanguinitatis, ſeu parentelæ poteſt excitari hic quæſtio, & eſt,
12 an per verba enunciatiua alicuius inſtrumenti poſſit conſanguinitas ipſa, ſeu parentela probari & pro affirmatiua regulam ſtatuito. Sic præciſè
13 poſt multos relatos D. Maſcard. *concluſione ſua* 411.*num*.21.

14 Ampliatur iſta concluſio, vt multo magis procedat, quando ſumus in antiquis. Sic præciſè D. Alba *conſil.ſuo* 83.*nu*.3. vbi docet, quod in antiquis probatur conſanguinitas, & aliquos eſſe deſcendentes de tali ſtipite per verba enunciatiua inſtrumentorum antiquorum; ſequutus eſt Clariſs. Maſcard. *d.concluſione* 411.*num*.20.

15 Nec ſanè mirum; verba enim enunciatiua inſtrumentorum probant in quacunque materia in antiquis.

16 Adde, quod conſanguinitas ipſa eſt difficilis probationis. Vbi autem probatio alicuius rei eſt difficilis de ſui natura debet tunc facilius admitti qualiſcunque probatio etiam per probabiles coniecturas, per verba enunciatiua inſtrumentorum antiquorum, per inditia, & argumenta. Sic in terminis docet eleganter hæc omnia poſt alios adductos Dom. Alba *conſilio præcitato* 83. *numero* 6. 7. & 8. videndus etiam *ſub numero* 10. vbi docet tempus 56. annorum, & etiam 50. facere rem dici antiquam in materia probandæ conſanguinitatis, id quod etiam ſequutus eſt Clariſs. D. Maſcard. *d.concluſione ſua* 411.*num*. 7. & 8. vbi ſubdit id eſſe in cauſa, quia non facile poteſt ab hominibus ſuperſtitibus probari actus factus iam annis 56. cum temporibus noſtris breuior ſit vita hominis, quam fuerit olim; & latius, vt per eum.

17 Subamplia, vt id etiam locum habeat in præiudicium tertij. Sic poſt Alexandrum Alba *citato conſil*.83.*num*.15.& ſequitur Maſcard.*d.concluſione* 411.*num*.22.

18 Quod autem ſupra diximus; videlicet conſanguinitatem probari per enunciatiua verba inſtrumenti, ſic velim accipias, vt non poſſit confici inſtrumentum de ipſa conſanguinitate ſimpliciter; & ſic per inſtrumentum non probatur directò, ſed bene ex ipſo inſtrumẽto enunciatiue loquente inducitur aliqua probatio conſanguinitatis.

19 Ratio autem eſt, nam cum notario aliquid atteſtari non credatur niſi in his, quæ potuerunt interuenire, & explicari tempore confecti inſtrumenti, ſecundum Bart. *in l.ſciendum. ff. de verborũ ſignificatione, & in auth. ſi quis in aliquo, C. de edẽdo.* merito non poteſt fieri inſtrumentum ad probandum conſanguinitatem ipſam, quia conſanguinitas formatur a natura, & procedit ex genitalibus principiis, nec poteſt oriri ex ſolo conſenſu cõtrahentium, & minus ex accidentali ſermone induci poteſt, ſecundum Bal. *in d.l. non epiſtolis in 1. notabil.* Sic præciſè declarat Clariſs. Maſcard. *d. concl*.411.*num*.23.24.& 25. Et hæc ſufficiant.

20 Latius de materia ipſius conſanguinitatis diſſerit Cl. Maſcard. *d.cõcluſione* 411. vide per eum; videndus quoque D.Fab. de Anna *d.conſil.ſuo* 88. *num*.12.*cum ſequentibus, & præcipuè ſub nu*.32. vbi docet pro regula, Verba enunciatiua prolata ab eo, qui præſumitur ſcire iura ſanguinis, ſuper conſanguinitate, ſeu paternitate plenè probare: adducit textum, *in l. quidam de probationibus*, & plures DD. concordantes.

21 Adde tu, in dubio quem ſcire præſumi quempiam eſſe fratrem ſuum, cum ſic eum nominat; vt teſtatum reliquit Bar. *in l.nemo, §. qui frater ff. de hæredibus inſtituendis*, & ſequutus eſt Clariſs. Maſcard. *concluſione* 812.*nu*.7. *& videatur, num*.8. vbi docet probari, quod quis ſciuerit fratrem ſuum aliquem eſſe, ſi publicè erat notum, vel publica de eo fama erat in vicinia, & latiùs; vt per eum.

Vide etiam, quæ ſupra *concluſione præcedenti* deduximus, vbi multa ad hanc materiam congruẽtia adinuenies.

QVAESTIO XXXIV.

An verba enunciatiua liberorum fauore diſponant.

ET diſponere textus eſt apertiſſimus, *in l. vnum ex familia §. final. ff. legat*. 2. Sic poſt alios eques Rugerius, *conſ.ſuo* 12.*n*.172. *cum pluribus ſequẽtib. vbi id pluribus ſimilibus comprobat, volum*.1.

Et ratio eſt, quia ipſorũ fauore ſufficiunt, qualibet indicia voluntatis. *l.fin. C. famil. hercisc.* ſequitur Bald. *conſil.ſuo* 179.*nu*.1. *vol*.4.

QVAESTIO XXXV.

An per verba enunciatiua induci poſſit donatio inter viuos.

SVMMARIVM.

1 *Donatio inter viuos an inducatur per verba enunciatiua.*
2 *Exemplum.*
3 *Negatiue reſpondit Author.*
4 *Donatio nunquam præſumitur.*
5 *Quinimo vbi alia ſummi poteſt interpretatio, & coniectura, quam donationis, illa ſemper ſumitur.*
6 *Fatuitas potius, quam donatio præſumitur.*
7 *Error potius ſolet allegari, quam donatio, etiamſi in facto proprio eſſet.*
8 *Sola voluntate domini neque dominium transfertur in alium, nec etiam amittitur.*
9 *Verba enunciatiua in odioſis minimè diſponunt.*
10 *Donatio inter viuos, eſt odioſa.*
11 *Confeſſio ſine expreſſione cauſæ non valeat, nec præiudicat confitenti.*
12 *Iſta tamē regula declaratur varijs modis, de quibus & numeris ſequentibus vſque in finem.*

1 QVæritur, an per verba enūciatiua donatio intet viuos inducatur?
2 Verbi gratia, inquit Sēpronius Mæuio ſcienter. Confiteor hanc domum eſſe tuam, hāc veſtem eſſe in bonis tuis; quæ tamen vere erat ipſiuſmet Sempronij; dubitatur inquam an ex his verbis inducta cenſeatur donatio?

3 Et non induci, nec inductam dici poſſe, ſentio vna cum Gabr. *conſil ſuo* 154. *nu*. 4. *in* 11 & Petro Barboſa *in repetit. l. ſi alienam, num*. 93. *verſic*. 3. *caſus. ff. ſol. matrim*. Addo D. Card. Mantica de Tacitis, & Ambiguis, *lib*. 13. *tit*. 5. *nu*. 10.

4 Et pro hac opinione conſidero primo regulā illam vulgatiſſimam, videlicet quòd donatio in dubio nunquam præſumitur, *l. cum de indebito. §. fi. ff. de donationibus, l. eleganter. §. qui reprobos, ff. de pignorat. action. l. ſi cum aurum. de ſolutionibus, & l. ſi Campanus. de operis libert. cum ſuis concordantibus.*

5 Quinimo vbi alia ſumi poteſt interpretatio, et coniectura, quam donationis, illa ſemper ſumitur. *d. l. eleganter. §. Qui reprobos.*

6 Hinc fatuitas potius, quam donatio præſumitur. Baldus, *in l. generaliter, C. de non numeratæ pecunia.*

7 Immo error potius ſolet allegari, quam donatio etiamſi in facto proprio eſſet, prout de hoc latiſſimè, & pulcherrimè diſſerunt Clariſs Menochius *de Arbitr. lib*. 2. *cent*. 1. *cap*. 88. *per totum*, Ioſeph. Ludou. *concluſ. ſua* 9. & Maſcar d. *concluſione ſua* 555.

Si ſic eſt; ergo, &c.

8 Secundo proprius accedendo, cōſideró, quòd nullo pacto in caſu noſtro poteſt dici inducta donatio, cum enim nulla nec expreſſa, nec ficta interuenerit traditio, abſq; dubio ſuccedit peruulgata illa regula, quod volūtate ſola domini neque dominium transferri poteſt in alium *ad l. traditionibus. C. de Pactis*, neque etiam amitti. *l. ſi quis §. differentia. infra de acquir. poſſeſſio.* & per conſequens, quòd non poſſit induci donatio, quæ præſupponit translationem dominij.

9 Tertiò moueor tali ratione. Verba enunciatiua in odioſis minimè diſponunt, vt alias diximus.

10 At donatio inter viuos ſemper eſt odioſa. Et hinc eſt, quòd potius præſumitur actus īualidus, quam ipſamet donatio, vt latè Maſc. Menoch. & Ludou. *prænotatis locis*. Addo Rol. *conſil* 65. *num*. 14. *in* 4. & Ozaſch. *deciſ*. 132. *nu*. 14. ergo, &c.

11 Quarto confert mirabiliter vulgata illa iuris regula, quod confeſſio ſine expreſſione cauſæ; veluti, quando quis confitetur ſe debere centum Mæuio, & non ſignificet ex qua cauſa, veluti an ex cauſa mutui, emptionis, vel ſimili, regulariter non valet, nec probat in præiudicium ipſius confitentis; quam regulam pluribus iuribus, & auctoritatibus omnium elegantiſſimè firmauit Clar. Maſcard. *concl. ſua* 345 *nu*. 1. ergo.

Latius de hac materia P. Barboſa *in repet. præcitato loco iam alleg.* vide per eum.

12 Aduerte tamen pro Coronide huius materiæ, quòd ſtatur his verbis ſuper meritis in donatione, quando donans poteſt liberè donare, & ideo non admittitur probatio in contrarium. ita Riminal. Sen. *conſil. ſuo* 616. *num*. 4. *in* 4. nec minus requiritur, quòd aliter de ipſis meritis, quam per aſſertionem ipſius donantis appareat, vt poſt alios tradit Maſcard. *concluſione ſua* 561. *nu*. 2. vbi de communi.

Aduertendum ſecundo principaliter ſupradictam concluſionem minimè procedere, quando ex coniecturis poſſet dignoſci confitentem ipſū ſine cauſa voluiſſe donare Mæuio domum illam, quia tunc talis confeſſio teneret in fauorem ipſius Mæuij etiam abſentis. Sic poſt quam plures cōcordantes adduxit, docet eleganter Maſcard. *d. concluſione* 345. *nu*. 46. & 47. vbi etiam ſe remittit ad Felin. *in cap. ſi cautio de fide inſtrumentorum*, vbi quænam ſint illæ coniecturæ, ex quibus probetur animus donandi ipſius confitentis; ſingillatim enumerat; ipſum conſulas.

13 Obſeruandum tertiò, in hac noſtra hypotheſi, de qua ſupra *nu*. 2. rectè donationem induci, quādo ipſemet Sēpronius verba illa (confiteor hanc domum eſſe tuam) Mæuio in iudicio protuliſſet, tunc enim etiamſi non ſit adiecta cauſa, valeret ipſa donatio, & huiuſmodi cōfeſſio adeo probaret, vt domus illa non amplius præſumeretur ipſius Sempronij, donec probaretur contrarium.

Sic

Sic poſt infinitos relatos coarctat prçcisè D.Maſcard.*dicta concluſ.* 345.*nu.*48,*&* 49.vbi poſt Felin.rationem adducit dicens, quia, ſcilicet, ex hac confeſſione præſumitur, quod ille habuerit rem illam pro derelicta,& ipſius voluerit amittere poſſeſſionem.

14 Nota tamen,quod iure meritò dixi (in iudicio) ſi enim extraiudicialiter verba illa, prout nos ſupponimus,Sempronius protuliſſet,vtique ſecus eſſet,nec aliquod præiudicium ſibi per dicta verba gigneretur.Sic eleganter animaduertit idem Maſcard.*d.concl. nu.*50. videndus Barbatias *conſil.*69.*in* 2.

15 Notandum quarto, eãdemmet regulã principalem minimè locum habere,ſi huiuſmodi confeſſio facta à Sempronio ipſi Mæuio geminata fuerit, quia licet ſine cauſa ſit, tamen donationem operaretur,talis enim geminatio prçſupponit animi deliberationem,vt colligere eſt, ex c. ſi quis iuratus 2.*quæſt.* 3.*in gl. in verſic. reiterata;* & hoc cautum eſt etiam. *in l.ſi mulier, C. ad Velleian.*

16 Adde verbum geminatum longe magis operari,quam ſimplex, prout notatur, *in capitulo primo, de officio delegat.* & Bald. meminit *in capitulo primo.de Pace Conſtant.in verſic.Priuilegia.*Sic omnium elegantiſſimè Maſcardus *dicta concluſione* 345.*num.*52.53.*&* 54.vbi plura de virtute confeſſionis geminatę.

17 Obſeruandum quinto principaliter idem iuris eſſe,quando ipſemet Mçuius,ad cuius fauorem verba illa prolata fuere, concludenter probare poſſet, quòd Sempronius ſponté, ex certa ſcientia,& quia ſic ſibi placuit,verba illa protuliſſet, nã tunc ſibi præiudicarent, & donatio induceretur; Sic eleganter poſt alios D.Maſcar.*d. concluſione* 345. *nu.*59.*&* 60.vbi rationem adducit dicens;quia prçſumitur talis cõfeſſio de liberato animo facta, quæ poſtea reuocari non poteſt.

18 Obſeruandum poſtremò regulam prædictam fallere, quando aliqua liberalitas ipſius Mæuij, ad fauorem cuius ſit confeſſio,præceſſiſſet; quia tunc donatio de re illa præſumeretur,ac intelligeretur facta cauſa remunerandi,vt dixit I.C. *in l ſi verò nõ remunerandi,§.idem Papinianus,ff.mãdati.* Sic præcisè poſt infinitos relatos docet eleganter Maſcard.*d.concluſione* 345.*num.*68.

19 Plura alia ad hanc materiam attinentia vide penes Maſcard. *præcitata concluſione* 345.*& concluſione* 355.vbi an; & quando donatio regulariter prçſumatur,omnium elegantiſſimè diſceptatur. Satis.

QVAESTIO XXXVIII.

An excommunicationis ſententia lata verbis enunciatiuis à Summo Pontifice valeat, & teneat.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicationis ſententia lata a Summo Pontifice verbis enunciatiuis valet, quod declara ibidem.*

2 *Ratio.*

3 *Quibus verbis vtatur ſummus Pontifex cum excommunicationis ſententia homines ferit. Remiſſiue videndi ſunt.*

1 AN excommunicationis ſẽtentia lata his verbis teneat;dubitatur. Et concluſiue procedendo cõclude vna cum Crauet.*de antiquitatib: tẽp.pag. mihi* 45.*num.*51.quòd ſic,dũmodo tamen conſtet de voluntate ipſius ſummi Pontificis,quòd voluerit excommunicare.

2 Ratio eſt ſecundum eundemmet Crauet.quia duo dumtaxat ſunt,quç perficiunt omnes actus, voluntas,ſcilicet,ac poteſtas.*capit.cum ſuper Abbatia,de offic.de leg.& l.Nolle,vbi Bald.ff.de acquirenda hæreditate.*Iam adeſſe voluntatem præſuppouimus,de poteſtate non eſt,cur dubitemus,ergo,&c.

3 Quibus autem verbis vtatur, & vti ſoleat, & poſſit ſummus Pontifex, cum excommunicationis cenſura homines ferit, videndus Vgolinus *in ſuo tract. de Cenſuris tab.*1.§.6. *& in ſuo tract.de excommunic. maio. cap.*28.*per totum*, vbi pulchrè, & latè.

QVAESTIO XXXIX.

An ſtetur Verbis Enunciatiuis peritorum arte ſtantium electionem de ipſorummet perſonis factam.

1 IN hac difficultate conclude, quòd non, niſi aliter de veritate appareat. Sic poſt Soc. iun. Crauet.& alios in terminis Stephanus Gratianus *deciſione ſua Marchiæ* 147.*numero* 11.

2 In quibus autem caſibus dicto peritorum in arte ſua ſit credendum videndus Maſcard.*concluſione ſua* 1174.

QVAESTIO XL.

An probetur tractatus per iſta verba enunciatiua de alienatione rei eccleſiaſticę.

REſpondetur breuiter pro negatiua. Sic poſt alios Alexander *cōſilio 17. nu. 6. in 4.* Vide Anch. *quæſt. fam. 52. num. 8. lib. 2.*

Sic etiam iſta verba non ſufficiunt ad credēdum, quòd ex cauſa neceſſitatis, vel vtilitatis fuerit facta alienatio bonorum ipſius eccleſiæ. Caualcan. *decis. 46. num. 124. part. 1. & 45. num. 42. ead. par. 1.*

QVAESTIO XLI.

An poſſeſſio ſpoliati probetur per verba enunciatiua inſtrumenti inter alios.

COnclude pro negatiua. De hoc adeſt Pulcherrima deciſio Paul. Emil. Verral. *in ordin. 328 in ſecundo,* vide per eum.

QVAESTIO XLII.

An verba Enunciatiua Priuilegio, vel literis apoſtolicis inſerta probent dignitatem.

COnclude pro negatiua. Sic inter ceteros Frāciſcus Aretinus *conſil. ſuo 23. num. 7. cum ſequent.* vbi etiam, quando probent, latiſſimè differit.

Pro pleniori autem elucidatione huiuſce difficultatis. An, & quā verba enunciatiua appoſita in priuilegijs, vel reſcriptis pontificijs plene diſponant, ac probent, rem paucis perſtringēdo cum Imola, *in d. l. ex hac ſcriptura num. 8.* ac alijs, ita arbitror diſtinguendum.

3 Aut ſuper his verbis in aliquo reſcripto, vel priuilegio prolatis fundatur ipſius Pontificis reſcribentis intentio, aut non.

4 Si primo, pleniſſimam ex ipſis probationē induci compertiſſimum eſt. *ad notata in clementina. 1. de priuilegijs in 6.* ſequitur Socinus iun. *in d. l. ex hac ſcriptura, num. 63. in fine.* & ante eum Immol.

5 *præcitato, num. 8.* qui etiam ſubdit, quod ſi de facto ipſius Pontificis tractetur, adeò efficax ex illiſmet verbis oritur probatio, vt nec contrarium probari directè minimè poſſit; ſin autem de alieno; euſque reſultet probatio, donec contrarium probetur; *vt in clem. literis, de probationibus.*

6 Sin autem ſecundo, nec diſpoſitionem, aut probationem ex ipſis emanare conſtat inter omnes. Sic inter alios Imola, *præcitato nu. 8.* Socin. iun. *d. num. 63.* Vide Bart. *in d. l. ex hac ſcriptura, num. 15.* & ibi addentes *in litera B.*

7 De hac eadem materia omnium latiſſime, ac elegantiſſimè diſſeruit D. Alexander Trentacinquius, poſt hæc edita viſus. *Variarum reſolutionum lib. 1. tit. de Verborum ſignificatione, reſolutione 2. à numero 7. vſque ad 12. incluſiuè.* eundem conſulas. Addas etiam Rogerium in d. l. ex hac, num. 105. cum ſeq.

QVAESTIO XLIII.

An Verbis Enunciatiuis in reſcripto emanatis ſtetur, & quando.

PRo reſolutione vide Corneum, *conſilio ſuo 22. num. 5. in 3.* & Rogetius, *in d. l. ex hac, nu. 103. cum ſequent.*

QVAESTIO XLIV.

An poſita in libris Mercatorum fidem faciant.

REſpondeo, quòd qualem qualē præſumptionem faciunt, ac inducunt: ita Socin. ſenior, *conſilio ſuo 96. num. 3. in 4.*

An autem, & quando liber rationum ipſorum Mercatorum probet, latè differit inter ceteros Maſcardus, *concluſione ſua 976. in 1.* vide per eum; & nos omniū latiſſimè, ac elegantiſſimè, *in tract. noſtro de ſcriptura priuata, lib. 4. cap. 21. cum ſeqq.*

De materia ſupradictæ quæſtionis latè diſceptat D. Conſtantius Rogerius, *in d. l. ex hac, num. 79. cum ſeqq.* ipſius ſcripta lector perlegat.

QVAESTIO XLV.

An verba enunciatiua probent quo ad Emphyteuſim.

SVMMARIVM.

1 *Verba enunciatiua minimè probant quo ad Emphyteuſim. Exemplum ibidem, Et ratio.*
2 *Declaratur, & num. 3.*
4 *Limitatur, & num 5. & 6.*
7 *Inſtrumentum inter alios factum an proſit mihi. & an probetur fundus eſſe Emphyteuticus ex inſtrumento inter alios celebrato?*
8 *Author cum Mandello ſentit pro affirmatiua, & num. 25.*
9 *Ponderatur text. in l. deſiderium, C. depoſit.*
10 *Inſtrumentum publicum dicitur probatio probata, & veri-*

& veritas apparens.

11 *Et ideo in dubio illi ſtandum eſt.*

12 *Habens pro ſe inſtrumentum dicitur habere intentionem fundatam.*

13 *Inſtrumentum facit rem notoriam, ſicut ſententia.*

14 *Illud, quòd apparet per inſtrumentum, dicitur certum, & manifeſtum.*

15 *Quędam opinio Bart. deducitur, quæ eſt communiter recepta numero 17. Sed tamen contraria eſt verior num. 26.*

16 *Confeſſio facta abſente parte, nil probat. Declaratur, num. 27. 28. & 29.*

18 *Enunciatiua verba prolata inter alios, & confeſſio facta abſente parte plenè probat dotem in fauorem mulieris abſentis, & vide num. 30.*

19 *Ius ſpeciale in vno caſu arguit ius commune in contrarium.*

20 *Notarius debet eſſe rogatus, ad hoc vt inſtrumentum ab ipſo factum in fauorem producentis probet, & num. 21. & 22.*

23 *Adducitur quadam doctrina Gramatici, quæ perpenditur, & num. 32. 33. 34. & 35.*

24 *Res inter alios geſta minimè probat quo ad eos, qui non interuenerunt.*

Declaratur, num. 36. 37. 38. 39. & 40.

31 *Quidquid in inſtrumento reperitur ſcriptum, a notario de voluntate, & mandato ipſarum partium præſumitur appoſitum.*

AN Verba enũciatiua probent quo ad emphyteuſim? Verbi gratia inquit Sempronius Mæuio. Dono tibi iura mea directa, quæ habeo in fundo Titiano, vtilia enim iã habes, quia aliàs ipſum fundũ accepiſti a Caio in emphyteuſim. Hæc enim verba proculdubio sũt enũciatiua, cũ ita olim factum nuncietur ad tradita per Menochium poſt Caſtren. & Crau. *conſilio ſuo* 147. *num.* 6. *in* 2.

2 Et non probare pro regula firmato. Vide Marcum *deciſ. ſua* 615. *vol.* 1.

Ratio autem mea ſententia, vltra alios, eã pôt eſſe, nam verba enunciatiua nũquam probant, vbi opus eſt ſcriptura. Guliel. Redoa. *de Rebus eccleſ. non alienan. Rub.* 30. *caſu* 8. *numero* 9.

Sed in cõtractu emphyteutico requiritur pro ſubſtantia ſcriptura. glo. & Doct. omnes *in l.* 1. *C. de iure emphy.* Ampliſſimè Maſcar. *concluſione ſua* 603. *per totam.*

Quinimo requiritur publicũ inſtrumentum latè poſt alios Clariſſ. Menoch. *conſil. ſuo* 708. *num.* 2. & 3. *in* 8.

3 Declaratur autem regula iſta principalis, vt præcipue procedat, vbi principaliter diſputari contingeret de ipſo enunciato; videlicet, an re vera Mæuius fundum illum a Caio in emphyteuſim accepiſſet, necne *ad textum in auth. ſi quis in aliquo, C. de eden.*

3 Amplia, vt hoc procedat etiam quo ad ipſos enunciantes, quoad eos enim hæc verba minime probarent fundum illum Mæuio fuiſſe in emphyteuſim conceſſum, ſi de hoc principaliter inter eos diſputari contingeret.

4 Limitatur autem hoc quo ad inducendam ſaltem aliqualem præſumptionem, cui ſtatur non oſtenſo contrario.

5 Limitatur ſecundo principaliter, quando eſſemus in antiquis, & in aliquo inſtrumento enunciaretur fundum illum Mæuio a Caio datum eſſe in emphyteuſim.

6 Limitatur tertio quo ad ipſummet Sempronium enunciantem: contra enim ipſum vtique illa verba probarent.

7 Sed pulchra hic ſuſcitatur quæſtio. Celebratur, pone, quoddam inſtrumentum inter Mæuium, & Pamphylum, & in eo reperitur enunciatiue inſertum, me acccepiſſe fundum Titianum a præfato Mæuio in emphyteuſim. Dubitatur, inquam, an probetur ille fundus emphyteuticus ob talia verba inſerta in illo inſtrumẽto inter alios celebrato, & ſubinde poſſim ego aliquo temporis tractu ex iam dicta enunciatione iuuari?

8 In huiuſmodi difficultate conſultus Mãdell. Alben. inter alios reſpondit pro affirmatiua, vt videre licet ex eius conſilio 425. *numero fin.* cuius ſententiæ & ego lubens ſubſcribo. Quinimmo intrepide teneo fundum illũ ex hac confeſſione emphteuticum plene, ac ſufficienter probari.

9 Ad hoc autem aſſerendum moueor ex notabili tex. *in l. Deſiderium, C. depoſiti,* quem etiam aliàs conſiderauimus, vbi per inſtrumentum celebratum inter te, & Titium, in quo continetur quod ei mutuo dediſti centum, quæ penes te depoſueram, plenè probatur depoſitum inter me, & c. Sequitur Fanc. Cremen. *ſingulari ſuo* 104.

10 Secundo loco conſidero, quod abſque difficultate per illa verba inſerta in illo publico inſtrumento probatur fundum illum eſſe emphyteuticum. Inſtrumentum enim publicum dicitur probatio probata, & veritas apparẽs: Oſaſchus *deciſione* 72. & 117. Ioſeph. Ludou *deciſione Luc.* 54. & *Peruſina* 50. Grammat. *deciſ.* 45. *num.* 9. & *deciſione* 103.

11 Et ideo in dubio illi ſtandum eſt. Oſaſch. *deciſione* 117. Mar. *quæſt.* 51. Verral. *deciſ.* 421. *par.* 2.

12 Hinc prouenit, quod habens pro ſe inſtrumẽtum dicatur habere intentionem ſuam fundatã, Rota Genuenſ. *deciſ.* 122.

13 Inſtrumentum enim facit rem notoriam, cadem Rota, *deciſione* 209. Mar. *quæſtione* 51. *par.* 1. Sicut ſententia Vincent. de Franch. *deciſ.* 276. *par.* 2.

14 Et illud, quod appatet per inſtrumentum, dicitur certum, & manifeſtum: Grammat. *deciſione* 45. *num.* 11. & *deciſione* 163. Rota Genuẽſ. *deciſ.* 213.

15 Obijcitur quædam doctrina Bart. *in l. Admonendi, ff. de iureiurando*, ibi enim Bart. *ſub nu.* 32. talem facti ſpeciem decidit. Duo fratres diuiſerunt inſimul quandam hæreditatem, pu-

ta, Meuij, & in inſtrumento diuiſionis continetur; quod vnus reſtituit alteri centum, quæ ille mutuo acceperat a Sempronio. Quærit ibi Bart. an illud inſtrumentum plenam fidem faciat ad fauorem Sempronij? & negatiue reſoluit.

16 Rationem autem adducit, quia confeſſio facta abſente parte nihil probat, *l. fin. de interrog. actionib. & l. certum. §. ſi quis abſente, ff. de Confeſſ.*

17 Sequutus eſt hanc deciſionem Bart. Curtius iun. inter alios, *in d. l. admonendi, num.* 138. *cum ſequen.* Iacob. Petrus de Ptolomæis *ibidem. num.* 70. & de communi atteſtantur addentes ad eundem Alber. *cit. conſil.* 425. *in litera B.*

Addo Dec. *conſilio ſuo* 407. *num.* 4. & 5. vbi pro comprobatione opinionis eiuſdemmet Bar. duo alia fundamenta deducit. primum tale eſt.

18 Speciale videtur in dote, quod verba enunciatiua prolata inter alios, & confeſſio facta abſente parte plene probent dotem in fauorem mulieris abſentis, vt tradit idem Bart. *conſ. ſuo* 123. cum concordantibus alias deductis.

19 Si ſpeciale eſt in dote, ergo in contrarium erit ius commune, *l.* 2. *ad Municipalem*, & per conſequens fundus iſte non probatur emphyteuticus.

20 Secundo ſic arguit. Ad hoc vt inſtrumentum valeat, & fidem faciat, ſi proferatur ab aliquo, de neceſſitate requiritur, quod notarius ab ipſomet producente fuerit rogatus, *§. nos autem, & ibi gl. in authen. de Tabell.* notat Bar. *in authen. ſi quis in aliquo, nu.* 8. *C. de edendo*, vbi inquit, quod ſcriptura publici notarij, non facit fidem niſi in eo, de quo rogatus ſit a partibus; allegat d. §. nos autem.

21 At in noſtra facti ſpecie Notarius per me minime fuit rogatus, ergo illud inſtrumentum celebratum inter Mæuium, & Pamphylum nullo modo probabit ad fauorem mei fundum illum Titianum eſſe emphyteuticum.

23 Adducitur quarto loco quædam doct. Gram. *deciſ. ſua* 59. *n.* 9. is enim docet, quod ſi quis fateatur ſe debitorē aureorū decē, prout in tali Inſtrumento conſtat: ſi in eo nō conſtet de debito, ſibi nō nocebit præfata confeſſio; ergo idem concludendum eſt in caſu noſtro, videlicet quod ob illam enunciationem factam in inſtrumēto, quod ego accepi fundum illum in emphyteuſim a Sempronio, fundus ille minime probetur emphyteoticus, ſi aliter non conſtet.

24 Obijcitur vltimo loco vulgatiſſimum illud Axioma, quod res inter alios geſta minime probat quo ad eos, qui non interuenerunt, *toto titulo Res inter alios geſta, & leg. ſæpe, de Re iudicata.*

25 His tamen minime obſtantibus a priori ſententia, quam etiam ſequuti ſuimus ſupra *quæſt.* 1. *num.* 17. *cum ſeqq.* recedendum haud arbitror.

Nec obſtant contraria.

26 Ad primum enim Reſpondetur opinione contra Bartolum veriorem eſſe: eam enim ſequuti ſunt communiter Doct. *in d. l. Deſiderium, vbi eſt text. clariſſ. C. depoſit.* & in ſpecie Baldus, & Salicetus.

Nec officit illa iuris regula per eundem Bart. deducta, videlicet, quod confeſſio facta abſente parte nil probat.

27 Reſpondetur enim illam regulam fallere, quando confeſſio principaliter non emanat ad obligandum confitentem alteri, ſed tantūmodo ad probandum, ex qua probatione abſenti acquiratur obligatio. Sic poſt multos relatos contra opinionem eiuſdemmet Bart. *prænotato loco*; limitat præciſè Gabriel. *lib.* 1 *ſuarum concluſionum. tit. de Confeſſ. concluſ.* 1. *num.* 51. Sequutus eſt Maſcard. *concluſ. ſua* 347. *num.* 31. *cum quinque ſequentibus.* vbi etiā poſt Curtium docet, quo modo cognoſcatur confeſſio facta ad aliquem obligandum principaliter, & ad aliquid probandum iam factū. Et inquit, vt tunc dicatur confeſſio ad obligandum principaliter, quando verba confeſſionis ſunt obligatiua de præſenti, quando autem ſunt enunciatiua de præterito, dicatur confeſſio facta principaliter ad aliquid probandum.

28 Sed in caſu noſtro per illā enunciationem factam in illo inſtrumento celebrato inter Meuium, & Pamphylum: Mæuius proferens in nihilo obligatur, ſed duntaxat probatur fundum illum Titianum eſſe emphyteuticum; ergo, & c.

29 Aliter etiam ad hanc eandem regulā fuit reſponſum in hoc eod. lib. *q.* 1. *num.* 22. *cum ſeq.* ad ibi dicta lectorem remitto.

30 Non officit ſecundo loco primum fundamentum Decij: Reſpondetur enim negando conſequentiam, licet enim confeſſio facta abſente parte plenam probationem inducat ad fauorem mulieris abſentis: ſi cauſa dotis tractetur, prout etiam poſt alios concludit Maſcar, *d. Concluſ.* 347. *num.* 95. Non ſequitur propterea, quin eadē quoque regula fallat, prout ſupra vidimus. Eas enim limitationes ad ſupradictam regulam poſt alios deducit idem Maſcard. Gabr. & alij.

31 Minus officit ſecundum; Reſpondetur enim illum notarium a partibus principalibus fuiſſe rogatum, quod ſat eſt, & quidquid in inſtrumento reperitur ſcriptum, de voluntate, & ex mandato ipſarum partium præſumi ipſummet notarium appoſuiſſe: gl. & Doct. *in l. ſciendum, verſic. ſolemniter, ff. de verb. oblig.* Maſcard. *concluſ.* 1104. *nu.* 1.

32 Nec dicatur, quod illud inſtrumentum inter illas partes celebratum non probat reſpectu tertij; reſpondetur enim id falſum eſſe ob ſupradicta, & præcipue per text. *in d. l. Deſiderium.*

Ad traditionem Gramatici reſpondetur nos eſſe in diuerſis terminis; ideo enim in caſu ſuo, ſi non conſtat de debito, proferenti non nocet illa confeſſio.

33 Tum quia inſtrumentum mentionem faciens de alio, regulariter non probat, niſi illud inſtrumentū proferatur, vulgatiſſimus eſt text. *in authen. ſi quis in aliquo, C. de edendo.* Pulchre poſt alios Maſcard. *concluſ. ſua* 914. *num.* 1. cum etiam

34 quia tractatur ibi de obligando proferentem ad ſoluendum illud, quod falſus eſt ſe debere.

35 In caſu autem noſtro agitur duntaxat de inducenda probatione, quod ille fundus ſit Emphy-

phyteuticus, non autem de aliquo obligando; ergo non mirum, ſi diuerſum ius ſtatuitur.

36 Ad vltimum reſpondetur, quod illa regula procedit, quando ageretur de aliquem obligando, quòd non contingit in caſu noſtro, vbi ſolum tractatur de probando fundum illum eſſe Emphyteuticum.

37 Vel dic, quod res inter alios geſta ſemiplenè ſaltem probat quo ad alios, ſic inter ceteros Maſcard. *concluſ. ſua 1273. num. 3. per totam.*

38 Reſpondetur & tertio ſecundum Albert. *conſilio ſuo 276. numero 7. in ſecundo*, quòd res inter alios acta non probat quo ad tertias perſonas, pro quibus veriſimiliter non fuit facta enunciatio.

39 Secus autem, ſi eorum vtilitatem euidenter contineat vſque ab initio, nam tunc probat pro eis, & ſuccedit regula, quòd actio cenſetur acquiri illis perſonis, ad quas dirigitur effectus, quamuis non ſint expreſſe nominatæ, *l. fideicommiſſa, §. interdum. de leg. 3. & l. ſeruo legato, §. ſi teſtator, ff. de leg. 1.*

40 Quæ regula habet etiam locum in contractibus, vt tradit Decius, *conſil. ſuo 407.* expreſsè Bar. *in d. §. interdum, &c.* Et hæc ſatis.

Latius autem de materia vidend. Franc. Caldas, de iure emphyteut. & præcipuè, *lib. 2. quæſt. 1. num. 33.* vbi an huiuſmodi verba enunciatiua ſufficiant ad nominationem emphyteuticam inducendam, elegantiſſimè diſceptatur.

QVAESTIO XLVI.

An Verba enunciatiua, quòd aliquis ſit in poſſeſſione, probent intruſionem in materia attentatorum.

Concluſio in hoc caſu ſit negatiua. Sic præcisè poſt alios Lancelot. *de Attentatis, par. 3. c. 26. num. 70.* vbi ſubdit in vna Meſſanenſi Baroniæ coram Do. Oradino 5. Nouembris 1565. ita fuiſſe deciſum; tentum enim fuit ibi, quòd per inſtrumentum inueſtituræ Caſtri, ſuper cuius Baroniæ lis pendebat, in quo enunciatiuè dicebatur, quòd is, qui petebat inueſtituram, erat in poſſeſſione dicti Caſtri, non probatur intruſio. Quibus autem modis, quem intruſum eſſe regulariter præſumatur; vidend. Maſcard. *concluſ. ſua 937. per totam*; vide per eum.

QVAESTIO XLVII.

An liber Chronicorum deſcriptus per verba enunciatiua fidem faciat.

Reſpondeo negatiuè. Sic poſt Felin. docet in terminis. Maſcard. *concluſione ſua 287. nu. 9.*

Contrarium tamen tenuit poſt Milleum, in ſuo repert. Decian. ac alius Clariſſ. D. Hector Fel. *allegatione ſua inr. 161. numero 8. par. 2.*

Sed à priori ſententia minime recedas.

Quàm tamen limita, quando eſſemus in antiquis, & liber ipſe eſſet approbatus; nam tunc fidem faceret. ita pulchrè poſt alios D. Decian. *conſ ſuo 21. num. 29. vol. 3.* & hæc ſatis. Addo Cla. D. Martā, voto ſuo Rotæ Piſanæ 210. nu. 2. vbi infinitos alios allegat.

An autem ipſarum Chronicarum, & hiſtoriarum exemplum regulariter fidem faciat, cum nō ſit præſentis ſpeculationis, adeundus idem Maſcard, *d. concluſ. 287. per totam*, vbi pulchrè, & Cla. D. Decian. *conſ. 19. nu. 80. in 3.*

QVAESTIO XLVIII.

An, & quomodo per verba enunciatiua bene merita probentur.

Huic difficultati adeo docte, clare, & eleganter ſatiſfacit more ſuo Clariſſ. vir, & nunquam ſatis laudatus D. Maſcard. *conclu. ſua 184.* vt nil proculdubio addi, aut diminui poſſe videatur. Ad eum itaque, ne aliena mihi aſcribere videar, & ab eo relata abſque vtilitate repetam in præſenti, lectorem beneuolum remitto.

QVAESTIO XLIX.

An dominium probetur regulariter per verba enunciatiua.

SVMMARIVM.

1 *Per verba enunciatiua, cum non diſponant nec probent, non probatur regulariter dominium.*
2 *Dominium nec probatur per inſtrumentum. Et præcipuè contra tertium.*
3 *Exemplum.*
4 *Dominiū probatur per verba enūciatiua in antiquis.*

Item

5 *Item per inſtrumentum in Antiquis, quod declaratur, num. 6.*

7 *Dominium probatur in fauorem illius, cuius res illa enunciatur eſſe, per hæc verba quo ad aliqualẽ præſumptionem quæ quidem operatur, donec probetur contrarium.*

QVæritur an Dominium regulariter per hæc verba probetur. In huiuſmodi difficultate, ne lectorem diutius morer, concluſio ſit negatiua; cum enim iſta verba diſpoſitionem, aut probationẽ minime inducant, vt ſuperius loco ſuo abunde docuimus, per eadẽ quoque dominium non probari apertè conſequitur. Sic præcisè poſt alios, Pariſ. conſillo ſuo 104. *num.* 5 *volum.* 1. Et ſequitur Maſcard. *concluſ. ſua* 651. *num* 2.

2 Adde dominium ipſum nec etiam probari per inſtrumentum, prout obſeruarunt ſcribentes, *in l. cum res, C. de pr obationibus*, & firmat pro regula Maſcard. *concluſ. ſua* 541.

Et præcipuè quando agitur contra tertium, vt ſubdit idem Maſcard. *ſub num.* 17.

3 Exemplum autem tale poteſt eſſe. Enunciatur in quodam inſtrumento me à Sempronio conduxiſſe talem domum ſuam, certè hoc in caſu non probatur per iſta verba Sempronium eſſe dominum prędictæ domus. Sequitur hoc idem ipſemet Maſcard. *concluſione ſua* 546. *num.* 8. *&* 9.

4 Fallit autem pręmiſſa concluſio in Antiquis in ipſis enim per hæc verba dominium rectè probatur, ſic præcisè Pariſ. *d. conſil.* 104 *nu.* 48. *&* 116.

5 Et quòd per inſtrumenta in Antiquis dominiũ rectè probetur, latè inſiſtit Do. Maſcard. *d. concluſione* 141. *num.* 12. *cum ſeq.* vbi quoque qualiter id intelligatur, declarat, & nos tetigimus, ſup. lib... *capi... num...*

6 Aduerte tñ quod ſi ſunt enunciatiua vnius tãtũ inſtrumenti inter alios celebrati, dominium ipſum per eadem minimè probatur, maximè in graue præiudicium alterius. Sic eleganter poſt alios D. Farinac, deciſ. ſua 53, nouiter nouiſs. par. 7. num. 3.

7 Coarctatur ſecundo principaliter quo ad aliqualem pręſumptionem, quę in fauorem ipſiuſmet Sempronij, donec probetur contrarium, promanat. Sic apertè monuit poſt Decium, Afflict. & alios idem Maſcard. *d. concluſione* 546. *num.* 10. Satis.

QVAESTIO L.

An verba enunciatiua arbitrorum noceant compromittentibus.

RESpondeo pro negatiua, & maximè, quando arbitrarentur de illis, de quibus diſponere minimè poſſent. Sic præciſe docet inter alios Paul. de Caſtro, *conſilio ſuo* 139. *num.* 4. *in primo*, adde D. Card. Seraphinum, *deciſ. ſua* 554. *numero* 1.

QVAESTIO LI.

An vbi iuramentum ſuper verbis enunciatiuis eſt interpoſitum, admittatur probatio in cõtrarium ſub prætextu erroris cępti.

SVMMARIVM.

1 *An vbi iuramentum ſuper verbis enunciatiuis eſt interpoſitum, admittatur probatio in contrarium necne, ſub prætextu erroris cępti, digladiantur interpretes.*

2 *Bart. ſentit pro negatiua.*

3 *Fundamenta pro hac parte, & numero* 4. 5. 6. 7. 8. 9. *&* 10.

11 *Erroneum iuramẽtum repellere iurantem ab allegatione erroris, tradiderunt quamplurimi.*

12 *Pariſ. & Socinus iunior, diſſentiunt à Bar. & tuētur affirmatiuam.*

13 *Et hæc opinio placet Authori.*

14 *Media, quibus fundatur hæc opinio, & num.* 15. 16. 17. *vſque ad* 35. *incluſiuè.*

36 *Reſoluuntur contraria, & numero* 37. 38. *vſque in finem.*

1 AN vbi iuramentum ſuper his verbis eſt interpoſitum, admittatur probatio in contrarium necnè, ſub prætextu erroris cepti; non eſt eadem omnium ſcribentium

2 ſententia. Bart. *in d. l. ex hac ſcriptura, ſub nu.* 12. *de Donationibus*, ſentit apertè pro negatiua; adducit gloſſ. *in l. rationes, C. de probationibus.*

3 Præterea conſiderat hoc procedere, non quia erroneum iuramentum liget; ſed quia qui iurat, vult valere actum omni meliori modo, quo põt, *iuxta l. cum pater, §. filius matrem. de legat.* 2. adde Clariſſ. Peregrin. *conſil. ſuo* 8. *num.* 49. *in* 1.

4 Suffragatur tertiò vulgata illa iuris regula, quod iuramentum ſemper ſeruandum eſt, niſi vergat in diſpẽdium ſalutis ęternæ, *c. cum contingat, de iureiurando, cum ſimilibus, per nos deductis ſupra*

5 *lib.* 1. *quæſtione* 3. *num.* 21. Quarto accedit recepta iuris concluſio tradita per Clariſſ. Maſcard. *concluſione ſua* 642. *num.* 8. *&* 9. vbi docet pro regula errorem non poſſe probari probando rem aliter ſe habere, quando interuenit iuramentum; & e-

6 xemplificat in minore; Si enim minor pręſtito iuramento aſſeruerit ſe maiorem, nullo modo poteſt admitti ad probandum, quod per errorem, & ignorantiam id aſſeruit, maxime probando veritatem eſſe, ſe minorem extitiſſe; adducit DD. omnes, *in l.* 3. *C. ſi minor ſe maior, dixer.* & Pariſ. *conſil.* 97. *num.* 81. *vol.* 1. & ratio eſt ſecundum eum, quia emergit præſumptio iuris, & de iure, rem ita ſeſe habe-

habere, prout iuratũ fuit, contra quam præſum-
8 ptionem non admittitur aliqua probatio; Cui
rei ex eiuſdem ſententia;& illud fauet;nam quã-
do apponitur iuramentum, præſumitur conſul-
tò, & non fortuito ad illud accedere.; ſecundum
Alex. Pariſ. ac alios,quos ipſemet Maſcard. de-
ducit.

9 Quintò confert in ſimili maximopere,quod iu-
ramentum habet vim clauſulę,(ex certa ſciẽtia.)
quę ſimiliter impedit poſſe allegari errorem,*l.ſed
& ſi quis, §.fin ſi quis caution.* Bar.*in l ſi dari.de ver-
borum obligat.* Alex.*conſ.*42.*vol.*1.& Dec.*in l.in to-
tum omnia num.*4. *de regul.iuris.*

10 Et ideò dicitur,quod ſi per maiorem venden-
tem iuratum fuerit, etiamſi deceptus vltra dimi-
diam, nec certificatus fuerit de beneficio,l. 2.C.
de reſcindenda venditione,non poterit allega-
ri error,quamuis aliàs iuris error nemini in dam
nis euitandis ſoleat nocere, *vt in l.error de iur.&
fact. ignor.* & hoc propter iuramentum, ex cuius
priuilegio,& virtute cenſetur d.legi renunciaſſe,
vt per gl.Bart. & alios ibi communiter, notatur
per ſcribentes *in c.pen.de emptio.& venditione*;in-
finitos de hoc concordantes deducit Seraphin.
de priuileg iuramenti,priuil. 90.*nu.*3.

11 Et huic ſententiæ, quod erroneũ iuramentum
adeò liget iurantem,vt ab allegatione erroris ex
cludatur, ſubſcripſere omnes infraſcripti; Pariſ.
d.conſilio 97.*num.*82.& 83.Neuizan.*conſ.*50.*num.*
35.Siluan.*conſil.*57.*nu.*33.& omnium pulcherri-
mè, & elegantiſſimè Seraphin. *d.priuileg.* 90. vbi
quoque hanc opinionem ita demum procedere
intelligit,parte opponente, ac proteſtante,ac e-
tiam ab admiſſione ipſam ad probandum appel-
lante,& latiùs vt per eum, quem vt lector bene-
uolus conſulat, rogatum volo.

12 Non defuere tamen qui in propoſita ſupra dif-
ficultate contrariam, vti veriorem, ac æquiorem
tutati ſunt opinionem; inter ceteros autem ad
ſunt Card.Pariſius,*in d.l.ex hac ſcriptura,num.*40.
& Soc.iun.*num.*57.

13 Quorum ſentẽtiæ & ego lubens ſubſcribo.Mo
ueor autem infraſcriptis iuris rationibus.

14 Et primò ſic. Error poteſt probari probando
rem aliter ſe habere,& huiuſmodi probatio a iu-
re tanquã æqua, & rationabilis admittitur ;*nota-
tur,in l.cum de indebito* §.1. & 2.*C.de probatio. in l.
error,C.de iur.& fact.ignorant.in l de ætate §. qui iu-
ſto.de interrogator.actionibus. & in l. ſi poſt diuiſio-
nem,vbi* Caſtrenſ.*num.*2.& Iaſ. *nu.*32.*C.eo.de iur.
& fact ignorant.*

15 Et iure merito,quia ſi aliter diceretur,ſequere
tur,quod errantes remanerẽt decepti, cum tamẽ
illis ſubueniẽdum ſit *vulgata,l.in cauſa la* 2.*de Mi-
noribus*;& quod magis eſt ſine conſenſu obligarẽ-
tur; immo contra expreſſam ſuam voluntatem,
16 cum nihil magis ſit hominum conſenſui contra-
rium, quã error. Addo, *l.ſi per errorem. de Iuriſdi-
ctione omnium iudic. & l cum teſtamentum, iuncta l.
non idcirco.C.de iur.& fact.ign.* Addo Clariſſ.Ma-
ſcard.*d.concluſione ſua* 642.*num.*1. & D.Carol. de
Graſſ.*de exceptionibus,exceptione* 8.vbi ob ſupra-
17 dicta firmat pro regula; Statutum reijciens om-
nes exceptiones non reijcere exceptionem er-
roris.

18 Cum itaque verba enunciatiua ex propria ſui
natura non ſint apta ad diſpoſitionem inducen-
dam,quia ob cauſam diſpoſitionis prolata mini
mè cenſentur ad tradita per nos ſupra *libro* 1.*quæ-
19 ſtione* 3.*num.*1. iurata tamen diſponant.*authentica
Quod obtinet,C.de probation ibus*;& nos latè docui
mus, *eandem quæſt.*3.*nu.*13.*cum multis ſequentibus*;
20 neque poſſit iuramentũ, ſi erroneè prolatum ſit,
efficere,vt tunc ipſa diſponat; veluti poſt eundẽ
Bart.concludit Socinus iunior,*in d.l.ex hac ſcri-
ptura numero* 47.*argumento text. in l.* 1.*in fin.C.de
falſ.cauſa adiect.legat.& l.fin.qui ſatiſd.cogant.cum
ſimilibus*.

21 Sequitur concludendum, vt error probetur,
& ne obligatio,ac diſpoſitio contra voluntatem
iurantis inducatur, contra huiuſmodi iuramen-
tum probationem admittendam eſſe.

22 Secundo mouet me talis ratio: Vbi iuramen-
tum metu, ac vi extortum eſt, abſque dubio ni-
hil operatur,nec obligat. *cap.*2.*extra de iureiur.c.
quamuis.extra de pactis.*& tamen aliquo pacto cõ-
currit voluntas,ac conſenſus ipſius iurantis,quia
huiuſmodi coacta voluntas aliquo modo volun-
tas eſt,*l. ſi mulier.* §. *ſi metu.Quod metus cauſa,& l.
qui ita.in princ.ad Trebellian.*

24 Si ſic eſt;ergo a fortiori minus operabitur,quã-
do in totum deficit conſenſus, prout eſt, ſi errone
um fuit; ergo probetur error, & ne obligatio, &
diſpoſitio contra voluntatem, iurantis induca-
tur concludendum eſt, contra huiuſmodi iura-
mentum probationem fore admittendam.

25 Tertiò ſuffragatur huiuſcemodi conſideratio.
Quotieſcumque iuramentum per claras,ac indu
bias probationes redditur falſum, tunc abſque
dubio ſtandum eſt ipſis probationibus, vt pluri-
bus iuribus,& authoritatibus omnium latiſſimè,
ac elegantiſſimè firmauit Clariſ.Maſcard.*de pro-
bationibus,concluſione ſua* 955.*num.*1. Nec ſanè mi
rum,cum enim iuramentum ſit probatio irregu-
laris, debet vtique cedere potẽtiori probationi,
quę poſtmodum superuenit, *ad l.cum de indebito,
de probationibus*, & tradit poſt Decium, & alios
idem Maſcard.*præcit concl.num.*2.

Si ſic eſt,ergo idem concludendum eſt in ca-
ſu noſtro, videlicet admitti poſſe probationem
contra iuramentum erroneè prolatum ſuper di-
ctis verbis enunciatiuis.

27 Quartò poteſt adhuc conſiderari talis ratio. Iu-
ramentum regulatur ſemper ſecundum natu-
ram actus, ac diſpoſitionem verborum, ſuper
quibus interponitur, quia intelligitur eſſe eiuſ-
dem naturæ cuius eſt primordialis diſpoſitio;
pulcher eſt caſus in l.fi. C. de non numerat. pe-
cunia, vbi exceptio non numer.pec.competens
intra biennium nihilominus competit etiamſi
ſuper confeſſione chirographaria iuramentum
fuerit interpoſitum. Addo poſt Dec.& Seraphin.
de priuileg. iuram. Honded. *conſil.ſuo* 50.*num.*32.
*vol.*1.

28 Sed in caſu noſtro iuramentum eſt interpoſitum ſuper verbis enunciatiuis, contra quæ regulariter admitti probationem erroris receptiſſimum eſt, prout eſt text. expreſſus, *in l. 1. C. de falſ. cauſ. adiect. leg.* ergo etiamſi ſuper ijs verbis fuerit interpoſitum iuramentũ, probatio ipſius erroris erit admittenda.

29 Accedat etiam, quia ſi error eſt in ipſo actu, ergo & in iuramento, quia quando vnum dependet ab altero. Sicut iuramentum ab actu; tunc idem dicitur de ſecundo, quod de primo, vt ampliſſimè tradit poſt Calcaneum, & alios Seraphin. *de priuileg. iuramenti priuileg. 64. nu. 6. & 7.*

30 Et dixit idem Calcaneus *in conſil. 17. num. 6. quaſi circa finem*, quod vbi renunciatio præſumitur erronea, eodem modo & quietatio; igitur ſi contra verba enunciatiua admittitur regulariter probatio erroris; ergo illud idem concludendum eſt; etſi interceſſerit ipſum iuramentum.

31 Suadetur ſexto, & fortius: nam iuramentum de ſui natura minimè procedit, quando non habet illos tres comites, ſcilicet, iuſtitiam, iudiciũ, & veritatem. *cap. animaduertendum 22. quæſtione 2.* Afflict. *deciſione 80. num. 5. cap. etſi Chriſtus. de iureiurando. cum ſimilibus.*

32 Sed quæ iuſtitia eſt, vt quis errans iureiurando obligetur? minus cum Calcaneo *d. conſil.* 17. *num.* 8. in ipſo errante ineſt veritas, atque iudicium; ſcilicet, conſenſus; quia nil tam contrariũ veritatis, ac conſenſui; quam error. *l. 2. in principio de iudicijs cum concordantibus deductis per* Rolan. a Val. *conſilio ſuo 13. num. 2. vol. 1.*

33 Quinimmo ſi iuramentum ipſum poſſet operari contra veritatem, eſſet iniquitatis vinculum contra ſui naturam. *iuxta cap. quanto de iureiurando, & cap inter corporalia. 24. quæſtione 4.*

34 Adde quod iuramentum non poteſt ſupplere defectum conſenſus. *vulg. l. ſi. C. de non numerat. pecuniæ*, vbi omnes, & dixit Socinus *in conſil. 40. nu. 5. cum duobus ſeq. volum. 1.* quod iuramentum præſtitum per errorem non obligat, & ideò ibi con-
35 cludit, quod ſi quis promiſit cum iuramento illud, quod omni iure erat indebitum, per errorem, quod ad iuramenti obſeruantiam minimè tenetur, quia inter alia iuramentum ipſum debet habere iudicium *d. cap. & ſi Chriſtus de iureiurando, & ſupra diximus.*

Et hac opinione contra Bart. & alios in huiuſ modi difficultate retenta non officiunt contraria.

36 Ad primum enim, & ſecundum de facili reſpondetur, dico enim quod procedunt, dummodo adſit uoluntas, & conſenſus diſponendi; eo enim intercedente actus geſtus conſeruatur omni meliori modo, quo poteſt, quia ſic creditur iurantem voluiſſe; ex quo conſtat eum, diſpoſitioni conſenſiſſe; & ita loquitur d. §. filius matrem, vbi teſtator omnino diſponere voluit; & intelligitur glo. deducta per Bart. *in d. l. rationes.*

37 Sed in caſu noſtro propter errorem ceſſat cõſenſus, & voluntas diſponendi, vt ſupra dictum eſt; ergo.

38 Et eodem modo reſpondetur ad tertium videlicet ad regulam d. cap. cum contingat. Seruari enim debet iuramentum, niſi vergat, & c. dummodo iurans ab initio obligationi, & diſpoſitioni conſenſerit, quod non cadit in errantem per prædicta; Sic præciſe Pariſius, & Socinus iunior *memoratis in locis.*

39 Ad quartum reſpondetur opinionem Maſcard. controuerſam admodum eſſe, & contrariã ſententiam veriorem, & æquiorem; & ipſam ſequuti ſunt Roland. a Valle, inter ceteros, *conſil. ſuo 13. num. 30. cum ſequen. volum. 1.* vbi omnium pulcherrimè, & elegantiſſimè Hypp. Riminald. *conſil. ſuo 203. num. 102. cum ſequentibus*, vbi latiſſimè, & prius *conſil. ſuo 5. num. 146. & 147.* & ante hos Decius *conſil. ſuo 350. vol. 2.* Addo eruditiſs. Vincent. Mancin. *de iuramento part. 4. primo effectu quæſtione 9. & effect. 39.* vbi plures alios concordantes deducit.

40 Nec officit, quod ipſe exemplificat de minore. Reſpondetur enim illud quidem procedere, quia minor ille iurans voluit obligationi, & diſpoſitioni conſentire, quod in errantem minimè cadere adeo notum eſt, quam quod notiſſimum.

41 Prętereà dico, quod vbi conſtat de minori ætate, confeſſio, & aſſertio maioris ætatis quamuis iurata poteſt reuocari, & iuramentum non impedit illius reuocationem, quia veritas erroribus
42 geſtorum non vitiatur; *l. illicitas. §. veritas, ff. de offic. præſid.* & veritas ſemper valet, ſemper vincit, & viuit in æternum. *cap. conſuetudo 8. diſtinctione.*

43 Item iuramentum habere debet tres comites veritatem iudicium, & iuſtitiam, *d. c. animaduertendum, & d. cap. etſi Chriſtus;* & non debet eſſe vinculum iniquitatis; vt hæc omnia ſuperius tetigimus.

44 At vbi conſtat aſſertionem carere veritate, iã conſtat deficere tres illos comites; ideo iuramento non poteſt ſuſtineri. Sic poſt infinitos relatos docet eleganter in his præciſis terminis Clar. Eques D. Peregrinus, *conſil. ſuo 77. num. 27. volum. 1.* & videatur *ſub num. ſeqq.* vbi omnium pulcherrimè de hac materia.

45 Ad quintum reſpondetur falſum eſſe quidem, quod Clauſula *(ex certa ſcientia)* impediat poſſe allegari errorem, nam immò quando de ipſo apparet errore, dictam clauſulam nihil operari certum eſt, ad tradita per Caſtrenſ. *conſil. ſuo 196. in principio, volumine ſecundo,* & DD. omnes *in l. in totum omnia, ff. de reg. iur.*

46 Nec mirum; veritate enim reperta cedit communis opinio, & veriſimilitudo veritati. *c. ueritate 8. diſt.* Roman. *conſil. 340. nu. 9.* facit text. *in §. ſi quis rem ſuam inſtituta de legatis, & in cap. nuper nobis,* vbi gl. & DD. *de Bigamis*, & ipſa veritate nil fortius. *glo. in cap. 1. in verſic. veritas, de offic. deleg. cum concordantibus.*

47 Et quod talis clauſula, (ex certa ſcientia) non excludat, quominus contrarium probari poſſit; tradidit poſt Bald. & Alexandrum, ipſemet Decius, *in d. l. in totum, num. 6.* vbi etiam in fine ſubdit, quod quando conſtat, vel probatur de ignorantia,

rantia, verba (ex certa ſcientia) non attendũtur, quia in claris non eſt opus coniecturis. §. *cum ita. de Verborum obligat.*

Addo poſt Socinum Solam *in cõſtitutiones Antiquas Sabaudiæ gl. 4. ſuper decreto Rempublicã, par. 2. tit. de iure emphyteutico, numero quarto.* Hoc idẽ docet quoque Roland. à Valle, *conſil. ſuo 49. num. 62. & 63. vol. 1.*

48 Non officit pariter, quòd dicebatur de maiore vẽdente cum iuramento, licèt enim fuerit deceptus vltra dimidiam, nec certificatus fuerit de beneficio, l. 2. *Cod. de reſcindenda venditione*; non poterit tamen per eum allegari error, & prout in contrario.

46 Reſpondetur enim, & primo, quòd prædicta loquuntur in ignorante, non autem in errante, inter quæ duo non eſt mediocris differentia, vt patet per textum, *in l. ſi me in vacuam. §. 1. de acquirẽda poſſeſſione*; nã maior eſt defectus erroris, quam ignorantiæ, cum ignorãtia opponatur ſcientiæ, & error conſenſui. *l. nihil conſenſui. in fine de reg. iuris, gl. in Rubrica de iuris, & fact. ignorantia, & gl. in clementina 1. de iud.* videndus latiſſimè de hoc Ioannes Bapt. Coſta *de iuris, & fact. ignor. inſpectione* 80.

50 Secundo, & fortius reſpondetur maximam in iure eſſe difficultatem, & a DD. controuerſam, vtrum maioris 25. annis iuramentum contractui adhibitum auferat beneficium. d. l. C. de reſcin. vend. vt patet ex latiſſimè ſcriptis por Clar. Fachineum, *libro 2. ſuarum iuris controuerſ. cap. 17.* vnde non officit. Et hæc ſufficiant.

QVAESTIO LII.

Societas an probetur per verba enunciatiua.

IN hac quidem difficultate firma regulam pro negatiua. Sic precisè poſt alios Hector Felicius *de Societate cap. 13. num. 13.* ſequutus eſt poſt Alex. & Guid. Papam D. Marcabrunus, *conſil. 5. num. 49.*

Amplia hoc multo magis procedere ex verbis enunciatiuis in ſcriptura confecta per vnum ex ſocijs prætenſis cum extraneo. Sic præcisè poſt Alexand. docuit Card. Tuſc. *concluſione ſua 313. numero decimo tertio in litera* S.

Fallit primo iſthæc regula, quotieſcumque verba ipſa prolata eſſent propter ſe, & enunciata ſocietate fuiſſet ei renunciatum, vel diuiſio, quę ſupponit communionem ipſam, petita fuiſſet, tunc enim ex ipſis verbis benè probaretur extitiſſe per anteà Societatem. Sic eleganter ipſemet Marcabrun. *d. conſilio 5. numero* 50. vbi conſiderat in ſimili, ſcripturam, in qua quis declarat vlterius nolle durare Societatem inter eos, probare extitiſſe ſocietatem.

Priuatio enim præſupponit habitum: & latius vt per eum, ſequutus eſt Felicius, *d. numero 13.* vbi ſubdit idem iuris eſſe, ſi per enunciantes fuiſſet conſenſum alicui ex maioribus ſuis aſſerentibus eos eſſe ſocios; & latius, vt per eum. Satis.

QVAESTIO LIII.

Ex Verbis Enunciatiuis quemadmodum voluntatis intentio colligatur.

DIſcutit hunc articulum omnium latiſſimè, & ex profeſsò illuſtr. Card. Mantica, *de Coniectur. Vlt. Volunt. lib. 3. tit. 12.* vide per eum. Sat locum denunciaſſe.

QVAESTIO LIV.

Ex verbis enunciatiuis qualis interpretatio in conuentionibus ſit accipienda.

PRo reſolutione videndus Card. Mantica *de Tacitis, & Ambiguis, libro ſecundo, titulo ſextò,* vbi ex profeſſo.

QVAESTIO LV.

Ex verbis enunciatiuis in ſcripturis publicis, ſeu inſtrumentis non oriatur probatio.

PRo reſolutione videndus D. Conſtantius Rogerius, *in d. l. ex hac, ff. de Donationibus, num. 83. cum ſeq.* vbi ex profeſsò.

QVAESTIO LVI.

In Libris Regiſtrorum, ſeu Eſtimi Ciuitatis, vel Communitatis, enunciatiue ſit ſermo.

DE rebus ſingulorum, & de Confinibus rerum, an probetur? pulchra eſt dubitatio.

Adeundus pro emendatione huiuſce difficultatis D. Conſtantius Rogerius, *in d. l. ex hac, num. 95. cum ſeq.* vbi latè. Sat locum tetigiſſe.

Finis Secundi Libri.

DE ENVNCIATIVIS VERBIS TRACTATVS

D. NICOLAI DE PASSERIBVS A IANVA, I. C. PATAVINI.

Liber Tertius.

QVAESTIO I.

Verba Enunciatiua propter ſe prolata an diſponant.

SVMMARIVM.

1 *Verba enunciatiua propter ſe prolata diſponunt, ac probant.*
2 *Quinimmo dicuntur vere diſpoſitiua.*
3 *Enunciatiua verba propter ſe diſponunt præcipue in vltimis voluntatibus, & num. 4.*
5 *Procedit autem hoc quoad diſpoſitionem inducendã, non autem quoad probationem, & num. 6.*
7 *Ratio.*
8 *Verba enunciatiua propter ſe in vltimis voluntatibus diſponunt dumtaxat, quando ſunt relata ad onoratum.*
6 *Secus ſi ad honorans.*
10 *Ratio diuerſitatis.*
11 *Et iſta eſt communis theorica, & num. 33.*
12 *Confirmatur, & num. 13.*
14 *Contra, quod etiam diſponant, quando ſunt relata ad honoratum.*
15 *Fundamentum, & num. 16. 17. 18. 19. cum ſeq. vſque ad 24.*
25 *Et ita concludit Author.*
26 *Reſpondetur contrarijs, & num. 25. 26. cum ſeq. vſque ad 32.*
33 *Verba enunciatiua propter ſe prolata in vltimis voluntatibus diſponunt, quando iuramentum intercedit etſi relata ad honoratum.*
34 *Hoc tamen procedit, quatenus natura, & vis ipſorũ verborum patitur, quod quidem ſubdeclara, vt ibi.*
35 *Enunciatiua verba propter ſe præcipuè diſponunt, quando ſunt geminata, ac temporibus ſeparatis ſæpius repetita.*
36 *Prædicta verba pleuè probant etiam inter abſentes.*
37 *Quod præcipuè procedit, quando ſunt geminata.*
38 *Scotus tenet dumtaxat ſemiplenam probationem induci.*
39 *Enunciatiua verba propter ſe diſponunt, etiamſi de enunciato contingat principaliter diſputari, dummodo tamen ſimus inter præſentes.*
40 *Enunciatiua verba propter ſe probant etiam in factis recentibus.*
41 *Et præcipuè inter ipſos contrahentes.*
42 *Verba enunciatiua propter ſe non diſponunt, quando agitur de præiudicio tertij.*
43 *Item quando ſunt prolata circa ea, quæ per defunctũ non ſunt diſponibilia.*
44 *Exemplum ex Bero.*
45 *Item quando in his verbis eſſet incertitudo reſpectu perſonarum, vel reſpectu quantitatis, vel ſpeciei.*
46. *Ratio.*
47 *Declara.*
48 *Limita.*
49 *Verba enunciatiua propter ſe non diſponunt, quando ironicè, ſeu adulatoriè ſunt prolata.*
50 *Enunciatiua verba propter ſe minimè diſponunt in actibus inter viuos ex communi.*
51 *Contrarium ſentit Author. Ratio ibidem.*
52 *Verba enunciatiua propter ſe non diſponunt in actu obligatorio, probant tamen id, quòd important.*
53 *Alias limitationes vide remiſſiuè per Pariſium.*

VIdimus hucuſque de verbis Enunciatiuis in genere, nunc ad ſpecialia deueniendo, videndum eſt de qualibet eorũ ſpecie, & Primo de verbis enũciatiuis principaliter propter ſe prolatis.

Queritur ergo, an huiuſmodi verba propter ſe prolata diſponant, & probent.

1 Et diſponere, ac probare communiter tradiderūt interpretes per illū text. in d.l.ex hac ſcriptura *de donationibus*, vbi in ſpecie Pariſ.*ſub nu.* 41.ſic etiam Crauet.*de Antiquit.tempor. par.*1.*c.*4.*n.*55.poſt alios,quos ibi deducit;idē *in ſuo cōſ.* 564.*n.*3.613.*nu.*1.*in* 4.& 832.*nu.*3.*in* 5.Anguiſſol.*conſil.*119.*num.*10.*in* 1. Florian. *in l.Vnum ex familia.§.item Marcbus.num.*3.*de leg.*2.Scotus *conſil.* 3.*numero* 15.*lib.*1.*tom. ſecundo.* Pancirol. *conſil.*131.*num.*4. Beuicaſ. *intit. de Actionibus in præfatione num.*249.vbi infinitos deducit,Menoch.*de Arbitrar.lib.*2.*cent.*5.*c.*461.*num.*15.& nouiſſime D.Sfortia Oddus *conſilio ſuo* 64. *num.*57. *in* 1.addo Iaſon.*in l.ex his verbis,n.*1.*C.de teſtam. milit.* & Caldas de iure emphyteutico *lib.*2.*q.*1. *num.*43.

2 Quinimo iſta verba dicuntur vere diſpoſitiua vt poſt Bald.firmat Mandell.Albenſ. *conſilio* 223.*num.*5. & Oddus *cit.loco* diſpoſitiua autem verba,quæ ſint, & dicantur tradit eleganter Illuſtriſs. Cardin. Tuſc.*concluſione ſua* 83.*in litera V.*

3 Amplia Primo regulam hanc habere locum præcipuè in vltimis voluntatibus, in iis .n. hæc verba,cum ad finem diſponendi cenſeātur à teſtatore prolata,inducunt diſpoſitionem omnino expreſſam.tex.eſt ad literam *in d.l.ex hac ſcriptura*,cuius verba non refero.

4 Sic etiam præcisè tradit Grau.*cit. tract. cap.*4 *num.*48 Pariſ.*in d.l.ex hac ſcriptura nu.*11. & ibidem Soc. Iun.*num.*43. Mantua.*ſingulari ſuo* 306. Menoch.*d.caſu.*461.*num.* 18.& nouiſſime Ioannes Baptiſta Schuuartzentaler *in repetitione l.optimā explanatione* 86.*C.de contrahenda.*ante omnes hoc idem tradidit Bart. *in d. leg. ex hac ſcriptura. nu.*7.*ff.de donationibus.*vbi etiam nonnulla iura,quæ in contrarium obiiciuntur,accutè reſoluit Addo nouiſſimè Ant.Fab.*in ſuo Cod. Fabr. lib.*4.*tit.*14.*definitione* 23.& D.Ale. Trentacinq. *variarum reſolutionum lib.*1 *tit.de verborum ſignificatio reſolutione* 2.*nu.*38. adnectendus quoq; D. Conſtantius Rogerius *in d.l.ex hac nu.*45.

5 Aduertendum eſt tamen, quod iſta ampliatio procedit duntaxat quoad diſpoſitionem inducendam,non autem quoad probationem: licet enim hæc verba plenè diſponant in vltimis voluntatibus,tamen in iſdem æquè plenè non probant tex.eſt apertiſſimus *in d. l. Lucius Titius teſta. la* 2.*§. Quiſquis mihi heres erit il.*2 *de legat.*2. quē textum alias induximus.

6 Et ſic non habet locum in iſto caſu regula illa, quod ſi hæc verba diſponunt, multo magis debent probare *argum. l.Publia,in fine ff.Depoſit.*

7 Et ratio eſt quia teſtatoribus obtemperatur, quoad ab eis diſpoſita,ſed nō creditur.*l. verba. vbi Doct.C.de teſtam.*

8 Obſeruandum ſecundo hanc eandem ampliationem duntaxat procedere,quoties huiuſmodi verba prolata a teſtatore ſunt relata ad oneratū vt ad hæredem,quia dixerit teſtator. Hæres meus dabit Titio centum.quia tunc diſponūt, tex. eſt ſecundum Doct.communiter *in d.l.ex hac ſcriptura,in l.etiam hoc modo,& in l.& eo modo de leg.*1.*& in l.vnum ex familia §.vlt.de leg.*2.

9 Secus autem ſi ad honoratum: Quia tunc per hęc verba non inducitur diſpoſitio; text. eſt ſecundum Bar.*in l.generali in principio de vſu,& vſufruct.leg.*

10 Et ratio diuerſitatis eſt,quia ſecūdo caſu hæc verba videntur prolata gratia adulationis, quo caſu non diſponunt,vt ſupra diximus.

11 Et ita concludit Cinus *in l.* 1.*C.de falſ.cauſ.adiect.leg.*Bart.*in d. l.ex hac ſcriptura num.*8.*&* 13. quem ſequitur Caſtrenſ.*ibidem nu.*2.addo Trentacinquium *d.reſoluti one* 2.*num.*42

12 Pro qua opinione conſidero ego textum *in l.Paulus reſpōdit.ferè in fine de fideicōmiſſarijs libertatibus*,vbi fauore libertatis conceditur, vt hęc verba relata ad honoratum,diſponant,ergo in contrarium erit ius commune,& regula vniuerſalis.

13 Secundo ſuffragari videtur tex.*in l.Iulianus §.ex his verbis,de le.*3.vbi ita legitur (ex his verbis. Curate agros accedere, & ita fiet, vt filius meus filios veſtros vobis condonet,fideicommiſſum peti non poſſe.) Ecce quia ibi relata ſunt ad honoratum,non diſponunt.

14 Contrariam tamē opinionem,quòd,ſcilicet, huiuſmodi verba relata etiam ad honoratum in vltimis voluntatibus diſponant, defendere alii multi non ſunt veriti,& inter ceteros Cumā. *in d.leg. ex hac ſcriptura num.*5.*verſic.* 4. *limitatio eſt* Immola *ibidem num* 6.Pariſ.*nu.*32.& Soc.iun. *numero* 48.*verſic. Ego tamen teneo.* vbi pulcherrimè.

15 Pro hac opinione adducitur primo tex. *in l. fideicommiſſa.§.cum.eſſet.verſic fin.de.leg.* 3. vbi ita ſcribitur: ſi quis ita ſcripſerit. (ſufficiant tibi vineę, vel fūdus,fideicommiſſum eſt, quoniam, &c.) Ecce illa verba ſunt enunciatiua,& relata ad honoratum, & nihilominus diſponunt cum conſtituant fideicommiſſum.

16 Secundo videtur eſſe tex.in terminis *in l. fi. §.* 1.*de dol.mal.except.*vbi quidam habebat tres nepotes ex filia, legauit cuilibet eorum centum,& dixit ſic. (Ignoſcite mihi, quia tam parum vobis lego nam vobis potuiſſem plus relinquere, ſi a patre veſtro 15 quæ ſibi dedi, potuiſſem recuperare. Item: quia omnem meam ſubſtantiam ferè amiſi.) modò hæredes teſtatoris petunt 15.prædicta ab illis nepotibus hæredibus debitoris: Dicitur ibi, quòd repelluntur exceptione doli,cum teſtator videatur ſibi illa 15. remiſiſſe per verba illa dicta in teſtamento. Ecce ergo, quòd verba enunciatiua relata ad hunoratum diſponunt.

17. Tettiò accedit, quia iure receptum eſt, vt non referat, in quem verba teſtantis dirigantur,ſed in quem voluntaris intentio, *l.cum pater §.donationis de leg ſecundo cum concordantibus*,in vltimis enim diſpoſitionibus attēditur ſemper potius voluntas teſtaoris,quam verba *l.*3.*§.conditio.de adimend.legat* notat gl.*in l. quilibet de hared.inst.*Bar.*in l.cum vnum n,*19.*de Fideic.cū cō*-

cordantib. ergo in vtroque caſu iſta verba enunciatiua debent diſponere, ſiue relata ſint ad honoratum, ſiue ad oneratum, tum quia inter vnũ caſum, & alium ſolida diuerſitatis ratio reddi nequit, tum quia intentio ipſius teſtatoris deſeruit etiam honorato.

18 Quarto arguitur ſic. Verba enunciatiua inter viuos relata ad eum, qui honoratur diſponunt, *l. quidam, & l. Titius, de conſtituta pecunia.*

19 Fortius ergo in vltimis voluntatibus cum ſint fauorabiliores, *l. in teſtamentis, de reg. iur.*

20 Quinto facit, quod in vltimis voluntatibus, & generaliter in quacunque materia verba debent intelligi cum aliquo effectu operandi, *l ſi quando, vbi* Bart. & alii, *de leg. 1.* Crauet. *conſil. 35. num. 24.*

21 Immo nec ſyllaba quidem ſtare debet otioſe: gloſ. & Bal. *in l. 1. ff. de eo quod met. cau.*

22 Et ratio eſt, quia omnis capienda eſt interpretatio, vt actus valeat, & ſuſtineatur, *l. quoties, de Rebus dub.*

23 Hinc dicebat Dec. *in l. in teſtamentis, num. 12. C. de milit. teſtam.* quod præſumptio pro actus validitate eſt adeo efficax, vt ceteris præualeat, & latiſſime inſiſtit D. meus Peregr. *de Fideicommiſſis, art. 7. nu. 17. cum ſeqq.* ergo verba iſta in omni caſu debent diſpoſitionem inducere.

24 Sexto, ac vltimo admodum conferre videtur tex. adductus per Cuman. *præcit. loco, in l. emptor. §. ancilla. ff. de rei vendicat.* vbi permodũ cauſæ emiſſa verba enunciatiua diſponunt, licèt ad honoratum ſint directa, ergo fortiùs, quando emittuntur propter ſe principaliter, prout ſupponitur in hypotheſi noſtra.

25 Et hac opinione retenta contra Bar. & alios non officiunt contraria.

26 Ad primum enim ſcilicet ad l. generali. Reſpondetur vltra Cuma. & Imo. *citato loco*, quod ideo ibi per illa verba non inducitur diſpoſitio, quia ibi erant verba adulatoria prolata potius ad alliciendum legatarium, vt bene viuat cum hærede, quam ad alium finem.

27 Et certum eſt verba adulatoria diſpoſitionẽ non inducere, vt plene per Alexandrum, *in l. ita ſtipulatus, la grande, de verbor. obligationibus.* late Sfortia Odd. *conſil. 64. num. 20.*

28 Vel volumus dicere, quod ibi erant verba Conſilii, quæ non diſponũt, *l. cum pater, §. modo, de leg. 2.* Aliter Caldas loco ĩferiùs alleg. *n. 39.*

29 Ad l. Paulus reſpondeo cum Socino, *num. 48.* quod ibi non adeſt Ius ſpeciale, ſed ius commune, & id videtur ex eo tex. probari: præſupponẽdo, quod illi realiter non fuerint ſerui, nam tex. ille, ſi rectè aduertas, vult dumtaxat aliquod beneficium deberi, & ſi ſerui eſſent, libertatem, quæ eſt rerum omnium precioſiſſima, *l. libertas, de reg. iur.*

Et ſic loquitur conditionaliter per dictionẽ illam, ſi quę nil de ſui natura ponit in eſſe. Pone pręterea, quod dixerit teſtator: Credè mi zoile, quod hæres meus dabit tibi decem, certe ex illo tex. videtur probari, quod decem debebuntur, & tamen verba ſunt ad honoratum directa, & ſic hoc non eueniret fauore libertatis, vt dicebatur.

30 Vlterius dico, quod ſi ibi adeſſet fauor libertatis, & ideo illa verba diſponerent, hoc eſſet cõtra textum, *in §. ex his verbis, l. Julianus. de leg. 3.* vbi fit mentio de libertate, & nihilominus fauore ipſius libertatis illa verba diſpoſitionem non inducunt. Aliter Caldas de iure emphyteutico. *lib. 2 quæſt. 1. nu. 38.* vbi pulchrè.

31 Ad tertium videlicet ad d. §. ex his verbis. poſſum reſpondere, quod illa verba ſunt verba conſilii, dum dicitur ibi, curat. &c. Quæ non diſponunt.

32 Aliter reſpondit Cumã. dicẽs, quod ibi adeſt exhortatio futuri euentus, & prætereà non diſponunt, & ſic ſublatis contrariis, remanet opinio contra Bart. defenſa, ac propagata.

33 A priori tamen vti communi calculo recepta non eſt deſcendendum, quam tamen limita, quã do iuramentum intercederet, nam tunc hęc verba etſi ad honoratum relata diſponeret, ita Pariſius *in d. l. nu. 38. verſ. 3. concluſio.* & Soc. iun. *num. 54. in d. l. ex hac ſcriptura, & tangit ſub num. 48. in fine,* vbi affert ſale exemplum, ſcito Titi clariſſime, quod centum dumtaxat mihi debes, & ita iuro. De materia ſupradictæ difficultatis vidend. Conſtantius Rogerius, *in d. l. ex hac, num. 72. cum ſeqq.* vbi latè.

34 Notandum tertio principaliter ſupra dictam primam ampliationem dumtaxat intelligi, ac procedere quatenus ipſa enunciatiua verba ſignificant; vltra enim eorundem met naturam, & ſignificationem minimè diſponunt. tex. apertiſſimus *in l. Titia, §. Caius, ff. de leg. 2.* ſequitur Bar *in d. l. ex hac ſcriptura, d. n. 7.* vbi etiã Soc. iun. *num. 43.* addo Trenti cinq. *d. reſolutione 2. nu. 44.* & Rogerium *d. l. ex hac nu. 61.*

Nota tamen hoc tum demum procedere niſi de voluntate proferentis aliter conſtet, nam tunc verba enunciatiua diſponent etiam vltra ſignificationem eorum, vt probatur in d. §. Caius, & docet Soc. iun. *in d. l. ex hac ſcriptura præcitato, num. 49. in fine.*

35 Amplia ſecundo principaliter regulam præcipue locum habere, ſi verba ſint geminata, ac temporibus ſeparatis ſępius repetita, item ſi iurata, ita Alben. *conſilio 598, num. 7. in 3.* tangere quoque videtur Verralus. *deciſ. 336. nu. 3. par. 3.*

36 Amplia tertio regulam habere locum etiam inter abſentes, ita Alben. *conſilio ſuo 225. num. 1. in 2.*

37 Id quod magis procedit, quod huiuſmodi verba ſunt geminata. Sic præcisè Anguiſſol. *conſil. 180. num. 14. vol. 1.*

38 Scotus tamen *conſil. 3. num. 16. lib. 1. tom. 2.* inquit hęc verba ſemiplene dumtaxat probare reſpectu tertii abſentis.

39 Amplia quarto regulam habere locum etiamſi de enunciato contingat principaliter diſputari, dummodo tamen ſimus inter præſentes, idem Alben. *d. conſilio, num. 2.* poſt

Dec.

Dec. *conſ.* 310. quem ibi deducit; ſic etiam poſt Cephalum, & Sot. Oddus *conſ.* 64. *num.* 75. *in* 1. addo Alexandrum Trentacinquium. *variarum reſolutionum lib.* 1. *tit. de Verborum ſignificatione, reſolutione* 2. *nu.* 64. *verſ. hac declaratio & ver.* 2.

Amplia quinto etiam in factis recentibus, ita
40 poſt alios Cacheranus *conſ.* 31. *num.* 45. *in* 1. qui adducit text. *in d. l. ex hac ſcriptura, de Donatio.* addo Trentacinquium poſt hæc edita viſum *conſil. ſuo* 5. *num.* 7. *vol.* 2. vbi cócordantes adducit Bar. *in l. ex hac ſcriptura. de donationibus.* & corneum *conſil.* 269. *col.* 2. *in* 3.

41 Amplia ſexto præcipue locum habere inter ipſos contrahentes, ita Anguiſſol. *conſ.* 180. *nu.* 13. *vol.* 1. ita notatur in l. optimã, *C. de cõm. ſtipul.*

Amplia ſeptimo, vt procedat etiam in materia pęnali, & odioſa. Sic per textum. *in d. l. ex hac ſcriptura.* docuit poſt alios Caldas de iure emphyt. *lib.* 2. *quæſt.* 1. *nu* 62. quẽ omnino conſulas.

Amplia octauo etiãſi ſint verba futuri temporis pulchrè inter alios Caldas *d. quæſt.* 1. *num.* 68.

Limitatur autem hæc eadem regula pluribus modis.

42 Et primo vt non procedat, quando agitur de præiudicio tertij. Bart. *in d. l. ex hac ſcriptura, nu.* 7. Tex. eſt ad literam *in l.* 1. *C. arbit. tutel. & in l. verba. C. de. Teſtã.* ſequitur Clariſs. Trentacinq. *d. reſolutione* 2. *nu.* 39. & Rogerius *nu.* 58. *cum ſequent.* & D. Rogerius *n.* 46. *cum ſequentibus*

43 Secundo quoties hæc verba emiſſa ſunt circa ea, quæ per defunctum non ſunt diſponibilia, ita Bar. *in d. l. num.* 10. & Cuman. *nu.* 5. *notatur in l. cum pater §. filio, de leg.* 2. *& in l.* 1. *C. arbitr. tutel.* Oddus a contrario *d. conſil.* 64. *nu.* 58. addo Trentacinquium *d. reſolutione* 2. *nu.* 43.

44 Exemplum affert Berous *conſil. ſuo* 170. *nu.* 3. *lib.* 2. cum dixit non probari eſſe clericum eum, qui talis fuit enunciatiuis verbis appellatus, cũ ab enunciantis poteſtate hoc non pendeat, addo Rogerium *nu.* 46. *in fine.*

45 Limitatur tertio regulam iſtam non procedere, quando in his verbis eſſet incertitudo reſpectu perſonarum, vel reſpectu quantitatis, vel ſpeciei, nam tunc iſta verba non diſponunt.

46 Si enim ſola incertitudo vitiat diſpoſitionem ex his, quæ habentur in l. *ſi ita ſtipulatus in prin. de verb. oblig.* multo magis in caſu noſtro, vbi nõ ſolum adeſt incertitudo, quæ ſola, vt dixi, vitiaret, ſed defectus etiam verborum diſpoſitiuorũ, & de his tribus extant deciſiones apertiſſimæ, prout videre eſt penes Pariſium *in d. l. ex hac ſcriptura, nu.* 17. 18. *&* 36.

34 Notandum eſt tamen, quod iſta limitatio locum dumtaxat habet quo ad obligandum, ſed non quo ad liberandum, quia tunc incertitudo minime vitiaret, Text. ſunt clariſs. *in l. emptor, §. Lucius, ff. de pactis, & in l. & vno, de Acceptilat.* ſequitur Pariſ. *in d. l. num* 41.

48 Secundo obſeruandum eſt, quod iſta limitatio non procedit fauore dotis, *l. cum poſt, §. gener, de iure dotium,* fauore viæ reficiendæ, *ut in l. quidã in teſtamento, de leg.* 2. & fauore alimentorum, *l. ſicut annuus, de leg. annuis.* Quicquid dixerint multi *in l.* 1. *ff. ſoluto matrim.*

49 Fallit quarto ſupradicta regula, quando hæc verba ironicè fuiſſent prolata, ſeu adulatorie, ita notatur in l. 2. *C. de falſ. cauſ adiect. legato.* ſequitur Pariſ. *ibidem num.* 41. *verſic.* 4. addc. Trentacinquium *d. reſolutione* 2. *nu.* 46. item quando prolata eſſent per errorem, *ad l.* 1. *in fin. C. de falſ. cauſ. adiect. leg.* pulchrè Rogerius. *num.* 72.

50 Fallit quinto in actibus inter viuos, in quibus hæc verba minime diſponunt; ſic præciſe Florianus *in l. ſerui electione, nu.* 15. *de leg.* 1.

51 De qua tamen fallentia valde dubito, nullam enim ſolidam diuerſitatis rationem inuenio, ob quam hæc verba diſponant in vltimis voluntatibus, non autem in contractibus.

52 Coarctatur ſexto, vt regula non procedat, quando hæc verba emiſſa ſunt in actu obligatorio, quia eo caſu non diſponunt, probant tamen id, quod important. Ita Socinus, qui vtrumque dictum declarat *in d. l. ex hac ſcriptura nu.* 67. ad eum breuitatis cauſa lectorem remitto.

53 Alias limitationes deducit Paris. *in d. l. ex hac ſcriptura, nu.* 17. *&* 28. *& melius ſub nu.* 41. ipſum omnino conſulito. Videndus quoq. D. Trentacinq. *d. reſolutione* 2. *nu.* 41. 45. *&* 46.

QVAESTIO II.

Intellectus varii ad l. ex hac ſcriptura, ff. de Donationibus, afferuntur; & quiſnam verior exiſtat, enucleatur.

SVMMARIVM.

1 *Verba legis.*
2 *Primus intellectus eſt aliquorum aſſerentium per verba dicta legis donationẽ cauſa mortis indicel.*
3 *Eorum fundamentum, & nu.* 4.
5 *Reprobatur per Authorem.*
6 *Idque multis medijs, de quibus & num.* 7. 8. 9. 10. *&* 11.
12 *Soluitur Contrarium multipliciter, et num.* 13. 14. 15. *&* 16.
17 *Secundus eſt ſenſus aliorum opinantium, quod verba illius ſcripturæ, de qua in d. l. induceant legatum, vel fideicommiſſum.*
18 *Et eſt communis.*
19 *Fundamentum huiuſce opinionis, & nu.* 20.
21 *Damnatur per Authorem.*
22 *Media, & nu.* 23. 24. 25. *&* 26.
27 *Soluitur contrarium & nu.* 28. 29. 30. *&* 31.
32 *Tertius eſt intellectus aliquorum aſſerentium diſpoſitionem d. legis intelligendam eſſe generaliter, & prout ibi.*
33 *Sed reprobatur ratio ibidem.*
34 *Quartus eſt ſenſus aliorum aſſerentium dominium, de quo in ipſa lege, ad libertos illos iure donationis inter viuos pertinere.*
35 *Et hic per Authorem approbatur.*
36 *Corroboraturque triplici iuris fundamẽto, de quib. & nu.* 37. 38. *cum ſequenti. vſq. ad* 56. *incluſiue.*

cordantib. ergo in vtroque caſu iſta verba enunciatiua debent diſponere, ſiue relata ſint ad honoratum, ſiue ad oneratum, tum quia inter vnũ caſum, & alium ſolida diuerſitatis ratio reddi nequit, tum quia intentio ipſius teſtatoris deſeruit etiam honorato.

18 Quarto arguitur ſic. Verba enunciatiua inter viuos relata ad eum, qui honoratur diſponunt, *l. quidam, & l. Titius, de conſtituta pecunia.*

19 Fortius ergo in vltimis voluntatibus cum ſint fauorabiliores, *l. in teſtamentis, de reg. iur.*

20 Quinto facit, quod in vltimis voluntatibus, & generaliter in quacunque materia verba debent intelligi cum aliquo effectu operandi, *l. ſi quando, vbi* Bart. & alii, *de leg. 1.* Crauet. *conſil. 35. num. 24.*

21 Immo nec ſyllaba quidem ſtare debet otioſe: gloſ. & Bal. *in l. 1. ff. de eo quod met. cau.*

22 Et ratio eſt, quia omnis capienda eſt interpretatio, vt actus valeat, & ſuſtineatur, *l. quoties, de Rebus dub.*

23 Hinc dicebat Dec. *in l. in teſtamentis, num. 12. C. de milit. teſtam.* quod præſumptio pro actus validitate eſt adeo efficax, vt ceteris præualeat, & latiſſime inſiſtit D. meus Peregr. *de Fideicommiſſis, art. 7. nu. 17. cum ſeqq.* ergo, verba iſta in omni caſu debent diſpoſitionem inducere.

24 Sexto, ac vltimo admodum conferre videtur tex. adductus per Cuman. *præcit. loco, in l. emptor. §. ancilla ff. de rei vendicat.* vbi per modũ cauſæ emiſſa verba enunciatiua diſponunt, licèt ad honoratum ſint directa, ergo fortiùs, quando emittuntur propter ſe principaliter, prout ſupponitur in hypotheſi noſtra.

25 Et hac opinione retenta contra Bar. & alios non officiunt contraria.

26 Ad primum enim ſcilicet ad l. generali. Reſpondetur vltra Cuma. & Imo. *citato loco*, quod ideo ibi per illa verba non inducitur diſpoſitio, quia ibi erant verba adulatoria prolata potius ad alliciendum legatarium, vt bene viuat cum hærede, quam ad alium finem.

27 Et certum eſt verba adulatoria diſpoſitionẽ non inducere, vt plene per Alexandrum, *in l. ita ſtipulatus, la grande, de verbor. obligationibus*, late Sfortia Odd. *conſil. 64. num. 20.*

28 Vel volumus dicere, quod ibi erant verba Conſilii, quæ non diſponũt, *l. cum pater, §. modo, de leg. 2.* Aliter Caldas loco iſerios alleg. *n. 39.*

29 Ad l. Paulus reſpondeo cum Socino, *num. 48.* quod ibi non adeſt ius ſpeciale, ſed ius commune, & id videtur ex eo tex. probari: præſupponẽdo, quod illi realiter non fuerint ſerui, nam tex. ille, ſi rectè aduertas, vult dumtaxat aliquod beneficium deberi, & ſi ſerui eſſent, libertatem, quæ eſt rerum omnium precioſiſſima, *l. libertas, de reg. iur.*

Et ſic loquitur conditionaliter per dictionẽ illam, ſi quę nil de ſui natura ponit in eſſe. Pone prętereà, quod dixerit teſtator: Crede mi zoile, quod hæres meus dabit tibi decem, certe ex illo tex. videtur probari, quod decem debebuntur, & tamen verba ſunt ad honoratum directa, & ſic hoc non eueniret fauore libertatis, vt dicebatur.

30 Vlterius dico, quod ſi ibi adeſſet fauor libertatis, & ideo illa verba diſponerent, hoc eſſet cõtra textum, *in §. ex his verbis, l. Julianus. de leg. 3.* vbi ſit mentio de libertate, & nihilominus fauore ipſius libertatis illa verba diſpoſitionem non inducunt. Aliter Caldas de iure emphyteutico. *lib. 2 quæſt. 1. nu. 58.* vbi pulchrè.

31 Ad tertium videlicet ad d. §. ex his verbis. poſſum reſpondere, quod illa verba ſunt verba conſilii, dum dicitur ibi, curat. &c. Quæ non diſponunt.

32 Aliter reſpondit Cumã. dicẽs, quod ibi adeſt exhortatio futuri euentus, & præterea non diſponunt, & ſic ſublatis contrariis, remanet opinio contra Bart. defenſa, ac propagata.

33 A priori tamen vti communi calculo recepta non eſt deſcendendum, quam tamen limita, quãdo iuramentum intercederet, nam tunc hęc verba etſi ad honoratum relata diſponeret, ita Pariſ. *in d. l. nu. 38. verſ. 3. concluſio.* & Soc. iun. *num. 54. in d. l. ex hac ſcriptura, & tangit ſub num. 48. in fine*, vbi affert ſale exemplum, ſcito Titi clariſſime, quod centum dumtaxat mihi debes, & ita iuro. De materia ſupradictæ difficultatis vidend. Conſtantius Rogerius, *in d. l. ex hac, num. 72. cum ſeqq.* vbi latè.

34 Notandum tertio principaliter ſupra dictam primam ampliationem dumtaxat intelligi, ac procedere quatenus ipſa enunciatiua verba ſignificant, vltra enim eorundem met naturam, & ſignificationem minimè diſponunt. tex. apertiſſimus *in l. Titia, §. Caius, ff. de leg. 2.* ſequitur Bar *in d. l. ex hac ſcriptura, d. n. 7.* vbi etiã Soc. iun. *num. 43.* addo Trenta cinq. *d. reſolutione 2. nu. 44.* & Rogerium *d. l. ex hac nu. 61.*

Nota tamen hoc tum demum procedere niſi de voluntate proferentis aliter conſtet, nam tunc verba enunciatiua diſponent etiam vltra ſignificationem eorum, vt probatur in d. §. Caius, & docet Soc. iun. *in d. l. ex hac ſcriptura præcitata, num. 43. in fine.*

35 Amplia ſecundo principaliter regulam præcipue locum habere; ſi verba ſint geminata, ac temporibus ſeparatis ſępius repetita, item ſi iurata, ita Alben. *conſilio 508. num. 7. in 3.* tangere quoque videtur Verralus. *deciſ. 336. nu. 1, par. 3.*

36 Amplia tertio regulam habere locum etiam inter abſentes, ita Alben. *conſilio ſuo 225. num. 1. in 2.*

37 Id quod magis procedit, quod huiuſmodi verba ſunt geminata. Sic præcisè Anguiſſol. *conſil. 180. num. 14. vol. 1.*

38 Scotus tamen *conſil. 3. num. 16. lib. 1. tom. 2.* inquit hęc verba ſemiplene dumtaxat probare reſpectu tertii abſentis.

39 Amplia quarto regulam habere locum, etiamſi de enunciato contingat principaliter diſputari, dummodo tamen ſimus inter præſentes, idem Alben. *d. conſilio, num. 2.* poſt

Dec.

Dec. *conſ.* 310. quem ibi deducit; ſic etiam poſt Cephalum, & Soc. Oddus *conſ.* 64. *num.* 75. *in.* 1. addo Alexandrum Trentacinquium. *variarum reſolutionum lib.* 1. *tit. de Verborum ſignificatione, reſolutione* 2. *nu.* 64. *verſ. hac declaratio & ver.* 2.

Amplia quinto etiam in factis recentibus, ita
40 poſt alios Cacheranus *conſ.* 31. *num.* 45. *in* 1. qui adducit text. *in d. l. ex hac ſcriptura, de Donatio.* addo Trentacinquium poſt hæc edita viſum *conſil.* *ſuo* 5. *num.* 7. *vol.* 2. vbi cõcordantes adducit Bar. *in l. ex hac ſcriptura. de donationibus.* & corneum *conſil.* 269. *col.* 2. *in* 3.

41 Amplia ſexto præcipue locum habere inter ipſos contrahentes, ita Anguiſſol. *conſ.* 180. *nu.* 13. *vol.* 1. ita notatur in l. optimã, *C. de cõm. ſtipul.*

Amplia ſeptimo, vt procedat etiam in materia pœnali, & odioſa: Sic per textum. *in d. l. ex hac ſcriptura.* docuit poſt alios Caldas de iure emphyt. *lib.* 2. *quæſt.* 1. *nu* 62. quẽ omnino conſulas.

Amplia octauo etiãſi ſint verba futuri temporis pulchrè inter alios Caldas *d. quæſt.* 1. *num.* 68.

Limitatur autem hæc eadem regula pluribus modis.

42 Et primo vt non procedat, quando agitur de præiudicio tertij. Bart. *in d. l. ex hac ſcriptura, nu.* 7. Tex. eſt ad literam *in l.* 1. *C. arbit. tutel. & in l. verba. C. de. Teſtã.* ſequitur Clariſs. Trentacinq. *d. reſolutione* 2. *nu.* 39. & Rogerius *nu.* 58. *cum ſequent.* & D. Rogerius *n.* 46. *cum ſequentibus*

43 Secundo quoties hæc verba emiſſa ſunt circa ea, quæ per defunctum non ſunt diſponibilia, ita Bar. *in d. l num.* 10. & Cuman. *nu.* 5. *notatur in l. cum pater §. filio, de leg.* 2. *& in l.* 1. *C. arbitr. tutel.* Oddus a contrario *d. conſil.* 64. *nu.* 58. addo Trentacinquium *d. reſolutione* 2. *nu.* 43.

44 Exemplum affert Berous *conſil. ſuo* 170. *nu.* 3. *lib.* 2. cum dixit non probari eſſe clericum eum, qui talis fuit enunciatiuis verbis appellatus, cũ ab enunciantis poteſtate hoc non pendeat, addo Rogerium *nu.* 46. *in fine.*

45 Limitatur tertio regulam iſtam non procedere, quando in his verbis eſſet incertitudo reſpectu perſonarum, vel reſpectu quantitatis, vel ſpeciei, nam tunc iſta verba non diſponunt.

46 Si enim ſola incertitudo vitiat diſpoſitionem ex his, quæ habentur in l. ſi ita ſtipulatus *in prin. de verb. oblig.* multo magis in caſu noſtro, vbi nõ ſolum adeſt incertitudo, quæ ſola, vt dixi, vitiaret, ſed defectus etiam verborum diſpoſitiuorũ, & de his tribus extant deciſiones apertiſſimæ, prout videre eſt penes Pariſium *in d. l. ex hac ſcriptura, nu.* 17. 18. *&* 36.

34 Notandum eſt tamen, quod iſta limitatio locum dumtaxat habet quo ad ogligandum, ſed non quo ad liberandum, quia tunc incertitudo minime vitiaret, Text. ſunt clariſs. *in l. emptor, §. Lucius, ff. de pactis, & in l. & vno, de Acceptilat.* ſequitur Pariſ. *in d. l. num* 41.

48 Secundo obſeruandum eſt, quod iſta limitatio non procedit fauore dotis, *l. cum poſt, §. gener, de iure dotium,* fauore viæ reficiendæ, *ut in l. quidã in teſtamento, de leg.* 2. & fauore alimentorum, *l. ſicut annuus, de leg. annuis.* Quicquid dixerint multi *in l.* 1. *ff. ſoluto matrim.*

49 Fallit quarto ſupradicta regula, quando hæc verba ironicè fuiſſent prolata, ſeu adulatorie, ita notatur in l. 2. *C. de falſ. cauſ adiect. legato.* ſequitur Pariſ. *ibidem num.* 41. *verſic.* 4. addo. Trentacinquium *d. reſolutione* 2. *nu.* 40. item quando prolata eſſent per errorem, *ad l.* 1. *in fin. C. de falſ. cauſ. adiect. leg.* pulchrè Rogerius *num.* 73.

50 Fallit quinto in actibus inter viuos, in quibus hæc verba minime diſponunt; ſic præciſe Florianus *in l. ſerui electione, nu.* 15. *de leg.* 1.

51 De qua tamen fallentia valde dubito, nullam enim ſolidam diuerſitatis rationem inuenio, ob quam hæc verba diſponant in vltimis voluntatibus, non autem in contractibus.

52 Coarctatur ſexto, vt regula non procedat, quando hæc verba emiſſa ſunt in actu obligatorio, quia eo caſu non diſponunt, probant tamen id, quod important. Ita Socinus, qui vtrumque dictum declarat *in d. l. ex hac ſcriptura nu.* 67. ad eum breuitatis cauſa lectorem remitto.

53 Alias limitationes deducit Paris. *in d. l. ex hac ſcriptura, nu.* 27. *&* 28. *& melius ſub nu.* 41. ipſum omnino conſulito. Videndus quoq. D. Trentacinq. *d. reſolutione* 2. *nu.* 41. 45. *&* 46.

QVAESTIO II.

Intellectus varii ad l. ex hac ſcriptura, ff. de Donationibus, afferuntur; & quiſnam verior exiſtat, enucleatur.

SVMMARIVM.

1 *Verba legis.*
2 *Primus intellectus eſt aliquorum aſſerentium per verba dicta legis donationẽ cauſa mortis indicei.*
3 *Eorum fundamentum, & nu.* 4.
5 *Reprobatur per Authorem.*
6 *Idque multis medijs, de quibus & num.* 7. 8. 9. 10. *&* 11.
12 *Soluitur Contrarium multipliciter, et num.* 13. 14. 15. *&* 16.
17 *Secundus eſt ſenſus aliorum opinantium, quod verba illius ſcripturæ, de qua in d. l. inducant legatum, vel fideicommiſſum.*
18 *Et eſt communis.*
19 *Fundamentum huiuſce opinionis, & nu.* 20.
21 *Damnatur per Authorem.*
22 *Media, & nu.* 23. 24. 25. *&* 26.
27 *Soluitur contrarium & nu.* 28. 29. 30. *&* 31.
32 *Tertius eſt intellectus aliquorum aſſerentium diſpoſitionem d legis intelligendam eſſe generaliter, & prout ibi.*
33 *Sed reprobatur ratio ibidem.*
34 *Quartus eſt ſenſus aliorum aſſerentium dominium, de quo in ipſa lege, ad libertos illos iure donationis inter viuos pertinere.*
35 *Et hic per Authorem approbatur.*
36 *Corroboraturque triplici iuris fundamẽto, de quib. & nu.* 37. 38. *cum ſequenti. vſq. ad* 56. *incluſiue.*

cordantib. ergo in vtroque caſu iſta verba enunciatiua debent diſponere, ſiue relata ſint ad honoratum, ſiue ad oneratum, tum quia inter vnũ caſum, & alium ſolida diuerſitatis ratio reddi nequit, tum quia intentio ipſius teſtatoris deſeruit etiam honorato.

18 Quarto arguitur ſic. Verba enunciatiua inter viuos relata ad eum, qui honoratur diſponunt, *l. quidam, & l. Titius, de conſtituta pecunia.*

19 Fortius ergo in vltimis voluntatibus cum ſint fauorabiliores, *l. in teſtamentis, de reg. iur.*

20 Quinto facit, quod in vltimis voluntatibus, & generaliter in quacunque materia verba debent intelligi cum aliquo effectu operandi, *l. ſi quando, vbi* Bart. & alii, *de leg. 1.* Crauet. *conſil. 35. num. 24.*

21 Immo nec ſyllaba quidem ſtare debet otioſe: gloſ. & Bal. in *l. 1. ff. de eo quod met. cau.*

22 Et ratio eſt, quia omnis capienda eſt interpretatio, vt actus valeat, & ſuſtineatur, *l. quoties, de Rebus dub.*

23 Hinc dicebat Dec. *in l. in teſtamentis, num. 12. C. de milit. teſtam.* quod præſumptio pro actus validitate eſt adeo efficax, vt ceteris præualeat, & latiſſime inſiſtit D. meus Peregr. *de fideicommiſſis, art. 7. nu. 17. cum ſeqq.* ergo, verba iſta in omni caſu debent diſpoſitionem inducere.

24 Sexto, ac vltimo admodum conferre videtur tex. adductus per Cuman. *præcit. loco, in l. emptor. §. ancillæ ff. de rei vendicat.* vbi per modũ cauſæ emiſſa verba enunciatiua diſponunt, licèt ad honoratum ſint directa, ergo fortius, quando emittuntur propter ſe principaliter, prout ſupponitur in hypotheſi noſtra.

25 Et hac opinione retenta contra Bar. & alios non officiunt contraria.

26 Ad primum enim ſcilicet ad *l. generali.* Reſpondetur vltra Cuma. & Imo. *citato loco*, quod ideo ibi per illa verba non inducitur diſpoſitio, quia ibi erant verba adulatoria prolata potius ad alliciendum legatarium, vt bene viuat cum hærede, quam ad alium finem.

27 Et certum eſt verba adulatoria diſpoſitionẽ non inducere, vt plene per Alexandrum, *in l. ita ſtipulatus, la grande, de verbor. obligationibus.* late Sfortia Odd. *conſil. 64. num. 10.*

28 Vel volumus dicere, quod ibi erant verba Conſilii, quæ non diſponũt, *l. cum pater, §. modo, de leg. 2.* Aliter Caldas loco īferiũs alleg. *n. 39.*

29 Ad l. Paulus reſpondeo cum Socino, *num. 48.* quod ibi non adeſt ius ſpeciale, ſed ius commune, & id videtur ex eo tex. probari: præſupponẽdo, quod illi realiter non fuerint ſerui, nam tex. ille, ſi rectè aduertas, vult dumtaxat aliquod beneficium deberi, & ſi ſerui eſſent, libertatem, quæ eſt rerum omnium precioſiſſima, *l. libertas, de reg. iur.*

Et ſic loquitur conditionaliter per dictionẽ illam, ſi quę nil de ſui natura ponit in eſſe. Pone prętereà, quod dixerit teſtator: Credè mi zoile, quod hæres meus dabit tibi decem, certe ex illo tex. videtur probari, quod decem debebuntur, & tamen verba ſunt ad honoratum directa, & ſic hoc non eueniret fauore libertatis, vt dicebatur.

30 Vlterius dico, quod ſi ibi adeſſet fauor libertatis, & ideo illa verba diſponerent, hoc eſſet cõtra textum, *in §. ex his verbis, l. Julianus. de leg. 3.* vbi fit mentio de libertate, & nihilominus fauore ipſius libertatis illa verba diſpoſitionem non inducunt. Aliter Caldas de iure emphyteutico. *lib. 2 quæſt. 1. nu. 38.* vbi pulchrè.

31 Ad tertium videlicet ad d. §. ex his verbis. poſſum reſpondere, quod illa verba ſunt verba conſilii, dum dicitur ibi, curat. &c. Quæ non diſponunt.

32 Aliter reſpondit Cumã. dicẽs, quod ibi adeſt exhortatio futuri euentus, & præterea non diſponunt, & ſic ſublatis contrariis, remanet opinio contra Bart. defenſa, ac propagata.

33 A priori tamen vti communi calculo recepta non eſt deſcendendum, quam tamen limita, quãdo iuramentum intercederet, nam tunc hęc verba etſi ad honoratum relata diſponeret, ita Pariſ. *in d. l. num. 38. verſ. 3. concluſio.* & Soc. iun. *num. 54. in d. l. ex hac ſcriptura, & tangit ſub num. 48. in fine.* vbi affert tale exemplum, ſcito Titi clariſſime, quod centum dumtaxat mihi debes, & ita iuro. De materia ſupradictæ difficultatis vidend. Conſtantius Rogerius, *in d. l. ex hac, num. 72. cum ſeqq.* vbi latè.

34 Notandum tertio principaliter ſupra dictam primam ampliationem dumtaxat intelligi, ac procedere quatenus ipſa enunciatiua verba ſignificant; vltra enim eorundem met naturam, & ſignificationem minimè diſponunt. tex. apertiſſimus *in l. Titia, §. Caius, ff. de leg. 2.* ſequitur Bar *in d. l. ex hac ſcriptura, d. n. 7.* vbi etiã Soc. iun. *num. 43.* addo Trentacinq. *d. reſolutione 2. nu. 44.* & Rogerium *d. l. ex hac nu. 61.*

Nota tamen hoc tum demum procedere niſi de voluntate proferentis aliter conſtet, nam tunc verba enunciatiua diſponent etiam vltra ſignificationem eorum, vt probatur in d. §. Caius, & docet Soc. iun. *in d. l. ex hac ſcriptura præcitato, num. 43. in fine.*

35 Amplia ſecundo principaliter regulam præcipue locum habere, ſi verba ſint geminata, ac temporibus ſeparatis ſępius repetita, item ſi iurata, ita Alben. *conſilio 508. num. 7. in 3.* tangere quoque videtur Verralus. *deciſ. 336. nu. 1. par. 3.*

36 Amplia tertio regulam habere locum etiam inter abſentes, ita Alben. *conſilio ſuo 225. num. 1. in 2.*

37 Id quod magis procedit, quod huiuſmodi verba ſunt geminata. Sic præcisè Anguiſſol. *conſil. 180. num. 14. vol. 1.*

38 Scotus tamen *conſil. 3. num. 16. lib. 1. tom. 2.* inquit hęc verba ſemiplene dumtaxat probare reſpectu tertiĩ abſentis.

39 Amplia quarto regulam habere locum etiamſi de enunciato contingat principaliter diſputari, dummodo tamen ſimus inter præſentes, idem Alben. *d. conſilio, num. 2.* poſt

Dec.

Dec.*conſ.* 310. quem ibi deducit; ſic etiam poſt Cephalum, & Soc. Oddus *conſ.* 64. *num.* 75. *in.* 1. addo Alexandrum Trentacinquium. *variarum reſolutionum lib.* 1. *tit. de Verborum ſignificatione, reſolutione* 2. *nu.* 64. *verſ. hac declaratio & ver.* 2.

Amplia quinto etiam in factis recentibus, ita
40 poſt alios Cacheranus *conſ.* 31. *num.* 45. *in* 1. qui adducit text. *in d. l. ex hac ſcriptura, de Donatio.* addo Trentacinquium poſt hæc edita viſum *conſil. ſuo* 5. *num.* 7. *vol.* 2. vbi cõcordantes adducit Bar. *in l. ex hac ſcriptura. de donationibus.* & cornetum *conſil.* 269. *col.* 2. *in* 3.

41 Amplia ſexto præcipue locum habere inter ipſos contrahentes, ita Anguiſſol. *conſ.* 180. *nu.* 13. *vol.* 1. ita notatur in l. optimã, *C. de cõm. ſtipul.*

Amplia ſeptimo, vt procedat etiam in materia pęnali, & odioſa. Sic per textum. *in d. l. ex hac ſcriptura.* docuit poſt alios Caldas de iure emphyt. *lib.* 2. *quæſt.* 1. *nu* 62. quẽ omnino conſulas.

Amplia octauo etiãſi ſint verba futuri temporis pulchrè inter alios Caldas *d. quæſt.* 1. *num.* 68.

Limitatur autem hæc eadem regula pluribus modis.

42 Et primo vt non procedat, quando agitur de præiudicio tertij. Bart. *in d. l. ex hac ſcriptura, nu.* 7. Tex. eſt ad literam *in l.* 1. *C. arbit. tutel. & in l. verba. C. de. Teſtã.* ſequitur Clariſs. Trentacinq. *d. reſolutione* 2. *nu.* 39. & Rogerius *nu.* 58. *cum ſequent.* & D. Rogerius *n.* 46. *cum ſequentibus*

43 Secundo quoties hæc verba emiſſa ſunt circa ea, quæ per defunctum non ſunt diſponibilia, ita Bar. *in d. l num.* 10. & Cuman. *nu.* 5. *notatur in l. cum pater §. filio, de leg.* 2. *& in l.* 1. *C. arbitr. tutel.* Oddus a contrario *d. conſil.* 64. *nu.* 58. addo Trentacinquium *d. reſolutione* 2. *nu.* 45.

44 Exemplum affert Berous *conſil. ſuo* 170. *nu.* 3. *lib.* 2. cum dixit non probari eſſe clericum eum, qui talis fuit enunciatiuis verbis appellatus, cũ ab enunciantis poteſtate hoc non pendeat, addo Rogerium *nu.* 46. *in fine.*

45 Limitatur tertio regulam iſtam non procedere, quando in his verbis eſſet incertitudo reſpectu perſonarum, vel reſpctu quantitatis, vel ſpeciei, nam tunc iſta verba non diſponunt.

46 Si enim ſola incertitudo vitiat diſpoſitionem ex his, quæ habentur in l. ſi ita ſtipulatus *in prin. de verb. oblig.* multo magis in caſu noſtro, vbi nõ ſolum adeſt incertitudo, quæ ſola, vt dixi, vitiaret, ſed defectus etiam verborum diſpoſitiuorũ, & de his tribus extant deciſiones apertiſſimæ, prout videre eſt penes Pariſium *in d. l. ex hac ſcriptura, nu.* 17. 18. *&* 36.

34 Notandum eſt tamen, quod iſta limitatio locum dumtaxat habet quo ad ogligandum, ſed non quo ad liberandum, quia tunc incertitudo minime vitiaret, Text. ſunt clariſs. *in l. emptor, §. Lucius, ff. de pactis, & in l. & vno, de Acceptilat.* ſequitur Pariſ. *in d. l. num* 41.

48 Secundo obſeruandum eſt, quod iſta limitatio non procedit fauore dotis, *l. cum poſt, §. gener, de iure dotium,* fauore viæ reficiendæ, *ut in l. quidã in teſtamento, de leg.* 2. & fauore alimentorum, *l. ſicut annuum, de leg. annuis.* Quicquid dixerint multi *in l.* 1. *ff. ſoluto matrim.*

49 Fallit quarto ſupradicta regula, quando hæc verba ironicè fuiſſent prolata, ſeu adulatorie, ita notatur in l. 2. *C. de falſ. cauſ adiect. legato.* ſequitur Pariſ. *ibidem num.* 41. *verſic.* 4. addo Trentacinquium *d. reſolutione* 2. *nu.* 46. item quando prolata eſſent per errorem, *ad l.* 1. *in fin. C. de falſ. cauſ. adiect. leg.* pulchrè Rogerius *num.* 71.

50 Fallit quinto in actibus inter viuos, in quibus hæc verba minime diſponunt; ſic præciſe Florianus *in l. ſerui electione, nu.* 15. *de leg.* 1.

51 De qua tamen fallentia valde dubito, nullam enim ſolidam diuerſitatis rationem inuenio, ob quam hæc verba diſponant in vltimis voluntatibus, non autem in contractibus.

52 Coarctatur ſexto, vt regula non procedat, quando hæc verba emiſſa ſunt in actu obligatorio, quia eo caſu non diſponunt, probant tamen id, quod important. Ita Socinus, qui vtrumque dictum declarat *in d. l. ex hac ſcriptura nu.* 67. ad eum breuitatis cauſa lectorem remitto.

53 Alias limitationes deducit Paris. *in d. l. ex hac ſcriptura, nu.* 27. *&* 28. *& melius ſub nu.* 41. ipſum omnino conſulito. Videndus quoq. D. Trentacinq. *d. reſolutione* 2. *nu.* 41. 45. *&* 46.

QVAESTIO II.

Intellectus varii ad l. ex hac ſcriptura, ff. de Donationibus, afferuntur; & quiſnam verior exiſtat, enucleatur.

SVMMARIVM.

1 *Verba legis.*
2 *Primus intellectus eſt aliquorum aſſerentium per verba dicta legis donationẽ cauſa mortis induci.*
3 *Eorum fundamentum, & nu.* 4.
5 *Reprobatur per Authorem.*
6 *Idque multis medijs, de quibus & num.* 7. 8. 9. 10. *&* 11.
12 *Soluitur Contrarium multipliciter, et num.* 13. 14. 15. *&* 16.
17 *Secundus eſt ſenſus aliorum opinantium, quod verba illius ſcripturæ, de qua in d. l. induceant legatum, vel fideicommiſſum.*
18 *Et eſt communis.*
19 *Fundamentum huiuſce opinionis, & nu.* 20.
21 *Damnatur per Authorem.*
22 *Media, & nu.* 23. 24. 25. *&* 26.
27 *Soluitur contrarium & nu.* 28. 29. 30. *&* 31.
32 *Tertius eſt intellectus aliquorum aſſerentium diſpoſitionem d. legis intelligendam eſſe generaliter, & prout ibi.*
33 *Sed reprobatur ratio ibidem.*
34 *Quartus eſt ſenſus aliorum aſſerentium dominium, de quo in ipſa lege, ad libertos illos iure donationis inter viuos pertinere.*
35 *Et hic per Authorem approbatur.*
36 *Corroboraturque triplici iuris fundamẽto, de quib. & nu.* 37. 38. *cum ſequenti. vſq. ad* 56. *incluſiue.*

ſordantib. ergo in vtroque caſu iſta verba ennnciatiua debent diſponere, ſiue relata ſint ad honoratum, ſiue ad oneratum, tum quia inter vnũ caſum, & alium ſolida diuerſitatis ratio reddi nequit, tum quia intentio ipſius teſtatoris deſeruit etiam honorato.

18 Quarto arguitur ſic. Verba enunciatiua inter viuos relata ad eum, qui honoratur diſponunt, *l. quidam, & l. Titius, de conſtituta pecunia.*

19 Fortius ergo in vltimis voluntatibus cum ſint fauorabiliores, *l. in teſtamentis, de reg. iur.*

20 Quinto facit, quod in vltimis voluntatibus, & generaliter in quacunque materia verba debent intelligi cum aliquo effectu operandi, *l ſi quando, vbi* Bart. & alii, *de leg. 1.* Crauet. *conſil. 35. num. 24.*

21 Immo nec ſyllaba quidem ſtare debet otioſe: gloſ. & Bal. *in l. 1. ff. de eo quod met. cau.*

22 Et ratio eſt, quia omnis capienda eſt interpretatio, vt actus valeat, & ſuſtineatur, *l. quoties, de Rebus dub.*

23 Hinc dicebat Dec. *in l. in teſtamentis, num. 12. C. de milit. teſtam.* quod præſumptio pro actus validitate eſt adeo efficax, vt ceteris præualeat, & latiſſime inſiſtit D. meus Peregr. *de Fideicommiſſis, art. 7. nu. 17. cum ſeqq.* ergo, verba iſta in omni caſu debent diſpoſitionem inducere.

24 Sexto, ac vltimo admodum conferre videtur tex. adductus per Coman. *præcit. loco, in l. emptor. §. ancilla ff. de rei vendicat.* vbi per modũ cauſæ emiſſa verba ennnciatiua diſponunt, licèt ad honoratum ſint directa, ergo fortiùs, quando emittuntur propter ſe principaliter, prout ſupponitur in hypotheſi noſtra.

25 Et hac opinione retenta contra Bar. & alios non officiunt contraria.

26 Ad primum enim ſcilicet ad l. generali. Reſpondetur vltra Cuma. & Imo. *citato loco*, quod ideo ibi per illa verba non inducitur diſpoſitio, quia ibi erant verba adulatoria prolata potius ad alliciendum legatarium, vt bene viuat cum hærede, quam ad alium finem.

27 Et certum eſt verba adulatoria diſpoſitionẽ non inducere, vt plene per Alexandrum, *in l. ita ſtipulatus, la grande, de verbor. obligationibus.* late Sfortia Odd. *conſil. 64. num. 10.*

28 Vel volumus dicere, quod ibi erant verba Conſilii, quæ non diſponũt, *l. cum pater, §. modo, de leg. 2.* Aliter Caldas loco iferiús alleg. *n. 39.*

29 Ad l. Paulus reſpondeo cum Socino, *num. 48.* quod ibi non adeſt Ius ſpeciale, ſed ius commune, & id videtur ex eo tex. probari: præſupponẽdo, quod illi realiter non fuerint ſerui, nam tex. ille, ſi rectè aduertas, vult dumtaxat aliquod beneficium deberi; & ſi ſerui eſſent, libertatem, quæ eſt rerum omnium precioſiſſima, *l. libertas, de reg. iur.*

Et ſic loquitur conditionaliter per dictionẽ illam, ſi quę nil de ſui natura ponit in eſſe. Pone præterea, quod dixerit teſtator: Crede mi zoile, quod hæres meus dabit tibi decem, certe ex illo tex. videtur probari, quod decem debebuntur, & tamen verba ſunt ad honoratum directa, & ſic hoc non eueniret fauore libertatis, vt dicebatur.

30 Vlterius dico, quod ſi ibi adeſſet fauor libertatis, & ideo illa verba diſponerent, hoc eſſet cõtra textum, *in §. ex his verbis, l. Julianus. de leg. 3.* vbi fit mentio de libertate, & nihilominus fauore ipſius libertatis illa verba diſpoſitionem non inducunt. Aliter Caldas de iure emphyteutico. *lib. 2 quæſt. 1. nu. 38.* vbi pulchrè.

31 Ad tertium videlicet ad d. §. ex his verbis, poſſum reſpondere, quod illa verba ſunt verba conſilii, dum dicitur ibi, curat. &c. Quæ non diſponunt.

32 Aliter reſpondit Cumã. dicẽs, quod ibi adeſt exhortatio futuri euentus, & præterea non diſponunt, & ſic ſublatis contrariis, remanet opinio contra Bart. defenſa, ac propagata.

33 A priori tamen vti communi calculo recepta non eſt deſcendendum, quam tamen limita, quãdo iuramentum intercederet, nam tunc hęc verba etſi ad honoratum relata diſponeret, ita Pariſi. *in d. l. nu. 38. verſ. 3. concluſio.* & Soc. iun. *num. 54. in d. l. ex hac ſcriptura, & tangit ſub num. 48. in fine,* vbi affert tale exemplum, ſcito Titi clariſſime, quod centum dumtaxat mihi debes, & ita iuro. De materia ſupradictæ difficultatis vidend. Conſtantius Rogerius, *in d. l. ex hac, num. 72. cum ſeqq.* vbi late.

34 Notandum tertio principaliter ſupra dictam primam ampliationem dumtaxat intelligi, ac procedere quatenus ipſa enunciatiua verba ſignificant; vltra enim eorundem met naturam, & ſignificationem minimè diſponunt. tex. apertiſſimus *in l. Titia, §. Caius, ff. de leg. 2.* ſequitur Bar *in d. l. ex hac ſcriptura, d. n. 7.* vbi etiã Soc. iun. *num. 43.* addo Trentacinq. *d. reſolutione 2. nu. 44.* & Rogerium *d. l. ex hac nu. 61.*

Nota tamen hoc tum demum procedere niſi de voluntate proferentis aliter conſtet, nam tunc verba enunciatiua diſponent etiam vltra ſignificationem eorum, vt probatur in d. §. Caius; & docet Soc. iun. *in d. l. ex hac ſcriptura præcitata, num. 43. in fine.*

35 Amplia ſecundo principaliter regulam præcipue locum habere, ſi verba ſint geminata, ac temporibus ſeparatis ſępius repetita, item ſi iurata, ita Alben. *conſilio 508. num. 7. in 3.* tangere quoque videtur Verralus. *deciſ. 336. nu. 1, par. 3.*

36 Amplia tertio regulam habere locum etiam inter abſentès, ita Alben. *conſilio ſuo 225. num. 1. in 2.*

37 Id quod magis procedit, quod huiuſmodi verba ſunt geminata. Sic præcisè Anguiſſol. *conſil. 180. num. 14. vol. 1.*

38 Scotus tamen *conſil. 3. num. 16. lib. 1. tom. 2,* inquit hęc verba ſemiplene dumtaxat probare reſpectu tertii abſentis.

39 Amplia quarto regulam habere locum, etiamſi de enunciato contingat principaliter diſputari, dummodo tamen ſimus inter præſentes, idem Alben. *d. conſilio, num. 2.* poſt

Dec.

Dec. *conſ.* 310. quem ibi deducit; ſic etiam poſt Cephalum, & Sot. Oddus *conſ.* 64. *num.* 75. *in.* 1. addo Alexandrum Trentacinquium. *variarum reſolutionum lib.* 1. *tit. de Verborum ſignificatione, reſolutione* 2. *nu.* 64. *verſ. hac declaratio & ver.* 2.

Amplia quinto etiam in factis recentibus, ita
40 poſt alios Cacheranus *conſ.* 31. *num.* 45. *in* 1. qui adducit text. *in d. l. ex hac ſcriptura, de Donatio.* addo Trentacinquium poſt hæc edita viſum *conſil. ſuo* 5. *num.* 7. *vol.* 2. vbi cõcordantes adducit Bar. *in l. ex hac ſcriptura. de donationibus.* & cornetum *conſil.* 269. *col.* 2. *in* 3.

41 Amplia ſexto præcipue locum habere inter ipſos contrahentes, ita Anguiſſol. *conſ.* 180. *nu.* 13. *vol.* 1. ita notatur in l. optimã, *C. de cõm. ſtipul.*

Amplia ſeptimo, vt procedat etiam in materia pęnali, & odioſa: Sic per textum. *in d. l. ex hac ſcriptura.* docuit poſt alios Caldas de iure emphyt. *lib.* 2. *quæſt.* 1. *nu* 62. quẽ omnino conſulas.

Amplia octauo etiãſi ſint verba futuri temporis pulchrè inter alios Caldas *d. quæſt.* 1. *num.* 68.

Limitatur autem hæc eadem regula pluribus modis.

42 Et primo vt non procedat, quando agitur de præiudicio tertij. Bart. *in d. l. ex hac ſcriptura, nu.* 7. Tex. eſt ad literam *in l.* 1. *C. arbit. tutel. & in l. verba. C. de. Teſtã.* ſequitur Clariſs. Trentacinq. *d. reſolutione* 2. *nu.* 39. & Rogerius *nu.* 58. *cum ſequent.* & D. Rogerius *n.* 46. *cum ſequentibus*

43 Secundo quoties hæc verba emiſſa ſunt circa ea, quæ per defunctum non ſunt diſponibilia, ita Bar. *in d. l num.* 10. & Cuman. *nu.* 5. *notatur in l. cum pater §. filio, de leg.* 2. *& in l.* 1. *C. arbitr. tutel.* Oddus a contrario *d. conſil.* 64. *nu.* 58. addo Trentacinquium *d. reſolutione* 2. *nu.* 43.

44 Exemplum affert Berous *conſil. ſuo* 170. *nu.* 3. *lib.* 2. cum dixit non probari eſſe clericum eum, qui talis fuit enunciatiuis verbis appellatus, cũ ab enunciantis poteſtate hoc non pendeat, addo Rogerium *nu.* 46. *in fine.*

45 Limitatur tertio regulam iſtam non procedere, quando in his verbis eſſet incertitudo reſpectu perſonarum, vel reſpectu quantitatis, vel ſpeciei, nam tunc iſta verba non diſponunt.

46 Si enim ſola incertitudo vitiat diſpoſitionem ex his, quæ habentur in l. ſi ita ſtipulatus *in prin. de verb. oblig.* multo magis in caſu noſtro, vbi nõ ſolum adeſt incertitudo, quæ ſola, vt dixi, vitiaret, ſed defectus etiam verborum diſpoſitiuorũ, & de his tribus extant deciſiones apertiſſimæ, prout videre eſt penes Pariſium *in d. l. ex hac ſcriptura, nu.* 17. 18. *&* 36.

34 Notandum eſt tamen, quod iſta limitatio locum dumtaxat habet quo ad obligandum, ſed non quo ad liberandum, quia tunc incertitudo minime vitiaret, Text. ſunt clariſs. *in l. emptor, §. Lucius, ff. de pactis, & in l. & vno, de Acceptilat.* ſequitur Pariſ. *in d. l. num* 41.

48 Secundo obſeruandum eſt, quod iſta limitatio non procedit fauore dotis, *l. cum poſt, §. gener, de iure dotium,* fauore viæ reficiendæ, *ut in l. quidã in teſtamento, de leg.* 2. & fauore alimentorum, *l. ſicut annuum, de leg. annuis.* Quicquid dixerint multi *in l.* 1. *ff. ſoluto matrim.*

49 Fallit quarto ſupradicta regula, quando hæc verba ironicè fuiſſent prolata, ſeu adulatorie, ita notatur in l. 2. *C. de falſ. cauſ. adiect. legato.* ſequitur Pariſ. *ibidem num.* 41. *verſic.* 4. addo Trentacinquium *d. reſolutione* 2. *nu.* 40. item quando prolata eſſent per errorem, *ad l.* 1. *in fin. C. de falſ. cauſ. adiect. leg.* pulchrè Rogerius *num.* 72.

50 Fallit quinto in actibus inter viuos, in quibus hæc verba minime diſponunt; ſic præciſe Florianus *in l. ſerui electione, nu.* 15. *de leg.* 1.

51 De qua tamen fallentia valde dubito, nullam enim ſolidam diuerſitatis rationem inuenio, ob quam hæ verba diſponant in vltimis voluntatibus, non autem in contractibus.

52 Coarctatur ſexto, vt regula non procedat, quando hæc verba emiſſa ſunt in actu obligatorio, quia eo caſu non diſponunt, probant tamen id, quod important. Ita Socinus, qui vtrumque dictum declarat *in d. l. ex hac ſcriptura nu.* 67. ad eum breuitatis cauſa lectorem remitto.

53 Alias limitationes deducit Paris. *in d. l. ex hac ſcriptura, nu.* 27. *&* 28. *& melius ſub nu.* 41. ipſum omnino conſulito. Videndus quoq. D. Trentacinq. *d. reſolutione* 2. *nu.* 41. 45. *&* 46.

QVAESTIO II.

Intellectus varii ad l. ex hac ſcriptura, ff. de Donationibus, afferuntur; & quiſnam verior exiſtat, enucleatur.

SVMMARIVM.

1 *Verba legis.*
2 *Primus intellectus eſt aliquorum aſſerentium per verba dicta legis donationẽ cauſa mortis induci.*
3 *Eorum fundamentum, & nu.* 4.
5 *Reprobatur per Authorem.*
6 *Idque multis medijs, de quibus & num.* 7. 8. 9. 10. *&* 11.
12 *Soluitur Contrarium multipliciter, et num.* 13. 14. 15. *&* 16.
17 *Secundus eſt ſenſus aliorum opinantium, quod verba illius ſcripturæ, de qua in d. l. inducant legatum, vel fideicommiſſum.*
18 *Et eſt communis.*
19 *Fundamentum huiuſce opinionis, & nu.* 20.
21 *Damnatur per Authorem.*
22 *Media, & nu.* 23. 24. 25. *&* 26.
27 *Soluitur contrarium & nu.* 28. 29. 30. *&* 31.
32 *Tertius eſt intellectus aliquorum aſſerentium diſpoſitionem d. legis intelligendam eſſe generaliter, & prout ibi.*
33 *Sed reprobatur ratio ibidem.*
34 *Quartus eſt ſenſus aliorum aſſerentium dominium, de quo in ipſa lege, ad libertos illos iure donationis inter viuos pertinere.*
35 *Et hic per Authorem approbatur.*
36 *Corroboraturque triplici iuris fundamẽto, de quib. & nu.* 37. 38. *cum ſequenti. vſq. ad* 56. *incluſiue.*

DE ENVNCIATIVIS VERBIS TRACTATVS D. NICOLAI DE PASSERIBVS A IANVA, I. C. PATAVINI.

Liber Tertius.

QVAESTIO I.

Verba Enunciatiua propter ſe prolata an diſponant.

SVMMARIVM.

1 *Verba enunciatiua propter ſe prolata diſponunt, ac probant.*
2 *Quinimmo dicuntur vere diſpoſitiua.*
2 *Enunciatiua verba propter ſe diſponunt pracipue in vltimis voluntatibus, & num. 4.*
5 *Procedit autem hoc quoad diſpoſitionem inducendā, non autem quoad probationem, & num. 6.*
7 *Ratio.*
8 *Verba enunciatiua propter ſe in vltimis voluntatibus diſponunt dumtaxat, quando ſunt relata ad oneratum.*
6 *Secus ſi ad honorum.*
10 *Ratio diuerſitatis.*
11 *Et iſta eſt communis theorica, & num. 33.*
12 *Confirmatur, & num. 13.*
14 *Contra, quod etiam diſponant, quando ſunt relata ad honoratum.*
15 *Fundamentum, & num. 16. 17. 18. 19. cum ſeq. vſque ad 24.*
25 *Et ita concludit Author.*
26 *Reſpondetur contrarijs, & num. 25. 26. cum ſeq. vſque ad 32.*
33 *Verba enunciatiua propter ſe prolata in vltimis voluntatibus diſponunt, quando iuramentum interce-dit etſi relata ad honoratum.*
34 *Hoc tamen procedit, quatenus natura, & vis ipſorū verborum patitur, quod quidem ſubdeclara, vt ibi,*
35 *Enunciatiua verba propter ſe pracipuè diſponunt, quando ſunt geminata, ac temporibus ſeparatis ſæpius repetita.*
36 *Pradicta verba plenè probant etiam inter abſentes.*
37 *Quod pracipuè procedit, quando ſunt geminata.*
38 *Scotus tenet dumtaxat ſemiplenam probationem induci.*
39 *Enunciatiua verba propter ſe diſponunt, etiamſi de enunciato contingat principaliter diſputari, dummodo tamen ſimus inter præſentes.*
40 *Enunciatiua verba propter ſe probant etiam in factis recentibus.*
41 *Et pracipuè inter ipſos contrahentes.*
42 *Verba enunciatiua propter ſe non diſponunt, quando agitur de præiudicio tertij.*
43 *Item quando ſunt prolata circa ea, quæ per defunctū non ſunt diſponibilia.*
44 *Exemplum ex Bero.*
45 *Item quando in his verbis eſſet incertitudo reſpectu perſonarum, vel reſpectu quantitatis, vel ſpeciei.*
46 *Ratio.*
47 *Declara.*
48 *Limita.*
49 *Verba enunciatiua propter ſe non diſponunt, quando ironicè, ſeu adulatoriè ſunt prolata.*
50 *Enunciatiua verba propter ſe minimè diſponunt in actibus inter viuos ex communi.*
51 *Contrarium ſentit Author. Ratio ibidem.*
52 *Verba enunciatiua propter ſe non diſponunt in actu obligatorio, probant tamen id, quòd important.*
53 *Alias limitationes vide remiſſiuè per Pariſium.*

Vidimus hucuſque de verbis Enunciatiuis in genere, nunc ad ſpecialia deueniendo, videndum eſt de qualibet eorū ſpecie, & Primo de verbis enūciatiuis principaliter propter ſe prolatis. Queritur ergo, an huiuſmodi verba propter ſe prolata diſponant, & probent.

1 Et diſponere, ac probare communiter tradiderũt interpretes per illũ text. in d.l.ex hac ſcriptura *de donationibus*, vbi in ſpecie Pariſ.*ſub nu.* 41. ſic etiam Crauet.*de Antiquit.tempor.par.*1.*c.*4.*n.*55.poſt alios,quos ibi deducit;idẽ *in ſuo cõſ.* 564.*n.*3.613.*nu.*1.*in* 4.*&* 832.*nu.*3.*in* 5.Anguiſſol.*conſil.*119.*num.*10.*in* 1. Florian. *in l.Vnum ex familia.*§.*item Marchus.num.* 3.*de leg.*2. Scotus *conſil.* 3.*numero* 15.*lib.*1.*tom.ſecundo.* Panciról. *conſil.*131.*num.*4. Benicaſ. *in tit. de Actionibus in præfatione num.*249.vbi infinitos deducit,Menoch.*de Arbitrar.lib.*2.*cent.*5.*c.*461.*num.*15.& nouiſſime D.Sfortia Oddus *conſilio ſuo* 64. *num.*57. *in* 1.addo Iaſon.*in l.ex his verbis,n.*1.*C.de teſtam. milit.* & Caldas de iure emphyteutico *lib.*2.*q.*1.*num.*43.

2 Quinimo iſta verba dicuntur vere diſpoſitiua vt poſt Bald.firmat Mandell·Albenſ.*conſilio* 223.*num.*5. & Oddus *cit.loco* diſpoſitiua autem verba,quæ ſint, & dicantur tradit eleganter Illuſtriſs. Cardin. Tuſc.*concluſione ſua* 83.*in litera V.*

3 Amplia Primo regulam hanc habere locum præcipuè in vltimis voluntatibus, in iis .n. hæc verba,cum ad finem diſponendi cenſeãtur à teſtatore prolata,inducunt diſpoſitionem omnino expreſſam.tex.eſt ad literam *in d.l.ex hac ſcriptura*,cuius verba non refero.

4 Sic etiam precisè tradit Grau.*cit. tract. cap.* 4. *num.*48 Pariſ.*in d.l.ex hac.ſcriptura nu.*11. & ibidem Soc.Iun.*num.*43. Mantua.*ſingulari ſuo* 306. Menoch.*d.caſu.*461.*num.* 18.& nouiſſime Ioannes Baptiſta Schuuartzentaler *in repetitione l.optimã explanatione* 86.*C.de contrahenda.*ante omnes hoc idem tradidit Bart. *in d. leg. ex hac ſcriptura. nu.*7.*ff.de donationibus.*vbi etiam nonnulla iura,quæ in contrarium obiiciuntur,accutè reſoluit Addo nouiſſimè Ant.Fab.*in ſuo Cod. Fabr. lib.*4.*tit.*14.*definitione* 23.& D.Alc. Trentacinq. *variarum reſolutionum lib.*1.*tit.de verborum ſignificatio reſolutione* 2.*nu.*38. adnectendus quoq; D. Conſtantius Rogerius *in d.l.ex hac nu.*45.

5 Aduertendum eſt tamen, quod iſta ampliatio procedit duntaxat quoad diſpoſitionem inducendam,non autem quoad probationem: licet enim hæc verba plenè diſponant in vltimis voluntatibus,tamen in iſdem æquè plenè non probant tex.eſt apertiſſimus *in d. l. Lucius Titius teſta. la* 2.§. *Quiſquis mihi heres erit il.*2.*de legat.*2. quẽ textum alias induximus.

6 Et ſic non habet locum in iſto caſu regula illa, quod ſi hæc verba diſponunt, multo magis debent probare *argum. l.Publia,in fine ff.Depoſit.*

7 Et ratio eſt quia teſtatoribus obtemperatur, quoad ab eis diſpoſita,ſed nõ creditur.*l. verba. vbi Doct.C.de teſtam.*

8 Obſeruandum ſecundo hanc eandem ampliationem duntaxat procedere,quoties huiuſmodi verba prolata a teſtatore ſunt relata ad oneratũ vt ad hæredem,quia dixerit teſtator. Hæres meus dabit Titio centum.quia tunc diſponũt, tex. eſt ſecundum Doct.communiter *in d.l.ex hac ſcriptura,in l.etiam hoc modo,& in l.& eo modo de leg.* 1.*& in l.vnum ex familia* §.*vlt.de leg.*2.

9 Secus autem ſi ad honoratum: Quia tunc per hęc verba non inducitur diſpoſitio; text. eſt ſecundum Bar.*in l.generali in principio de vſu,& vſufruct.leg.*

10 Et ratio diuerſitatis eſt,quia ſecũdo caſu hæc verba videntur prolata gratia adulationis, quo caſu non diſponunt,vt ſupra diximus.

11 Et ita concludit Cinus *in l.* 1.*C.de falſ.cauſ.adiect.leg.* Bart.*in d. l.ex hac ſcriptura num.*8.*&* 13. quem ſequitur Caſtrenſ.*ibidem nu.*2.addo Trentacinquium *d.reſoluti one* 2.*num.*42

12 Pro qua opinione conſidero ego textum *in l.Paulus reſpõdit.ferè in fine de fideicõmiſſariis libertatibus*,vbi fauore libertatis conceditur, vt hęc verba relata ad honoratum,diſponant,ergo in contrarium erit ius commune,& regula vniuerſalis:

13 Secundo ſuffragari videtur tex.*in l.Iulianus* §. *ex his verbis,de le.*3.vbi ita legitur (ex his verbis. Curate agros accedere, & ita fiet, vt filius meus filios veſtros vobis condonet,fideicommiſſum peti non poſſe .) Ecce quia ibi relata ſunt ad honoratum,non diſponunt.

14 Contrariam tamẽ opinionem,quòd,ſcilicet, huiuſmodi verba relata etiam ad honoratum in vltimis voluntatibus diſponant , defendere alii multi non ſunt veriti,& inter ceteros Cumã. *in d.leg. ex hac ſcriptura num.*5.*verſic.* 4. *limitatio eſt* Immola *ibidem num* 6.Pariſ.*nu.*32.& Soc.iun. *numero* 48.*verſic. Ego tamen teneo.* vbi pulcherrimè.

15 Pro hac opinione adducitur primo tex. *in l. fideicommiſſa.*§.*cum. eſſet.verſic fin.de.leg.* 3. vbi ita ſcribitur: ſi quis ita ſcripſerit. (ſufficiant tibi vineę,vel fũdus,fideicommiſſum eſt,quoniam, &c.) Ecce illa verba ſunt enunciatiua,& relatã ad honoratum, & nihilominus diſponunt cum conſtituant fideicommiſſum.

16 Secundo videtur eſſe tex.in terminis *in l. fi.* §. 1.*de dol.mat.except.*vbi quidam habebat tres nepotes ex filia,legauit cuilibet eorum centum,& dixit ſic. (Ignoſcite mihi, quia tam parum vobis lego nam vobis potuiſſem plus relinquere , ſi a patre veſtro 15 quæ ſibi dedi, potuiſſem recuperare. Item quia omnem meam ſubſtantiam ferè amiſi.) modò hæredes teſtatoris petunt 15.prædicta ab illis nepotibus hæredibus debitoris: Dicitur ibi, quòd repelluntur exceptione doli,cum teſtator videatur ſibi illa 15. remiſiſſe per verba illa dicta in teſtamento. Ecce ergo, quòd verba enunciatiua relata ad honoratum diſponunt.

17. Tertiò accedit, quia iure receptum eſt, vt non referat, in quem verba teſtantis dirigantur,ſed in quem voluntaris intentio, *l.cum pater* §.*donationis de leg ſecundo cum concordantibus*,in vltimis enim diſpoſitionibus attẽditur ſemper potius voluntas teſtaoris,quam verba *l.*3.§.*conditio.de adimend.legat* notat gl.*in l. quilibet de hæred.inst.* Bar.*in l.cum vnum n,*19.*de Fideic.cũ cõ-*

Dec.*conſ.* 3 *10*. quem ibi deducit; ſic etiam poſt Cephalum, & Sot. Oddus *conſ.64.num.75. in.* 1. addo Alexandrum Trentacinquium. *variarum reſolutionum lib.* 1. *tit. de Verborum ſignificatione, reſolutione* 2.*nu.*64.*verſ.hac declaratio & ver.*2.

Amplia quinto etiam in factis recentibus, ita

40 poſt alios Cacheranus *conſ.*3 1.*num.* 45. *in* 1. qui adducit text. *in d.l.ex hac ſcriptura,de Donatio.* addo Trentacinquium poſt hæc edita viſum *conſil. ſuo* 5.*num.*7.*vol.*2. vbi cõcordantes adducit Bar. *in l. ex hac ſcriptura. de donationibus.* & corneum *conſil.*269.*col.*2.*in*3.

41 Amplia ſexto præcipuè locum habere inter ipſos contrahentes, ita Anguiſſol.*conſ.* 180. *nu.* 13.*vol.*1. ita notatur in l.optimã,*C.de cõm.ſtipul.*

Amplia ſeptimo, vt procedat etiam in materia pœnali, & odioſa. Sic per textum. *in d. l.ex hac ſcriptura.* docuit poſt alios Caldas de iure emphyt.*lib.*2.*quaſt.*1.*nu* 62. quẽ omnino conſulas.

Amplia octauo etiãſi ſint verba futuri temporis pulchrè inter alios Caldas *d.quaſt.*1.*num.*68.

Limitatur autem hæc eadem regula pluribus modis.

42 Et primo vt non procedat, quando agitur de præiudicio tertij. Bart. *in d.l.ex hac ſcriptura,nu.* 7. Tex. ad literam *in l.* 1.*C.arbit.tutel. & in l.verba.C.de.Teſtã.* ſequitur Clariſs. Trentacinq. *d.reſolutione* 2.*nu.*39. & Rogerius *nu.* 58. *cum ſequent.* & D.Rogerius *n.*46.*cum ſequentibus*

43 Secundo quoties hæc verba emiſſa ſunt circa ea, quæ per defunctum non ſunt diſponibilia, ita Bar.*in d.l num.*10.& Cuman.*nu.*5.*notatur in l. cum pater §. filio,de leg.* 2. *& in l.*1. *C. arbitr. tutel.* Oddus a contrario *d.conſil.*64.*nu.*58.addo Trentacinquium *d.reſolutione* 2.*nu.*43.

44 Exemplum affert Betous *conſil.ſuo* 170. *nu.* 3. *lib.*2. cum dixit non probari eſſe clericum eum, qui talis fuit enunciatiuis verbis appellatus; cũ ab enunciantis poteſtate hoc non pendeat, addo Rogerium *nu.*46.*in fine.*

45 Limitatur tertio regulam iſtam non procedere, quando in his verbis eſſet incertitudo reſpectu perſonarum, vel reſpctu quantitatis, vel ſpeciei, nam tunc iſta verba non diſponunt.

46 Si enim ſola incertitudo vitiat diſpoſitionem ex his, quæ habentur in l. ſi ita ſtipulatus *in prin. de verb.oblig.* multo magis in caſu noſtro, vbi nõ ſolum adeſt incertitudo, quæ ſola, vt dixi, vitiaret, ſed defectus etiam verborum diſpoſitiuorũ, & de his tribus extant deciſiones apertiſſimæ, prout videre eſt penes Pariſium *in d.l.ex hac ſcriptura,nu.*17.18.*&* 36.

34 Notandum eſt tamen, quod iſta limitatio locum dumtaxat habet quo ad ogligandum, ſed non quo ad liberandum, quia tunc incertitudo minime vitiaret, Text. ſunt clariſs. *in l. emptor,§. Lucius,ff.de pactis, & in l. & vno, de Acceptilat.* ſequitur Pariſ.*in d.l.num* 41.

48 Secundo obſeruandum eſt, quod iſta limitatio non procedit fauore dotis, *l.cum poſt,§.gener, de iure dotium*, fauore viæ reficiendæ, *ut in l. quidã in teſtamento, de leg.*2.& fauore alimentorum, *l. ſicut annum, de leg.annuis*. Quicquid dixerint multi *in l.* 1.*ff.ſoluto matrim.*

49 Fallit quarto ſupradicta regula, quando hæc verba ironicè fuiſſent prolata, ſeu adulatoriè, ita notatur in l.2.*C.de falſ. cauſ adiect.legato.* ſequitur Pariſ.*ibidem num.*41.*verſic.*4.addc. Trentacinquium *d. reſolutione* 2. *nu.*46. item quando prolata eſſent per errorem, *ad l.*1. *in fin.C.de falſ. cauſ.adiect. leg.* pulchrè Rogerius *num.*71.

50 Fallit quinto in actibus inter viuos, in quibus hæc verba minime diſponunt; ſic præciſe Florianus *in l.ſerui electione,nu.*15.*de leg.*1.

51 De qua tamen fallentia valde dubito, nullam enim ſolidam diuerſitatis rationem inuenio, ob quam hæc verba diſponant in vltimis voluntatibus, non autem in contractibus.

52 Coarctatur ſexto, vt regula non procedat, quando hæc verba emiſſa ſunt in actu obligatorio, quia eo caſu non diſponunt, probant tamen id, quod important. Ita Socinus, qui vtrumque dictum declarat *in d. l. ex hac ſcriptura nu.* 67. ad eum breuitatis cauſa lectorem remitto.

53 Alias limitationes deducit Paris.*in d.l.ex hac ſcriptura,nu.*27.*&* 28. *& melius ſub nu.* 41. ipſum omnino conſulito. Videndus quoq. D.Trentacinq.*d.reſolutione* 2.*nu.*41.45.*&* 46.

QVAESTIO II.

Intellectus varij ad l.ex hac ſcriptura, ff. de Donationibus, afferuntur; & quiſnam verior exiſtat, enucleatur.

SVMMARIVM.

1 *Verba legis.*
2 *Primus intellectus eſt aliquorum aſſerentium per verba dicta legis donationẽ cauſa mortis induci.*
3 *Eorum fundamentum, & nu.*4.
5 *Reprobatur per Authorem.*
6 *Idque multis medijs, de quibus & num.* 7.8.9.10. *&* 11.
12 *Soluitur Contrarium multipliciter, et num.*13.14. 15.*&* 16.
17 *Secundus eſt ſenſus aliorum opinantium, quod verba illius ſcripturæ, de qua in d. l. inducant legatum, vel fideicommiſſum.*
18 *Et eſt communis.*
19 *Fundamentum huiuſce opinionis, & nu.*20.
21 *Damnatur per Authorem.*
22 *Media, & nu.*23.24.25.*&* 26.
27 *Soluitur contrarium & nu.*28. 29.30.*&* 31.
32 *Tertius eſt intellectus aliquorum aſſerentium diſpoſitionem d legis intelligendam eſſe generaliter, & prout ibi.*
33 *Sed reprobatur ratio ibidem.*
34 *Quartus eſt ſenſus aliorum aſſerentium dominium, de quo in ipſa lege, ad libertos illos iure donationis inter viuos pertinere.*
35 *Et hic per Authorem approbatur.*
36 *Corroboraturque triplici iuris fundamẽto, de quib. & nu.*37.38.*cum ſequenti. vſq. ad* 56. *incluſiue.*

57 *Duo opponuntur per Bart. contra hunc intellectum, de quibus & num. 58. 59. 60 & 61.*
62 *Auctor autem ab eo minimè recedendum dijudicat.*
63 *Et contraria reſoluit. & num. 64. 65. & 66.*

SEd antequam finis huic verborũ enunciatiuorum propter ſe ſpeciei, ſeu materiæ imponatur; de intellectu ipſius legis ex hac ſcriptura, in qua propriè de ipſiſmet verbis ſic prolatis diſſeritur; diſſerendum eſt.

Varij intellectus ad hanc legem a ſcribentibus traditi reperiuntur.

Verba legis.

1 Ex hac ſcriptura; Sciant heredes mei me veſtẽ meã vniuerſam, ac res ceteras, quaſcunque in diẽ mortis meæ mecũ habui illi, & illi libertis meis viuum donaſſe: dominium ad libertos benigna interpretatione pertinere dicimus.

2 Primus intellectus fuit aliquorum aſſerentiũ per dicta verba donationem cauſa mortis induci.

3 Quorum quidem ſenſus tali poteſt fulciri ratione.

Vbicumque in aliqua donatione ſit mẽtio mortis, abſque alio cauſa mortis donatio inducitur, gl. eſt, quam ibi ſequitur Bart. *in l. Seia, de dot. prałeg. & videtur probari in l. ſenatus §. mortis cauſ. eod. de donat. cauſa mortis.*

4 Sed in iſta ſcriptura ſit mentio mortis; cum dicatur: Quas in diem mortis meæ mecum habui, ergo, &c.

5 Verum hæc expoſitio mihi à veritate quã maximè abhorrere videtur: Moueor infraſcriptis iuris rationibus, & Primo ſic arguo.

6 Donatio cauſa mortis ſine dubio requirit pręſẽtiam partis, *l. inter mortis. ff. de donat. cauſa mort.*

Sed hic non ponitur, quod intercesſerit partis præſentia, ergo;

7 Secundo accedit talis ratio. In donatione cauſa mortis inducenda proculdubio inſpecto tempore huius legis requiritur traditio, aut ſaltem ſtipulatio: text. vulgatiſſimus *in d. l. in mortis, in princ. iuncta l. mortis cauſa donatio, & l. ſenatus §. fin. ff. eod.*

8 Sed hic neutrum ponitur interceſſiſſe; quinimmo vllo pacto poteſt aſſeuerari, quod ibi interceſſerit ipſa traditio, cum donatio ſit facta de iis rebus, quæ apud donantem reperiẽtur tempore mortis, & ſic opus ſit, vt prius ille moriatur, antequam ſciamus, in quibus rebus ipſa facta ſit. ergo.

9 Tertio ſuffragatur talis cõſideratio. Ad hoc, vt donatio cauſa mortis inducatur, de neceſſitate requiritur, quod verba ad ipſum donatarium dirigantur, non autem ad alium. Sic communiter notatur *in d. l. inter mortis*, ibi. (nam mortis cauſa donatur, quod præſens præſenti dat.)

10 Sed in caſu noſtro verba ſunt directa ad hæredes, non autem ad libertos donatarios. ergo; & ſic arguit præciſè Cuman. *in hac lege, num. 1.*

11 Et in ſpecie, quod quando in ipſa donatione eſt expreſsè facta mentio de heredibus non cenſeatur inducta donatio cauſa mortis, ſed benè inter viuos, firmarunt quam plurimi; quos pulchro ordine refert, & ſequitur Maſcard. *Cõcluſione ſua 562. num. 41.*

12 Nõ officit modo contrarium; ad ipſum enim multipliciter reſpondeo.

13 Et Primo dico, quod ſæpe ſit mentio mortis, & tamen non eſt donatio cauſa mortis, *l. vbi ita, donatur ff. eod. de donat. cauſa mortis; l. cum maritus. §. Titius. ff. de pact. dotal.* & declarat Bar. *in l. quæ dotis ſolut. matrim.* vide Maſcard. *d. concl.* 562. *nu.* 23.

14 Præterea & melius reſpondeo, quod argumẽtum procedit, quando mentio mortis reſpicit ipſam donationem, quod non eſt in caſu huius legis; in qua dumtaxat reſpicit res donatas, videlicet, vt ſciamus; quæ ſint donatæ.

15 Reſpondetur tertio, quod ad hoc, vt poſſit dici facta donatio cauſa mortis, debent interueniſſe ad minus quinque teſtes, & nõ pauciores, quia tunc licet eſſet facta mentio mortis, præſumeretur tamen inter viuos; vt actus valeat; ſic poſt Alex. Soc. inn. & alios declarat eleganter Maſcard. *d. concluſ.* 562. *num.* 37.

Sed hic nullum eſt verbum. quod dicti teſtes interuenerint; ergo, &c.

16 Vlterius poteſt reſponderi, quod ad hoc vt poſſit dici facta donatio ipſa cauſa mortis, non ſufficit ſimpliciter eſſe factam mentionem mortis; ſed duo copulatiuè requiruntur, videlicet, quod in ipſa donatione ſit facta mentio mortis, & quod ipſa ſit collata in tempus mortis. Sic poſt Sigiſmund. Loffred. Clar. & alios Maſcard. *d. concluſ.* 562. *nu.* 42.

Sed hic nullum verbum, quod iſta duo copulatiuè intercedant, ergo, &c. de ſupradicto intellectu ideſt circa reprobationem ipſius latè diſcurrit Dom. Cõſtantinus Rogerius *in d. l. ex hac ſcriptura* nu. 1. vſque ad ſextum incluſiuè eius ſcripta perlegito.

17 Secundus fuit intellectus aliorum opinantium, quod verba illius ſcripturę inducant legatum, vel fideicommiſſum, & quod per conſequẽs per viam legati, vel fideicommiſſi dicatur iſte defunctus diſpoſuiſſe.

18 Et iſte fuit intellectus. Bar. *in d. l. nu.* 1. ab omnibus communiter approbatus; eum ſequitur Imola *ibidem nu.* 1. Cuman. *num.* 2. Pariſ. *num.* 12. *verſ 2. intellectus* Rogerius nu. 7.

19 Fundamentum præcipuum eſt, quòd hic ſupponitur dominium illarum rerum donatarum eſſe penes illos libertos, de quibus in text. quod ſolum videtur legato, aut fideicommiſſo conuenire, cum per talem diſpoſitionem dominium recta via tranſeat in legatarium ſine traditione, vt in d. l. tradunt communiter ſcribentes.

20 Nec obſtat, quod verba ſonent in donationem; & non in legatum, quia cum de ipſa donatione non conſtet; lex interpretatur talia verba in vim legati. *argumento text. in l. ſi donatio. vbi pulcher tex. C. eo in l. 1. C. de falſ. cauſ. adiect. leg. in l.*

Lucius §.quiſquis il 2.de leg. 2. & l.Lucius §.1.de legat.3.cum concordantibus.

21 Sed hæc opinio improbatur de facili, idque infraſcriptis iuris rationibus.

22 Et primo ſic. Regula eſt vulgatiſſima, quod licet alias verba poſſint importare fideicommiſſum, illud tamen non inducatur, niſi ex mente fuerint à defuncto prolata, *l.ex verbis, C.de donationibus inter vir.& vxor.*

23 Sed mens proferentis iſto caſu non videtur legare, ſed ſolum fateri ſe donaſſe, ergo legatum non debet induci.

24 Secundò ſic arguo. Verba enunciatiua, quando diſponunt, ſolum diſponunt, in quantum ipſa ſonant; vt patet ex l.ex his verbis, *C.de teſtamento milit.& ex l.2.C.de neceſſar.ſer.hared.inſtit.& ex l.qui volebat, ff.de hared.inſtit. & ex l.in teſtamento militis, de manummiſ.teſt. cum concordantib.*

25 Sed verba illa non ſonant legatum, vel fideicommiſſum, vt vnicuique videre licet; ergo.

26 Adde, quod ſecūdum horum intellectum, lex iſta non conuenit ſub iſto titulo, ſed ſub titulo legatorum poni debuiſſet, *argumento l.Imperatores, de in diem ad dictione.*

27 Non officit modo conſideratio ex aduerſo deducta. Reſpondetur enim, & primo, quod dū in ipſa lege dicitur, quod dominiū pertinet ad libertos; non intelligo, quod ob id in eos ipſum ſit trāſlatum, niſi fuiſſet facta traditio; ſed quod eis dicitur debitum; & eorum fieri poteſt, & dēt;

28 Nam ēt tunc poteſt dici quid ad nos pertinere, quando nobis debetur, & noſtrum fieri poteſt. *l.verbum illud pertinere, in fin.de Verborum ſignificatione.*

29 Præterea poteſt reſponderi admodum dubitabilem eſſe conclusionem illam, quod dominium recta via tranſeat in legatarium abſque traditione, maximè, quando legatum eſt tacitum, vt patet ex traditis præcipuè a Soc. iun. *in hac lege ſub num.8.cum ſeq.*

30 Quinimmo contrariam opinionem veriorem eſſe contendunt Bart. & reliqui ferè Scribentes, *in l.1.ff.de leg.1.* Vnde non officit.

31 Non officiunt quoque d.l. ſi donatio, C.eod. d.l.1.C.de falſ.cauſa adiect.leg.cum illis concordantibus ſuperius deductis; Optimè enim reſoluuntur, ac enucleantur per Soc.iunior. *in hac eadem l. ſub num.23.*vide per eum.

32 Tertius adducitur intellectus, & eſt aliquorū aſſerentium diſpoſitionem d.legis intelligendā eſſe generaliter, videlicet nō reſtringendo eam ad donationem, vel ad legatum, ſed generaliter intelligendo, ſcilicet quod ex tali ſcriptura dominium illarum rerū donatarū tranſeat abſque alio in ipſos libertos donatarios.

33 Sed de facili iſtorum ſenſus damnari poteſt. Obſtat enim mirificè regula illa vulgatiſſima, quod cōfeſſio parte abſente facta, nō præiudicat confitenti, nec probat, *l.certum.§.ſi quis abſente de confeſſis.* de qua regula omnium latiſſime, ac elegantiſſimè diſſerit Maſcard. *concluſione ſua 347.* & D.Vincentius Mancin. *in ſuo eleganti tractatu, de confeſſione cap....*vide per eos.

34 Quarta, & vltima eſt expoſitio aliquorum aſſerentium dominium, de quo in hac lege, non iure legati, aut donationis cauſa mortis, ſed benè donationis inter viuos ad libertos illos pertinere.

35 Quorum ſenſus & mihi ſatis applaudit.

36 Moneor autem pro ipſius corroboratione triplici iuris fundamento.

37 Primū tale eſt. Quælibet lex ſine dubio eſt intelligenda ſecundum Rubricā ſub qua poſita, & ſituata eſt, *l.1.ff.ſi cert.pet.l.Imperator.de in diē addictione, & c.cum monaſterium, vbi Canoniſtæ omnes.de electione.*

38 Hinc meritò ſcripſit Iuſtinian. *in proemio Digeſtorum, & in l.tanta C.de veter.iur.enucleando.* leges omnes fuiſſe ſub ſuis congruis titulis, poſitas ac ſituatas.

39 At lex noſtra eſt ſituata ſub Rubrica de Donationibus, vt patet: ergo ſatis clarè colligitur eam intelligendam eſſe de donatione mera inter viuos, non autem de ea, quæ fit cauſa mortis, vel prouenit ex legato.

40 Donatio enim propriè intelligitur de donatione inter viuos, non de alia, *l.1.de Donat.*

41 Secundo propius accedendo, & verborum ſeriem in hac lege poſitorum conſiderando ſic arguo, Talia ſemper ſunt ſubiecta, qualia prædicata demoſtrant. *l.qui vinum, de vino, trit. et ol. leg.* Iac.de Arena. Bar.& alij, *in l.3.de fund.inſtruct.& in l.1.§.ſi quis ſub conditione. Vt legatorum nomine caueatur*; & talis eſt enunciati diſpoſitio, quale
42 eſt enunciatum ipſum, *ad text. in l.ex his verbis, C.de teſtamento milit. & in l.2.C. de neceſſarijs hared.inſtituendis, & in l.teſtamento militis. de manumiſ.teſtamento.*

43 At Prędicatum, & enunciatum in hac lege nihil aliud eſt, quam donum a viuente ſine mortis cogitatione factum, ibi (me viuum donaſſe,) quę verba tempus præteritum ſalutis ſuæ demon-
44 ſtrat, quemadmodum in ſimili verba hæc (Habuiſſe, & recepiſſe dotem) à marito prolata intelliguntur tempore confecti inſtrumēti, vt confeſſio facta ad fauorem partis valeat. Bart. *in l. poſt dotem, quæſt.1. ſolut. matrim.* Alciat. *præſumptione 35.num.7.*

45 Quare idem eſt, ac ſi dixiſſet teſtator. Sciant hæredes mei, me donaſſe inter viuos, quò caſū non donatio cauſa mortis, ſed inter viuos donatio eſſet; Bart. *in l.vltima, num.11.C.de pactis,* Alexand. *conſilio 14.numero tertio, in primo, & conſilio 78.numero 2.volum.4.*& Iaſ. *in l.qua dotis, numero 30.ff.ſolut.matrim.* cum concordantibus, quos ſingillatim refert, ac ſequitur Clariſſ.Menoch. *de præſumptionibus, lib.3.præſumpt.35.num.2.*

46 Ergo ex verbis claris ipſius legis optimè probatur eius ſubiectum intelligendum eſſe de donatione inter viuos, non autem de legato, aut donatione cauſa mortis.

Tertiò ſumpta occaſione ex illis verbis (Benigna interpretatione) de quibus in text. Sic arguo.

47 Benignior interpretatio ſine dubio eſt illa, quæ facit actum valere eo modo, quo melius, & efficacius valet, quando multis modis valere poteſt. Bal. *in c. quia veriſimile. de præſumptionibus, & in cap. 1. de Controuerſ. inter maſc & femin. argumen. l. domus de ſeruitutibus vrbanorum prædiorum.* Caleaneus *conſil.* 11. *col.* 3. Crauet. *conſil.* 318. *num.* 4. ac plures alij.

48 Hinc fit, vt ſi quis ex compromiſſo fuerit electus arbiter, vel arbitrator, & in ſuo laudo, & arbitrio dixerit. Nos Arbiter, atque Arbitrator; huiuſmodi arbitrium ex benigna interpretatione, ab eo præſumitur latum tanquam ab arbitro, vt magis efficax ſit; pulchrè Ludouicus Rodolphin. *libro* 2. *quæſt. ſua* 38.

49 Et in ſimili concludit Crauet. *in conſilio* 284. *num.* 5. *verſ.* 5. *Reſpondeo, & in conſil.* 322. *colũ.* 4. *in principio.* quod in conferendis beneficijs à conferente, præſumitur ſemper electus is modus, quo melius, ac efficacius ſua collatio valere, ac ſuſtineri poteſt. Sic etiam Alexan. *conſil.* 8. *colum.* 4.
50 *verſic. nec etiam probatur, lib.* 3. concludit, quod is, qui ex dupplici iure poſſidere potuit, præſumitur poſſediſſe ex titulo magis efficaci, ſequitur Crauet. *conſil.* 322. *num.* 3. *verſic. rurſus non obſtat.*

51 At efficacior proculdubio eſt titulus donationis inter viuos ipſo legato, aut donatione cauſa mortis. (ſuppoſito etiam gratia diſputandi,
52 quod illa lex poſſit & in ipſis verificari.) Legatum enim & donatio cauſa mortis poſſunt ad libitum, cum ſint ſpecies vltimarum voluntatũ, reuocari. *l.* 3. *cum l. ſeq. de adimend. legat. §.* 1. *inſtitut. de Donation. & l. non omnis, ff. ſi cert. petatur.*

53 Donatio autem inter viuos eſt de ſui natura
54 irreuocabilis. *§. aliæ, Inſtit. de Donationibus, & l. penult. de Donationibus, quæ ſub modo;* Quod procedit etiamſi facta ſit in teſtamento. Sic poſt Roman. Afflict. & alios; Tiraquel. *de legibus Connu-*
55 *bial. gloſſ.* 3. *num.* 95. quod de ſui natura eſt reuocabile. ad tradita per DD. *in l. cum quis decedens, §. Codicillis. de leg.* 3.

56 Ergo ex benigna interpretatione dominium rerum, de quibus in text. ſpectat ad libertos iure donationis inter viuos, non autem iure legati, aut donationis cauſa mortis.

57 Sed duo contra huiuſmodi intellectum, qui mihi videtur veriſſimus, adducuntur a Bart. *in hac lege præcitato num.* 1.

58 Primum autem tale eſt. Nemini dubium eſt, quod donatio inter viuos dicitur, & eſt contractus. *iuribus vulgatis.*

59 Sed in Contractibus dominium non tranſit abſque traditione. *l. ſi quis argentum, §. pen. C. eod.* niſi in Eccleſiam, *vt C. de ſacroſanct. eccleſ. l. vltima.* Hic autem non ponitur traditionem interceſſiſſe, ergo.

60 Alterum, quod opponitur, tale eſt. Abſenti
61 donari non poteſt. *l. abſenti. ff. eod.* ſed in caſu huius legis, liberti donatarijs erant abſentes ergo.

62 Verum hiſce duobus obiectis minimè obſtantibus ab ipſo intellectu, quem etiam præciſè ſequitur Soc. iun. *in hac lege, num.* 32. nullo pacto recedendum dijudico.

63 Non officit primum: ad ipſum enim patet reſponſum ex dictis ſupra, *nu.* 27. *&* 28. quam reſponſionem ſequitur pariter Soc. *præcit. loco.*

64 Ad ſecundum reſpondetur nõ probari, quod liberti eſſent abſentes tempore donationis; Quinimmo totum contrarium ſuaderi poteſt ex illis pronominibus (illi, & illi.) quaſi fuerint per teſtatorem ad oculum, & digito demonſtrati, quæ
65 demonſtratio habet vim expreſſionis nominis, *l. certum ff. ſi cert. petat.*

66 Præterea dico, quod refert, an tempore ſcripturæ eſſent præſentes, vel ne quia ſatis eſt, quòd fuerint præſentes tempore donationis in ſcriptura aſſertę; & hoc videtur præſupponi. Nam cum defunctus faſſus fuerit ſe donaſſe, intelligitur, quod donatio fuerit iure facta, & conſequenter, quod illi liberti fuerunt præſentes, vel quid æquipollens interceſſerit *iux. d. l. abſentis. ff. eod.* & hęc ſufficiant.

De eiuſdem legis intellectu uidendus Nicolaus Valla de reb. dub. pag. mihi 33. & D. Franciſcus de Caldas de iure emphyt. *lib.* 2. *quæſt.* 1. *num.* 44. vbi pulchrè, *& num.* 45.

QVAESTIO III.

An verba enunciatiua ſimpliciter propter aliud prolata diſponant.

SVMMARIVM.

1 *Verba enunciatiua propter aliud minime diſponunt.*
2 *Et præcipue in materia pœnali, & odioſa.*
3 *Item quando proferuntur inter diuerſas perſonas.*
4 *Enunciatiua verba propter aliud diſponunt, quando in contrarium adeſſet, veriſimilis mens diſponentium.*
5 *Ratio, & num.* 6.
7 *Romani conſil* 65. *aſſertur.*
8 *Verba enunciatiua propter aliud diſponunt, quando ſunt prolata ſcienter ſuper eo, ſuper quo partes ipſæ poſſunt ſibi præiudicare.*
9 *Exemplum.*
10 *Enunciatiua verba propter aliud diſponunt, quando ſunt geminata.*
11 *Ratio.*
12 *Ampliatur ex ſententia Sfortiæ Oddi.*
13 *Item diſponunt in rebus modici præiudicij.*
14 *Item fauore militis, & num.* 16.
15 *Quid iuris de pagano? uide remiſſiue.*
17 *Item fauore piæ cauſæ.*
18 *Contrarium multi.*
19 *Pariter diſponunt accedente iuramento.*
20 *Similiter diſponunt in his, quæ a ſolo conſenſu pendent.*
21 *Item in fauorabilibus.*
22 *Item ex ſententia Crauettæ, quando probare non poſſunt.*
23 *Ratio.*

Quid

24 *Quid ſit actio de conſtituta pecunia, & num.25.*
26 *Alias limitationes, vide remiſſiue per Odd.*

VIdimus de prima ſpecie
verborum enunciatiuo-
rum, videlicet, quando
ſunt prolata propterſe,
nunc videndum eſt de ſe
cunda, id eſt, quando sũt
prolata ſimpliciter pro-
pter aliud, an diſpon ãt.
1 Et non diſponere iu-
rà ſunt apertiſſima *in l. non nudis, in l. non epiſtolis de*
probationibus, in l. ex his verbis, vbi Doctor. & in
ſpecie Iaſ. *de militari teſtamento, in l. epiſtola de*
pactis, in cap. ſi Papa de priuileg. in 6. & communi-
ter ſic tradiderunt Doct. ita Matthesilan. *ſingu-*
lari ſuo 13. nu. 2. Riminald. ſenior, *conſil. 144. nu*
1. in 1. Socinus iunior *conſil. 85. nu. 4. in 4.* Schurff.
cent. 2. conſil. 9. num. 15. Pancirol. *conſilio 86. num.*
8. in 1. Viuius *opinione 1038. num. 1. vol. 3.* & Tor-
niola, *conſilio ſuo 49. num. 9. vol. 1.* addo Ludoui-
cum de Caſanate poſt hæc edita viſum, conſilio
ſuo 16. num. 6. & Ioannem de Caſtillos *ſuarum*
controuerſiarum quotidianarum iuris, cap. 26. nu. 76.
vbi infinitos propemodum concordantes de-
ducit. Adeund. quoque Caldas quæſt. 1. inferius
allegandа. num. 67.

2 Amplia hoc præcipue procedere in materia
pœnali, & odioſa, ita poſt Bal. Dom. & alios tradit
Crauet. *de Antiq. tempor. 1. par. c. 4. num. 53.*

3 Item quando proferuntur hæc verba inter di-
uerſas perſonas, quia eo caſu diſpoſitionem non
inducunt, nec aliquo modo inducere poſſunt, ita
poſt alios Ang. Aret. *conſilio 24. num. 4. vol. 1.* vbi
adducit text. *in d. l. ex his, C. de teſtam. milit.*

Ampliatur ſecundo ſupradicta concluſio, vt
procedat etiam in vltimis voluntatibus. Sic per
text. *in l. cum tale, §. fin. ff. de condit. & demonſtr. l.*
ex facto. §. agitatum, ff. de heredibus inſtituendis, &
l. ex his verbis, C. de teſtam. milit. docuit præciſè
D. Franciſcus de Caldas de iure emphyteut. lib.
2. q. 1. nu. 41. Addo Conſtantium Rogerium, *in d.*
l. ex hac ſcriptura, num. 28. & num. 32. vbi pulchrè.

4 Limitatur autem primo iſta principalis con-
cluſio, quando in contrarium adeſſet mens veri-
ſimilis diſponentium, quia tunc iſta verba diſpo
ſitionem inducunt.

5 Et ratio eſt: quia voluntas diſponentis eſt illa,
quę totum facit, & dominatur. *l. in conditionibus*
primum locum, de conditionibus, & demonſtrationi-
bus, & quæ ad amuſſim eſt ſeruanda, non enim
mens verbis, ſed verba ipſorum diſponentium
menti adaptanda ſunt, & deſeruire debent, *cap.*
intelligenda, extra de verborum ſignificatione.

7 Sic in pulchro caſu conſuluit Roman. *conſilio*
ſuo 65. per totum. Anciani etenim, ſeu populi cu-
iuſdam ciuitatis remouerant quoſdam officiales
ab officio, quod facere non poterant; deinde to-
tum conſilium decretum condidit, in quo decla-
rauit facta per ipſos Antianos ita fieri potuiſſe,
& in proœmio decreti dictum fuit, quod illud fie-
bat ad remouendam omnem dubitationem. Di-
cit Roman. quod illa verba enunciatiua propter
aliud inducunt diſpoſitionem, & confirmationẽ
geſti per Ancianos, cum ita appareat de mente
conſiliariorum ex ipſorum verbis in præfatione,
in qua dictum erat, quod volebant tollere oẽm
dubitationem, licet geſta per Ancianos prædi-
ctos expreſſe non approbarint, ſequitur Crauet.
de Antiq. p. 1. c. 4. num. 49.

8 Limitatur ſecundo, quando huiuſmodi verba
eſſent prolata ſuper eo ſcienter, ſuper quo partes
ipſæ poſſunt ſibi præiudicare, eo enim caſu indu-
ceretur expreſſa diſpoſitio, nec admitteretur pro
batio in contrarium aduerſus hanc enunciatio-
nem, ſic Menoch. *d. præſumpt. 133. num. 4. lib. 3.*

9 Exemplum poteſt eſſe in donatione facta ali-
cui benemeritorum, obſequiorum, & ſeruitiorũ
perceptorum ratione, ſi enim huiuſmodi dona-
tio facta ſit ab aliquo, qui plenam, ac liberam,
nulla habita ratione præcedentium meritorum,
donandi facultatem habet, verba tamen enun-
ciatiua de meritis prolata inter eaſdem perſo-
nas contrahentes, quibus hoc pacto, & renun-
ciandi, & ſibi præiudicium procreandi facultas
eſt, & diſpoſitionem, & probationem pleniſſi-
mam inducunt.

10 Limitatur tertio, quando huiuſmodi verba eſ
ſent geminata, virtute enim huiuſce geminatio-
nibus diſpoſitionem inducerent. ita Roman. *d.*
conſilio 65. num. 5. Iaſ. *in d. l. ex his, num. 2. verſ. 1. er*
go limita. Text. eſt etiam in materia contractuũ.
in l. cum ſcimus, in ver. ſin autem ſcriptura, C. de A-
gricol. & Cenſit. lib. 11. & in materia teſtamenta-
ria, *in l. Pamphilo §. propoſitum de leg. 3.*

11 Et non inconuenit; nam verba geminata oſtẽ-
dunt magis enixam enunciantis voluntatem, &
corroborant actum, qui ſine illa vi geminationis
12 de per ſe non ſubſiſteret; ita infiniti, quos refert,
& ſequitur Odd. *conſilio 64. nu 59. 60. & 61.* vbi di-
cit hoc magis procedere, quando geminatio
fuit facta interuallatis vicibus. Et hoc etiamſi de
ipſo enunciato principaliter diſputetur.

13 Limitatur quartò in rebus modici præiudicij.
in iis enim hæc verba diſponunt: ita Tiraq. *de in-*
dit. in rebus exiguis ferrendo, nu. mihi 98. addo Ro-
gerium, *num. 41.*

14 Limitatur quinto fauore militis, tex. eſt ſecun
dum Doct. communiter *in d. l. ex his verbis C. de te*
ſtam. milit. Abb. *in c. cum dilectis num. 14. de ſucceſſ.*
ab inteſt. multos refert, & ſequitur Intrighiol. *de*
ſubſtitutionibus centur. 2. quæſtione 88. numero 23.
Addo Rogerium in d. l. ex hac. d. nu. 32.

15 Quid autem ſit de Pagano; vide Iaſ. *in d. l. ex*
his num. 2. verſic. 3. Limita, Marzar. *conſilio 37. nu.*
28. & Viuium *d. opin. 1038. num. 2.*

16 Sed an id contingat in caſu d. l. ex his. ex ſolo
fauore ipſius militis, an verò quia aliquòd aliud
adminiculum ibi concurrat, non eſt eadem om-
nium ſententia. Tu vide Alex. *ibi. in princ.* Iaſ.
num. 1. Soc. *in d. l. ex hac ſcriptura, num. 40.* & ibi-
dem Imol. *num. 3.* vbi quoque Pariſ. *num. 14. &*
15. Dec. *in d. l. ex his, n. 2. & 3.* & Sichar. *ibi nu. 7.*

17 Limi-

17 Limitatur ſexto fauore piæ cauſæ idem Abb. *cit.loc.* Iaſ.*d.l.ex his,n.2.verſ.5.Limita,& cõſ.155.num.3.in 4.* Decian.*conſil.111.num.24.in 2.& cõſil.44.num.54.in 3.* Afflict.*decif.83.num.6.*

18 Contrarium tamen tenuerunt nonnulli relati per Viuium,*d.opin.num.3.verſ.ſed tamen.* vide per eum. addo Rogerium,*num.42.* vbi latè.

19 Limitatur ſeptimo, quando huiuſmodi verba eſſent iuramento vallata, nam tunc diſponerent, ita Alex. & alij relati per Viuium,*d.opin.1038.in 4.* Euerhard. *in loco a vi, & energia iuramenti,nu.28.* vbi deducit text.*in d.l.rationes.iuncta auth. qui obtinet,C.de probationibus.* addo Rogerium, *num.38.* cum ſeq. vbi latiſſimè.

20 Limitatur octauo in his, quę a puro, & mero animo proferentis dependẽt, & in his, in quib. diſponens libera, & ſola voluntate poteſt diſponere, & operati. vt ſi quis contrahat tanquam hęres ex illis enim verbis enunciatiuis, (quamuis propter aliud) inducitur aditio hęreditatis, vel probatio, quod adiuerit hæreditatẽ. ita Homodeus concludit poſt Crauet.*conſil.866.nu.12.in 5.* qui dicit eſſe text. ſecundum vnam lecturam, *in d.l. cum falſa.C. de iur.& fact.ignor.* ſequitur Ludouic. de Caſanate. *conſil.ſuo 16.num.21.*

21 Limitatur nono in fauorabilibus ita poſt multos relatos docet Raminal. iun. *conſil.578.num.65.in 5.*

22 Limitatur decimo ex ſententia Crauet.*de Antiquitatibus tempor. par.1.cap.4.num.50.* quando probare non poſſunt, tunc enim ex his verbis oritur diſpoſitio: adducit text. ad litteram idem Crauet.*in l.Quidam,de conſtit. pecun.* vbi ſi tertius ſcribit ad creditorem puta Titij, quod illa 10. quæ Titius ab ipſo creditore mutuo accepit, sũt, vel habentur penes ipſum ſcribentem, ex talibus verbis inducitur actio de conſtit. pec. contra ipſum ſcribentem.

23 Ratio, quia aliàs illa verba nil operarentur, quia non potuit tertius confiteri in præiudicium alterius, & ſic talis epiſtola non poteſt probare contra debitorem abſentem, ſed quia non eſt veriſimile, quod tertius voluerit ita ſuperfluè, & ſine cauſa ſcribere, lex præſumit, quòd ita ſcripſerit animo ſe obligandi pro ipſo debitore; ac idcirco conceditur actio de conſtituta contra ipsũ ſcribentem.

24 Eſt autem actio de Conſt.pec. (vt nil, quòd ad terminorum cognitionem ſpectat, intactum relinquam) quæ competit aduerſus eum, qui ſine ſtipulatione conſtituit ſe pro alio ſoluturum, *l.2.C.eod.*

25 Nec diſtinguitur ex quanam cauſa debeat, certa, vel incerta, ciuili, vel honoraria, dum tamẽ efficaciter debitum potuerit peti, & exigi, vel ſaltem ſolutum retineri, vt quia tantum naturale erat debitum ita Doct.*ſup.cit.loco.*

26 Multos alios caſus, in quibus hæc regula nõn procedit, deducit Iaſ. inter ceteros, *d.l.ex his,* Viuius,*d.opin.1038.* & Peralta, *in l. Titia cum teſtam. num.3.de leg.2.* qui etiam *ſub num.2.* inquit multa requiri, ad hoc vt iſta verba in caſibus ſupra enarratis diſpoſitionem inducant, videlicet, quòd iſta verba ſint de pręterito, non autem de futuro, item quòd per talia verba deſignetur res, vel quantitas certa, tertio; ac vltimo, quòd fuerint emiſſa ſuper eo, de quo, vel ſuper quo proferens potuiſſet tunc temporis diſponere, & latius vt per eum.

27 Aliam quoque limitationem deducit D. Caldas de iure emphyteutico, *lib.2.quaeſt.2.num.78.* vbi docet, quod verba enunciatiua, etſi propter aliud proferuntur, inducunt diſpoſitionem, quãdo proferuntur per viam rationis. adducit textũ *in l.fin.§.1.ff.de dol.exceptione,* & latius vt per eum, quem omninò conſulas.

28 Alia quoque ſubnectitur per Rogerium,*in d.l. ex hac,num.33.* vbi docet, quod dicta regula fallit fauore Reipublicæ, vide per eum.

QVAESTIO III.

An verba enunciatiua ſimpliciter propter aliud prolata probent.

SVMMARIVM.

1 *Enunciatiua verba propter aliud prolata minimè probant.*
2 *Amplia; vt nec inter eaſdem partes.*
3 *Præſumptionem tamen inducunt, cui ſtatur donec probetur contrarium.*
4 *Inter præſentes in ijs, quæ dependent a poteſtate partium, & ſuper quibus poſſunt illę liberè diſponere, maximam inducunt probationem.*
5 *Enunciatiua verba propter aliud nec etiam præſumptionem inducunt quãdo contingit principaliter de enunciato diſputari.*
6 *Contra Crauet. Scotus, & alij.*
7 *Limita, vt per Pancirol. & Socinum.*
8 *Enunciatiua verba propter aliud non probant etiam in vltimis voluntatibus.*
9 *Exemplum.*
10 *Enunciatiua verba propter aliud inſerta etiam in inſtrumento non probant.*
11 *Exemplum.*
12 *Enunciatiua verba propter aliud minimè probant, quando de ſocietate probanda tractatur.*
13 *Exemplum.*
14 *Verba enunciatiua propter aliud non probant etiam ſolemnitatem requiſitam in actu interueniſſe.*
15 *Exemplum.*
16 *Enunciatiua verba propter aliud prolata bene probant in Antiquis.*
17 *Ratio.*
18 *Scriptura priuata non probat in factis recentibus.*
19 *Secus eſt in Antiquis.*
20 *Teſtis deponẽs de credulitate, regulariter nõ probat.*
21 *Fallit in Antiquis.*
22 *Verba enunciatiua propter aliud probant in Antiquis; licet enunciata ſint huiuſmodi, quæ tempore actus celebrati, aut enunciationis factæ interuenire non potuerint.*

23 *Verba enunciatiua propter aliud minimè probant etiam in Antiquis, quando agitur de magno tertij praiudicio.*
24 *Tertius dicitur ille, qui non habet cauſam cum contrahente, vel enunciante.*
25 *Enunciatiua verba propter aliud probant, quando ſunt geminata.*
26 *Amplia etiam quoad tertium.*
27 *Et eo magis ſi ſint iurata.*
28 *Contra Verral. deciſ. ſua 337. par. 3.*
29 *Reprobatur.*
30 *Rationes, & num. 31. 32. 33. & 34.*
35 *Verba enunciatiua propter aliud probent fauore militis.*
36 *Quid iuris in Pagano? Vide Maſcard. remiſſiue.*
37 *Enunciatiua verba propter aliud probant fauore piæ cauſæ,*
38 *Item fauore dotis.*
39 *Item quando ſunt enunciatiua eius, quod tempore aſſertionis eſſe poteſt.*
Exemplum ex Maſcardo ibidem.
40 *Similiter probant in Priuilegijs, quando tamen agitur de facto antiquiſſimo.*
41 *Declara.*
42 *Item probant, vbi agitur de modico praiudicio.*
43 *Item quando cum his cõcurrunt aliæ præſumptiones.*
44 *Alias limitationes vide per Doct. remiſſiue.*
45 *Verba enũciatiua propter aliud prolata a Papa, vel alio Principe an probent, vel ſaltem præſumptionẽ inducant? & alia de materia. Vide Crauet. Remiſſiue, & num. 46.*

VIſo, an huiuſmodi verba enũciatiua ꝓpter aliud simpliciter prolata diſponant, inquirendum eſt modo, an probent.

1 Et nõ probare pariter cõmuniter receptum eſt ita Guid. Papa *in cap. illud quoque. num. 3. de præſumptionibus*. Schurf. *cent. 3. conſil. 76. nu. 9.* Pedrocha *conſil. 32. num. 123.* Vincentius de Franchis *deciſ. ſua 357. num. 1.* Maſcard. *concluſ. 612. num. 1.* poſt ibi relatos, & alij. addo D. Bardellon. *conſil. ſuo 49. num. 21.* vbi concordantes deducit Fabium de Anna. Franciſcum de ponte, ac plures alios.

2 Textus eſt, etiam ad literam in d. l. non nudis, vbi ſi nutriui Titium in domo mea tanquam filium, & eum filium nominabam, nõ per hoc probatur eum eſſe filium.

3 Ampliatur, vt nec plenè probent inter eaſdẽ partes contra textum *in d. l. optimam C. de Contrahenda*. Sic poſt multos relatos concludit Bernab Cornaz. *deciſ. ſua Lucenſi 92. num. 12.* vbi concludit non eſſe fidem adhibendam cuidam inſtrumento celebrato inter quendam nomine Lazarum ex vna, & alium Leporinum ex alia, in quo inſtrumento enunciatum ſit Lazarum eſſe Ciuẽ Lucenſem, quod dictam ciuilitatem inter eoſdẽ probandam. Et maximè procedit inter abſentes. ita Franciſcus de Ponte *conſil. ſuo 95. num. 13.*

Limitatur tamen, vt ſaltem præſumptionem inducant, cui ſtetur donec probetur contrarium, exemplum eſt clariſſ. in d. l. optimam; vbi videtur illum eſſe ſeruum, & partes eſſe præſentes, prout enunciatur, niſi probetur contrarium; idẽ etiam probatur in l. quidam *de probationibus*, vbi niſi ille frater probet aduerſarium non fuiſſe filiũ fratris mortui, credetur, quod fuerit prout in aditione, in ſolutione fideicommiſſi, & in cautione, de quibus ibi enunciabatur, ita Soc. *conſil. 46. num. 8, in primo, & 223. num. 8. in 2.* idem Socinus iun. *in d. l. ex hac ſcriptura nu. 69. cum ſeq.* vbi de hoc omnium pulcherrimè, & latiſſimè; ſequitur Iacobus Machel. *patroc. 38. num. 2.* Pappon. *conſ. 92. num. 37. in 1.* & nouiſſimè M. Antonius Maceratenſ. *lib. 2. reſolut. 11. num. 59.* vbi ampliat hæc verba præſumptionem quoq. facere ad fauorem tertij abſentis.

4 Quinimmo inter præſentes, in ijs tamen, quæ pendent a poteſtate partium, & ſuper quibus poſſunt illæ libere diſponere, maximam inducunt probationem. Sic poſt alios Ponte *d. conſil. 95. num. 17.* Crauet. *in d. §. propoſitum nu. 63.* conferunt mirum in modum ſcripta per illuſtriſſ. D. Card. Tuſcum *concluſione ſua 652. num. 10. in littera C.* à contrario ſenſu; docuit enim ibi, quod cõfeſſio enunciatiua propter aliud facta, non probat etiam inter contrahentes, quando fit ſuper eo, de quo contrahentes non poſſunt diſponere & latius, vt per eum.

5 Declaratur tamẽ ſupradicta Limitatio, vt non procedat, quando contingit principaliter de enunciato diſputari; tunc enim ne præſumptio, quidem oritur: ita plures relati à Crauet. *de Antiquitatibus tempor. par. 1. cap. 3. num. 54.*

6 Licet ipſe *ſubſequentibus numeris*, & Scotus *conſil. 3. lib. 1. n. 39. vol. 2.* contrarium voluerit, ſequitur etiam Pappon. *d. conſil. 92. num. 38.*

7 Limitatur tamen vt per Pancirol. *conſil. ſuo 96. num. 57. volum. 1.* quando ſunt geminata, & in alio caſu, vt per Soc. iun. *in d. l. ex hac ſcriptura, nu. 57. vſque in finem.*

8 Ampliatur ſecũdo Regula principalis, vt procedat etiam in vltimis voluntatibus; ita poſt alios concludit Anton. de Petrutia *in l. 1. n. 327. ff. de iureiurando.*

9 Exemplum poteſt eſſe, veluti, ſi Sempronium, quem vti filium tenebam, ac nominabam, hæredem mihi inſtituam in teſtamento, ad huc enim non probatur eum eſſe filium.

10 Ampliatur tertiò, etiamſi hæc verba eſſent inſerta in inſtrumento, nam ideo minus minime probant. ita Maluaſ. *conſil. 91. nu. 41. vol. 1.*

11 Exemplum: Acquiſiui domum a Sempronio pro me, ac Mæuio, quem vti filium tenebam, ac nominabam; certè adhuc non probatur Mæuium eſſe filium meum, licet illa verba fuerint inſerta in inſtrumento ipſius acquiſitionis.

12 Ampliatur quarto, vt præcipuè procedat, quãdo de ſocietate probanda tractatur, ita poſt Guidõ. Pap. & Alexã. Marcabrun. ab Anguil. *conſil.*

ſuo

ſuo quinto, numero quadrageſimo nono.

13 Exemplum poteſt eſſe; veluti ſi dicatur, Ego, & Sempronius ſocius meus in arte Lanificii, mutuo damus tibi centum: per illa enim verba (Socius meus) non probatur ſocietatē initam inter me, & Sempronium.

14 Ampliatur quinto, vt nec etiam ſolemnitatē requiſitam in actu interueniſſe per hęc ipſa verba probetur.

15 Veluti, ſi in inſtrumento alienationis dicatur; Habita licentia epiſcopi, & præcedentibus tractatibus, vt poſt multos concludunt Addentes ad Matthesilan. *ſing. ſuo 79. num. 3.*

16 Limitatur autem primo concluſio principalis, videlicet quòd verba enunciatiua ſimpliciter propter aliud prolata non probant, in Antiquis. ita gl. *in c. cum olim*, & ibi Doct. *de Cenſibus*. Paſethus poſt alios, quos deducit, *conſ. ſuo 204. n. 5. in 1.* Crauet. *de Antiquitatibus, par. 1. c. 2. num. 7.* Aſinius *in ſua Praxi, par. 2. c. 12. n. 4.* Maſcard. *concluſione 623. nu. 15.* & Vincentius de Franchis, *d. deciſ. 357. nu. 3.* Addo Trentacinquium *variarum reſolutionum, lib. 2. tit. de verborum ſignificatione, reſolutione 2. n. 82. verſ. 2. concluſ.*

17 Et ratio eſt, quia in Antiquis propter difficultatem leuiores probationes ſufficiunt. *c. licèt cauſam, vbi gl. de probationibus.*

18 Hinc eſt, quòd etſi in factis non Antiquis ſcriptura priuata non probet, *l. nuda de donationibus, l. inſtrumenta domeſtica, l. exemplo, & l. rationes, C. de fide inſtrumentorum.*

19 Secus tamen eſt, quando ſumus in Antiquis, quia tunc probat; ita poſt multos concludit Crauet. *cit. loc.*

20 Hinc eſt etiam, quòd quamquam teſtis deponens de credulitate non probet. gloſ. *in l. in teſtamento*, & ibi Cinus, *C. de teſtamentis*, Iaſ. *in Rubr. de iureiur. num. 2.*

21 Tamen in Antiquis plenè probat, *cap. quoties, in fine verſiculo accepiſſe, de Teſtamentis.*

22 Ampliatur, vt hæc principalis limitatio procedat, licet enunciata ſint huiuſmodi; quæ tempore actus celebrati, aut enunciationis factæ interuenire non potuerint: ita poſt plures Crauet. *cit. cap. 4. in principio*, qui *ſub num. 3.* declarat, qualiter ſit intelligenda hæc ampliatio; pluribus aliis mediis id demonſtrat eruditus Pedrocha *conſilio ſuo 32. num. 129. cum ſequentibus.* Addo Trentacinquium. *præcitato loco.*

23 Declaratur tamen iſta limitatio, vt non procedat, quando in Antiquis ageretur de magno præiudicio tertij; quia eo caſu non plenè probarent, ita Scotus *d. conſ 3. lib. 1. num. 31. cum ſeq* Menoch. *in conſ. 673. n. 7. & 8. in 7. & in 979 nu. 6. & 7. in 10.* addo D. Carol. Bardellonum, *conſil. ſuo 49. nu. 49. in 1.* vbi pulchrè.

24 Quis autem dicatur tertius, declarat Crau. *d. par. 1. de Antiquitatibus, c. 4. n. 22. cum ſeqq.* dicens in ſumma, quòd tertius dicitur ille, qui non habet cauſam cum contrahente, vel enunciante.

25 Limitatur ſecundo concluſio principalis, quando huiuſmodi verba ſunt geminata, eo enim caſu plenè probant; ita poſt plures relatos Decian. *conſil. ſuo 31. num. 25. in 1.* Crau. *conſil. 405. num. 4.* Eugen. *conſil. 58. nu. 49. vol. 1.*

26 Ampliatur etiam quoad tertium, vt dicūt plurimi relati a Crau. *d. par. 1. cap. 3. num. 31. cum ſequentibus.* Sequitur poſt multos relatos, Scotus *conſil. 3. n. 20. lib. 1. tom. 2.* ſequitur Ludouicus *deciſione Peruſina 33. num. 11. vol. 1.*

27 Et eo magis ſi ſint iurata. Si quidem iuramentū habet vim clauſulæ, vt actus valeat omni meliori modo *l. cum pater, §. filius matrem: de leg. 2.* ita M. Anton. Batterius *de virtute, & viribus iuramenti. verſic. dicturus. num. 32.*

28 Eſt tamen notandum, quòd adeſt deciſio P. Emil. Vertal. in contrarium *in ord. 336. par. 3.* vbi tenet huiuſmodi verba propter aliud pro lata geminata, & iurata quoque inſimul non probare; & ita inquit fuiſſe deciſum anno Dom. 1553. die 13. Maij.

29 De qua tamen deciſione valdè dubito, cum ab opinione tantorum Patrum aliena videatur.

30 Et quia nemini dubium eſt hæc verba aliqualem de per ſe inducere præſumptionem, vt ſuperius fuit dictum: nunc addo Scotum, *cit. num. 20. cum ſequentibus*, & Butrium, *cap. cum dilectus, num. 7. de ſucceſſ. ab inteſt.* qui inquit, quòd hæc verba in tantum adminiculantur, vt iuncto vno teſte præſumptionem inducant ſufficientem etiam ad condemnationem, niſi directè, vel indirectè tollatur, ſcilicet, per probationem furoris.

31 Quinimmo præſumptionem inducunt etiam ad fauorem, vel in præiudicium tertij, vt tradit Rom. *conſil. 63.* Iaſ. *in d. l. ex his verbis, num. 3.*

32 Quæ præſumptio operatur, vt illi ſtandum ſit, donec probetur contrarium; ita Scotus *conſil. 3. num. 26. lib. 1. tom. 2.*

33 Et hoc præcipuè procedit, quando huiuſmodi verba ſunt prolata inter perſonas nobiles, quas non eſt veriſimile mentitas fuiſſe, vt hæc omnia pulchrè confirmat Decian. *conſil. 32. num. 77. in 2.* ergo geminata, & iurata plenè debent probare virtute geminationis, & iuramenti.

34 Et eo magis dico reſpondendum, quia nonnullos adducit, qui de huiuſmodi materia ne verbū quidem proferunt, vt tu lector beneuole videre poteris.

35 Limitatur tertio principalis concluſio fauore militis, *l. ex his verbis C. de teſtamento militis.* ſequitur Maſcard. *d. concluſ. 622. num. 38.*

36 Quid autem ſit de Pagano, vide eumdem *num. ſubſequenti.*

37 Limitatur quarto fauore piæ cauſæ, vt poſt alios tradit Euerardus *in loco a milite ad eccleſiam, num. 3.* Sequitur Ludouic. *deciſione Peruſina 33. n. 12. parte 1.* Maſcard. *d. concluſione 622. num. 41.* & Crauet. *in §. propoſitum, num. 60. & 61.* vbi quærit, numquid iſte fauor piæ cauſę habeat etiam locum, vbi agitur de fauore liberorum.

38 Limitatur quinto fauore dotis: Sic poſt plures relatos docuit in terminis Marſilius *ſing. ſuo 442.* vbi ſubdit hæc menti tenenda, quia illa pluries habuit in facto, & obtinuit contra duos aduocatos,

tos. Subſequuti ſunt Riminald. iun. *poſt alios, cõſ. 31. num. 5. & 36. cum ſeq.* vbi declarat, qualiter id ſit intelligendum, Eugen. *d. conſ. 58. num. 90.* & aliàs diximus *ſupra lib. 2. q. 31.*

39 Limitatur ſexto, quando huiuſmodi verba ſunt enunciatiua eius, quòd tempore aſſertionis eſſe poteſt, nam tunc probant: ita poſt Bart. & alios Eugen. *conſilio 57. nu. 48.* Pulchrè Maſcard. *concluſione 622. num. 26. & 27.* vbi affert exemplũ dicẽs, quod ſi forte fortuna proferatur inſtrumẽtum cuiuſdam notarii, in quo enuncietur Titiũ tanquam procuratorem Caii promiſiſſe: Talia verba vtique probant Titium eſſe procuratorem eiuſdemmet Caii.

40 Limitatur ſeptimo in priuilegiis, in iis enim hæc verba enunciatiua probant, quando tamen agitur de facto antiquiſſimo ſecundum gl. *in cap. cum olim. de Cenſibus, & in cap. ſi Papa. de Priuilegijs in ſexto.*

41 Intellige etiam, quãdo verba proferuntur ab illo, qui ſuper eo, quòd enunciat, potuiſſet principaliter diſponere, & ſufficit tunc vnum Priuilegium antiquiſſimum, quod in probando æquipollet famæ, vt tradit Ioan. Andr. *in regula non licet. de reg. iur. in 6.*

Ita docet limitando Franciſcus Aretin. *in cap. cum cauſam. num. 36. de probationibus*, ſequitur Maſcardus, *d. concluſ. 622. num. 17.*

42 Limitatur octauo, vbi agitur de modico præiudicio, nam tunc iſta verba probant: ita poſt alios Crau. *in d. §. propoſitum, num. 61.*

43 Limitatur nono, quando cum his verbis concurrunt aliæ præſumptiones, vel coniecturæ. Sic præciſè poſt alios Ludou. de Caſanate, *conſil. ſuo 16. num. 26.*

44 Alias limitationes vide per Eugenium, *d. conſil. 58. num. 45. cum ſeqq.* & per Maſcar. *cit. concluſ. 622. vol. 1.*

45 Sed an huiuſmodi verba prolata a Papa, vel alio principe probent, vel ſaltem præſumptionem inducant;

46 Et an eadem verba a priuatis prolata, quæ inducunt præſumptionem in contractibus, cui præſumptioni ſtatur, donec probetur contrarium, id agant reſpectu tertij, ſeu in fauorem tertij, hic nõ diſputo: ſed vos remitto ad Crauet. *d. part. 1. cap. 3. num. 18. cum infinitis ſequentibus*, qui etiam infinita alia de hac verborum ſpecie proſequitur.

QVAESTIO V.

An verba Enunciatiua propter aliud per modum conditionis diſponant.

SVMMARIVM.

1 *Verba enunciatiua prolata propter aliud, per modũ tamen conditionis, minimè diſponunt.*
2 *Ratio.*
3 *Ampliatur, etiamſi ſint iurata; Ratio ex Socin. ibidem.*
4 *Ampliatur pariter, etiamſi cõditio non ſit expreſſa ſed tacitè veniat per verba futuri temporis.*
5 *Limitatur ſecundũ Alex. in aliquo antecedenti, vel conſequenti, quòd ſit neceſſario implendum ad illud, quod in conditione eſt deductum, & eſt communis limitatio. num. 9.*
6 *Comprobatur, & num. 7. 8. cum ſeq. vſque ad 14.*
14 *Opinio quadam Addentium ad Bartolum aſſertur.*
15 *Reprobatur.*
16 *Explicatur reg. in l. Proculus. de Vſufructu.*
17 *Dictiones (ſi) & (quoad) conditione important.*
18 *Textus in l. penultima, de collatione dotis declar.*
19 *Dubitat Author de limitatione illa Alexandri.*
20 *Enunciatiua verba propter aliud per modum tamen conditionis non diſponunt; & præcipuè in vltimis voluntatibus, & numero 21.*
22 *Declaratur iſta enunciatio.*
23 *Verba Enunciatiua propter aliud per modum conditionis bene diſponunt, quotieſcunque aduenit conditio.*
24 *Ratio.*
25 *Item quando concurrunt alia coniecturæ quæ magis apertam voluntatem enunciantis oſtendunt.*

HVcuſque tractatum fuit de Verbis Enunciatiuis prolatis ſimpliciter propter aliud, & ſic in genere, nunc vidẽdum eſt de qualibet eorum ſpecie.

Et primo an, prolata propter aliud, per modũ tamen conditionis, diſponant.

1 Et non diſponere iura ſunt apertiſſima, videlicet *in l. ex facto, la prima ff. de heredibus inſtituẽdis, & in l. ſi quis ſub conditione. ff. ſi quis omiſ. cauſ. teſt.* Ita quoque Riminald. iunior, *in conſil. 689. num. 147. in 6.* Paril. *in d. l. ex hac ſcriptura, num. 41. verſiculo ſecunda principalis concluſio*, & Socinus iun. *num. 30.* quicquid ſcripſerit Maſcard. *concl. 622. num. 45.*

2 Et ratio eſt in promptu, quia conditio nil vnquam ponit in eſſe: Oſaſcus *deciſ. 166. num. 5.* & quæ ſub conditione exiſtunt, non ſunt ſub diſpoſitione, vt pulchrè, & latè more ſuo docet Clariſs. Eques D. meus Peregrinus, *de Fideicommiſſis, art. 28. num. 8.* pulchrè Dom. Fachineus, *conſil. ſuo 70. num. 3. vol. 1.* Hinc videmus; quod actus conditionalis nihil operatur ante conditionis euentum; Caſſador. *deciſ. 3. de præbend. num. 16.* & cõditione non verificata ceſſat diſpoſitio; Oſaſcus *deciſ. 151. num. 6.*

3 Ampliatur, etiamſi ſint iurata; nam ideo minus minimè diſponunt; ita Socin. iun. *in d. l. ex hac ſcriptura, num. 53.* vbi reddit rationem dicẽs, quod iuramentum non alterabit (vt ipſius verbis vtar) naturam verborum conditionalium. Sẽper enim, etiam quod millies iurata, conditionalia erunt, & in vim conditionis ſtabunt.

4 Ampliatur ſecundo principaliter, vt procedat, etiamſi conditio non ſit expreſſa, ſed tacitè veniat per verba futuri temporis, *iuxta l. Stichum,*

qui

qui meliùs cen. cum ſimilibus, ff. de leg. 1. Sic præciſè, Bart. *in d.l. ex hac ſcriptura, nu.* 3 *.ff. de donationibus* motus per texti *in l. Titia, in princ. ff. de legat.* 2. qui tamē ad rem nil facit, prout egregiè animaduertit etiam Soc. iun. qui & huic eidem ampliatione ſubſcripſit, *in d.l. ex hac ſcriptura ſub num.* 31.

5 Limitatur primò iſta concluſio ſecundum Do. Alexandrum *conſ.* 185. *n.* 17. *in* 2. in aliquo antecedenti, vel conſequēti, quod ſit neceſſariū implēdum ad illud, quod in conditione deductum eſt.

6 Adducit textū in conſequenti *in l. penultima, de Collatione bonorum; vult dicere de Collatione dotiſ.* vbi quidam teſtator teſtamento ſuo cauit, quod filia ſua conferret fratribus dotem, & alia, quę ſibi nubenti per ipſummet fuerunt tradita pro rata, & portione, ad hæreditatem & ipſā admittatur. Si filia ab hęreditate ſe abſtineat, non poteſt compelli a fratribus ad bona ſua cōferenda, quoniam pater voluit filiam ſuam alterutrum habere; ſcilicet eandem portionem hæreditatis, ſi dotem cum ceteris bonis fratribus conferre maluerit, vel dotem, & dicta alia bona habere præcipua ſi noluerit. Et ratio eſt: quia cū pater dixit: Si filia dotē, & cetera, quæ ſibi tradidi nubenti, cū fratribus cōferret, pro parte hæredem inſtituo. ſ. ſequitur de neceſſitate, quod pater voluit dominium dictorum bonorum in filiā transferre, quia aliàs non potuiſſet filia dicta bona conferre, vt diſpoſuit teſtator.

7 Quia Collatio eſt rei propriæ, non alienæ, in communi latio, *l.* 1. *in princ. de Collatione bonorū.* Nō[illegible]tandum ergo, quod filia abſtinente ab hæreditate patris dos præcipua vna cum alijs bonis ſibi ſpecialiter traditis remaneat pleno iure apud ipſam filiam: Stante regula, quod abſtinens ab hæreditate numquam conferre tenetur, *l. fin. de Collatione bonorum.* quę fuit ratio deciſionis, *in d.l. pen.*

8 Exemplum autem in Antecedenti poteſt colligi ex l. denique, §. *interdum de pecul. leg.* & in terminis ex l. Proculus. in principio de vſuf.

9 Ita quoque videtur ſentire Dec. *in l. ex his, nu.* 35. *C. de teſtam. milit.* vbi etiam Iaſ. *num.* 2. *verſ.* 10. *fallit.* Ceph. *in l. centurio. de vulgari, num.* 98. *pag. mihi* 79. Ruinus, *conſil. ſuo* 27. *nu.* 3. *in* 1. Maſc. *d. concl.* 622. *n.* 45. Ioannes Baptiſta Schuuartzenthaler, *in l. optimā. explanatione* 89. *C. de contrahēda*, Ludou. de Caſanate omnium latiſſimè, & elegantiſſime, *conſil. ſuo* 19. *ſub num.* 9. 10. 11. *&* 12. & ante omnes Bar. in d. l. ex hac ſcriptura, num. 4. dum ita diſtinguit de his verbis.

10 Aut fuit expreſſa certa quantitas, ſeu ſpecies, aut non: Si non fuit expreſſa, non diſponunt; ſi fuit expreſſa, tunc ſubdiſtinguit.

11 Aut quęritur, an induceat diſpoſitionem in eo, quod venit in conditionem, aut in alio antecedenti, vel conſequenti.

12 Primo caſu hęc verba non diſponunt, niſi tamen prolata ſint per ablatiuos abſolutos, vt in l. fideicommiſſa, § *cum eſſet. de leg.* 3. *&* *in l. ratione*, §. *tametſi. ff. ad l. Falcid.* cum concordantibus deductis per Soc. *in d.l. ex hac ſcriptura, nu.* 35.

13 Secundo verò caſu; Si illud antecedens, vel conſequens poterat per teſtatorem induci, & erat antecedens neceſſariū, diſponunt, & hoc eſt, de quo nos loquuti ſumus. Sentētiam Bart. præciſè ſequutus eſt D. Trentacinq. *variar. reſol. lib.* 1. *tit. de verb. ſignif. reſolut.* 2. *num.* 48.

14 Addentes ad Bart. *in d.l. ex hac ſcriptura in* 3. *col. in litera A.* dicunt limitationem Alex. ſuperius relatam eſſe contra tex. *in d.l. ex his verbis, C. de teſtam. milit.* & reſpondent ad l. Proculus, & l. pen. *de Collatione dotis*, quod ibi erāt Verba Enūciatiua principaliter propter ſe prolata.

15 Sed ad iſtud reſpondeo, & dico eos decipi, in text. enim in d. l. ex his. non adſunt Verba Enunciatiua prolata propter aliud per modum tamen conditionis, quemadmodum illi arbitrantur, vt vnuſquiſque videre poteſt.

16 Propterea text. in d. l. Proculus. loquitur proprie de his verbis prolatis per modum conditionis, non autē per ſe, patet ibi (ſi ille hæredi meo promiſerit,) vel ibi (ædium illarum), quo ad
17 altitis, quam vti nunc ſunt, ædificatę non erunt, &c. (Dictiones enim illæ (ſi) & (quo ad) cōditionē important expreſſam, vt de dictione (ſi) text. eſt *in l.* 1. §. *ſi quis, ff. de verb. obligat.* Bart. *in l.* 1. *de conditionibus, & demonſtrationib. in l. qui promiſit. de conditione indebit. cum ſimilibus*, & de dictione (Quoad) eſt tex. *in l.* 1. §. *fi. de ventr. in poſſ. mit. in l. Ambiguitatem. de V. ſufruct. in l. quamdiu. C. qui admit.* cum ibi not. cum mille concordantibus.

18 Pariter tex. *in d. l. pen. de Collatione dotis.* loquitur de his verbis; patet ibi (ſi dotem, & cetera, quæ nubenti tradidi,) quæ dictio (ſi) vt dixi, conditionem importat.

19 Aduerte tamen, quod valde dubito de limitatione illa Alex. quod ſcilicet regula illa fallat in aliquo antecedēti; vel conſequenti neceſſario, quam etiam ſequutus latiſſimè D. Conſtantinus Rogerius, in d. l. in hac, num. 17. cum ſeq. & hoc per ſcripta a Soc. *in d.l. ex hac ſcriptura, nu.* 33. *&* 34. *nec non* 42. & a Pariſ. *ibidem, num.* 19.

20 Secundo loco addentes ad textum, *in l. ex facto, la prima, de hared. inſtit.* limitant ſupradictam regulam principalē, vt dumtaxat locum habeat in vltimis voluntatibus, & hoc per textū, *in l. filiusfam.* §. *cum qui, de leg.* 1. qui, vt potui colligere de hoc ne verbum quidem profert.

21 Quod autem hæc verba non diſponant in vltimis volūtatibus, late Cl. D. Peregr. *art.* 2. *de fideicomm. n.* 52. vbi quoque rationē deducit, dicens, quod cum conditionalia prolata ſint ad conditionandum, & qualificandum diſpoſitionem in alium collatam, ſatis eſt, vt ſecundum eorum naturam operentur effectum conditionis, nec vlla neceſſitas cogit, vt operentur effectum diſpoſitionis, & latius, vt per eum.

22 Intellige tamen id pręcipuè, quando nulla quātitas, vel ſpecies fuit expreſſa; tunc enim huiuſmodi verba per modum conditionis prolata minimè diſponunt in vltimis voluntatibus. Sic pręciſè Ioan. Baptiſta Schuuartzenthaler *in repetitione, d. l. optimam explanat.* 88. vbi adducit text.

ad

ad litteram, *in l. Titia, in princ. de leg. 2.*

23 Limita tertio vltra alios, quotieſcunque cõditio aduenisset, quo caſu hęc verba diſponerent.

24 Ratio eſt, quia puri, & purificati idem eſt iudiciũ, *l. Sed etſi de ſua. in fiue, de acqu. poſſeſſ. l. ſi pupillus de conditionibus inſtitution.* & Ceph. *in Lectura. de vulg. nu.* 872. addo Veral. *decis.* 338. *p.* 1. *&* *decis.* 35. *p.* 2. & Cl. Equitem Peregrinũ *de fideicõ. art.* 43. *nu.* 17. videndus quoque D. Leander Galghanet. poſt hec edita viſus *in ſuo tract. de cõditionib. & demonſtrat. p.* 1. *cap.* 88. *nu.* 19.

25 Quarto Limita, quando cum his verbis concurrerent aliæ cõiecturæ, quæ magis apertã proferentis voluntatem oſtenderent, tunc enim huiuſmodi verba conditionalia diſpoſitionem inducerent. Sic præciè Portius Immolenſ. *conſ. ſuo* 40. *nu.* 20. vbi deducit textum, *in d. l. denique de pecul. leg. & in l. penultima, de collatione dotis, cum ſimilibus.* & hęc ſufficiant. Latiùs autem de huiuſmodi verborũ ſpecie diſſerit illuſtr. D. Card. Tuſcus *concluſ. ſua* 82. *in litera V.* vide per eum non enim ex ſcriptis ſcripta conficienda ſunt.

QVAESTIO VI.

An verba Enunciatiua propter aliud prolata per modum modi diſponant.

SVMMARIVM.

1 *Modus multipliciter accipi ſolet.*
2 *Quomodo accipiatur hoc in caſu.*
3 *Enunciatiua Verba per modum modi diſponunt. Ratio num.* 5. *& ratio rationis, nu.* 6. *&* 7.
4 *Dictio (Ita vt) modum importat.*
8 *Modus definitur.*
9 *Conditio deſcribitur.*
10 *Nulla conditio in præteritum, vel præſens tempus confertur.*
11 *Conditio ſemper impleri debet ante emolũmenti aſſecutionem.*
12 *Inſtitutus, vel ſubſtitutus ſub conditione nunquam poteſt hæreditatem conſequi, niſi prius conditionẽ adimpleat.*
13 *Conditionis implementum dicitur procedere nõ modo habitu, ſed actu, & facto conſumato.*
14 *Modus adimpletur poſt emolumentum conſecutum, & num.* 15.
16 *Teſtator ſi voluit antea impleri id, quod per dictiones modum importantes expreſſit, quam emolumẽtum acquiratur, diſpoſitio erit conditionalis, & nõ modalis, & num.* 17.
18 *Diſpoſitio teſtatoris in dubio potiùs præſumitur modalis, quàm conditionalis.*
19 *Conditio pro ſui natura ſemper ſuſpendit diſpoſitionem, & diſpoſitionis effectum in ipſius conditionalis euentum.*
20 *Conditio nil ponit in eſſe antequam impleatur, & implemento deficiente non ſortitur effectum.*
21 *Modus non ſuſpendit, ſed reſoluit diſpoſitionem in caſum modi non impleti.*
22 *In conditione non datur actio, niſi extet conditio.*
23 *Conditio prius verificanda eſt, antequam agi poſſit.*
24 *Ex modo datur ſtatim actio, oblata realiter cautione de ipſo modo implendo.*
25 *Monitio eſt neceſſaria, vt quis priuetur. Commodo relicti ob modum non impletum.*
26 *Menochij in ſuo conſil.* 131. *in* 2.
27 *Decians in* 132. *inter illa Menoch.* } *Cõſultationes adducuntur.*
28 *Cranetta in* 59. *in* 1.
29 *In conditione ſecus eſt*
30 *Ratio.*
31 *Contractus ſub conditione celebratus reſolutus dicitur in ipſo initio non eueniente ipſa conditione.*
32 *Modus impleri dicitur per modum compulſionis.*
33 *Conditio per modum excluſionis.*
34 *Alias differentias inter modum, & conditionem vide remiſſiue per doctores.*
35 *Cur Verba Enunciatiua per modũ modi prolata diſponant, ſecus ſit autem, ſi per modum conditionis, patet ex ſupradictis.*
36 *Filiationis quaſi poſſeſſio probatur per hæc verba.*

ENunciatiua verba propter aliud per modum cõditionis minimè diſponere: in præcedenti quæſt. concluſum eſt nũc congruenti ordine, An per modũ modi prolata, itidem diſponãt, inquirendum eſt. Modum
1 autem (ne quid obſcuri in hoc opere ſit inſitũ) accipio in hoc caſu) multipliciter enim ſolet accipi: pulchrè Clar. Peregrinus poſt alios *de fideicomm. art.* 11. *nu.* 109. *&* 110. *cũ ſeqq.* & Pedrocha *conſil. ſuo* 2. *nu.* 23. *cum duobus ſequentibus in* 1. addo D. Galghanet. *d. tract. p.* 1. *c.* 92. *p totũ.* vbi om-
2 niũ latiſſime) pro onere iniũcto honorato *ad textũ in Rubro, ac Nigro C. de his, quæ ſub modo,* & pro qualitate qualificante diſpoſitionem, *ad textum in l. obligationum, §. modus ff. de actionibus, & obligat. & in l.* 4. *§. modus. de ſeruitut. cum cõcordantib.*
3 Et diſponere cõis eſt doctorum ſnĩa. Sic notatur in l. cum eorum, *C. de ſententijs.* ſic Berous *conſ.* 87. *n.* 18. *in* 2. Crau. *conſ.* 217. *num.* 7. *in* 2. & alijs ſequitur Paril. *in d. l. ex hac ſcriptura de donationibus, ſub num.* 41. *verſi. quinta concluſio,* Clariſs. Peregr. *conſilio ſuo* 146. *numero* 1. *in* 5. Illuſt. Card. Mant. *de Tacit. & Ambig. conuent. lib.* 2. *tit.* 7. *num.* 16. & nouiſſime Ioannes Baptiſta Schuuartzenthaler *in repet. l. optimam. C. de contrah. explanatione* 87. *n.* 26. vbi quoque adducit text. *in terminis, in l. fin. C. de his, quæ ſub modo;* vbi ſic legitur. Ex his verbis. Titio decem millia, vel inſulã relinquo, ita vt quinque millia ex his, vel eãdẽ inſulã Meuio
4 reſtituat, &c, inferius. Ex huiuſmodi verbis modum reſpicientibus (Dictio enim illa (ita, vt) abſque dubio modum importat, vt eſt text. *in l.* 1. *in fi. hæc ſcriptura, ff. de mammiſ. teſtam.* Sequitur poſt alios Albenſ. *conſil. ſuo* 234. *num.* 6. *in* 2. pulchrè Galghanet. *d. tract. part.* 1. *cap.* 95. *num.* 1. *&* 2.) ſiue ad dandum, ſiue ad faciẽdum aliquid, fidei commiſſi actionem omnifariam naſci.
5 Rationem autem huiuſce enunciationis eam eſſe arbitror: quia verba Enunciatiua prolata in

modum modi illam eamdem vim habent, ac ſi eſſent diſpoſitiua *d. l. fin. C. de his quæ ſub mod.* ſequitur poſt Bart. Albenſ. *d. conſil ſuo 234. nu. 5.*

Ratio rationis poteſt eſſe multiplex.

6 Altera eſt, nam modus traditus a diſponente declarat vtiq. mentem ipſius diſponentis, & ob eum augetur, & alteratur proprietas verborum, vt per illum textum notat Bal. *in l proculus de vſufruct.* ſequitur Anguill. *conſil. ſuo 85. num. 77.* & Rimin. iun. *conſ. ſuo 700. nu. 6.*

7 Secunda poteſt eſſe ratio; nam ſi modus accipitur in hoc caſu pro qualitate qualificante diſpoſitionē; ergo de neceſſitate opus eſt, vt ēt per ipſum inducatur diſpoſitio, & tanto magis, quia modus eſt ille, qui confirmat, & dat robur ipſi diſpoſitioni, ſi enim ipſe minimè impleatur, reſoluitur etiam ipſa diſpoſitio: ad tradita per Clariſſimum Equitem Dominum Peregrinum *de fideicomm. art. 16 nu. 158. cum ſequentibus.*

Quoniam autē, & de conditione, & modo in hoc, & præcedenti cap. facta eſt mentio, non erit ab re, de aliquib. paucis, quæ tantum ad materiā noſtrā pertinere videantur, breuiter differere;

Videdum igitur ſolummodo, quid ſit modus, & quid conditio, & in quibus inter ſe differant. Quotuplex enim ſit ipſe modus, & quotuplex ipſa conditio, per quæ verba inducantur, & alia de hac materia, latè docent inter alios Bar. *in l. quib. diebus. §. Termilius de conditionibus, & demonſtrationib.* Sacrament. *lib. 2. Selectarum. ca. 1. & 2.* Card. Mant. *de Coniect. lib. 10 tit. 5. nu. 3. cum ſeqq.* & D. Peregrinus *art. 43. de fideicom. n. 19. & 20. cū ſeq.* vide per eos. Addo nouiſſime Cla. D. Ioſeph. de Ruſtic. *ad l. cum Auus. de conditionibus, & demonſtr. in prohemio. c. 3. per totum,* vbi omnium latiſſimè, ac elegantiſſime.

8 Modus priori loco nihil aliud eſt, quam moderatio quædam diſpoſitioni adiecta eum, qui honoratur, aggrauans in tēpus diſpoſitionis perfectæ. Sic tex. notab. *in l. Mænia. de manumiſ. teſtamēto, l demonſtratio. §. vlt. & in l. quib. diebus §. Termilius,* vbi Bar. *nu. 1. de condit. & demonſtr.* Lancel. Gallia ſequitur *conſ. ſuo 2. n. 20. col. 1.* Beret. poſt multos relatos *conſil. ſuo 12. n. 1.* & nouiſſimè Dominus Cæſar Barzius *deciſione ſua Bononienſ. 81. nu. 6.* addo D. Galghanett. *par. 1 cap. 92. nu. 1.*

9 Conditio verò definitur, vt ſit futurus euentus, in quem diſpoſitio ſuſpenditur: ita Bar. *in l. 1. nu. 1. eod. tit.* & hęc definitio eſt cōmuniter recepta, & ab omnibus approbata teſte Card. Mātic. *d. lib. 10. tit. 5. nu. 2.*

10 Dixi autem, futurus euentus, quia nullus eſt, qui ignoret nullam eſſe conditionē, quę in pręteritum, vel præſens tempus conferatur. *l. inſtitutio talis. in fine, de conditionibus inſtitutionum. cum ſuis concordantib. deductis per Mantic. d. tit 5. nu. 11.*

His ſic breuiter ad euidentiam præmiſſis, videndum modo, quomodo ipſa conditio, & modus inter ſe principaliter differant.

11 Differunt itaque primo, nam conditio ſemper impleri debet ante emolumenti aſſecutionem *l. quæſitum, l. in conditionibus, §. 1. de conditionibus, & demōſtrationibus, & l. Thais Ancilla. §. Stichus ff. de fideicommiſſariis libertatibus,* ſequitur Bar. *in l. qui heredi in fi. ff. de conditionibus, & demonſtrationibus*

12 vbi Soc. *in 3. notabili* dicit, quod inſtitutus, vel ſubſtitutus ſub conditione numquam poteſt hæreditatem conſequi, niſi prius conditionem adimpleat, cuius dicto ſubſcripſit etiam Decia-

13 nus *conſil. ſuo 2. num. 111. in 2.* vbi etiā poſt Bald. & alios ſubdit, quod implementum ipſius conditionis debet præcedere non modo habitu, ſed actu, & facto conſumato. addo D. Leandr. Galghanett. poſt hęc edita viſum *in ſuo tract. de Condition. & demonſtrat. par. 1. c. 88. num. 6. cum tribus ſequentibus.* videndus quoque Clariſs. Menoch. *conſilio ſuo 262. n. 1. in 3.* vbi ſubdit, quod qui vult conſequi relictum ſub conditione, debet etiam probare conditionem ipſam impletam fuiſſe, concordantes adducit Decium, & Socinum iuniorem.

14 Modus vero poſt emolumentum conſequūtū *d. l. quibus diebus. §. Termilius, & ibi.* Bart. *ſub nu. 1.* ſequitur Hyppol. Riminald. *conſilio ſuo 353. num. 195.* Pariſ. *Conſilio 19. n. 250. in 2.* Zuchardus *conſilio 68. n. 35.* & Crauet. *conſil. ſuo 59. nu. primo.* Sic etiam docet P. Surdus *deciſione ſua 156. nu. 6.* Galghanett. *d. p. 1 c. 94. n. 1.* vbi cōcordātes adducit.

15 Acideo per quæcunque verba fuerit facta diſpoſitio; Si prius onus iniunctū impleri debeat, ſemper faciet conditionē, ſi vero poſt faciet modum. Bart. *d. loco n. 5. & in ſuo conſil. 4.* vbi intelligit etiam, quod dictum fuerit: Relinquo ſub ea conditione. Sequuntur DD. communiter, & in ſpecie poſt plures relatos ſequitur Clariſſimus Peregrinus *de fideicōm. ar 11. nu. 113.* Addo Barzium *deciſione ſua Bononienſ. 25. nu. 80.*

16 Limitatur autem hoc, videlicet, quod modus ſemper impleri debeat poſt emolumentum conſequutum, vt non procedat, quando conſtat de voluntate teſtatoris, quod voluerit ipſum prius impleri: tunc .n. talis modus capi debet pro conditione, cuius eſt natura, vt prius exiſtat, antequam emolumenti fiat conſequutio; ſic præcisè limitat poſt alios Hypp. Riminaldus *conſilio ſuo 595. n. 28. in 5.* Pariſ. *conſ. ſuo 19. nu. 257. in 2.* & Antonius Gamma *deciſ. ſua Luſitaniæ 158 num. 2.*

17 Hoc idem ante omnes docet Bar *in d. l. quib. diebus §. Termilius. ff. de conditionibus, & demōſtrationibus,* vbi ad dignoſcendū, an diſpoſitio ſit conditionalis, vel modalis ſic diſtinguēdum docet. Aut diſponens id, quod in conditionem, vel modum cadere poteſt, voluit impleri ante ſuam diſpoſitionem aut poſt, ſi primo erit conditio: ſi ſecūdo, modus; ſiue verba de ſeipſis denotent modum, ſiue conditionem: hoc idem ſequitur Frāciſcus Sarmiētus *Selectarum interpretation. lib. 2. c. 3.* vbi *ſub n. 4.* pro comprobatione deducit textū in terminis poſt alios, *in l. Mænia de Manumiſ. teſtamento,* ſequitur etiam Cardin. Mant. *de Coniectur. lib. 10. tit. 5 num. 15. & 16.*

18 Eſt bene verum, quod ſemper in dubio diſpoſitio potius præſumitur modalis, quā conditionalis nempè vtilior; DD. omnes *in l. cum mota. C.*

de

de tranſactionibus. Gabriel. *conſil.* 5. *nu.* 4. Mantic. *d. tit.* 5. *nu.* 12. *&* 13. vbi infinitos deducit, *& ſub nu.* 14. vbi reprobat opinionem Pariſii, *cõſil. ſuo* 59. *nu.* 253. *in* 2. contrarium defendentis; ſequitur nouiſſimè M. Ant. Maceratenſ. *lib.* 1. *variar. reſolut. c.* 88. *nu.* 6. Addo Pet. Heigiũ *quæſt. ſua Saxonic.* 33. *n.* 58. Ioſeph. de Ruſtic. *in ſuo tract. An, & quando liber. in conditione poſit. lib.* 8. *cap.* 1. *nu.* 3. Sebaſtian. Medic. *deciſ. ſua Marchiã.* 51. *num.* 3. & Gratian. *deciſ. ſua pariter Marchiana* 153. *num.* 18. addo Galghanet. *d. tract. par.* 2. *c.* 3. *quæſt.* 5. *n.* 11 vbi plures alios concordantes deducit, videdus quoque Maſcard. *concluſ. ſua* 343. vbi pulchrè; & Clar. Menoch. *de præſumpt. lib.* 4. *præſũptione* 175. *nu.* 15. *cum ſeq.* vbi elegantiſſime, idem Menoch. *conſ.* 262. *nu.* 6.

Secunda principalis differentia inter modũ, & conditionem eſt.

19 Nam conditio pro ſui natura ſemper ſuſpẽdit diſpoſitionem, & diſpoſitionis effectum in ipſius conditionis euentum. Bart. *in l.* 1. *colum.* 1. *de conditionibus, & demonſtrationibus,* Pariſ. *d. cõſ. ſuo* 11. *num.* 156. & eſt tex. apertiſſimus *in l. ſi quis ſub condit. ff. ſi quis omiſ. cauſ. teſtamẽti.* vbi regulã ſumitur Quæ ſunt in cõdit. nõ eſſe in diſpoſitione.

20 Nec mirum: Conditio enim nil ponit in eſſe, antequam impleatur, & implemento deficiente nõ ſortitur effectum. Pariſ. *citato conſ. ſuo* 19. *n.* 45. *&* 46. *in* 2. *idem in* 8. *num.* 23. *in* 3. Pulchrè Veral. *deciſione ſua* 34. *num.* 4. 130. *nu.* 3. *&* 198. *nu.* 3. *par.* 2. *idem deciſ. ſua* 83. *nu.* 3. *in* 3. ampliſſimè D. Leãder Galghanett. poſt hæc ſcripta viſus. *in ſuo tractatu de conditionibus part.* 1. *c.* 88. *in primis nu.*

21 Secus autem eſt in modo: Modus enim non ſuſpendit, ſed reſoluit diſpoſitionem in caſum modi non impleti, ac ideò ſolet clarius definiri, vt ſit quædam in futurum reſolutiua conditio. Sic Pariſ. *conſ. ſuo* 91. *nu.* 37. *in* 1. *& conſ.* 5. *num.* 12. *lib.* 4. ſequitur Menoch. *conſ. ſuo* 262. *nu.* 9. 10. *&* 12. *in* 2. Hyppol. Rimimald. *conſ. ſuo* 70. *nu.* 14. *in* 6. & nouiſſimè Macer. *Variar. reſol. lib.* 1. *c.* 88. *n.* 7.

22 Tertio principaliter differunt; nam in conditione non datur actio, niſi extet conditio; *ad l. ſi quis ſub conditione ff. ſi quis omiſſa cauſa teſtamenti.*

23 Conditio enim prius verificanda eſt, antequã agi poſſit. Verat. *deciſione* 37. *nu.* 5. 6. *&* 7. in 3.

24 Ex modo autem è contra, vti ex diſpoſitione pura ſtatim datur actio, oblata tamen realiter cautione de ipſo modo implẽdo, alias exceptione doli repelleretur; tex. expreſſus *in l. ſi is cui, & in l. cum in teſtamento. ff. de fideicommiſſarijs libertatibus,* ſic Bar. *in d. §. Termilius ante nu.* 17. *Concordat l. liberto. §. Lucius de Annuis leg. et l. qui hæredi. §. fin. & l. eas de condit. & demonſtr. cum ibi notat.*

An autem ſit indiſtincte verum, quod de modo implendo ſit cauendum ante conſequutionẽ emolumenti latiſſime diſceptatur D. Galghanet. *d. tract. par.* 2. *c.* 3 *quæſt.* 9. *per totam.*

Differentiam hanc ſequi quoque videtur Magonius *deciſ. ſua Florentina* 144. *nu.* 10. *&* 20.

Quarto vltra alios principaliter differunt.

25 Nam, qui modum implere debet, ita demum priuatur commodo ſibi relicti, cum fuit interpellatus, vel ſaltim monitus, vt impleret, & non impleuit; adſunt de hoc deciſiones DD. in terminis apertiſſimæ. Ego duas tãtũ in mediũ afferã.

26 Prima eſt Clariſſimi Menochii; is enim ſuper quodã ſtatuto Ciuitatis Parmæ conſulendo tenuit, (prout patet ex eius *conſ.* 131. *in ordine in* 2.) Quendam Equitem Mantuanũ Ciuem Parmenſem effectum beneficio ciuilitatis ipſius Ciuitatis Parmę minimè cẽſeri priuatum, licet domum intra annum in ipſa Ciuitate, nec emerit, vel edificarit, prout tenor ſtatuti illius Ciuitatis, requirebat; ex quo ad hoc non fuerat monitus, ac interpellatus.

27 Ac eius ſententiæ ſubſcripſit etiã Clariſſimus Decianus, vt patet conſ. ſuo *inſerto inter illa Menochij* 132. *in ordine & inter illa ipſiuſmet Decian. eſt* 11. *in ord. vol.* 2.

28 Altera verò eſt Eruditiſſimi Crau. is .n. *conſ. ſuo* 59 *in* 1. *& præcipuè ſub nu.* 7. reſpondit quendam D. Petrum Martini minimè priuatum dici poſſe quadam hæreditate ſibi relicta per Petrum Pollardi, dummodo tamen intra annum obitus ipſiuſmet teſtatoris aliquã in vxorem duceret, licet matrimonium cum aliqua minimè cõtraxerit, ex quo non fuit monitus; vel interpellatus, vt aliquam duceret.

29 In conditione autem ſecus eſt, cum enim ipſa, antequam actus perficiatur, implenda ſit; *l. filiusfamilias. de condit. & demonſtrat.* vt, ſi nõ impletur, corruit omnis actus, & diſpoſitio. Latè

30 Botta *conſ. ſuo* 85. *nu.* 15. *&* 106. *num.* 2. & quis illicò omni cõmodo priuatur. *l. qui fundum. de contrah. empt. & l. fin. §. emptor prædiorũ. de reſcindenda venditione.*

31 Et hinc eſt, ꝙ contractus ſub conditione celebratus reſolutus dicitur in ipſo initio nõ eueniẽte ipſa conditione, textus ad literam *in l. neceſſario §.* 1. *de periculo, & commod. rei vend. & in l. pecuniam, vbi* Alexand. *nu.* 4. *ff. ſi certum petatur.*

32 Quinta principalis eſt differentia; nã modus debet, & poteſt adimpleri per modum compulſionis, ſi expediat Domino.

33 Conditio autẽ per modum excluſionis, ideſt, quod, ſi nõ impletur, excludatur quis ab initio, & exordio contractus. Sic poſt alios Menochius *d. conſ.* 131. *nu.* 11. *&* 234. *nu.* 37. ſequitur Martinus Monterus. *deciſ. ſua Aragoniæ* 20. *nu.* 4.

34 Alias differentias deducit Ioſeph. Ludouic. *cõcluſ. ſua* 8. *columna vltima.* & Sarminet. *d. c.* 3. *li.* 2. *Selectarum.* vide per eos, addo Galghanett. *d. c.* 88. & Clar. Menoch. *lib.* 4. *præſumptione* 175. *n.* 10. *cum pluribus ſequentibus,* vbi pulchrè, & latè.

35 Ex his igitur omnibus veras diuerſitatis rationes, ob quas verba iſta Enunciatiua per modum modi prolata diſponant; ſecus ſit autem, ſi per modum conditionis, de facili tu ipſe Lector beneuole colligere potes.

36 Nota pro coronide huius materiæ filiationis quaſi poſſeſſionem probari per verba enunciatiua emiſſa per modum modi. Sic præcisè poſt nõ nullos relitos Aſin. *in ſua prax. p.* 2. *§.* 1. *c.* 57. Satis.

QVAESTIO VII.

An Verba Enunciatiua propter aliud per modum cauſæ diſponant.

SVMMARIVM.

1 *Verba Enunciatiua propter aliud per modum cauſa diſponunt.*
2 *Et hoc eſt communis opinio.*
3 *Ampliatur hoc præcipue procedere in vltimis voluntatibus, & nu.4.*
5 *Et potiſſimum ad pias cauſas.*
6 *Ampliatur ſecundo etiam in contractibus ex communi, quam quoque ſequitur Author. nu.12.*
7 *Contra Ruinus.*
8 *Fundamentum eius, & num.9.*
10 *Soluitur.*
11 *De opinione Ruini dubitat etiam Magonius.*
13 *Enunciatiua Verba propter aliud per modum cauſa diſponunt etiam in materia odioſa.*
14 *Iſta verba inducunt fideicommiſſum.*
15 *Fideicommiſſum regulariter eſt odioſum.*
16 *Exempla horum verborum propter aliud per modũ cauſa prolatorum in materia fideicommiſſi.*
17 *Enunciatiua Verba per modum cauſa an inducant abſolutum, ac ſimplex fideicommiſſum, an verò in caſu alienationis dumtaxat? vide DD. remiſſiue.*
18 *Enunciatiua Verba propter aliud per modum cauſa diſponunt, quoad actionem perſonalem.*
19 *Quid in reali, digladiantur DD.*
20 *Negatiuam tenet Bar. & eſt Cõmunis, n.25. & 37.*
21 *Fundamenta, & num.22.23. & 24.*
25 *Contrarium Author.*
26 *Media quibus mouetur, & nu.27.28.29. & 30.*
31 *Reſolutiones contrariorum, & n.32. vſque ad 37.*
38 *De materia huius quæſtionis vide DD. remiſſiue.*
39 *Verba enũciatiua per modũ cauſa prolata diſponũt nullo intercedente etiam iuramento.*
40 *Enunciatiua Verba propter aliud per modum cauſæ diſponunt, quoties ſunt prolata ab illis, qui poterant tun actum inducere.*
41 *Alia ſecus. exemplum.*
42 *Intellige tñ, quo ad ipſos Enũciãtes, nõ quo ad alios.*
43 *Enunciatiua Verba per modum cauſæ diſponũt, quãdo ſuper his verbis fundatur intentio diſponentis.*
44 *Verba Enunc. propter aliud per modũ cauſæ prolata, tũc diſponũt, quãdo ab ipſa cauſa depẽdẽt, & n.45.*
46 *Item quando cauſa illa eſſet finalis.*
47 *Secus ſi impulſiua. exemplum ibidem.*

1 TErtio loco videndum eſt de Verbis Enunciatiuis propter aliud prolatis tamen per modum cauſæ, an ſcilicet diſponãt? Ad quod dico conſtituẽdam eſſe regulam affirmatiuã, videlicet diſponere, tex. eſt ad literam *in l. qui volebat de hæred. inſtit.* licet diſſẽtiat. Soc. iun. *in d. l. ex hac ſcriptura, nu. 36. in l. emptor prædium, §. Ancilla de rei vendicat.* cum concordantibus, *& in l. fi. §. 1. de dol. exception.*

2 Et hæc eſt communis opinio ab omnibus approbata. ita n. tenet Bar. *in l. ſi ſocer. §. Lucius. ff. ſolut. matrim. & in l. cum tabernam. §. idem qui ſicut. nu.3. de pignor.* per illum tex. & ibi deducit etiam intra concordantia tex. *ſ. in l. penult. de collation. dot. & in c. fin. de ſucceſſ. ab inteſt.* ita Imol. *in c. a. filius. nu.20 de teſtam.* Iaſ. *in d. l. ex his verbis. nu.2. ver. 9. limita, C. de teſtã. milit.* vbi quoque Dec. *n.34.* idẽ Dec. *conſ. ſuo 217. n.15. 377. nu.8. 513. n.8. & 635. nu.6.* Gratus. *conſ.114. nu.19. in 1.* Caſſaneus. *conſ.44. nu.18 in 1.* Pariſ. *conſ. ſuo 5. nu. 215. in 4.* Mandoſ. *conſ.89. nu.4.* Purpurat. *conſil. 282. nu.3. in 1.* Rol. a Val. *conſ.23. nu. 15. in 4.* Decian. *conſ 50. nu.16. in 1.* Rugerius *conſ, 27. nu.96. vol.1.* Ruin. *conſ. 117. nu.23. in 2. & in 116, num. 14. in 4.* Simon de Pretis. *conſ. ſuo 175. nu.11. vol.1.* & poſt plures relatos Sfortia eruditiſſ. *conſ.64. nu.62.* Sic quoque Brunorus a ſole *q, ſua 45. n. 28.* & Magonius *deciſ. ſua Florẽtina 57. n. 9.* Addo Caſ. Contard. *in l. vnica. C. ſi de momentanea pag. mihi 243. n.46.* Surdum *deciſ. ſua 31. nu.14.* & nouiſſimè Schuuartzenthaler *in d. l. optimã, explanatione 90,* Aduertendum quoque D. Gaſpar Rodericus de Annuis reditib. *lib.1. quæſt.15. n.24.* & D. Caldas de iure emphyteutico *lib.2. quæſt.1. nu.77.* vbi plures alios concordantes deducit. Adde Cõſtantinum Roger. *in d. l. ex hac, n.22.*

3 Ampliatur primo, vt præcipuè procedat in vltimis voluntatib. tex. eſt apertiſſimus *in l. nomen debitoris, §. fi. de leg. 3. ibi.)* A te aũt fili cariſſime quæcũque legaui, præſtari volo, & ſi quid euenerit æris alieni, quod in tẽpus pro mutuo accepero, & debuero, a te ſolui volo, vt quod ſorori tuæ reliqui, integrum ad eam pertineat, &c.)

4 Et ita tenet inter ceteros Riminald. ſenior *conſ.25. n.23. in 1.* vbi adducit quoque alium tex. *videlicet in l. fideicom. §. ſi rem, eod. tit. de leg. 3.* ſic quoque Ambr. de Opizonibus. *in l. filiusfam. §. Diui, de leg. 1.* Ruin. *conſ. ſuo 116. nu. 1. vol. 2.* Daniel Moller. *lib. 5. Semeſtr. differentia 67.* Magonius *cit. ſua deciſ. 57. n.53.* & alii. Addo Rog. *n 31.*

5 Subampliatur, vt hoc potiſſimum procedat ad pias cauſas: ita Abb. *conſil. 11. dub. 1. vol. 1.* latè Tiraquel *de priuileg. piæ cauſæ priu. 86.*

6 Ampliatur ſecundo principaliter, vt regula procedat etiam in contractibus: ita Bart. *in d. §. idem quæſiuit.* per illum textum, & ſequitur poſt multos relatos Pariſ. *conſ. ſuo 26. nu.126. in 2.* vbi *ſub nu præced.* inquit, quod huiuſmodi verba in contractibus poſita non enunciatiua, ſed diſpoſitiua iudicãda ſunt; Addo Ill. Card. Mãt. *de Tacit. & Ambig. conuent. lib. 2. tit. 7. vol. 1. n. 12.*

7 Contrarium tamen, quod huiuſmodi verba ſic emiſſa non diſponant in contractibus, tenet. Paulus de Caſt. *conſ. ſuo. 324. nu.3. vol. 1.* & Ruin. *conſ.70. nu.10. vol.1.*

8 Mouetur Ruinus hac inſulſa ratione.

Hæc Verba Enunciatiua prolata per modum cauſæ nil aliud ſunt, quam Verba Enunciatiua prolata propter aliud, vt voluit etiã Franciſcus Aretin. *conſil ſuo 60. nu.2.*

Sed

9 Sed illa verba neutiquam diſponunt, vt ſuo loco dictum fuit, ergo, &c.

10 Ad hoc argumentum facilè poteſt reſponderi negando conſequentiam, quia aliud eſt, quod verba iſta proferantur ſimpliciter propter aliud, aliud eſt, quando proferuntur cum expreſſione cauſæ, & præcipuè, quando cauſa eſſet finalis. Primo enim caſu in eis non ſit fundamentum, cũ (vt in eorum deſcriptione dixi) ad effectum alterius diſpoſitionis proferãtur. Secundo verò caſu ſit, vt ex ſupradictis conſtat.

11 Et ideò mirum non eſt, ſi de opinione horum duorum Clariſſimorum Iuriſconſultorum dubitauit Magonius, *d. deciſ. 57. num. 53.*

12 Non eſt igitur recedendum a priori ſententia quam pariter confirmando ſequitur Crauet. *d. tract. de Antiquitatibus par. 1. c. 4. nu. 45. cum ſeqq.* Tiraq. d. priuil. 86. & Do. Peregrinus *de fideicommiß art. 51. nu. 60.*

13 Ampliatur tertio principaliter vt regula procedat etiam in materia odioſa, vt eſt text. ad literam *in d. l. qui volebat. de hæredib. inſtituendis*, & ſequitur Vitalinus *in clem. vni. de probat. n. 40.*

14 Hinc videmus, quod ex huiuſmodi verbis ſic prolatis fideicommiſſum inducitur, ita DD. omnes; Sic expreſsè poſt Bart. firmat Pariſ. *conſil. 31. num. 30. in 2.* Ceph. *conſil. 153. num. 49. in 2.* Cioſ. *conſil. ſuo 67. nu. 4. vol. 1.* Menoch. *conſil. 333. num. 16. in 4.* & tangere videtur Excell. Peregr. *art. 14. num. 23.*

15 Et nihilominus fideicommiſſum regulariter eſt odioſum; *l. cohæredi, §. cum filio, de vulgari* latiſſimè Intrigliol. *de ſubſtitutionib. cent. 3. q. 75.*

16 Exempla autem horum verborum ſunt, veluti, quia teſtator alienationem bonorum prohibuit ſub illis verbis, videlicet, vt bona conſeruẽtur in familia, vel in ſubſtitutos, ac eorum ſucceſſores.

17 An autem iſta verba inducant abſolutum, ac ſimplex fideicommiſſum, an verò in caſum alienationis dumtaxat, hoc non eſt præſentis inueſtigationis, ſed vide Fachineum, *lib 4. ſuarum iur. controuerſ. c. 49.* vbi quamplurimos de hac materia diſſerentes deducit, & reſoluit, Odd. *conſil. 65. vol. 1.* Excellentiſſimum Peregr. de fideicom. art. 14. & alios.

18 Ampliatur quarto principaliter, vt regula præcipuè procedat quo ad inducendam actionẽ perſonalem: ita DD. omnes, *in l. ſi Socer, §. Lucius, nu. 3. ff. ſolut. matr.*

19 Sed quo ad realem, non eſt omnium eadẽ ſententia.

20 Bart. enim *in d. §. Lucius, num. 3.* quem alij ſequuntur, tenet pro negatiua.

21 Mouetur per textum, *in l. emptor, §. Ancillam. de rei vendic.* vbi ita legitur.

(Ancillam, quæ non in dotem data, ſed in peculium filiæ conceſſa eſt, peculio filiæ non legato mancipium hæreditarium eſſe conuenit, ſi tamen pro dotis, ac peculii contemplatione filiam exhæredauit, & ea ratione reddita, nihil ei teſtamento reliquit, aut eo minus legauit, filiam defenſio tuetur voluntatis) id eſt, poterit detinẽdo illam Ancillam ſibi legatam, tãquam ſuam iure exceptionis ſe defendere.

Hoc præmiſſo ſic arguit Bartolus.

Nemini dubium eſt, quod hic adeſt tacita voluntas ipſius teſtatoris tantum, non autem expreſſa, & ſic tacitum legatum non expreſſum.

22 Sed tacita prouiſio teſtatoris non ſufficit ad dominij translationem in eum, cui teſtator loquitur, *l. ſeruum filij. §. fin. de leg. 1.* ergo.

23 Nec ad realis actionis productionem, quæ præſupponit dominium ex parte agentis, *vt in l. 1. C. de alien. iudic. mutandi cauſa facta, & in l. item in rem. C. de rei vend.*

24 Secundo adducitur per DD. text *in l. Titia cum teſtamento. §. Caius. de leg. 2.* vbi non datur ex huiuſmodi verbis actio vxori ipſius Caii Seii ad detinenda quędam bona ſibi legata.

Et hanc opinionem communiter receptam eſſe teſtatur Caſtr. *in d. §. Lucius, num. 9.*

25 His tamen non obſtantibus, contrariam ſententiam amplector vna cum Romano, *in d. §. Lucius, nu. 59.* & Imola, *nu. 12.* Crauet. *d. cap. 4 num. 44.* & aliis, Pariſ. *in d. l. ex hac ſcriptura, nu. 41. verſic. 3. concluſ.* vbi etiam Soc. iun. *num. 37.* idem Pariſ. *in d. l. num. 21. 22. & 23.*

Et moueor tali ratione.

26 Hęc Verba Enunciatiua per modum cauſæ prolata diſponunt in vltimis voluntatibus, vt dixi, quo caſu habent vim legati, ſeu fideicommiſſi, *vt in l. 1. C. de falſ. cauſ. adiect. leg.*

27 Sed ex legato, vel ex fideicommiſſo oritur actio realis, *vt in l. 1. C. communia de legat.* ergo, &c.

28 Secundo conſidero, quod iſta verba diſponunt in materia odioſa ad excluſionem filiæ ab hæreditate.

29 Et ſic tam ab actione reali, quam perſonali. Exhæredatus enim cenſetur excluſus à quacumque actione, quę poſſet ſibi competere ex illa hæreditate, a qua fuit excluſus; text. eſt *in cit. l. qui volebat.*

Si ergo in odioſis diſponunt, quanto magis in fauorabilibus, vbi agitur de aliqua re in aliquem transferenda quo ad plenum dominium, &, ſic quo ad realem actionem.

30 Tertio alio fundamẽto mouẽtur Imola, & Romanus, vide per eos.

31 Non officiunt modo contraria. Ad textum enim in d. §. Ancillã, reſpondetur, quòd ideo ibi datur exceptio, quia filia poſſidebat ancillam illam, vnde in illo tex. non negatur, quod ſi nõ poſſideret, quin daretur ſibi actio, alias ſequeretur, quod etiam actio perſonalis nõ deberet dari, ex quo ſola exceptio competeret, quod eſt contra communes traditiones nemo enim inficiatur, quin ex huiuſmodi verbis oriatur diſpoſitio, quo ad actionem perſonalem.

32 Sic quoque adeſt alius tex. *in l. pater pro filia §. Auus de dol. mal. exceptione*, vbi ideo datur exceptio quibuſdam nepotibus, de quibus ibi, quia detinebant illa 15. de quibus teſtator dixerat.

33 Ad textum in l. ſeruum filii. §. fin. reſp. Nos eſſe in diuerſis caſibus: ibi enim colligitur mens teſtato-

ſtatoris ex iuris interpretatione, ne aliàs legatū vſufructus ibi ſit inutile; nō autem colligitur ex tenore verborum, quemadmodum in caſu noſtro.

34 Et magis fauet lex voluntati, quæ colligitur ex tenore verborum teſtantis, quam illi, quę ex iuris interpretatione, *l. iam hoc iure, de vulg.* & *l. precibus. C. de impub.*

35 Ad l. Titia cum teſtamento, §. Caius reſp: ideo ibi denegari actionem illi vxori, quia, quod tanquam legatum petebatur, non includebatur in legato ex vi verborum diſponentis, vt ibi dicitur & not. in l. penes de Verborum ſignificatione, ideo nil mirum, ſi ad illud non competit actio.

36 Quia licet huiuſmodi verba diſponant, non tamen hoc procedit vltra vim verborum; vt plenè per DD. omnes, *in d. l. ex hac ſcriptura.*

37 Et ſic opinio contra Bartolum remanet veriſſima, quam etiam ſequutus eſt nouiſſime Simon de Pretis, *conſ. ſuo 175. n. 11. vol. 1.* videndus Clar. Peregr. *conſ. ſuo 146. n. 1. vol. 5.* & D. Alex. Trentacinq. *variar. reſolut. lib. 1. tit. de verb. ſignif. reſolut. 2. n. 49.* vbi hanc eādem opinionem alijs mediis confirmat, ac tuetur.

38 Intellige tamen, vt per Pariſ. *cit. loco*, qui duobus modis limitat hanc opinionem contra Bar. Pro maiori autem intelligentia ſupradictæ quęſtionis videndus Crauet. *de Antiquitatibus, p. 1. c. 4. num. 34. cum multis ſeqq.* Videndus quoque D. Conſtantinus Rogerius, in d. l. ex hac, num. 22.

39 Ampliatur quinto principaliter regula ſupradicta, vt etiam locum habeat, nullo interpoſito iuramento. Sic precisè poſt alios Soc. iun. *in d. l. ex hac ſcriptura, nu. 53. verſ. aut ſunt prolata per modum cauſæ.*

40 Declaratur modò principalis concluſio, & primo, vt intelligatur, quoties ſunt prolata ab illis, qui poterant tunc actum inducere, eo. n. caſu diſponunt, & actum inducunt, alias ſecus, veluti ſi

41 dicatur, quia tu es filius Sempronii, relinquo tibi 10. nam ex hoc non inducitur, quod ſis filius Sempronii, ſi non eris, cum hoc non ſit in poteſtate ipſius legantis: ita Curtius ſen. *conſ. 40. nu. 20. in 1.* Bulgarinus. *conſ. 78. num. 18. inter conſilia Crimin Zillet. vol. 2 in 4.* Mandell. *conſ. 740. num. 1. in 2.* Socin. iun. *in d. l. ex hac ſcriptura, num. 36.*

Et ita in his terminis loquuntur iura præcitata *text. videlicet in l. emptor. §. fin. de rei vend.* & *in l. fin. §. fin. de dol. exceptione.*

42 Intelligitur tamen iſtud, quo ad ipſos enunciantes, non quo ad alios, & in præiudicium tertij, ita Mandell. *citato conſ. num. 10.*

43 Declaratur ſecundo, vt regula intelligatur, quando ſuper his verbis fundatur intētio diſponentis: ita Menoch. *conſ. ſuo 772. numero 15. in 8.* Confert ad hoc mirificè text. *in d. l. Qui volebat de hæred inſtituendis.* ſub illis verbis (te autem, filia, ideò exhęredaui, quoniam contentam te eſſe dote volui.) ecce quomodo ſuper his verbis fundatur intentio diſponentis.

44 Declaratur tertio, vt hæc regula procedat, quando hmōi verba prolata per modum cauſæ dependent tamen ab ipſa cauſa, aliàs non diſponerent, ita colligitur ex tex. *in d. l. qui volebat, in d. §. Ancillam,* & *in l. Titia teſtamento, §. Titia cū nuberet. de leg. 2.* ſub illis verbis. Caium Seium virum meum commendo tibi, &c. & ibi.

Erunt enim tua poſt mortem eius, &c. illa .n. verba ſunt enunciatiua, & mea ſententia prolata per modum cauſæ; quia teſtatrix precipit filiæ ſuæ, vt virum ſuum commendatū habeat, & ſtatim reddit rōnē, erūt .n. tua. &c. & aliàs latè diximus.

45 Adde huiuſmodi verba ſic enunciatiuè prolata reſtrictionem recipere, & modificari ab his, quorum reſpectu ſunt prolata, & vltra hō diſponere. Sic per tex. *in l. Lucius, §. filiam, ff. ad Treb.* docuit elegāter Soc. iun. *in d. l. ex hac ſcriptura n. 46.*

46 Declaratur vltimo, vt hęc eadem regula locū habeat, quando hmōi verba reſpiciunt cām finalem. Sic Magonius, *d. deciſ. 57. n. 51.* & *53.*

47 Secus ſi impulſiuam. Exemplum pōt eſſe. Veluti ſi in aliquo priuilegio, quędā verba, vel nobilitatē generis reſpicientia, vel merita, ſeu virtutes inſerta ſint, & clarū ſit principē non eſſe motum ad priuilegiū illud indulgendū propter illa met verba, ſed aliā ob cām in ipſo priuilegio expreſſā, eo nēq; caſu nihil operantur, *not. ita in c. ſi Papa, de priuil. in 6.* Sic in terminis ſuper quodā priuilegio conſuluit Malnaſ. *conſ. ſuo 93. n. 60. vol. 1.*

QVAESTIO VIII.

An verba Enunciatiua propter aliud per modum cauſæ probent.

SVMMARIVM.

1 *Verba Enunciatiua propter aliud per modum cauſæ prolata probant.*

2 *Hoc autem procedit inter eaſdem partes tantum, & num. 3.*

4 *Enunciatiuā Verba per modum cauſæ nec inter ipſos enunciantes probant, quoties contingit principaliter de ipſo enunciato diſputari.*

5 *Exemplum.*

6 *Enunciatiua Verba propter aliud per modum cauſæ bene probant in vltimis voluntatibus.*

7 *Contrarium Vitalinus.*

8 *Item probant contra proferentem.*

9 *Exemplum.*

10 *Et maximè in Antiquis.*

VIſo, an huiuſmodi Verba Enunciatiua per modū cauſæ prolata diſponāt, inquirendum eſt, an probent.

1 Et probare. reſpondit oratus, *conſ. 143. n. 12. in 2.* Maudell. *conſ. 223. nu. 3. in 2.* Pariſ. poſt multos relatos, *conſ. ſuo 77. n. 36. uol. 3.* ſequitur Maſcard. *cit. cōcl. 622. n. 44.* tex. eſt ēt ad literā, *in d. l. emptor. §. Ancillā, ff. de rei vēd.* et ī *l. 17. §. j ff. de cōd. eo dem.*

De-

2 Declaratur modo regula iſta, vt procedat inter eaſdem partes tantum. Sic Burſat. *conſil. 191. num. 18. vol. 1.* Sic quoque tenuit Rota Romana *in vna Bononienſ. de anno 155 3. die 18. Martij teſte* Veral. p. 3. deciſ. 335.

3 Et ideò Berous, *conſ. 87. num. 16.* inquit, quod hæc verba poſita in inſtrumento probant in illis contenta dumtaxat inter contrahentes ipſos.

4 Fallit tamen iſtud, ſi principaliter contingeret diſputari de ipſo enūciato, quia eo caſu & inter eos, inter quos id eſt enunciatū, non probarent: ita poſt alios Rimin. ſen. *conſ. 403. num. 8. vol. 3.*

5 Exemplum poteſt eſſe, veluti ſi in caſu d. l. qui volebat, de hæredibus inſtituendis. vbi his verbis facta exhæredatio de filia, (quoniā pater eā contentam dote eſſe voluit,) valet, & tenet, contingeret diſputari, an re vera patet ideò filiam exhæredaſſet, quia eam ſola dote contentam vellet, nec ne?

6 Declaratur ſecundo, vt regula præcipuè procedat in vltimis voluntatibus. ita Albenſ. *conſil. 225. num. 4. in 2.*

7 Contrarium tamen tenet Vitalinus *in d. clementina vnica, de probat. num. 40.* motus per textū, *in l. Lucius Titius teſtamento, §. quiſquis il 2. de leg. 2.* qui text. nil facit, quia de hac ſpecie verborum mea ſententia non loquitur.

8 Declaratur tertio, vt regula præcipuè procedat contra proferentem.

9 Exemplum poteſt eſſe, veluti ſi dicatur. Ego, quia ſum Liuellarius Excellentiſſimi Pauli Tomaſini, volo, ne ipſe D. Paulus moleſtetur ab hærede meo. Hęc enim verba, quia ſum Liuellarius &c. probant abſque dubio, non doctò de contrario me eſſe Liuellarium prædicti D. Pauli.

10 Declaratur quarto, vt maximè locū habeant, quando ſumus in Antiquis, tunc enim non ſolū inter eaſdem, ſed etiā inter alias partes mirifice probant. Hactenus ſaltem vt contrariæ probationis onus in aduerſarium transferatur. Sic eleganter Anton. Faber poſt hęc edita viſus *in ſuo Cod. Fabrino, lib. 4. tit. 14. definitione 6.* vbi ſubdit id antiquitati tribuendum. Adde regulariter verba enunciatiua prolata per modum cauſæ probare ſaltem præſumptiuè, donec probetur contrarium, etſi minimè verſemur in antiquis: ita Socin. iun. *conſ. 67. n. 21. vol. 4.*

QVAESTIO IX.

An Verba Enunciatiua propter aliud per modum demonſtrationis diſponant.

SVMMARIVM.

1 *Enunciatiua Verba propter aliud, per modum tamē demonſtrationis, non diſponunt, & nu. 2. & 3.*
4 *Fallit fauore libertatis.*
5 *Item, quando ſunt iuramento vallata, Exemplum ibidem. Sed dubitat Author.*
6 *Item, quando ſunt geminata.*
7 *Similiter, quando aliter non poſſet habere locum mens, ac intentio proferentis.*
8 *Exemplum, & num. 9. & 10.*
11 *Item fauore militis.*

Quatuor Verborum Enunciatiuorū propter aliud prolatorum eſſe ſpecies ſatis abundè ſuperius indicauimus, videlicet per modum cauſæ, per modum modi, per modum conditionis, & per modum demonſtrationis. Hactenus de tribus prioribus, nunc congruē ordine de vltima ſpecie, videlicet, de illis, quę cauſa demonſtrationis proferuntur, ſupereſt videre. Dubitatur igitur, an diſponant?

1 Et non diſponere tradiderunt communiter poſt Bar. DD. *in d. l. ex hac ſcriptura*, & ibi in ſpecie Soc. iun. *n. 38.* & Pariſ. *n. 24. & nu. 41. verſic. 4. concluſio.* ſequitur poſt alios Berous, *conſil. 67. nu. 35. in 1.* Plotus, *conſ. 55. num. 1.* Rimin. iun. *conſilio 84. n. 20. in 1. 382. n. 45. in 4.* Mantua *148. nu. 10. in 2.* Simō de Pretis, *conſ. ſuo 142. n. 37. vol. 1.* Achil. Pedroc. *conſ. ſuo 24. n. 16. vol. 1.* cum mille concordantibus. addo Trentacinq. *variar. reſolut. lib. 1. tit. de verb. ſignific. reſolut. 2. num. 50.*

2 Et de hoc etiam ſunt tex. aperiſſimi. De iure n. Canonico adducitur elem. Si ſummus Pontifex *de ſent. excomm. & not. in elem. literis, de probat.*

3 De iure verò ciuili eſt text. *in l. cum tale, §. fin. de condit. & demonſtr. & in l. demonſtratio falſa, §. fi. eod. tit.* Alia iura citat Berous, *cit. conſ.*

4 Fallit autem hæc eadem regula pluribus modis. Et primo fauore libertatis, eo. n. caſu hęc verba diſponunt, & præiudicant proferenti: ita poſt Bart. *in d. l. ex hac ſcriptura.* firmat Aldobrand. *Inſt. de adopt. §. apud Catonem, nu. 15.* addo Trentacinq. *d. reſolut. 2. num. 50.*

5 Fallit ſecundo ſecundum Bart. quando ſunt iuramento vallata: *auth. quod obtinet. C. de probat.* Exemplum autem poteſt eſſe veluti ſi dicatur; ex 10. quæ mihi debet Titius, & ita iuro, Caiō lego quinque; ſequitur Trentacinq. *præcitat. nu. 50.* De hac tamen Fallentia valdè dubito ob ſcripta per Soc. *in d. l. ex hac ſcriptura, nu. 41. & ſub nu. 53. in fine.*

6 Fallit tertio, quando ſunt geminata, virtute n. geminationis, quæ ſolet plurimūm operari, *arg. l. Balliſta. ad Trebell.* diſponunt: ita poſt alios Corn. *conſ. 67. n. 2. vol. 1. & 140. n. 3. in 2.*

7 Fallit quarto, quando aliter non poſſet habere locum mens, ac intentio proferentis: ita poſt alios Marcabrun. ab Auguill. *conſ. 29. n. 59. in 1.*

8 Exemplum colligi poteſt ex d. §. apud Catonē. *Inſt. de adop.* vbi ſeruus nominatus a domino ſuo in actis filius, ideò conſequitur ibi libertatem, quia aliàs non poſſet habere locum mens, ac intentio ipſius proferentis.

9 Aliud exemplum v. g. inquit teſtator Sempronio. Ex centum, quæ tibi legaui, da Mæuio 10. in hac Hypotheſi abſque dubio cenſentur, legata

illa

illa centum Sempronio, quia aliàs nō poſſet ſortiri effectum mens, ac intentio proferentis, quod Mæuius illa 10. conſequeretur.

10 Sic etiam ſi teſtator dicat. Volo, & ordino, quod ſorori meæ non debeat auferri, nec minui aliqua res de eo, quod tenet, ac poſſidet de præſenti in tali loco. Hæc verba important legatum in ipſis rebus, quia aliàs non poſſet ſortiri effectum intentio teſtatoris. Sic Dec. *conſ. ſuo 290.* aliis exemplis limitationem iſtam illuſtrare conatur D. Ludouicus de Caſanate poſt hæc edita viſus qui, & hanc ſequitur, *conſ. ſuo 16. nu. 15. & 16.* vide per eum.

11 Fallit quinto fauore militis. Imola *in d. l. ex hac ſcriptura, nu. 3.* & ibi Soc. iun. *nu. 39. & 40.* vbi quoque geminum affert ſenſum *d. l. ex his, C. de teſtamento milit.* videndus quoque Parif. *in d. l. ex hac ſcriptura, num. 25.*

QVAESTIO X.

An Verba Enunciatiua propter aliud per modum demonſtrationis probent.

SVMMARIVM.

1 *Verba Enunciatiua propter aliud per modū demonſtrationis non probant. Ratio ibidem.*
2 *Fallit quādo per notariū eſſent in inſtrumēto inſerta.*
3 *Item in materia hæreditatis; Exemplum ibid.*
4 *Ratio.*
5 *Declara. & nu. 6.*
7 *Ioannes Vaud. opinio lib. 2. quæſt. 25. affertur.*
8 *Filium alicuius ſe aſſerens an probare debeat plenè hanc qualitatem filiationis? vide remiſſiuè.*
9 *Diſcurritur illa matrimonij probatio quæ fit per confeſſionem coniugum, & nu. 10. & 11.*
12 *Matrimoniū qualiter probetur, vide Maſc. remiſſiuè.*
13 *Verba Enunciatiua propter aliud per modum demonſtrationis benè probant contra proferentem.*

Viſo, an verba Enunciatiua per modum demonſtrationis prolata diſponant, videndum modò, an probent? Et non probare concludunt cōiter DD. in ſpecie ait Berous, *cit. conſil. nu. 25.* tex. eſt de hoc ad literā, *in d. l. cum tale, § fin. de condit. & dem.* vbi verba illa, ex centum, quæ Titio legaui, 50. hæres Seio dato: non probant centum fuiſſe legata Titio. Errō huius enūciationis eſt in promptu; hæc .n. verba non ſunt prolata ad diſponendum, ſed ad demonſtrandum, & deſignandum; veluti ſi ēt dicatur, ex cētum, quæ habeo in arca, 50. tibi lego: hæc .n. verba, quippè ad deſignādū prolata, de qua pecunia ſenſeri, vtiq. minimè probāt me hēre illa 200. in arca, ſi re vera nō hēam.

2 Fallit aūt iſta regula, & primo, quando hmōi verba per notarium in inſtrumento eſſent inſerta, quia tunc illud de quo prolata eſſent, probāt & ita Mynſin. *conſ. ſuo 43. nu. 15. decad. 5.* vbi ampliat hoc procedere, præſertim ſi actus ſine eo, cuius ſupra mentio facta eſt, conſiſtere nequeat, & alioquin perſonæ ad cōtrahendū habiles, & idoneæ ſint; tex. eſt de hoc pulcherrimus, *in c. illud de præſumpt.*

3 Fallit ſecundo in materia hæreditatis, veluti ſi dicā. Ego tanquā heres talis te ſaluto, & familia, nā eo caſu probant; text. eſt *in l. Pamphonius in fine, & in l. gerit, de acq. hær.* cū aliis deductis per Bar. *in d. l. gerit, n. 15.* Addo Maſcar. *concl. ſua 622. n. 24.*

4 Errō pōt eſſe, quia hęreditas ſolo animo aditur *d. l. gerit.* Quo animus ex his verbis colligitur.

5 Aduertendum eſt aūt, quod hoc dumtaxat procedit, quo ad me, non aūt inter alios; quia eo caſu non probant: opus .n. eſt, vt ille, qui dicit ſe hæredem talis, facto ipſo pro hærede ſe gerat, veluti, vt fundum diſtrahat, ædes locet, prædia colat hæreditaria, creditoribus ſatisfaciat hæreditarijs, aliove facto animum ſuū re, aut verbis declaret, vt apud Iuſtin. legitur, *in §. item extraneus inſtit. de hæred. qualit. & differētia,* quę oīa pulchrè proſequitur Simon de Pretis, *de interpret. vlt. volunt. lib. 5. dub. 3. interpret. 1. nu. 54. cum ſeq. pag. 495.*

6 Immo neque geſtio ipſa pro hærede tertio præiudicat. DD. omnes *in d. l. gerit.*

7 Quinimmo Ioannes Vaudus I. C. eruditiſſimus *lib. 2. ſuarum iuris, qq. q. 25.* tenuit indiſtinctè facta, & opera requiri, vt quis dicatur hæreditatem adire, nec ſolum animum ſufficere, & iuribus *in præcitat. l. gerit. & l. ſi ſorori; C. de iure delib.* in quibus videtur decidi, quod hæreditas ſolo animo adeatur, egregiè, & ſubtiliter reſpondet, vide per eum.

8 Sic etiam dicendum eſt, de filiatione, nam ſi quis ſimpliciter dixerit. Ego tanquam filius Sempronii peto à Caio centū; hęc verba inter alios nō probāt, quoniam qui dicit ſe filium alicuius, dēt plenè probare qualitatē filiationis, alioquin in iudicio ſuccūbet, vt ex infinitis conſtare pōt per D. Maſc. deductis, *de probat. concl. 786. vol. 1.*

9 Sic tertio loco idem dicendū eſt de matrimonio. Si quis enim tanquam Margharitæ coniux det mihi centum, hęc verba quo ad ſe probant.

10 Quia matrimonium probatur per confeſſionē coniugum, vt poſt alios deducit Maſcard. *concluſ. 1030. vol. 2.*

11 Non autem ſi agatur de præiudicio tertii, ſeu inter alios, quia eo caſu, cum matrimonium ſit quid facti, ex cōſenſu .n. conſiſtit, *l. nuptias de reg. iur.* & conſenſus eſt facti, *l. conſi. de Curator. Furioſ.* Ceph. *cōſ. 82. n. 89. vol. 1.* expreſſè deceret probari.

12 Quatenus aūt probetur matrimoniū, latiſſimè diſſerit Maſc. *incipiēdo a concl. 1023. vſq ad 1035.* Sed de his duobus latius ſuo loco diſſerimus.

13 Fallit quarto Regula principalis contra proferentem, contra enim ipſum vtique probant, *l. ſi ponas §. 1. de inoff. teſtament.* vbi qui contrahit cum aliquo tanquam cum hærede, videtur fateri illū eſſe hæredem; Sequitur quoque Rochard. *conſilio 34. num. 19. vol. 1.*

FINIS.

Corrigebat Doct. Hupp. Fab. Vbius, Agrippinā L. p. apud Venetos, & Correctοr approb.